

<https://doi.org/10.52340/gbasb>

ISSN 2233-3606 (print)
ISSN:2960-981X (online)

საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემია
GEORGIAN ACADEMY OF BUSINESS SCIENCES

საერთაშორისო რეზერირებადი და რეცენზირებადი
სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი

მოამბე
54
MOAMBE

INTERNATIONAL PRECISED AND REVIEWED
SCIENTIFIC-PRACTICAL MAGAZINE

თბილისი 2025 TBILISI

**„მოამბე“ გამოდის 1995 წლიდან
„MOAMBE“ IS PUBLISHED SINCE 1995**

სტატიები მიიღება შემდეგი მოთხოვნების გათვალისწინებით

1. ტექსტი აკრეფილი უნდა იყოს Word-ში, Sylfaen-ში, შრიფტის ზომა 12, ინტერვალი სტრიქონებს შორის 1.5, ველების დაშორება მარჯვენა-მარცხენა მხარეს 2 და 3 სმ. შესაბამისად, ზედა და ქვედა 2.5 და 2.5 სმ. ტექსტი უნდა აიკრიფოს გადატანების გარეშე. ცხრილები გადაყვანილი JPEG ფორმატში. სტატიის მინიმალური მოცულობა უნდა იყოს არანაკლებ 5 გვერდი A4 ფორმატის.
2. ავტორის სახელი, გვარი, სამეცნიერო წოდება და თანამდებობა, საკონტაქტო კოორდინატები (ტელეფონები, ელ-ფოსტა).
3. სტატიას უნდა ახლდეს სტატიის სათაური და რეზიუმე ქართულ და ინგლისურ ენებზე. რეზიუმე უნდა იყოს მოცულობით 120-150 სიტყვა, აკრეფილი შესაბამისად Sylfaen-ში და Times New Roman-ში, შრიფტის ზომა 12, სამეცნიერო სტატიას უნდა დაერთოს გამოყენებული ლიტერატურის სია.
4. სტატია შეიძლება გამოქვეყნდეს ნებისმიერ უცხო ენაზეც. ასეთ შემთხვევაში, ჩვენი მოთხოვნაა რეზიუმე მოგვანოდოთ ქართულ და ინგლისურ ენებზე.

სტატიების გადმოგზავნა შესაძლებელია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე:

temur.babunashvili@mail.ru; mariizoria@mail.ru;

ტელეფონები: 593 23 99 58; 593 95 92 47

ვებ-გვერდი: www.sbma.ge

Continues taking articles according to this requests:

1. Text must be gathered in Word, size of AcadNusx font 12, interval between lines – 1.5; borders in right and left side – 3 and 2 sm. Also, up and down borders – 2,5 and 2,5 sm. Text must be picked up without transferring. Tables should be in JPEG. The minimal size of article is Spages of A4 format.
2. The first name of author, last name, scientific rank and post, coordinates (telephone number, e-mail).
3. The article must have reziume in Georgian and English languages. The size should be 120-150 words, it must be picked up in AcadNusx and in Times New Roman, size of font – 12. Scientific article must have list of used literature.
4. The article may be published in any foreign language. So, it is also our request to prepare reziume in Georgian and English languages too.

E-mail: temur.babunashvili@mail.ru; mariizoria@mail.ru;

Tel: 593 239 958; 593 959 247

www.sbma.ge

**საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემია დაფუძნდა 1995 წლის 23
მარტს. აკადემია საქართველოს იუსტიციის სამინისტრომ რეგისტრაციაში
გაათარა 1995 წლის 9 აპრილს, რეგისტრაციის სერტიფიკატის №1982**

THE GEORGIAN ACADEMY OF BUZINESS SCIENCES WAS ESTABLISHED ON MARCH 23,
1995. THE ACADEMY WAS REGISTERED ON APRIL 9, 1995 BY MINISTRY OF GEORGIA (CER-
TIFICATE #1982)

**მთავარი რედაქტორის მიმართვა ჟურნალ მოამბის ახალ სტატუსთან
დაკავშირებით**

პატივცემულო სარედაქციო კოლეგიის წევრებო, სამეცნიერო სტატიების ავტორებო და ჩვენი საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალ „მოამბის“ მკითხველთა ფართო წრის წარმომადგენლებო, მაქვს პატივი მოგილოცოთ ჩვენი ჟურნალის საერთაშორისო სტატუსის ახალ საფეხურზე აღზევება, სულ ცოტა ხნის წინ ჟურნალ მოამბეს მიენიჭა „დოის ინდექსი“, ასევე ყველა გამოქვეყნებულ სტატიას ინდივიდუალურად მიენიჭება დოის ინდექსი და ეს ინფორმაცია განთავსდება ქვემოთ ჩამოთვლილ ინდექსაციის რეგისტრირებულ ბაზებში:

- SCILIT INDEXING DATABASE
- ACADEMIC RESOURCE INDEX/RESEARCHLIB
- WORLDCAT.ORG
- INTERNATIONAL SCIENTIFIC INDEXING
- COSMOS IMPACT FACTOR
- SCIENTIFIC JOURNAL IMPACT FACTOR
- INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL
- GOOGLE SCHOLAR
- EUROPUB

მინდა გაცნობოთ, რომ ჟურნალ მოამბეს ასევე მიენიჭა ელექტრონული ISSN ვერსია. ჟურნალის დოის ინდექსია: <https://doi.org/10.52340/gbasb>

ხოლო ISSN-ებია:

ISSN:2233-3606 (print) და ISSN:2960-981X (online)

ასევე ინფორმაციის გაცნობა შეგიძლიათ ჩვენს „Facebook გვერდზე „საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემია“ -

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100066389803059> .

ყველა დაინტერესებულ ფიზიკურ პირს ან ორგანიზაციას შეგიძლიათ დამიკავშირდეთ მობილურ ტელეფონზე : 593239958 ან ელექტრონული ფოსტის მეშვეობით: temur.babunashvili@mail.ru

ჩვენი ჟურნალის სარედაქციო კოლეგიის სახელით გამოვთქვამ მზაობას ურთიერთ თანამშრომლობის გაგრძელებასთან დაკავშირებით ახალ პირობებზე.

პატივისცემით,
ჟურნალ მოამბის მთავარი რედაქტორი
და სარედაქციო კოლეგიის თავჯდომარე,
ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, ქ.თბილისის საპატიო მოქალაქე
თეიმურაზ ბაბუნაშვილი

ADDRESS OF THE EDITOR-IN-CHIEF REGARDING THE NEW STATUS OF “MOAMBE” JOURNAL

Dear editorial board members, authors, and representatives of a wide circle of readers of our international scientific journal “Moambe”! I have the honor to congratulate you on the rise of our magazine to a new level of international status. The journal was recently awarded a Digital Object Index (DOI). Also, all articles published in it will be individually assigned a DOI and this information will be placed in the following indexing bases:

- SCILIT INDEXING DATABASE
- ACADEMIC RESOURCE INDEX/RESEARCHLIB
- WORLDCAT.ORG
- INTERNATIONAL SCIENTIFIC INDEXING
- COSMOS IMPACT FACTOR
- SCIENTIFIC JOURNAL IMPACT FACTOR
- INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL
- GOOGLE SCHOLAR
- EUROPUB

Journal DOI: <https://doi.org/10.52340/gbasb>

Print version ISSN:2233-3606

Electronic version ISSN:2960-981X

Information can be found on the “Georgian Academy of Business Sciences” Facebook page - <https://www.facebook.com/profile.php?id=100066389803059>

All interested individuals or organizations can contact me by mobile phone at 593-23-99-58, or via e-mail: temur.babunashvili@mail.ru

On behalf of the editorial board of our magazine, I express my readiness to continue cooperation under new conditions.

Sincerely,
Editor-in-Chief of “Moambe” magazine,
Chairman of the editorial board,
Doctor of Economic Sciences, Professor
Teimuraz Babunashvili

„მოამბე“
საერთაშორისო რეზერირებადი და რეცენზირებადი
სამეცნიერო ჟურნალი, №54, 2025 წელი

თეიმურაზ ბაბუნაშვილი - მთავარი რედაქტორი და სარედაქციო კოლეგიის თავმჯდომარე,
ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, საქართველოს ბიზნესის
მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი,
ქ. თბილისის საპატრიო მოქალაქე.

სარედაქციო კოლეგია
მეცნიერებათა დოქტორები, პროფესორები

აბაშიშვილი გიორგი, აბდუშელიშვილი გივი, აბესაძე რამაზი, აბრალავა ანზორი, არნანია თამილა, ასათიანი რევაზი (საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი), ბაბუნაშვილი გიორგი (აშშ), ბაკაშვილი ნიკოლოზი, ბარათაშვილი ევგენი, ბერიძე თეიმურაზი, გვალია ნარგიზი, გომოხია რევაზი, გველესიანი მერაბი, გეგაია გადრი, ელიაშვილი ლია, თურნაშვილი ნათია, იზორია მარინა, კოჭლამაზაშვილი ლელა, კურტანიძე დავითი (აშშ), კვალიაშვილი ვაჟა, ლაბარტაშვილი გულთაზი, ლოგუნიძე გივი, ლეკაშვილი ეკა, მელაძე სერგო, მამუკაშვილი ელგუჯა, ნარმანია დავითი, პაიჭაძე ნუზარა, როკატელიშვილი მიხეილი (აშშ), სილაგაძე ავთანდილი (საქ. მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიკოსი), სოლოღაშვილი დალი, შტრეინელი მინდია, ქარჩავა ლიონი, ქიქელაშვილი ომარი, ქუთათელაძე რუსუდანი, ყიფიანი გელა, ყურაშვილი გუგუზი, შენგელია თეიმურაზი, შენგელია რევაზი, ჩაბელიშვილი ლალი, ჩეჩელაშვილი მაია, ჩიხლაძე ნიკო, ჭითანაშვილი ნოდარი (საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი), ჭუმბურიძე მამია, ხელაშვილი იოსებო, მამედოვი ფიზული (აზერბაიჯანის რესპუბლიკა), მელნიკი ტატიანა (უკრაინა), სერძანიანი ნაიკი (სომხეთი), ალირზაევი ალი (აზერბაიჯანის რესპუბლიკა), გორგოძე ტატიანა (ბელორუსია), ალუხანოვი ესპერგერი (ყაზახეთის რესპუბლიკა), ბალინა ლოპუშინა (უკრაინა), ზალენინი ინგა (ესტონეთი), ვდოვინკო ნატალია (უკრაინა), მიხაილ ვარჩოლა (სლოვაკეთი), ბალინა კუზმენკო (უკრაინა), ტადეუშ ტროცინკოვსკი (პოლონეთი). ანატოლი შევჩუკი (რუსეთი), იაცეკ სტროჟნი (პოლონეთი), ალიონა ალენიკოვა (უკრაინა), ევგენი ჟუკოვი (რუსეთი), მანტაშტას რასკაუსკას (ლიეტუვა), ვიტორია ბრიგალივანაიტი (ლიეტუვა).

შეიქმნა რედაქცია ყოველთვის არ იზიარებდეს ავტორის აზრს

№54, 2025 წელი

„MOAMBE“
QUARTELY INTERNATIONAL SCIENTIFIC MAGAZINE,
PRECISED AND REVIEWED №54, 2025

TEIMURAZ BABUNASVILI- Editor-in-Chief and Head of Editorial Board,
Doktor of Economic Science, President of
Georgian Academy of Business Science,
Honored citizen of Tbilisi

EDITORIAL BOARD
Doctors of science, Professors

ABASHISHVILI GIORGI, ABDUSHELISHVILI GIVI, ABESADZE RAMAZI, ABRA-LAVA ANZORI, ARNANIA TAMILA, ASATIANI REVAZ (Academician of the Georgian Academy of Agricultural Sciences), BABUNASHVILI GIORGI (USA), BAKASHVILI NIKOLOZI, BARATASHVILI EVGENI, BERIDZE TEIMURAZI, GVALIA NARGIZI, GOGOKHIA REVAZI, GVELESIANI MERABI, GECHBAIA BADRI, ELIAVA LIA, TURNAVA NATIA, IZORIA MARINA, KURTANIDZE DAVITI (USA), KUTATELADZE RUSUDANI, KVALIASHVILI VAJA, LABARTKAVA GULTAZI, LOBJANIDZE GIVI, LEKASHVILI EKA, MELADZE SERGO, MEQVABISHVILI ELGUJA, NARMANIA DAVITI, PAICHADZE NUGZARI, ROKETLISHVILI MIKHEILI (USA), SILAGADZE AVTANDILI (Member of Georgian national Academy of Science), SOLOGASHVILI DALI, UGREKHELIDZE MINDIA, KARCHAVA LOIDI, KESHELASHVILI OMARI, KIFI-ANI GELA, KOCHLAMAZASHVILI LELA, KURASHVILI GUGULI, SHENGELIA TEIMURAZI, SHENGELIA REVAZI, CHAGELISHVILI LALI, CHECHELASHVILI MAIA, CHIKHLADZE NIKO, CHITANAVA NODARI (Academician of the Georgian Academy of Agricultural Sciences), CHUMBURIDZE MAMIA, KHELASHVILI IOSEBI, MAMEDOVI FIZULI (AZERBAIDJAN), MELNIKI TATIANA (UKRAINA), SERKHAIANI NAIKI (ARMENIA), ALIRZAEVI ALI (AZERBAIDJAN), BORZDOVA TATIANA (BELORUSIA), ALUKHANOV ESBERGI (KAZAKHSTAN), GALINA LOPUSHNIAK (UKRAINA), ZALENIENI INGA (ESTONIA), VDOVENKO NATALIA (UKRAINA), VARCHOLA MICHAL (SLOVAKIA), GALINA KUZMENKO (UKRAINA), TADEUSZ TROCIKOWSKI (POLAND), ANATOLI SHEVCHUK (RUSSIA), IACEK STROJNI (POLAND), ALIONA ALEINIKOVA (UKRAINA), EVGENI DJUKOV (RUSSIA), MANTAUTAS RASKAUSKAS (LITHUANIA), VIKTORIA GRIGALIVANAITE (LITHUANIA).

შინაარსი

1. ლამარა ქოქიაური	9
ინვესტიციის პროცესი სისტემური მიდგომის პოზიციებიდან	
2. ზაირა ღუდუშაური, მარიკა ოქრომჭადლიძე	20
საქართველოში სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების დაფუძნების საჭიროების შესახებ	
3. რამაზ მარღიშვილი, საბა გურჯალიანი, ნინო გურჯალიანი	29
ციფრული ტექნოლოგიების გამოყენება საქართველოს მა-ღალმთიანი რეგიონების პაციენტთა სამედიცინო მომსახურებაში	
4. ქეთევან ჯოჯიშვილი	36
მსოფლიო წესრიგი და მისი განსაზღვრის თეორიული საფუძვლები	
5. დალი გოცაძე, თეა ნარეკლიშვილი, ნათია ტაბატაძე	41
წინასწარდაგებული რკინაგზათვის სანამძერე ფილების დამზადება ადგილობრივი ნედლეულის ბაზაზე	
6. არჩილ ჩიქოვანი, ნინო მსხილაძე	47
ასფალტბეტონის სიმტკიცე	
7. მარიკა ოქრომჭადლიძე	53
საქართველოს მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების რეტროსპექტივა 2009-2023 წლებში	
8. ინა მაისურაძე	59
სახელმწიფო პროტექციონიზმი რეგიონის სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგიაში	
9. ირინე დავრაველიძე, მალხაზ ფარცვანი	64
აზიის რეგიონის „გაციფრების“ მდგომარეობა და საქართველოს ადგილი მასში	
10. ეკატერინე მარუაშვილი	70
MODERN ENGLISH LEXICOLOGY	
11. დავით დოლიძე, მარინე ვეკუა	74
სამოქალაქო ჟურნალისტიკის გამოწვევები თანამედროვე საერთაშორისო და ქართულ მედიასივრცეში	
12. მარიამ ქარჩავა-შარტავა	82
სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების მედიის, კერძოდ, ტელევიზიის ინტერესი განათლების საკითხებისადმი	
13. მარი ნაცვლიშვილი	90
სანარმოო ტერიტორიების რეორიენტაცია ახალი განვითარების წინაპირობა ქ.ქუთაისის მაგალითზე (ყოფილი სამრეწველო ტერიტორიის განვითარების ხედვა)	
14. გელა ღვინეშაძე, ნინო ჩორხაული	98
უმაღლეს სკოლებში სწავლების ხარისხის ამაღლების ასპექტები	
15. ელისაბედ აბულაძე	104
სააკლესიო ჟურნალისტიკის ისტორიული წანამკვრები საქართველოში	
აკადემიის მილოცვა ნოდარ ჭითანაშვილისადმი	110

CONTENTS

1.LAMARA QOQIAURI	9
INVESTMENT PROCESS FROM THE PERSPECTIVE OF SYSTEMIC APPROACH	
2. ZAIRA GHUDUSHAURI, MARIKA OKROMCHEDLIDZE	20
ON THE NEED TO ESTABLISH ENTREPRENEURIAL SCHOOL INCUBATORS IN GEORGIA	
3. RAMAZ MARGHISHVILI, SABA BURJALIANI, NINO BURJALIANI	29
THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN MEDICAL CARE FOR PATIENTS IN THE MOUNTAINOUS REGIONS OF GEORGIA	
4.KETEVAN JOJISHVILI	36
WORLD ORDER AND THEORETICAL FOUNDATIONS OF ITS DEFINITION	
5. GOTSADZE DALI, NAREKLISHVILI TEA, TABATADZE NATIA	41
PRODUCTION OF PRE-STRESSED REINFORCED CONCRETE HOLLOW-CORE SLABS USING LOCAL RAW MATERIALS	
6. ARCHIL CHIKOVANI, NINO MSKHILADZE	47
ASPHALT CONCRETE STRENGTH	
7. MARIKA OKROMCHEDLIDZE	53
RETROSPECTIVE OF THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN GEORGIA IN 2009-2023	
8. INA MAISURADZE	59
STATE PROTECTIONISM IN THE REGIONAL AGRICULTURAL DEVELOPMENT STRATEGY	
9. IRINE DAVRASHELIDZE, MALKHAZ PARTSVANIA	64
CONDITION OF “DIGITATION” OF ASIA REGION AND PLACE OF GEORGIA IN IT	
10.EKATERINEMARUASHVILI	70
MODERN ENGLISH LEXICOLOGY	
11. DAVIT DOLIDZE, MARINE VEKUA	74
CHALLENGES OF CITIZEN JOURNALISM IN THE MODERN INTERNATIONAL AND GEORGIAN MEDIA SPACE	
12. MARIAM KARCHAVA-SHARTAVA	82
THE INTEREST OF THE MASS MEDIA, PARTICULARLY TELEVISION, IN EDUCATION ISSUES IN THE SOUTH CAUCASUS COUNTRIES (REVIEW OF SCIENTIFIC ARTICLES)	
13. MARI NATSVLISHVILI	90
“REORIENTATION OF INDUSTRIAL AREAS AS A PREREQUISITE FOR NEW DEVELOPMENT: THE CASE OF KUTAISI” THE VISION FOR THE DEVELOPMENT OF THE FORMER INDUSTRIAL AREA	
14.GELAGHVINEPADZE,NINOCORKHAULI.....	98
ASPECTS OF IMPROVING THE QUALITY OF TEACHING IN HIGHER SCHOOLS	
15. ELIZABETH ABULADZE	104
HISTORY OF ORTHODOX JOURNALISM IN GEORGIA	
CONGRATULATIONS TO ACADEMICIAN NODAR CHITANAVA	110

ინვესტიციის პროცესი სისტემური მიდგომის პოზიციებიდან

ლამარა ქოქიაური
ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი
ეროვნული ინოვაციური საკვლევი ინსტიტუტის წამყვანი მეცნიერ-მუშაკი

<https://orcid.org/0000-0002-8190-1016>
<https://doi.org/10.52340/gbsab.2025.54.01>

საკვანძო სიტყვები: ინვესტიციის პროცესი, საინვესტიციო მიზნადგეგმვა, ინვესტორი, საინვესტიციო რისკები, საინვესტიციო პოტენციალი.

შესავალი:

ინვესტიციის პროცესს განსაზღვრავს შემოსავლის მიღებისთვის ინვესტირების ობიექტსა და სუბიექტს შორის ინვესტიციების განთავსების თაობაზე წარმოქმნილი ურთიერთკავშირები, ობიექტზე სუბიექტისა და მართვის ორგანოების მხრიდან განხორციელებული საინვესტიციო ზემოქმედება, აგრეთვე, საინვესტიციო გარემოს პირობების ცვლილებები.

ინვესტიციის პროცესი არ არსებობს თავისთავად და ყოველთვის მომდევნო დონის რომელიმე სივრცეშია ჩართული, ე.ი. იგი უნდა განვიხილოთ მთლიანობითი მიდგომის ფარგლებში – სისტემა განვიხილოთ სივრცეში სხვა სისტემებთან ურთიერთკავშირში. ეს შესაძლებლობას გვიქმნის ამომწურავად აღვწეროთ ინვესტიციის პროცესის ადგილი და როლი როგორც საქმიანობის ცალკე აღებულ სფეროში, ისე საზოგადოებრივ ურთიერთობათა სისტემაშიც. ნებისმიერი სუბიექტი განვითარებისკენაა ორიენტირებული და ყოველთვის ითხოვს რაიმე რესურსის შევსებასა და ამა თუ იმ თვისების შეცვლას. საკუთარი ძალებით ამ დეფიციტის შევსებაზე ორიენტაცია მკვეთრად ანელებს ეკონომიკურ ზრდას, რადგან სუბიექტისგან მოითხოვს მისთვის უჩვეულო საქმიანობის გაწევას და მისი ძირითადი რესურსების ამაზე მოცდენას. სპეციალიზაციის პირობებში საკუთარი სახსრების შეზღუდულობა იმგვარი ობიექტის მიებას აიძულებს სუბიექტს, რომლის თვისებებიც მინიმალური დაბანდებებით აძლევს მას არსებული დეფიციტის შევსების შესაძლებლობას. ინვესტიციების საჭიროება მაშინ ჩნდება, როდესაც შერჩეული ობიექტის პოტენციალი არ აკმაყოფილებს საჭირო კრიტერიუმებს და გარკვეულ გარემონაწილეობას საჭიროებს მისი განვითარებისთვის. ინვესტიციების განხორციელების შესაძლებლობა მაშინ წარმოიშობა, როდესაც სუბიექტის ხელთ არსებული რესურსები ან მისი თვისებები ობიექტის მოთხოვნილ თვისებებზე ობიექტის მოთხოვნილ საჭირო ზემოქმედების შესაძლებლობას იძლევა.

დაბანდების განხორციელების მომენტში, ინვესტორი კავშირს ამყარებს კონკრეტულ ობიექტთან. ინვესტორის ზემოქმედების შედეგად იცვლება ინვესტიციების ობიექტის თვისებები, შემდეგ კი ეს შეცვლილი თვისებები ინვესტიციური შემოსავლის სახით ინვესტორზე ახდენს გავლენას, ცვლის მის თვისებებს, მათ შორის ავსებს არსებულ დეფიციტს. ინვესტიციის პროცესის დასრულების შემდეგ, სუბიექტი და ობიექტი განახლებულად იწყებენ არსებობას, ამგვარად, ინვესტიციის პროცესი სუბიექტისა და ობიექტის თვისებების დიფუზიას უწყობს ხელს. [5, გვ. 294-295]

საქმიანობის ნებისმიერი სფერო არაკომოგენური წარმონაქმნია; მის სუბიექტებსა
№54, 2025 წელი

და ობიექტებს განსხვავებული თვისებები აქვთ და სხვადასხვაგვარადაც ავლენენ მათ. ამ სფეროში მიმდინარე მრავლობითი საინვესტიციო პროცესები გამუდმებით ცდილობენ მოიცვან ყველა სუბიექტი და ობიექტი და იწვევენ როგორც მათი თვისებების შემადგენლობის, ისე ამ თვისებების გამოვლენის ძალის გათანაბრებას. ამას შედეგად მოსდევს არა გასაშუალოება, არამედ მაქსიმიზება. ამგვარად, საინვესტიციო პროცესები ხელს უწყობენ საქმიანობის შესაბამისი სფეროს თვისებების გომოგენიზებას, გომოგენიზაცია კი ამ შემთხვევაში მოცემული სფეროს საერთო განვითარების იდენტურია.

საზოგადოებრივი განვითარების დინამიკას განსაზღვრავს საქმიანობის ცალკეული სფეროების განვითარება. თუკი საქმიანობის რომელიმე სფეროში მომხდარი რევოლუციური გარდატეხა მანამდე არნახულ ზრდას აძლევს ბიძგს, ეს იწვევს მასთან დაკავშირებული სფეროების განვითარების ბუნებრივ ჯაჭვურ რეაქციას. თუკი ხდება საქმიანობის სფეროების ევოლუციური განვითარება, მის დინამიკას, როგორც წესი, მათ შორის ყველაზე ნაკლებად განვითარებულის შესაძლებლობები განსაზღვრავს. როდესაც ინვესტიციებსა და ინვესტიციურ შემოსავალს სხვადასხვა საგნობრივი შედგენილობა აქვთ, ე. ი. საქმიანობის სხვადასახვა სფეროებს ეკუთვნიან, მაშინ მრავლობითი საინვესტიციო პროცესები ურთიერთშედგენად ხდიან ამ სფეროებს. ამის შედეგად ხდება მათი განვითარების დინამიკის ლოკა-ლური მართვადი შეცვლა. ეს იწვევს ერთმანეთთან დაკავშირებული სფეროების განვითარების ბუნებრივ ჯაჭვურ რეაქციას. ამგვარად, საინვესტიციო პროცესები საშუალებას გვაძლევს შევქმნათ და შევინარჩუნოთ საქმიანობის ურთიერთდაკავშირებული სფეროების განვითარების ბუნებრივი ჯაჭვური რეაქცია. ეს პროცესები საზოგადოებრივი განვითარების დაჩქარების ფაქტორად გვევლინება.

ინვესტიციის პროცესის ძირითად კატეგორიებს შორის კავშირის გამოვლენა, საშუალებას გვაძლევს დავადგინოთ დაბანდებათა მოცულობის დამოკიდებულება, საინვესტიციო სფეროს ფაქტორებსა და პირობებზე, ე. ი. რეგიონში ჩამოყალიბებულ საინვესტიციო გარემოზე.

ძირითადი ნაწილი:

ინვესტიციის პროცესი ხორციელდება მართვის მეშვეობით. მას განმარტავენ ისეთ სტრატეგიად, რომელიც უზრუნველყოფს მაქსიმალური ეფექტის მიღწევას და ეკონომიკური სისტემის მაქსიმალურად ზრდისკენ წარმართავს ყოველგვარ საქმიანობას. მართვა მოქმედებათა შემდეგი ციკლისგან შედგება:

- ინვესტიციის პროცესის მიმდინარე მდგომარეობის ანალიზი, რომელშიც შედის: საინვესტიციო მიმზიდველობისა და საინვესტიციო აქტივობის ანალიზი; ინვესტიციებზე ეკონომიკური სისტემის მოთხოვნების დაკმაყოფილების ანალიზი;
- ინვესტიციების საჭირო მოცულობისა და საინვესტიციო მიმზიდველობის იმ მაჩვენებლის განსაზღვრა, რომელსაც ეს მოცულობა შეესაბამება;
- სისტემის საინვესტიციო მიმზიდველობის საჭირო მდგომარეობის უზრუნველყოფი ღონიძიებების შემუშავება, შერჩევა და რეალიზება;
- ეკონომიკურ სისტემაში ინვესტიციების შემოსავლის ის ცვლილება, რომელსაც საინვესტიციო მიმზიდველობის ცვლილება განაპირობებს;
- ეკონომიკური სისტემის პარამეტრების შეცვლა ინვესტიციების ხარჯზე, რაც ეკონომიკური ზრდის ტემპების შეცვლაში მდგომარეობს.

ამ ციკლის მუდმივად რეალიზება გამუდმებით აუმაჯობებს ინვესტიციის პროცესის მართვის სისტემას და ზრდის ეკონომიკური სისტემის ფუნქციონირების ეფექტიანობას.

სისტემური მიდგომის რეალიზაცია მდგომარეობს ინვესტიციის პროცესის გამოკვლევაში, არამარტო ჰორიზონტალურ ჭრილში (მართვის სუბიექტი – საინვესტიციო მიმზიდველობა – ინვესტორი – საინვესტიციო აქტივობა – ინვესტირების მოცულობა – ინვესტირების ობიექტი – მართვის სუბიექტი), არამედ ვერტიკალურ ჭრილშიც (მსოფლიო თანამეგობრობა – ქვეყანა – რეგიონი – დარგი – საწარმო – ფიზიკური პირი). ამგვარი განხილვა ამცირებს ინვესტიციის პროცესის მართვის განმეორებადი ღონისძიების რაოდენობას და ინვესტიციის პროცესის კომპლექსურ თეორიულ სურათს გვაძლევს.

ქმედითი საინვესტიციო პოლიტიკის მომზადებისა და რეალიზებისთვის აუცილებელია ქვეყანაში, ეკონომიკის დარგებსა და რეგიონებში ჩამოყალიბებული საინვესტიციო სიტუაციის შეფასების კრიტერიუმების ნათლად და ერთმნიშვნელოვნად განსაზღვრა, ეკონომიკური რეალიზების ადეკვატური მეთოდური აპარატის შემუშავება და მისი თანმიმდევრულად გამოყენება.

ინვესტიციის პროცესს (ე.ი. ინვესტიციების განხორციელების პროცესს) სისტემის ყველა ნიშანთვისება აქვს: მასში ყოველთვისაა სუბიექტი – (ინვესტორი), ობიექტი (ინვესტიციების ობიექტი); მათ შორის კავშირი (ინვესტირება საინვესტიციო შემოსავლის მიღების მიზნით) და გარემო, რომელშიც ისინი არსებობენ (საინვესტიციო გარემო). მას ახასიათებს გარკვეული სტრუქტურა და სხვა ეკონომიკურ პროცესებს შორის ზუსტი იდენტიფიცირების საშუალება. იგი თავის თვისებებს ავლენს სხვა სისტემებთან ურთიერთქმედების შედეგად, იცავს გარკვეულ კონცეფციას და ასახავს ინვესტიციის პროცესის სუბიექტების შეხედულებებს, მიზნებსა და ფასეულობებს. კავშირი სისტემაწარმომქმნელი ფაქტორია, რადგან ერთ მთლიანად აერთიანებს ყველა დანარჩენ ელემენტს. სისტემური მიდგომა საშუალებას გვიქმნის ამომწურავად აღვწეროთ ინვესტიციის პროცესის არსი და სრულყოფილად განვმარტოთ მისი ძირითადი ცნებები.

ინვესტიციის პროცესის შემადგენლი კომპონენტების ურთიერთკავშირი

ამგვარი მიდგომა ასახავს ინვესტიციის პროცესის ყველაზე უფრო არსებით მხარეებს, მაგრამ საშუალებას არ გვაძლევს გავითვალისწინოთ მიმდინარე პროცესების გავლენა საინვესტიციო გარემოზე და პირიქით – საინვესტიციო გარემოს ინვესტირების პროცესზე. ამიტომ საჭიროდ მივიჩნევთ სხვაგვარად განვიხილოთ ინვესტიციის პროცესის შემადგენელი კომპონენტების ურთიერთკავშირი.

საინვესტიციო მიმზიდველობა თავისი შინაარსით პოზიტიური კატეგორიაა, ამ მიმზიდველობის ჩამოყალიბებაში მონაწილე ინვესტიციური რისკები კი – ნეგატიური. ამიტომ არაკომერციული ინვესტიციური რისკების, როგორც საინვესტიციო მიმზიდველობის კომპლექსური ფაქტორის გათვალისწინებისას მიზანშეწონილია რისკების რიცხოვრივი მახასიათებლების გარდასახვა იმ ცნების რიცხოვრივ მახასიათებლებად, რომელიც არსით `ინვესტიციური რისკის` ცნების საპირისპიროა. ამგვარ ცნებას – ინვესტიციური რისკების ცნების ანტონიმს – უნდა ვუწოდოთ `სოციალურ – პოლიტიკური და ეკონომიკური უსაფრთხოება ინვესტორისთვის` ან გამარტივებულად, საინვესტიციო უსაფრთხოება (შესაბამისად – მაკროეკონომიკური, რეგიონული, დარგობრივი და საწარმოს დონეზე). ხსენებული გარდასახვა საშუალებას გვაძლევს თავიდან ავიცილოთ

ორი კომპლექსური ფაქტორის – საინვესტიციო პოტენციალისა და ინვესტიციური არაკომერციული რისკების – ურთიერთსაპირისპიროდ მიმართული გავლენა საშედეგო მახასიათებელზე – საინვესტიციო მიმზიდველობაზე.

ზუსტად ასევე, ამ განმაზოგადებელი ცნებების თითოეულ კერძო ფაქტორს ერთდროულად აქვს, როგორც პოზიტიური რაოდენობრივი გამოხატულება (პოზიტიური მაჩვენებლის მეშვეობით – დარგის საინვესტიციო უსაფრთხოების საბოლოო დონის განსაზღვრისთვის), ისე ნეგატიურიც (შინაარსით მისი საპირისპირო `ნეგატიური` მაჩვენებლის მეშვეობით – დარგის არაკომერციული ინვესტიციური რისკების საბოლოო დონის განსაზღვრისათვის).

სოციალურ-ეკონომიკური სისტემის (შემდგომში – სეს-ის) საინვესტიციო მიმზიდველობას განსაზღვრავს საინვესტიციო პოტენციალის მდგომარეობა და ინვესტიციური რისკის დონე. რეგიონში არსებულ საინვესტიციო აქტივობას – სეს-ში საინვესტიციო საქმიანობის რეალურად განვითარებას – ახასიათებს ინვესტიციების ინტენსიურობა. თავის მხრივ, იგი განისაზღვრება წარსული, მიმდინარე და მომავალი საინვესტიციო აქტივობით. წარსული საინვესტიციო აქტივობა ახასიათებს სისტემებში ადრე დაბანდებული ინვესტიციების ინტენსივობას და საშუალებას გვაძლევს განვსაზღვროთ მათი მომავალი შემოსავლიანობა, სავარაუდო კონკურენტების რაოდენობა და კაპიტალის დაბანდებისთვის ყველაზე უფრო მომგებიანი სფერო. მიმდინარე საინვესტიციო აქტივობა განსაზღვრავს სისტემის ეკონომიკური განვითარების დონეს და შესაძლებლობას გვაძლევს მოვახდინოთ დამატებითი დაბანდებების მოცულობების და ინვესტიციების მოსალოდნელი შემოსავლიანობის პროგნოზირება, განვსაზღვროთ ბაზარზე ინვესტორის მიერ მომავალში დაკავებული პოზიცია. მომავალი (მოსალოდნელი) საინვესტიციო აქტივობა ორიენტირია მთელი საინვესტიციო პროცესის დაგეგმვისთვის: დაბანდებათა მომავალი მოცულობების განსაზღვრიდან სეს-ის საინვესტიციო გარემოს მართვამდე – კაპიტალის სასურველი ნაკადის შემოსავლის მიღწევის მიზნით. საინვესტიციო აქტივობის ამ სამივე შემადგენელი კომპონენტის ანალიზი ინფორმაციას აწვდის ინვესტორს სეს-ის ინვესტიციების ბაზარზე კონკურენციის დონის შესახებ, მისი განვითარების ტენდენციებისა და ბაზრის შემცირების ღონისძიებების შესახებ.

საინვესტიციო მიმზიდველობისა და საინვესტიციო აქტივობის ერთობლიობა შეადგენს ქვეყნის, რეგიონის, დარგის, კორპორაციის (საწარმოში არსებულ) საინვესტიციო გარემოს. მაგრამ საჭიროა ავსახოთ უკუკავშირიც, ე.ი. საინვესტიციო გარემოს გავლენა საინვესტიციო აქტივობაზე. მაგალითად, საინვესტიციო გარემოს მიმდინარე მდგომარეობა განსაზღვრავს ინვესტორის აზრსა და მის საქმიანობას მომავალში ინვესტიციების დაბანდებასთან დაკავშირებით. მიმდინარე პერიოდში საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესება სტიმულს აძლევს დაბანდების უფლების მოსაპოვებლად ინვესტორებს შორის გამართული კონკურენციის განვითარებას, აგრეთვე, საქონლისა და მომსახურების ბაზარზე ჩამოყალიბებულ კონკურენციას, რაც ხელს უწყობს ფასების დაწევას და პროდუქციის ხარისხის ამაღლებას. ამის პარალელურად ხდება საინვესტიციო რესურსების ნაკადის შემოსვლა, რაც არსებული რესურსების უფრო რაციონალურად და ეფექტიანად გადანაწილების შესაძლებლობას უქმნის რეგიონული განვითარების მართვის ორგანოებს. ეს ამცირებს რეგიონულ განვითარებაში შექმნილ დისპროპორციებს, აუმჯობესებს რეგიონში ცხოვრების სოციალურ პირობებს, ხელს უწყობს ინფრასტრუქტურისა და კავშირგაბმულობის განვითარებას, ცვლის საინვესტიციო გარემოს მდგომარეობას რეგიონის ეკონომიკის განვითარების მოთხოვნილებებზე დამოკიდებულებით.

ინვესტიციის პროცესის თავისებურებათა გათვალისწინებით, მის მართვას საფუძვლად უნდა ედებოდეს, არამარტო ადმინისტრაციულ – მარეგულირებელი ზომების გამოყენება, არამედ იმ ეკონომიკური მოდელების გამოყენებაც, რომლებიც ამა თუ იმ ღონისძიებების აუცილებლობას ასაბუთებენ.

ინვესტიციის პროცესის შინაარსი და ძირითადი ეტაპები

ამრიგად, ინვესტიციის პროცესი საინვესტიციო საქმიანობის განხორციელების ეტაპების, მოქმედებების და ოპერაციების თანმიმდევრობაა. ამ პროცესის კონკრეტული განხორციელება ინვესტირების ობიექტზეა დამოკიდებული. ამის შესაბამისად, ინვესტიციის პროცესის ეტაპების გამოჯვანაც მნიშვნელოვანწილადაა განპირობებული ინვესტირების სახეებით. საუბარია უპირველეს ყოვლისა, რეალურ და ფინანსურ ინვესტიციებზე.

ინვესტიციის პროცესი ორი ძირითადი ეტაპისაგან შედგება, ეს ეტაპებია:

1. გადაწყვეტილების მიღება ინვესტირების შესახებ და 2. ინვესტიციების განხორციელება და ექსპლუატაცია. მიღებულია პირველი ეტაპის დაყოფა რამდენიმე დამოუკიდებელ ფაზად (ქვეეტაპად), რომლებიც ახასიათებს, როგორც რეალურ, ისე ფინანსურ ინვესტიციებს. ამ ფაზების რაოდენობა სხვადასხვაა შეიძლება იყოს, მაგრამ ყველაზე უფრო ტიპურია სამი: ა) ინვესტირების მიზნების გამოკვეთა; ბ) ინვესტირების მიმართულების განსაზღვრა და გ) ინვესტირების კონკრეტული ობიექტების შერჩევა.

ინვესტირების მიზნები და მიმართულება

ინვესტირების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში სხვადასხვა მიზნებს განსაზღვრავენ და სახავენ. ამოსავალია ფორმალური მიზნები, რომლებსაც შემდეგ ინვესტიციების შერჩევის კრიტერიუმად იყენებენ. ფორმალური მიზნები ინვესტორის სტრატეგიული მიზანდასახულობიდან გამომდინარეობს.

საინვესტიციო საქმიანობის სტრატეგიული მიმართულებების შემუშავება უკავშირდება, როგორც პერსპექტიული პერიოდის კონკრეტულ ეტაპებზე ინვესტირების ამა თუ იმ ფორმის თანაფარდობის განსაზღვრას, ისე საინვესტიციო საქმიანობის მიმართულების პროფილის განსაზღვრასაც მისი დარგობრივი შემადგენელი ნაწილის ჩათვლით. ინვესტორის მიერ, ამა თუ იმ ეტაპზე ინვესტირების ფორმების პრიორიტეტულ შერჩევას, მთელი რიგი შიდა და გარე ფაქტორები განაპირობებს.

შიდა ფაქტორებიდან უმნიშვნელოვანესია ფუნქციური მიმართულება, ე.ი. ინვესტორის (საწარმოს, ორგანიზაციის) საქმიანობის ძირითადი სახეები. მაგალითად, ინსტიტუციური ინვესტორებისთვის საინვესტიციო საქმიანობის ძირითადი მიმართულებაა ფასიან ქაღალდებში ინვესტირება. ეკონომიკის რეალური სექტორის საწარმოები, რომლებიც საწარმოო საქმიანობას ეწევიან, პრიორიტეტს ანიჭებენ, როგორც წესი, მატერიალური და არამატერიალური აქტივების შეძენაში დაბანდებებს.

ფინანსური ინვესტირება ხორციელდება უპირატესად ან სხვა საწარმოების (როგორც კონკურენტების, ისე პარტნიორების) მართვაში მონაწილეობისთვის წილობრივი ფასიანი ქაღალდების შეძენის ფორმით, ან სპეკულაციური მიზნებით თავისუფალი ფულადი სახსრების დროებით განთავსების ფორმით.

სხვა შიდა ფაქტორებიდან ინვესტირების მიმართულებათა შერჩევაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს საოპერაციო საქმიანობის სტრატეგიული მიმართულება, საწარმოს (ორგანიზაციის) სიდიდე, ინვესტორის სიცოცხლის ციკლის სტადია და სხვა.

ეკონომიკის რეალური სექტორის საწარმოებიდან და ორგანიზაციებიდან ფინანსური ინვესტიციების ზრდა, როგორც წესი, ახასიათებს მსხვილ საწარმოებს, რომელთაც ინვესტიციების დაფინანსების წყაროების პოვნის მეტი შესაძლებლობები გააჩნიათ, და იმ საწარმოებს, რომლებიც 'სიმწიფის' სტადიაზე იმყოფებიან. ადრეულ სტადიებზე ინვესტირების უფრო გავრცელებული ფორმაა მატერიალურ და არამატერიალურ აქტივებში დაბანდობები.

იმ გარე ფაქტორებს შორის, რომლებიც ინვესტირების ფორმების შერჩევაზე ახდენენ არსებით გავლენას, ყველაზე მნიშვნელოვანია ინფლაციის ტემპები და ფინანსების ბაზარზე ჩამოყალიბებული საპროცენტო განაკვეთი.

ფორმალური მიზნები შეიძლება იყოს: სწრაფვა მოგების გადიდების, წარმოების (საქმიანობის) მასშტაბების გაფართოების, ძალაუფლებისა და საზოგადოებაში პრესტიჟის მოპოვებისკენ; ასევე, სოციალურ-ეკოლოგიური ამოცანების გადაჭრა, სამუშაო ადგილების შენარჩუნება ან გადიდება და ა.შ.

ეს მიზნები ხშირად მკაფიოდ არაა განსაზღვრული, კოორდინირებული არაა პრიორიტეტულობის მიხედვით, ან შემოწმებული არაა მათი რეალიზაციის შესაძლებლობის საგანზე. ამიტომ, საჭიროა ფორმალური მიზნებიდან გამოვკვეთოთ ინვესტირების რეალური მიზნები კონკრეტული მიზნობრივი მაჩვენებლების დადგენით. მაგალითად, ფორმალური მიზანი – მოგების ზრდა – უნდა დაკონკრეტდეს მთელ რიგ ისეთ მაჩვენებლებად, რომელ-თათვისაც შესაძლებელი იქნება მათი მიღწევის ხარისხის განსაზღვრა. კერძოდ, ეს შეიძლება იყოს მოგების საშუალო სიდიდე რამდენიმე წლისთვის, ან წმინდა მოგების მაჩვენებელი, ან ის სხვა მაჩვენებლები, რომლებიც ინვესტირებიდან მიღებულ მოგებას ახასიათებენ.

ინვესტირების ფორმალური მიზნები ამარტივებს ინვესტირების მიმართულებათა განსაზღვრის ამოცანების გადაწყვეტას. მათ შორის შეიძლება იყოს, როგორც ურთიერთდაკავშირებული ინვესტიციები, ისე დამოუკიდებელი და ალტერნატიული (ურთიერთგამომრიცხავი) ინვესტიციებიც.

ინვესტიციის პროცესის ძირითადი ეტაპები

საინვესტიციო პორტფელის ჩამოყალიბებასთან მიმართებაში, ინვესტიციის პროცესი მნიშვნელოვნად მარტივდება მისი ეტაპების შემცირების ხარჯზე. ამ პრობლემისადმი მიძღვნილ საზღვარგარეთულ ლიტერატურაში მიღებულია ინვესტიციის პროცესის შემდეგი ეტაპების გამოყოფა [29, გვ. 47]:

1. საინვესტიციო პოლიტიკის შერჩევა;
2. ინვესტიციების ბაზრის ანალიზი;
3. ფასიანი ქაღალდების პორტფელის გადასინჯვა;
4. ინვესტირების ეფექტიანობის შეფასება.

პირველ ეტაპზე განსაზღვრავენ, ინვესტირების მიზნებსა და მისი რეალიზაციისთვის საჭირო სახსრების მოცულობას, აგრეთვე, რისკისა და შემოსავლიანობის ხარისხს ყოველი ფინანსური ინსტრუმენტისათვის. ეს ეტაპი სრულდება პოტენციური სახის იმ ფინანსური აქტივების შერჩევით, რომლებიც პორტფელში შეიძლება იყოს შეტანილი.

მეორე ეტაპზე აზუსტებენ, ცალკეული სახის ფასიანი ქაღალდის საკურსო ღირებულებას, მოცემული მომენტისთვის ჩამოყალიბებული საბაზრო კონიუნქტურის საფუძველზე და აგებენ კონკრეტული ფირმის აქციების კურსების დინამიკის პროგნოზს. ამ მიდგომას ტექნიკურ ანალიზს უწოდებენ. მიღებული მონაცემების საფუძველზე ატარებენ ფუნდამენტურ ანალიზს. მისი არსია, ყველა იმ ნაღდი ფულადი ნაკადის დაყვანილი ღირებულების გაანალიზება, რომელთა

მიღებასაც მომავალში აპირებს ფინანსური აქტივების მფლობელი.

ინვესტიციის პროცესის **მესამე ეტაპი** გულისხმობს, ინვესტირებისთვის კონკრეტული აქტივების შერჩევას, აგრეთვე, აქტივებს შორის ოპტიმალური პროპორციების განსაზღვრას საინვესტიციო კაპიტალის ფარგლებში. ამის საფუძველია სელექციურობა, ოპერაციების დროის შერჩევა და რისკის დივერსიფიკაცია მთელი პორტფელის მიხედვით.

მეოთხე ეტაპი მოიცავს, მიმდინარე პორტფელის პერიოდულ შეფასებას ინვესტორის მიზნების ცვლილებასთან და ოპტიმალური პორტფელიდან მის გადახრასთან მიმართებით. ამის შემდეგ შესაძლებელია, ადრე შეძენილი ფასიანი ქაღალდების ნაწილის გაყიდვა და ახლის ყიდვა.

საბოლოო ეტაპზე ატარებენ, ფაქტიური შემოსავლიანობის და რისკის დონის პერი-ოდულ შეფასებას და მათ შედარებას არსებულ სტანდარტებთან.

ინვესტიციის პროცესის ძირითადი მონაწილეების ფუნქციები

ინვესტიციის პროცესის ძირითადი მონაწილეების წრეს ეკუთვნის: სახელმწიფო, ხელისუფლების რეგიონული და ადგილობრივი ორგანოები, საწარმოები და ფიზიკური პირები: მათ შეუძლიათ ინვესტიციის პროცესში მონაწილეობა მოთხოვნისა და მიწოდების მხრივ. [8, გვ. 115]

საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ინვესტიციის პროცესში მონაწილეთა წრე მნიშვნელოვნადაა გაფართოებული. გაჩნდა კომერციული ბანკების, საკრედიტო-კომერციული ორგანიზაციების, საინვესტიციო ფონდებისა თუ კომპანიების და სადაზღვევო კომპანიების ქსელი, რომლებიც დამოუკიდებლად იღებენ ინვესტიციურ გადაწყვეტილებებს. და მაინც, ინვესტიციის პროცესში, მათ მონაწილეობას განსაზღვრავენ სახელმწიფო და ხელისუფლების რეგიონული და ადგილობრივი ორგანოები. ეს გამოიხატება საინვესტიციო კონკურსების ჩატარებით, საინვესტიციო პროექტების შერჩევითა და დამტკიცებით, პროდუქციის გამოშვების ლიცენზირებითა და კვოტირებით, საპროცენტო განაკვეთისა და დაბეგვრის სიდიდის განსაზღვრით. სახელმწიფოს, რეგიონული და ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოების საფინანსო საქმიანობა როგორც მოთხოვნის, ისე მიწოდების მხრივ, არსებით გავლენას ახდენს საფინანსო ინსტიტუტებისა და ფინანსური ბაზრის ქცევაზე.

ფინანსურ ბაზარზე ფულის ძირითადი მიმწოდებელი მოსახლეობაა, რადგან იგი გაცილებით მეტს აძლევს ინვესტიციის პროცესს, ვიდრე იღებს. ცხადია, ამას ვერ ვიტყვით აღმასრულებელი ხელისუფლების ორგანოებსა და საწარმოებზე.

უცხოელი მეცნიერების: უ.შარპის, გ.ალექსანდერისა და გ.ბეილის გამოკვლევები გვიჩვენებს, რომ მთლიანობაში სახელმწიფო და საწარმოები ფულადი სახსრების წმინდა მომხმარებლები არიან, ე.ი. მეტ სახსრებს მოიხმარენ, ვიდრე გასცემენ. კერძოდ, მრავალ მსხვილ კომპანიას თავიანთი გრძელვადიანი მიზნების რეალიზაციისათვის უზარმაზარი თანხები სჭირდება ქარხნების ასაშენებლად, მოწყობილობების შესაძენად, ახალი პროდუქტების შესამუშავებლად და ა.შ. გარდა ამისა, ნაღდი ფულის მასის მართვის აქტიური და რთული სტრატეგიის განხორციელებით, ისინი ფასიანი ქაღალდების მთავარ მყიდველებად გვევლინებიან. ამგვარი ვითარება იქმნება სახელმწიფოს, ხელისუფლების რეგიონული და ადგილობრივი ორგანოების მხარეზეც, რომელთა საქმიანობა უკავშირდება კაპიტალურ დაბანდებებსა და მიმდინარე ხარჯების უზრუნველყოფას.

აღმასრულებელი ხელისუფლების ორგანოები ფულადი სახსრების უკმარისობას

ივსებენ სავალო ვალდებულებებისა და ობლიგაციების, კომპანიები კი – აქციებისა და სხვა ფასიანი ქაღალდების გამოშვებით.

დასკვნა:

ყოველივეზემოთქმულიდანშეგვიძლიაგამოვიტანოთდასკვნა,რომდანაზოგები და ინვესტიციები ურთიერთდაკავშირებული კატეგორიებია. დანაზოგები პოტენციური ინვესტიციებია, ინვესტიციები კი – რეალიზებული დანაზოგები, რომლებიც ეკონომიკური, ან სოციალური ეფექტის მიღებისკენაა მიმართული. რაც უფრო სასიკეთოა ეკონომიკური და სოციალური პირობები, მით უფრო მაღალია დაბანდებათა უსაფრთხოების ხარისხი და მეტი დანაზოგები გარდაიქმნება ინვესტიციებად. განვითარებულ ქვეყნებში, სადაც საკმაოდ საიმედო პირობებია შექმნილი დანაზოგების უსაფრთხოებისთვის, პრაქტიკულად მთელი დანაზოგები ინვესტიციებად იქცევა ხოლმე. ნაღდი ფულადი ბრუნვის ელექტრონული ბარათებით შეცვლის პირობებში მიმდინარე მოხმარებისთვის განკუთვნილი ფულიც კი საფინანსო სისტემის მეშვეობით საინვესტიციო პროცესშია ჩართული.

გრძელვადიან პერსპექტივაში ეკონომიკურ ზრდას განსაზღვრავს, პირველ რიგში, იმ ინვესტიციების დონე, რომლებსაც წარმართავენ საწარმოო აპარატის გადიდებაზე, მის მოდერნიზაციასა და რეკონსტრუქციაზე, სამეცნიერო-კვლევით და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოებზე. მაგრამ არანაკლებ როლს თამაშობს ის დაბანდებებიც, რომლებიც განათლებისა და კულტურის დონის ამაღლებას, მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და საყოფაცხოვრებო პირობების გაუმჯობესებას უკავშირდება.

წარმოების გადიდება ზრდის დანაზოგების შესაძლებლობას, რომლებიც პოტენციურ ინვესტიციებად გვევლინება, ინვესტიციებად ქცეული დანაზოგები წარმოების გაფართოებას იწვევენ და ა.შ. საინვესტიციო პროცესი როგორც ეკონომიკური კატეგორია გამოხატავს იმ ურთიერთობებს, რომლებიც მის მონაწილეებს შორის ჩნდება წარმოების გაფართოებისა და სრულყოფის მიზნით საინვესტიციო რესურსების ჩამოყალიბებასა და გამოყენებასთან დაკავშირებით.

დღეისათვის ჩამოყალიბდა ინვესტიციების დონის განმსაზღვრელი შემდეგი ეკონომიკური ფაქტორები:

საზოგადოების მასშტაბით ინვესტიციების დონის უმნიშვნელოვანესი განმსაზღვრელი ფაქტორია მოხმარებასა და დაზოგვას შორის თანაფარდობა. საზოგადოებაში ინვესტიციების დონის განმსაზღვრელი სხვა მნიშვნელოვანი ფაქტორია დაბანდებათა უსაფრთხოება. ინვესტიციებზე მოგების დონე. ეს ფაქტორი ყოველთვის მოქმედებს უსაფრთხოების ფაქტორთან ერთად. რაც უფრო მაღალია დაბანდებებიდან მოსალოდნელი მოგება, მით უფრო მაღალია ამ ინვესტიციების რისკი. ინვესტიციების დონესა და ინტენსიურობაზე მოქმედი კიდევ ერთი ფაქტორია ფინანსების ბაზრის ორგანიზებულობის ხარისხი.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. გიტმანი ლ.ჯ., ჯონკიმ.დ. (2001), ინვესტირების საფუძვლები. გადმოქართულებული და შევსებული ლ. ქოქიაურის მიერ. თბ., ფინანსები. გვ. 13-40;
2. გუგუშვილი პ., ჩანტლაძე ვ., ჩიქავა ლ., კოშკელაშვილი ა. (2001), ეკონომიკური და დემოგრაფიული ტერმინოლოგია. თბ., საგამომცემლო ფირმა 'სიახლე';
3. ქოქიაური ლ. (2013), ფინანსური ბაზარი. ფასიანი ქაღალდების ბაზრის

- ფუნდამენტური და ტექნიკური ანალიზი. სტუ, გვ. 625;
4. ქოქიაური ლ. (2002), ინვესტიციის ბაზარი: თეორია, პოლიტიკა, პრაქტიკა. თბ.: ფირმა `სიახლე`. გვ. 20-71;
 5. ქოქიაური ლ. (2013), ინვესტიციების თეორიული გენეზისი. მეორე გამოცემა. გვ. 947 თბ.: სტუ;
 6. ქოქიაური ლ. (2017), უცხოური ინვესტიციები. თბილისი, საფინანსო – საინვესტიციო პოლიტიკისა და სტრატეგიის ფონდი. გვ. 887;
 7. ქოქიაური ლ. (2014), ფინანსები (ენციკლოპედიური განმარტებითი ლექსიკონი). ტომი 1. წიგნი 1. სტუ; გვ. 1122; წიგნი 2. გვ. 972;
 8. ქოქიაური ლ. (2010), საინვესტიციო საქმე. სახელმძღვანელო. თბ.; სტუ. გვ 1361
 9. ჩიქავა ლ. (2006), ინოვაციური ეკონომიკა. თბ.: საგამომცემლო ფირმა `სიახლე` ,გვ.7-112;135-223.
 10. Brennan, Michael J. (1995), “Carnorate Finance Over the Past 25 years”, Financial Management, Summer. p. 9-22.
 11. Downes J., Coodman J.e. (1995), Dictionary of Finance and Investment Terms. Barron`s Educational Series, inc. New York;
 12. Elton E.J., Gruber M.J. (1991), Modern Portfolio Theory and Investment Analysis. John Wiley & Sons, Inc.;
 13. Haugen R. A. (1997), Modern Investment Theory. Prentle Hall. p. 15-37.
 14. Moissin J. (1969), Security Princes and Investment Criteria in Competitive Markets American Economic Rev. Dec. p. 749-756.
 15. Ross S.A., Westerfield R.W., Jaffe J.F. (1993), Corporate Finance, Irwin. p. 158-205.
 16. Rosenberg Jerry M. (1993), Dictionary of Investing. John Wiley & Sons, Inc.;
 17. Sharpe W.F. (1964), Capital Asset Prices: A Theory of Market Equilibrium Under Con- ditions of Risk//Finance. Sept. p. 425-442.
 18. Sharpe, William E. Investments Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall. p. 30-87.
 19. Qoqiauri L., (2009), Theoretical Genesis of Investments. New Yourk;
 20. Qoqiauri L. (2013), Intellectual Capital. Monographie (zweite publikation). Tu Ber- gakademie Freiberg. Germany. Medinzentrum (inglisur enaze), p. 398;
 21. Qoqiauri L., Qoqiauri N. (2019), Financial Markets. Monograph. Poland. Bielko-Biala;
 22. Qoqiauri L. (20--), Innovative Management. Published in English Tbilisi. “Kalmosani”;
 23. The New Corporate Finance. Where Theory Meets Practice. Ed by D.H.Chew Jr. Mc Crow-Hill. Inc. 1993;
 24. Williams J.B. The Theory of Investment value. Cambridge, mass.: Harvard Univ. Press. 1938;
 25. Агчивальд Р. (2002), Управление высокотехнологичными программами и проектами: Пер. с англ. Под ред. А. Д. Баженова, М.:ДМК Пресс;
 26. Андерсен Бьёрн Бизнес-процессы. (2003), Инструменты совершенствования/Пер. с англ. С. В. Ариничева/Науч. ред. Ю. П. Адлер. М.: РИА «Стандарты и качество», 272 с.;
 27. Аскинази В. М., Макарова В. (2024), Инвестиции. М., Юрайт. с. 386;
 28. Афолина В., Саркисян Ж. (2024). Инвестиции в Инвестиционном процессе. М., 364 с.;
 29. Юзович Л., Мараминын М. и др. (2021), Инвестиции и Инвестиционная деятельность. Екатеринбург, 498 с.;
 30. Трофимов В. В., Трофимов Е. В. (2014), Конвергенция ИТ. Методологические аспекты эволюции. Saarbruken? Deutschland, Изд-во: LAP LAMBERT Academic

Publishing/ 92 ს.;

31. Трофимов В. В., Карпова В. С., Демченко С. А. (2014), Управление проектами с Primavera: практикум. СПб Изд-СПбГЭУ, 2014, 66 ს.;
32. Мазур И. И., Шапиро В. Д., Ольдерогге Н. Г. (2004), Управление проектами: Учебное пособие/Под общ. Ред. И. И. Мазура. 2-е изд. М.: Омега-Л, 664 ს.;
33. Руководство к Своду знаний по управлению проектами (Руководство PMBoK). Третье издание. Project Management Institute, Four Campus Boulevard, Newton Square, PA 190733299 USA/США;
34. Терк У. (2009), Управление проектами и здравый смысл. Common Sense Project Management. Серия: Практический менеджмент. Изд-во: Стандарты и качество.

რეზიუმე:

სისტემური მიდგომა მეცნიერული შემეცნებისა და სოციალური პრაქტიკის მეთოდოლოგიის ის მიმართულებაა, რომელსაც საფუძვლად უდევს ობიექტების განხილვა სისტემადად; მას ინსტრუმენტარიუმად იყენებენ, რომელიც კვლევას წარმართავს ობიექტის მთლიანობის დასაბუთების, მასში მრავალფეროვანი კავშირების გამოვლენისა და ერთიან კომპლექსად მათი თავმოყრისკენ.

სისტემური მიდგომა თავისი არსით დიალექტიკური მატერიალიზმის პრინციპების კონკრეტიზაციაა, რომლის ფარგლებში ინვესტიციის პროცესი შეგვიძლია განვიხილოთ იმ ოპერაციების (საქმიანობის სახეების) სერიად, რომელიც საწყის მასალაზე ხორციელდება (პროცესის შესავალი). იგი ფასეულობას ადიდებს და გარკვეულ შედეგს (პროცესის გამოსავალს) განაპირობებს. სისტემური მიდგომის პოზიციებიდან ინვესტიციის პროცესის კვლევა შესაძლებელია, რადგან ინვესტიციის პროცესი ეკონომიკური სისტემაა და მას აქვს შესავალი – ამ სისტემის კომპლექსური მდგომარეობა (საინვესტიციო გარემო) და გამოსავალი – ეკონომიკურ სისტემაში ინვესტიციების შემოსვლის ცვლილება. გამოსავალზე მიღებული ინვესტიციის პროცესის შედეგი განსაზღვრავს ეკონომიკური სისტემის განვითარებას, რომელშიც პროცესი მიმდინარეობს და იწვევს მასში ეკონომიკური ზრდის ტემპების ცვლილებას.

INVESTMENT PROCESS FROM THE PERSPECTIVE OF SYSTEMIC APPROACH

Lamara Qoqiauri

Doctor of Economic Sciences

Leading Scientist at the National Innovation Systems Institute

<https://orcid.org/0000-0002-8190-1016>

Resume:

The Systemic Approach is a methodological direction of scientific cognition and social practice that is based on considering objects as systems. It serves as a toolkit used to guide research toward substantiating the integrity of the object, revealing its diverse

connections, and consolidating them into a unified complex.

The systemic approach is, in its essence, a concretization of the principles of dialectical materialism, within which the investment process can be seen as a series of operations (types of activities) carried out on raw materials (the process's input). It elevates value and determines a certain outcome (the process's output). From the perspective of the systemic approach, the study of the investment process is possible, as the investment process is an economic system. It has an input — the complex condition of this system (the investment environment) — and an output — a change in the inflow of investments into the economic system. The result of the investment process determines the development of the economic system in which the process occurs and causes changes in the pace of economic growth within it.

Keywords and Phrases: Investment process, Investment attractiveness, Investor, Investment risks, Investment potential.

საქართველოში სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების დაფუძნების საჭიროების შესახებ

ზაირა ლუდუშაური
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი

მარიკა ოქრომჭედლიძე
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

<https://doi.org/10.52340/gbsab.2025.54.02>

საკვანძოსიტყვები: სკოლა-ინკუბატორები; სამეწარმეო აზროვნება; ინკლუზიური ბიზნესი.

შესავალი

საქართველოში 2023 წელს რეგისტრირებული იყო 921450 საწარმო, მათგან მუშაობდა, ანუ აქტიური იყო მხოლოდ 224538, ანუ რეგისტრირებულთა 24,3%, დანარჩენი - 75,7% კი არ მუშაობდა [ბიზნეს სექტორი... 2024, გვ. 23, 26]. იგივე ვითარება იყო წინა წლებშიც:

2022 წელს არ მუშაობდა რეგისტრირებულ საწარმოთა 76,7%.

2021 წელს არ მუშაობდა რეგისტრირებულ საწარმოთა 78,4%.

2022 წელს არ მუშაობდა რეგისტრირებულ საწარმოთა 78,5%.

2019 არ მუშაობდა რეგისტრირებულ საწარმოთა 77,4% და ა. შ.

საქართველოს ეკონომიკაში არის სულ რაღაც 3-4 დარგი, რომელთა რეგისტრირებულ საწარმოთა ნახევარი მაინც მუშაობს. ესენია: ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა (54%), განათლება (47%), უძრავი ქონებით ვაჭრობა (55%) და მშენებლობა (45%). შექმნილი სიტუაცია გვაფიქრებინებს, რომ ამ სიტუაციას იწვევს ბიზნესის დაწყების მსურველთა არაპროფესიონალიზმი. ამ სტატიას ვუძღვნიტ ამ საკითხს და იმედს გამოვთქვამთ, რომ საქართველოს ხელისუფლება ორგანიზაციას გაუკეთებს ჩვენს მიერ შემოთავაზებულ წინადადებას.

ძირითადი ტექსტი

საქართველოში სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების ქსელის დაფუძნება-განვითარების ჩვენი კონცეპტუალური ხედვა მიმართულია პოტენციალურ მიკრო, მცირე და საშუალო მეწარმეებისთვის პრაქტიკული მეწარმული უნარების შესაძენად. ასეთ სკოლა-ინკუბატორებში რიგითი ადამიანების პრაქტიკოს მეწარმეებად მომზადებით საქართველოს ბიზნეს ვუზრუნველყოფთ ბიზნესის მცოდნე ადამიანებით და ისტორიას ჩაბარდება ამ სფეროში საქართველოში დღეს არსებული ვითარება, რომ საწარმოები იხსნება, მაგრამ არ (თუ ვერ) მუშაობენ.

ჩვენი ნაშრომის მიზანია წარმოვადგინოთ და დავასაბუთოთ საქართველოს ღარიბი და უღარიბესი ფენის ჩართვის შესაძლებლობები მიკრო, მცირე და საშუალო ბიზნესში და, ამ გზით გამოვიყვანოთ ისინი სიღარიბიდან. როგორც უკვე ავღნიშნეთ, ქვეყნის ღარიბი და უღარიბესი ფენა დისკვალიფიცირებულია. ბიზნესში მათ ჩასართავად, საჭიროა ისინი მოვამზადოთ მათთვის სპეციალურად გახსნილ ინკლუზიურ სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორებში.

ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორი ჩვეულებრივი ბიზნეს-ინკუბატორია. ჩვენ მას ინკლუზიური იმიტომ ვუწოდეთ, რომ მასში კლიენტების სახით,

მხოლოდ ღარიბები (და უღარიბესნი) გვეყოლებიან ჩართულნი.

ჩვენ გაცნობიერებული გვაქვს, რომ შეუძლებელია სიღარიბის დაძლევა საქართველოში, თუ არ განვითარდება მცირე და საშუალო მეწარმეობა, რომლის „ამძრავ ძალას“ წარმოადგენს სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორები. ასე რომ, სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების შექმნა-განვითარება, როგორც კერძო ღონისძიება, არ არის მოწყვეტილი „საქართველოს ეკონომიკური განვითარების და სიღარიბის დაძლევის სტრატეგიას“ და არც „საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური გაჯანსაღებისა და ეკონომიკური ზრდის პროგრამას“, რომლებიც ჯერ კიდევ დამუშავდა 2001-2002 წლებში და დამტკიცდა საქართველოს პრეზიდენტის მიერ ასამოქმედებლად ამავე პერიოდში, მაგრამ სამწუხაროდ სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორები ქვეყანაში არ გახსნილა (გამონაკლისია ტექნოპარკში შექმნილი მცირე ინკუბატორი, ის ახალი იდეების მქონე ადამიანებზე არის ორიენტირებული). შედეგად, წინამდებარე ხედვა - „საქართველოს რეგიონებში სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების ქსელის განვითარების შესახებ“ კონკრეტული ამოცანის - სიღარიბის დაძლევის გადაჭრით არსებით წვლილს შეიტანს საქართველოს რეგიონების ღარიბი მოსახლეობის დასაქმების, მათი კეთილდღეობისა და ღირსეული ცხოვრების პირობების შექმნა-დამკვიდრების საქმეში. მაშასადამე, მოცემული ხედვა სრულ შესაბამისობაში იქნება საქართველოს მთავრობის სტრატეგიულ განაცხადთან, რომელიც ეხება ქვეყნის ინკლუზიურ ზრდას და სიღარიბის დაძლევას.

საქართველოს რეგიონებში ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების შექმნის ჩვენი ხედვა არის პირველი მცდელობა ამ სფეროში. ჩვენ არ გვაქვს პრეტენზია იმისა, რომ იგი აღარ მოითხოვს შემდგომ განახლებას. პირიქით, იგი მუდ-მივად განახლდება და კორექტირდება საზოგადოებრიობის აქტიური მონაწილეობით.

სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორის ცნება და სტატუსი [ღუდუშაური ზ., ბალიაშვილი ე., 2004, გვ. 81]. მიუხედავად იმისა, რომ სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორის უნივერსალური განმარტება მსოფლიო მასშტაბით ოფიციალურად დაფიქსირებული არ არის (საერთოდ არ არსებობს ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორის განმარტებაც), მას მაინც მიიჩნევენ იმ ორგანიზაციათა დასახელებად, რომლებიც ხელსაყრელი გარემო პირობების შექმნით, მომსახურების კომპლექსის გაწევითა და რესურსების გამოყოფით ავითარებენ მეწარმეობას მისი ჩამოყალიბების საწყის (ადრეულ), ანუ საინკუბაციო სტადიაზე. საერთოდ, მსოფლიოში გავრცელებულია ბიზნეს-ინკუბატორების განმარტების მრავალნაირი ინტერპრეტაციები, მაგალითად:

სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების განვითარების მიზნები, ამოცანები და ძირითადი პრინციპები. საქართველოს რეგიონებში ჩვენს მიერ შემოთავაზებული სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების განვითარებას საერთო, გრძელვადიანი მიზანი იმაში მდგომარეობს, რომ მცირე და საშუალო ბიზნესის გააქტიურებით უზრუნველყონ ქვეყნის მხარეების მდგრადი ეკონომიკური განვითარება. სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების კონკრეტული მიზანი კი არის დამწყებ, ახალბედა მეწარმეთათვის სწავლისა და მუშაობის ხელსაყრელი გარემოს შექმნა და მათი ინფორმაციული, კონსანტილგური, ტექნიკოტექნოლოგიური, მატერიალურ-ფინანსური და ა. შ. მხარდაჭერა.

ამ მიზნებიდან გამომდინარე, ჩვენი აზრით, საქართველოს რეგიონებში ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების შექმნამ შემდეგი ამოცანები უნდა გადაწყვიტოს:

- ასწავლოს უმუშევრებს ბიზნესი, რომ მათ შექმნან ფირმები;
- შექმნას ახალი სამუშაო ადგილები და ამ გზით, შეამციროს უმუშევრობის დღევანდელი დონე;

- განავითაროს საბაზრო ინფრასტრუქტურა;
- გააფართოვოს მეწარმეობის ინვესტიციური შესაძლებლობები;
- გააფართოვოს საგადასახადო ბაზა (რაც მეტი იქნება საწარმო, მით მეტი შევა ბიუჯეტში გადასახადი);
- მოახდინოს ეკონომიკის დივერსიფიკაცია;
- გააუმჯობესოს ღარიბ მეწარმეთა ფსიქოლოგიური მდგომარეობა;
- აამაღლოს მეწარმეთა კონკურენტუნარიანობა საშინაო და საგარეო ბაზარზე;
- აღჭურვოს ღარიბი მცირე მეწარმეები ახალი ტექნიკა-ტექნოლოგიით, მენეჯ-მენტისა და მარკეტინგის ცოდნით;
- მოახდინოს საქართველოს რეგიონების განვითარების დონეების გამოთანაბრება და ა.შ.

მსოფლიო მასშტაბით, სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების მომსახურების ერთიანი ნუსხის არარსებობის მიუხედავად, მეტ-ნაკლებად იგი ასე შეიძლება ჩამოვყალიბოთ [ხაბელაშვილი თ., 2018, გვ. 149-1050]:

1. ბიზნესის შესწავლის მსურველთა სიების შედგენა.
2. მასწავლებლების და მენტორების არჩევა.
3. მარტივი ბიზნესის სწავლების ორგანიზება აბიტურიენტებისთვის.
4. აბიტურიენტების მომზადება ბიზნესის ორგანიზაციისა და საწარმოთა ზრდა-განვითარების საკითხებში რეგიონის სპეციფიკის გათვალისწინებით.
5. პრაქტიკული დახმარება საკუთარი მცირე საწარმოს გახსნაში და მის შესახებ რეკლამის გაკეთება.
6. ახლად გახსნილ საწარმოთათვის კადრების მომზადება (როგორც კვალიფიკაციის ამაღლება, ისე პროფესიონალების მოძიება და მიწოდება).
7. კონტრაქტების დარეგულირება, ახალი საქმიანი კავშირების დამყარება, ახალ ბაზრებზე გაყვანა.
8. კონფერენციების, სემინარების, გამოფენების მოწყობა ან მონაწილეობა მათ მოწყობაში, საქმიანი შეხვედრების ორგანიზაცია.
9. მდივან-რეფერენტული მომსახურების გაწევა, საერთაშორისო მიმოწერაში დახმარება.
10. კლიენტების განთავსების ტერიტორიის კეთილმოწყობა, მათთვის გაზომი-რაგება, წყალმომარაგება, ენერგომომარაგებაში დახმარება;
11. კრედიტების მიღებაში დახმარება (გარანტად დადგომა), საწესდებო კაპი-ტალის შევსება (შემდგომში საწარმოს მიერ ინკუბატორის წილის გამოსყიდვის პირობით), სასტარტო კაპიტალის მიცემა და სხვ.

სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების საქმიანობის განმსაზღვრელი რეგიონის (ქალაქის, რაიონის) ადგილობრივი ეკონომიკის პროფილი უნდა იყოს. ადგილობრივი პირობებიდან გამომდინარე, არათუ სხვადასხვა რეგიონის, არამედ სხვადასხვა რაიონის სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორებსაც კი არ ექნებათ ერთნაირი პროფილი. (მაგ., თბილისში ძირითადად, სავაჭრო, საბანკო, საყოფაცხოვრებო მომსახურების საწარმოები იქნება, სამხრეთ საქართველოში - სამთო-მომპოვებელი მრეწველობის, შიდა ქართლში - სოფლის მეურნეობის და კვების მრეწველობის და ა. შ.). ეს სპეციფიკა საფუძვლად უნდა დაედოს სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორის მიერ აბიტურიენტებისთვის გაწეულ მომსახურებასაც.

წარმატებული საქმიანობისთვის სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორს არანაკლებ 500 კვ. მ. ფართობის შენობა-ნაგებობები უნდა ჰქონდეს. ეს ფაქტორი გასათვალისწინებელია საქართველოს რეგიონებში დასახელებული სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების დაფუძნების დროს.

რეგიონებში დასახელებული მოდელი, ჩვენი აზრით, 6 ეტაპად დამუშავდება:

1. მოდელის მუშა-პროგრამის შედგენა.
2. ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების საქმიანობის მარეგულირებელ საკანონმდებლო-ნორმატიული დოკუმენტების პროექტის შედგენა.
3. ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების გახსნა-განვითარების მოთხოვნილებებისა და რესურსების განსაზღვრა.
4. ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების გასახსნელად მეთოდისა და ტიპიურ დოკუმენტთა პაკეტის შედგენა და განთავსება ვებ-გვერდზე.
5. ბიზნესის სწავლის მსურველ აბიტურიენტების შერჩევა და მათთან ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების ურთიერთობის ტექნოლოგიის დამუშავება.
6. ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორებისთვის რესურსების გამოყოფა და მათი პრაქტიკული დაფუძნება.

როგორც ჩამონათვალიდან ჩანს, სამუშაოს დიდი ნაწილი ანალიტიკურ აზროვნებასა და მეცნიერულ მიდგომას მოითხოვს, ამიტომ ეს სამუშაოები საქართველოს ქალაქებში უნდა შეასრულონ არა ადგილობრივი მართვის აპარატის მუშაკებმა (ეს მათ დროსაც წაართმევს, ძირითადი ფუნქციების შესრულებაშიც შეუშლის ხელს და შესრულებული სამუშაოც არ იქნება ხარისხიანი), არამედ, მეცნიერებმა, რომლებიც კონკურსის წესით შეირჩევიან. მოწვეულ ექსპერტთა რეიტინგის დონე, რომელიც საფუძვლად დაედება სპეციალისტების შერჩევას, უნდა განისაზღვროს ამ სფეროში მეცნიერთა ნაშრომებითა და პრაქტიკული საქმიანობით. ჩვენი კონცეპტუალური მოსაზრებები საქართველოს რეგიონებში ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების მარეგულირებელი საკანონმდებლო ბაზის, სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების სტატუსის, ტიპების, მომსახურების ფორმების, მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის, დაფინანსების წყაროების და სხვათა შესახებ ასეთია:

პირველი და ყველაზე ძირითადი ის არის, რომ მართალია საქართველოს რეგიონალური ცენტრების - თბილისი, ქუთაისი, გორი, ბათუმი, ზუგდიდი და ა.შ. მერიებს გაცნობიერებული აქვთ, რომ ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორები ქალაქში მეწარმეობის განვითარების და ამგზოვით, ქალაქის ეკონომიკის გაჯანსაღებისა და მოსახლეობის კეთილდღეობის ამაღლების ყველაზე ეფექტიანი საშუალებაა, მაგრამ ამ საქმის მართოსურვილის დონეზე გაცნობიერება არ კმარა. ჩვენი აზრით, რეგიონების ცენტრალური და მსხვილი ქალაქების მერიებს შემუშავებული უნდა ჰქონდეთ ქალაქში ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების განვითარების მუშა-პროგრამები, რომლის შესრულება უზრუნველყოფილი იქნება სათანადო რესურსებით (დრო, კადრები, ფული) და რომელშიც ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების მსოფლიო გამოცდილებისა და შესაბამისი ქალაქის (თბილისი, ბათუმი და ა.შ.) სოციალურ-ეკონომიკური და ბუნებრივ-საწარმოო საჭიროებათა და თავისებურებათა გათვალისწინებით, დაფიქსირდება ამ საკითხში ადგილობრივი მუნიციპალური ხელისუფლების სტრატეგია.

სასურველია, საქართველოს რეგიონების ცენტრალურ და მსხვილ ქალაქებში უმოკლეს ვადებში ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების პროექტებისა და პროგრამების შესადგენად, შედგეს ჯგუფები და მათ გადაეცეს ამ საკითხზე შესაბამისი ქალაქების მუნიციპალური ხელისუფლების პოლიტიკური ნება.

მეორე და ასევე მნიშვნელოვანი საკითხია, ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების საქმიანობის მარეგულირებელი საკანონმდებლო-ნორმატიული ბაზის შექმნა, ან არსებულის სრულყოფა.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების შესახებ სპეცია-

ლური კანონი არცერთ გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყანაში არ არსებობს, მაგრამ ეს დოგმა არ არის და დასაშვებია რომ საქართველოს იგი ჰქონდეს. მიუხედავად ამისა, დროისა და სახსრების დაზოგვის მიზნით, ჩვენი აზრით, უფრო უმჯობესია, სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების რეგულირება მოხდეს საქართველოს კანონით „მეწარმეთა შესახებ“. ამ მიზნით, მოცემულ კანონში ცალკე თავებად უნდა შევიდეს „სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორები და მათი მუშაობის ორგანიზაცია“, რომელშიც დაფიქსირდება მათი იურიდიული სტატუსი, უფლებები მოვალეობები, დაფინანსების წყაროები და სხვა. ერთი სიტყვით, ამ კანონმა საქართველოში უნდა არეგულიროს არა მხოლოდ მეწარმეობა საერთოდ, არამედ, ინკლუზიურ სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების განსაკუთრებულ რეჟიმში ფუნქციონირებაც.

ჩვენი აზრით, ქვეყანაში გახსნილ სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების იურიდიული სტატუსი რეგლამენტირებული არ უნდა იყოს. ინკუბატორი შეიძლება იყოს სამთავრობო ორგანიზაცია (განსაკუთრებით მუნიციპალური) და არასამთავრობო და კერძო საწარმოც. ამ მექანიზმის ჩამოყალიბების ინიციატორების ყველაზე დიდი შანსი ქალაქების მუნიციპალურ სტრუქტურებს (ცხადია, იმ პირობებში, თუ მას მუნიციპალური ბიუჯეტი დააფინანსებს) აქვთ, რადგან ისინი ყველაზე კარგად იცნობენ ადგილობრივ უმუშევარ ახალგაზრდებს, მათ სამეწარმეო უნარს, მოთხოვნილებებსა და შესაძლებლობებს ამ საკითხში. მეორე ადგილზეა არასამთავრობო ორგანიზაციები. თუ საქართველოს ქალაქებში მუნიციპალური ბიუჯეტები ვერ შეძლებენ სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების დაფინანსებას, მაშინ, ჩვენი აზრით, პირველი ადგილი აღნიშნულ საქმეში არასამთავრობო ორგანიზაციებმა უნდა დაიკავონ, რომლებსაც ამ მიზნისთვის გარანტიების მოპოვების დიდი შესაძლებლობა გააჩნიათ.

ასევე ჩვენი აზრით, ჯერჯერობით ნაკლები იქნება კერძო სტრუქტურების ამ საქმით დაინტერესება, რადგან მათ სათანადო მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა და საკმარისი ფინანსური რესურსები არ გააჩნიათ. მათგან ასეთ ინიციატივას უფრო მოგვიანებით უნდა ველოდოთ.

განურჩევლად იმისა, თუ ვინ გახსნის ინკლუზიურ სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორს-სამთავრობო, არასამთავრობო, თუ კერძო სტრუქტურა, საქართველოში მათი მომსახურება უნდა იყოს უფასო, რადგან მათი აბიტურიენტები ღარიბებია. შეიძლება იმის დაწესებაც, რომ მათ სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორს მისთვის გაწეული საინკუბაციო ხარჯები აუნაზღაურონ მხოლოდ მას შემდეგ, როცა ისინი ფეხზე დადგებიან და ინკუბაციის პერიოდში მიღებული სწავლისა და სხვა მომსახურების შედეგებს პარქტიკულად მიიღებენ, ანუ როცა ფირმებს გახსნიან.

საქართველოში თერთმეტი რეგიონია (აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის გარეშე), ესენია: ქ. თბილისი, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკა (ცენტრი ქ. ბათუმი), გურია (ცენტრი ქ. ოზურგეთი), რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი (ცენტრი ქ. ამბროლაური), სამეგრელო-ზემო სვანეთი (ცენტრი ქ. ზუგდიდი), იმერეთი (ცენტრი ქ. ქუთაისი), კახეთი (ცენტრი ქ. თელავი), მცხეთა-მთიანეთი (ცენტრი ქ. მცხეთა), სამცხე-ჯავახეთი (ცენტრი ქ. ახალციხე), ქვემო ქართლი (ცენტრი ქ. რუსთავი), და შიდა ქართლი (ცენტრი ქ. გორი). აღნიშნულ რეგიონებსა და მათში შემავალ დასახლებულ პუნქტებს განვითარების სხვადასხვა დონეები აქვთ - ზოგს მაღალი (ქ. თბილისი, ქვემო ქართლი, იმერეთი და სხვ.), ზოგს დაბალი (სამცხე-ჯავახეთი, გურია და სხვ.). იქ, მოსახლეობაც ამ დონეზე ცხოვრობს ზოგან დიდი სიღარიბეა, ზოგან შედარებით ნაკლები. სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორები იმ საშუალებად გვესახება, რომელთა მეშვეობით მოხდება საქართველოს რეგიონების განვითარების დონეების ერთგვარი გამოთანაბრება. ამიტომ მიზანშეწონილად მივიჩნევთ, ჯერ საქართველოს

რეგიონულ ცენტრებში - ქ. თბილისი, ქ. ბათუმი, ქ. ოზურგეთი, ქ. ამბროლაური, ქ. ზუგდიდი, ქ. ქუთაისი, ქ. თელავი, ქ. მცხეთა, ქ. ახალციხე, ქ. რუსთავი და ქ. გორი, შედეგ კი ყველა მსხვილ ქალაქში (სამეგრელო - ზემო სვანეთში - ქ. ფოთი, იმერეთში - ქ. ტყიბული, ქ. წყალტუბო, ქ. ჭიათურა, ქ. ზესტაფონი და ქ. სამტრედია, კახეთში - გურჯაანი და სიღნაღი, სამცხე-ჯავახეთში - ახალქალაქი, ქვემო ქართლში - ქ. ბოლნისი, შიდა ქართლში - ქ. ხაშური) შეიქმნას თითო შერეული პროფილის ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორი.

მაშასადამე, ქ. თბილისში, ქ. ბათუმში, ქ. რუსთავსა და ქ. ქუთაისში ორ-ორი სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორი გაიხსნება (ერთი მაღალტექნოლოგიებზე სპეციალიზებული, მეორე - საბაზო, ან შერეული პროფილის), ყველა დანარჩენ ქალაქში კი - თითო (საბაზო).

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, საბაზო ბიზნეს-ინკუბატორები შერეული პროფილის იქნებიან, მაგრამ მათთან აუცილებლად გამოიკვეთება პროდუქციის წარმოების თუ მომსახურების გარკვეული სახე, რომელიც პრიორიტეტული იქნება მოცემულ რეგიონში და აქედან გამომდინარე, მასზე დასპეციალიზებული საწარმოები დომინირებულ მდგომარეობას დაიკავებენ რეგიონის საბაზო ინკლუზიური ბიზნეს-ინკუბატორებში. აღნიშნული პრიორიტეტების განსაზღვრის საფუძველი იქნება - მოცემულ პროდუქციაზე (მომსახურებაზე) მოთხოვნა გარე და შიდა ბაზარზე, მისი წარმოების ადგილობრივი რესურსული შესაძლებლობები, რეგიონის სამეურნეო ტრადიციები და მრავალი სხვა ფაქტორი. მხედველობაში მიიღება აგრეთვე იმპორტზემცვლელი და საექსპორტო პროდუქციის (მომსახურების) წარმოების შესაძლებლობა რეგიონში.

გამოკვლევებით დადგინილია [ხაბელაშვილი თ., 2018, გვ. 157], რომ საქართველის რეგიონები პროდუქციის (მომსახურების) წარმოების მეტად ურთიერთგანსხვავებულ პირობებსა და სამეურნეო ტრადიციებს ფლობენ. მაგალითად, კახეთის მხარე მევენა-ხეობა-მელვინეობითაა ცნობილი, შიდა ქართლი - მეხილეობით და ხილ-ბოსტნეულის გადამამუშავებელი მრეწველობით, ქვემო ქართლი - მებოსტნეობით და სამთო-მომპოვებელი მრეწველობით, მცხეთა-მთიანეთი - საგარეუბნო მებოსტნეობით, მესაქონ-ლეობითა და მესაქონლეობის პროდუქტების წარმოებით, გურიის მხარე - ციტრუსით, ჩაით და მეთხილეობით, რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი - ტურიზმით, სამკურნალო მცენარეობით, მესაქონლეობით, მინერალური და სამკურნალო წყლების ჩამოსხმით, იმერეთი - მრეწველობით (საშენ მასალათა, მსუბუქი, კვების, სამთომომპოვებითი მრეწველობა და ა.შ.), სამეგრელო-ზემო სვანეთი - ტურიზმით, მესაქონლეობით, მეჩაიეობით და ჩაის მრეწველობით, აჭარის მთიანი ნაწილი - მეთამბაქოებით, მესაქონლეობით, მეციტრუსეობით, ხოლო ზღვისპირა ნაწილი - ტურიზმით, სამცხე-ჯავახეთი - მესაქონლეობით, მესაქონლეობის პროდუქტების წარმოებით და ტურიზმით. იქ მცხოვრებმა ღარიბმა მოსახლეობამაც მხოლოდ ის იცის, რისი განვითარების რესურსიც იქ არის. რაც შეეხება ქ. თბილისს, აქ მრეწველობაცაა განვითარებული და მომსახურებაც, განსაკუთრებით საბანკო, სავაჭრო, სადაზღვევო და სხვ.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე ჩვენი და სხვა ქართველი მეცნიერების აზრია [ხაბელაშვილი თ., 2018, გვ. 158], ის საერთო დასკვნა, რომ საქართველოს რეგიონებში მომავალშიც მეურნეობის ის დარგები და ქვედარგები (განურჩევლად იმისა, წარმოებაა იგი, თუ მომსახურება) უნდა განვითარდეს, რომელზეც მოთხოვნილებაც არსებობს და ადგილობრივი რესურსიც. ამდენად, კახეთის მხარე კვლავაც უნდა დარჩეს მევენახეობა-მელვინეობის რეგიონად, გურია - მეჩაიეობის, რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი - ტურისტული მომსახურების, მცხეთა-მთიანეთი -

საგარეუბნო მებოსტნეობის, მესაქონლეობისა და მესაქონლეობის პროდუქტების წარმოების რეგიონად და ა. შ.

ცხადია, საქართველოს თითოეულ მხარეში გახსნილი საბაზო ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორები, როგორც უკვე აღნიშნეთ, ძირითადად, იმ მცირე სიდიდის საწარმოებით უნდა დაკომპლექტდნენ, რომლებიც რეგიონისთვის პრიორიტეტულ დარგებში იმუშავებენ, არ გამოვრიცხავთ გამონაკლის შემთხვევებსაც.

წინამდებარე ხედვა წარმოადგენს ქვეყნის რეგიონულ ცენტრებსა და ყველა დანარჩენ დიდ ქალაქში ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების განვითარების ჩვენეულ ხედვას. იგი საფუძვლად უნდა დაედოს მეწარმეობის მხარდაჭერით სიღარიბის დაძლევის მუნიციპალურ პოლიტიკას საქართველოში და მის მუშა-პროგრამის შედგენას.

მუშა-პროგრამაში ჩართული ღონისძიებების შესრულებადობის ასამაღლებლად, საჭიროა ქვეყნის რეგიონებში ღარიბებზე ზუსტი ინფორმაციის შეგროვება და ერთიანი „ბიზნეს-რეესტრის“ შედგენა კომპიუტერული პროგრამის სახით. ქვეყნის რეგიონებში აგრეთვე, უნდა ჩატარდეს ღარიბების ანკეტირება იმ პრობლემების წარმოსაჩენად, რომლებსაც მათ ბიზნეს-ინკუბატორები გადაუწყვეტენ. აღნიშნულ საკითხშიც ყველაზე კომპეტენტურები რეგიონული მმართველობა იქნება.

იმისათვის, რომ წინამდებარე ხედვა საქართველოს რეგიონებში ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების დაფუძნება-განვითარების საფუძველი გახდეს, მართებულად მიგვაჩნია ქვეყნის რეგიონების ცენტრალური და მსხვილი ქალაქების მუნიციპალური ხელისუფლების მხრიდან, მათი აღიარება და შემდეგი ძირითადი ღონისძიებების გატარება:

1. რეგიონში ბიზნესის სწავლის მსურველ ღარიბი და უღარიბესი მოსახლეობის აღწერა.

2. ადგილობრივი მართვის ადმინისტრაციულ აპარატში ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების საქმიანობის მარეგულირებელი სტრუქტურის შექმნა.

3. სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების შესაქმნელად მეთოდისა და მუშა-პროგ-რამის შედგენა.

4. რეგიონის ეკონომიკური პრიორიტეტების გამოკვეთა და ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების პროფილის შერჩევა.

5. ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების შესაქმნელი სადამფუძნებლო დოკუმენტების პაკეტის შექმნა; ქვეყნის რეგიონებში სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების შექმნისა და განვითარების სტიმულირების მექანიზმის შემუშავება და რეალიზაცია.

6. სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების განსათავსებლად ვარგისი მუნიციპალური გამოუყენებელი შენობა-ნაგებობების (და საწარმოო ფართობების) ინვენტარიზაცია და მათი სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორებზე გადაცემის და გამოყენების მექანიზმის დამუშავება.

7. განაცხადებისა და თხოვნების მომზადება ადგილობრივ და საერთაშორისო ფონდებსა და ორგანიზაციებში, რომლებიც საქართველოში ტექნიკური დახმარების პროგრამებს ახორციელებენ ქვეყანაში სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორებისათვის საჭირო გრანტების გამოყოფის შესახებ.

8. იმ დამატებებისა და ცვლილებების პროექტის მომზადება, რომლებიც უნდა შევიდეს საქართველოს საკანონმდებლო აქტებში სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორებთან მიმართებაში და მათი წარდგენა მთავრობაში.

9. დაფინანსების წყაროების ძებნა (წინადადებათა შემუშავება და განხორ-

ციელება).

10. საქართველოს რეგიონული ცენტრებისა და მსხვილი ქალაქების ბიუჯეტის შედგენისას ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების განვითარებისთვის საჭირო თანხების გათვალისწინება.

საქართველოს რეგიონებში სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების ქსელის შექმნა-განვითარების ჩვენი ხედვის პრაქტიკული რეალიზაცია ხელს შეუწყობს მეწარმეობის განვითარებასა და მოსახლეობის დასაქმებას ჩვენს ქვეყანაში. ინკლუზიური სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორები იმ საშუალებად გვესახება, რომელთა მეშვეობით, მოხდება მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარება და ამის შედეგად ქვეყანაში სიღარიბის შემცირება და ქვეყნის ეკონომიკის ინკლუზიური ზრდა.

დასკვნა. სტატიაში განხილულია საქართველოში მცირე და საშუალო ბიზნესის განსავითარებლად სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების დაარსების საკითხი და იქ დამწყებ მეწარმეთათვის ბიზნესის დაწყების თეორიული და პრაქტიკული სწავლება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ღუდუშაური ზ., ბალიაშვილი ე. მეწარმეობა, მცირე მეწარმეობა: თეორია და პრაქტიკა. თბ., 2004.
2. ხაბელაშვილი თ. საქართველოში მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების თანამედროვე მდგომარეობა და ევროკავშირთან ინტეგრაციის პერსპექტივები. დისერტაცია. თბ., 2018.
3. ბიზნეს სექტორი საქართველოში. თბ., 2024.

რეზიუმე

სტატიაში - „**საქართველოში სამეწარმეო სკოლა-ინკუბატორების დაფუძნების საჭიროების შესახებ**“ - განხილულია ქვეყანაში რეგისტრირებულ და ფაქტიურად ამუშავებულ (ანუ მოქმედ) საწარმოთა დისბალანსის საკითხი და ამის ძირითად მიზეზად დასახელებულია ბიზნესის მართვაში პოტენციურ მეწარმეთა დაბალი პროფესიონალიზმი. სტატიის ავტორების აზრით, როცა რეგისტრირებულ საწარმოთა საერთო რიცხვიდან აქტიურია მხოლოდ 20-25 პროცენტი, დანარჩენი კი უმოქმედოა, და ეს ვითარება ერთეული შემთხვევა კი არ არის, არამედ, წლიდან-წლამდე მეორდება, ეს იმას ნიშნავს, რომ ბიზნესის ისეთი ადამიანები იწყებენ, რომელთაც ამის ელემენტალური ცოდნა არა აქვთ.

საქართველო 1991 წლიდან დამოუკიდებელი გახდა და დაიწყო სოციალისტური ეკონომიკის გადაყვანა საბაზრო ეკონომიკაზე. მსოფლიო ბანკის და სავალუტო ფონდის დახმარებით გატარდა მრავალი ღონისძიება. ყურადღების გარეშე დარჩა მხოლოდ ბიზნეს-ინკუბატორების დაფუძნების საკითხი და იქ ადამიანებისთვის ბიზნესის სწავლება, რაც მასშტაბურად განხორციელდა პოლონეთშიც, უნგრეთშიც, ჩეხეთშიც და სხვაგანაც.

წინამდებარე სტატია ეძღვნება ამ საკითხის ორგანიზებას საქართველოს რეგიონებში. სტატიის ავტორები იმედოვნებენ, რომ თუ ეს საკითხი მოგვარდება, აღარც ახლადგახსნილ საწარმოთა 75-80% იქნება უმოქმედოდ და აღარც მოსახლეობის 40-45% - ღარიბი.

ON THE NEED TO ESTABLISH ENTREPRENEURIAL SCHOOL INCUBATORS IN GEORGIA

ZAIRA GHUDUSHAURI
Professor of Georgian Technical University

MARIKA OKROMCHEDLIDZE
Doctoral of Georgian Technical University

RESUME

In the article - “**On the need to establish entrepreneurial school incubators in Georgia**” – it is discussed the imbalance between registered and actually operating (i.e., operating) enterprises in the country, and the main reason for this is the low professionalism of potential entrepreneurs in business management. According to the authors of the article, when only 20-25 percent of the total number of registered enterprises are active, and the rest are inactive, and this situation is not an isolated case, but is repeated from year to year, it means that people who do not have the elementary knowledge of this are starting a business.

Georgia became independent in 1991 and began to transition from a socialist economy to a market economy. Many measures were taken with the assistance of the World Bank and the IMF. Only the issue of establishing business incubators and teaching people business there, which was implemented on a large scale in Poland, Hungary, the Czech Republic and elsewhere, was left without attention.

This article is devoted to the organization of this issue in the regions of Georgia. The authors of the article hope that if this issue is resolved, 75-80% of newly opened enterprises will no longer be idle and 40-45% of the population will no longer be poor.

Keywords: school incubators; entrepreneurial thinking; inclusive business.

**ციფრული ტექნოლოგიების გამოყენება საქართველოს
მაღალმთიანი რაიონების პაციენტთა სამედიცინო
მომსახურებაში**

რამაზ მარდიშვილი
ბიზნესის ადმინისტრირების აკადემიური დოქტორი

საბა ბურჯალიანი
ბიზნესის ადმინისტრირების აკადემიური დოქტორი

ნინო ბურჯალიანი
კლინიკა „ვივამედი“-ს ექიმი კარდიოლოგი

<https://doi.org/10.52340/gbsab.2025.54.03>

საკვანძოსიტყვები: ციფრული ტექნოლოგია; ტელემედიცინა; ნანოტექნოლოგიები; რობოტოტექნიკა.

შესავალი.

ჩვენ ვცხოვრობთ XXI საუკუნეში, რომელსაც ახასიათებს არამხოლოდ პროგრესის მრავალფეროვნება, არამედ, ასევე, სწრაფი ტემპით მიმდინარე მოულოდნელი ცვლილებები. ეს ცვლილებები იმდენად მოულოდნელი და თან სწრაფია, რომ ადამიანთა დიდი ნაწილი ვერ ასწრებს რა მის შეგნებულ გაცნობიერებას, მექანიკურად ერთვება ამ პროცესში, რადგან იცის, რომ გაჩერება, უმოძრაობა გაყინვას ნიშნავს, გაყინვა კი სიკვდილის ტოლფასია.

ციფრული გარდაქმნა, რომელსაც ამ სტატიას ვუძღვნით, ეფუძნება ციფრულ ტექნოლოგიებს. მასში მოჩანს ახალი ხედვები, მიდგომები, პარადიგმები, რომლებიც ძველთან მიმართებაში სრულიად განსხვავებულია. ეს არის „ინფორმაციის ელექტორული კოდი-რებისა და გადაცემის მეთოდებზე (ხერხებზე) დამყარებული წყვეტილი სისტემა, რომლის მეშვეობით უმოკლეს დროში მრავალი ამოცანა სრულდება“ [ჯოლია, 2021, გვ. 35].

ციფრული ტექნოლოგიების შემადგენლობაში სახელდება:

- „დიდი მონაცემების ანალიტიკა“;
- დეცენტრალიზებული ტექნოლოგია ბლოკჩეინი;
- კვანტური ტექნოლოგიები;
- კომპიუტერული ინჟინერინგი;
- ნივთების ინტერნეტი;
- ნანოტექნოლოგიები და ხელოვნური ინტელექტი;
- რობოტოტექნიკა;
- უსადენო კავშირგაბმულობის ტექნოლოგიები;
- სამგანზომილებიანი ბეჭდვა (3D - პრინტერი).

ციფრული ტექნოლოგიების ეს ჩამონათვალი რაოდენობრივად არცთუ ისეთი შთამბეჭდავია, როგორც მისი მსოფლიო ბაზრის ზრდის პროგნოზი 2018-2025 წლებში: ბლოკჩეინის ზრდა - 47,2-ჯერ, ვირტუალური და დამატებითი რეალობის ზრდა - 30,2-ჯერ, ხელოვნური ინტელექტის ზრდა - 9,1-ჯერ, კვანტური

ტექნოლოგიების ზრდა - 6,8-ჯერ და ა. შ. [Индикаторы... 2019, с. 222].

ეს ინფორმაცია გვაუწყებს, რომ ჩვენი მომავალი ციფრულ ტექნოლოგიებზე იქნება დამოკიდებული და ჩვენ მას გვერდს ვერ ავუვლით. ეს ეხება ყველა ქვეყანას და ადამიანთა საქმიანობის ყველა სფეროს. ამით იმის თქმა გვინდა, რომ ეს შეეხება საქართველოსაც და მისი საქმიანობის ყველა სფეროს, მათ შორის ჯანდაცვის სფეროს.

ციფრულ ტრანსორმაციას სათანადო ყურადღება აქვს დათმობილი საქართველოს განვითარების გრძელვადიან გეგმაშიც - „ხედვა - 2030: საქართველოს განვითარების სტრატეგია“. მასში ვკითხულობთ შემდეგს: „საქართველო მიისწრაფის რათა დამკვიდრდეს „ციფრულ ჰაბად“, რაც საჭიროებს რაც შეიძლება მეტი ადამიანის ჩართვას ციფრულ ეკონომიკაში. ამისთვის საჭიროა ფართოზოლოვანი ინტერნეტის და მაღალი ხარისხის ინფრასტრუქტურის დამკვიდრება... ეს სიახლე სახელმწიფო პროგრამის სახით ჩამოყალიბდება. გაუმჯობესდება საკანონმდებლო ჩარჩო ფართოზოლოვანი ქსელებისა და მომსახურების განვითარების ხელშეწყობისთვის, განსაკუთრებით 5G ქსელების განვითარების მიმართულებით... ქვეყნის მაღალმთიანი რეგიონების ინტერნეტით უზრუნველსაყოფად ჩატარდება სათემო ინტერნეტიზაცია. ეს ხელს შეუწყობს მეტ ინვესტირებას გაციფრების მიმართულებით და, აგრეთვე, ციფრული სერვისების მიწოდება-გამოყენებას... სახელმწიფო განახორციელებს ციფრული უნარების ხელშეწყობ აქტივობებს როგორც შშპ პირებისთვის, ისე სოციალურად დაუცველი პირებისთვის... აღნიშნულ პროგრამებს შეუძლია რისკების მინიმუმამდე დაყვანა როგორც მათთვის, ისე ხანშიშესული ადამიანებისთვის... საქართველოს გავლით მოხდება ევროპა-აზიის დამაკავშირებელი ციფრული სატრანზიტო ჰაბის ჩამოყალიბება... გაგრძელდება ევროკავშირის ციფრულ ბაზართან საქართველოს ციფრული ბაზრის ინტეგრაცია...“ [ხედვა - 2030... 2023, გვ. 146-147].

იმავე სამთავრობო დოკუმენტში დიდი ყურადღება აქვს დათმობილი ციფრული ტექნოლოგიების დანერგვას ჯანდაცვის სექტორში. მის შესახებ მასში იკითხება შემდეგი: „ქვეყანაში ტელემედიცინის გასაუმჯობესებლად დაგეგმილია ერთიანი ხედვის შემუშავება 2025 წლის ბოლომდე. ტელემედიცინის სერვისი ამოქმედდება 300 ამბულატორიაში...“ [ხედვა - 2030... 2023, გვ. 176].

საქართველოს 2030 წლამდე განვითარების სტრატეგიით გათვალისწინებული ეს მიზანი ასახულია საქართველოს ჯანდაცვის 2022-2030 წლების ეროვნულ სტრატეგიაშიც. ამ დოკუმენტში მოცემულ იმ 7 სტრატეგიული მიზნიდან, რომლებიც მიმართულია საქართველოს ჯანდაცვის განვითარება-გაძლიერებისკენ, მეხუთე მიზანი მთლიანად ეძღვნება ციფრული ჯანდაცვის მმართველობის გაუმჯობესებას, ციფრული ჯანდაცვის ტექნოლოგიებისა და ტელემედიცინის სერვისების გაძლიერებას [საქართველოს..., 2021, გვ. 11].

წინამდებარე სტატიას ასეთი დიდი შესავალი იმიტომ გავუკეთეთ, რომ დაგვენახებიანა მკითხველისთვის დღევანდელ ეტაპზე ციფრული ტექნოლოგიების დანერგვისადმი საქართველოს მთავრობის განსაკუთრებული ყურადღება.

ძირითადი ნაწილი

საქართველოში შემუშავებული და ოფიციალურად გამოქვეყნებულია „საქართველოს ციფრული მმართველობის სტრატეგია - 2024-2029 წ.წ.“ ეს იმას ნიშნავს, რომ ქვეყნის ხელისუფლებამ სცნო ეს სიახლე და საჭიროდ ჩათვალა ქვეყანაში მისი დანერგვა. აღნიშნული სტრატეგია სრულ თანხვედრაშია საქართველოს ძირეული სამთავრობო დოკუმენტაცია - „საქართველოს განვითარების სტრატეგია - ხედვა -

2030“-თან.

საქართველოს დასახელებული სტრატეგია შემუშავებულია საქართველოს ხელისუფლების #629 დადგენილების - „პოლიტიკის დოკუმენტების შემუშავების, მონიტორინგისა და შეფასების წესის“ შესაბამისად. იგი 2024-2029 წლების პერიოდისთვის განსაზღვრავს ციფრული მმართველობის ტენდენციებს საქართველოში. ფაქტიურად იგი წარმოადგენს ციფრული მმართველობის მიმართულებით ჩვენი ქვეყნის სახელმწიფო პოლიტიკის განმსაზღვრელს.

დასახელებულ სტრატეგიაში ყველაზე მნიშვნელოვანი არის მისი მესამე ნაწილი - სამოქმედო გეგმის შემუშავება. აღნიშნული გეგმა 2024-2029 წლებზე არის გათვლილი. დასახელებული გეგმის შედგენას საფუძვლად დაედო მთავრობის ინტერაქტიური შეხვედრები, რომელთა მიზანი იყო ციფრული მიმართულებით პრობლემების გამოკვეთა. გამოიკვეთა 5 პრობლემა [საქართველოს... 2023, გვ. 18]:

1. ციფრული მმართველობის სახელმწიფო პოლიტიკის სისუსტე.
2. ელექტრონული სერვისების არაერთგვაროვანი პრაქტიკა.
3. რესურსების სიმცირე.
4. ციფრული მმართველობის მხარდაჭერის სისუსტე.
5. საქართველოს როგორც რეგიონული ლიდერის როლის გაძლიერება ციფრული მმართველობის სფეროში.

ამ სამთავრობო დოკუმენტში ხუთივე პრობლემის კრილში ჩამოთვლილია გადა-საწყვეტი პრობლემები და მათი გადაწყვეტის გზებიც არის მინიშნებული.

ამის გარდა, წინამდებარე სტრატეგიაში საქართველოს ციფრული მმართველობის სფეროსთვის განსაზღვრულია 5 მიზანი [საქართველოს... 2023, გვ. 30]:

1. საჯარო - კერძო პარტნიორობის გაძლიერება.
2. ციფრულ სერვისებზე ხელმისაწვდომობის ამაღლება.
3. ციფრული მმართველობის მხარდაჭერის გაძლიერება.
4. ადამიანური და ტექნიკური რესურსების კუთხით შესაძლებლობებისა და კომპეტენციების განვითარება ციფრულ მმართველობაში.
5. საერთაშორისო ასპარეზზე ინფორმაციულ-საკომუნიკაციო ჰაბად ჩამოყალიბება.

დასახელებული დოკუმენტი გამოსადეგი და ხელმისაწვდომია საქართველოს ყველა კერძო და საჯარო ორგანიზაციისთვის და ციფრული განვითარების მიმართულებით იგი მათ საერთო სტრატეგიას წარმოადგენს. ამ დოკუმენტის გამოსვლის შემდეგ იგულისხმება, რომ საქართველოში მოქმედმა ყველა ორგანიზაციამ, ჯანდაცვის ორგანიზაცია იქნება იგი, სავაჭრო, სატრანსპორტო, სასწავლო თუ სხვა ტიპის, ამ სტრატეგიაში დასახელებული პრობლემების გადაწყვეტაზე და მიზნების შესრულებაზე უნდა იმუშაოს.

ყველაფერი ის რაც ავლნიშნეთ, ჩვენი ხვალისდელი სამუშაოა. იგი თანაბრად ეხება ყველა ტიპის ორგანიზაციას - საჯაროსაც და კერძოსაც, განურჩევლად იმისა, თუ რას საქმიანობს იგი - სამედიცინო მომსახურებას უწევს მოსახლეობას, ასწავლის მათ თუ სხვა.

წინამდებარე სტატიის დასახელებიდან გამომდინარე ჩვენი მიზანია ამ ნაშრომში ვაჩვენოთ თუ რა კეთდება საქართველოს ჯანდაცვის ქსელში ციფრული ტრანსფორმაციის კუთხით და შევაფასოთ მისი მეშვეობით იქ არსებული პრობლემების გადაწყვეტის შედეგიანობა. აქედანვე უნდა ავლნიშნოთ, რომ საქართველოს ჯანდაცვის ციფრული ტრანსფორმაცია ბოლო 10 წლის განმავლობაში ნელი ტემპით მიმდინარეობდა, თუმცა, ეს არ შეხება ტელემედიცინას და კომპიუტერულ ტექნოლოგიებს, რომლებსაც საქართველოს ჯანდაცვის

ორგანიზაციები იყენებენ პაციენტთა დიაგნოსტიკისთვის. ამ სიახლეს დანერგვა საქართველოს ჯანდაცვაში „კოვიდ-19“ პანდემიის დროს დაიწყო და შეიძლება ითქვას, რომ იგი შეუცვლელი აღმოჩნდა. ამ პერიოდში ექიმთა გადატვირთული გრაფიკის, პაციენტთა გრძელი რიგების, უსაფრთხოების დაცვის და სხვა მიზეზების გამო, გართულებული იყო ექიმებთან პაციენტების ვიზიტები. თვით ქართველი პაციენტები გაურბოდნენ ექიმთან ფიზიკურ კონტაქტს. საქართველოს ჯანდაცვის ქსელში ტელემედიცინის დანერგვამ ეს პრობლემები მოხსნა. განსაკუთრებით სასარგებლო აღმოჩნდა იგი ასაკოვანი პაციენტების კლინიკაში მიყვანის ჩანაცვლების მიზნით.

ტელემედიცინა საქართველოს ჯანდაცვაში უმთავრესად საკონსულტაციო პროცედურებში იყო გამოყენებული. ეს იყო ნევროლოგიის, კარდიოლოგიის, პულმონოლოგიის, თერაპიის და გასტროენტოლოგიის სამუშაოები. ამ სამუშაოებზე ქ. თბილისში დიდი მოთხოვნა გაჩნდა „კოვიდ-19“ პანდემიის პერიოდში. ამან მოითხოვა ქ. თბილისში ტელე მედიცინის კლინიკის დაფუძნების აუცილებლობა, სადაც ონლაინ კონსულტაციები ტარდებოდა.

2021 წელს საქართველოს ჯანდაცვის სამინისტრომ შეიძინა 50 ტელემედიცინის აპარატი. ამდენივეს შეძენა მოხდა 2023 წელს. ორივე ეს ღონისძიება განხორციელდა „გაეროს“ დაფინანსებით. ისინი განაწილდა მაღალმთიანი სოფლების კლინიკებსა და ამბულატორიებში. ამ აპარატებით დისტანციურად ადამიანის მრავალი ფუნქციის შემოწმება და შეფასება ხდება. ესენია: სმენა, მხედველობა, გულის მუშაობა, ფილტვების მდგომარეობა და სხვა.

საქართველოს მაღალმთიანი რეგიონების პაციენტების მოსამსახურებლად შეძენილ ტელემედიცინის აპარატებს აქვთ 5 ფუნქცია, რომელთა შესასრულებლად მათ ერთვება სპირომეტრი, ოტოსკოპი, კარდიოგრაფი, ოტალმოსკოპი და დერმატოსკოპი. მათი დახმარებით ექიმებს დისტანციურად შეუძლიათ გააფართოვონ პაციენტის თვალის გუგა, ყურის სასმენი ცენტრი. დიაგნოსტიკის შედეგის თვალსაზრისით ეს აპარატები გაცილებით უკეთეს შედეგებს იძლევიან, ვიდრე ექიმის მიერ პაციენტის უშუალო გასინჯვისას. საქართველოს მთის მოსახლეობა კმაყოფილია ამ სიახლით, ზოგიერთი გამონაკლისის გარდა. ეს გამონაკლისი არის სოფლის უხუცესი პაციენტები, რომლებსაც ურჩევნიათ ექიმთან პირისპირ კონსულტაცია. ამის მოხსნით ტელემედიცინამ ასეთ პაციენტებს ფსიქოლოგიური დისკომფორტი შეუქმნა. ეს ვითარება არ არის საგანგაშო, რადგან ასეთ ადამიანთა რიცხვი მცირეა, და, თანაც ეს ხდება არა მხოლოდ საქართველოში, არამედ, მთელ მსოფლიოში. ასაკოვან ადამიანებს ეძვირფასებათ ის, რასაც მიეჩვივნენ ბავშვობიდან და სიახლეები მათ აშინებთ.

როგორც უკვე ავღნიშნეთ, თუ არ მივიღებთ მხედველობაში ასეთ ასაკოვან ადამიანებს, საქართველოს მთის რეგიონების დანარჩენ მოსახლეობას მოსწონს ტელე-მედიცინის „ონლაინ“ მომსახურება. ასეთი მომსახურებით მათ დრო არ ეკარგებათ და შემოსავალიც, რომელიც მათ ისედაც მინიმალური აქვთ, ეზოგებათ.

ტელემედიცინა დიდ უპირატესობას აძლევს არა მხოლოდ პაციენტებს, არამედ, მომსახურე პერსონალსაც - ექიმებს და ექთნებს. მათ ერთდროულად რამდენიმე პაციენტის მომსახურება შეუძლიათ. ტელემედიცინის მეშვეობით ექიმს ნებისმიერ ადგილას შეუძლია პაციენტს გაუწიოს დახმარება - ღამის საათებშიც კი.

როგორც უკვე ავღნიშნეთ, საქართველოს ჯანდაცვის სფეროში ტელემედიცინის ელექტრონული სისტემა პირველად გამოყენებული იქნა „კოვიდ-19“-ის ვაქცინაციის პერიოდში. ის ძირითადად გავრცელდა მთიანი რეგიონების პაციენტთა მოსამსახურებლად, თუმცა, გავრცელდა ბარის ზონაშიც. დღეს

ტელემედიცინის ელექტრონულ სისტემაში ჩართულია საქართველოს ჯანდაცვის 420 ობიექტი (კლინიკა, ლაბორატორია, საავადმყოფო და სხვა). მას დღეს იყენებს ქვეყნის 1,7 მლნ მოქალაქე [ნეფარიძე, 2023, გვ. 89].

საქართველოს ჯანდაცვის თანამედროვე ელექტრონულ (გაციფრებულ) სისტემაზე გადასვლა საქართველოს მცხოვრებთ შესაძლებლობას აძლევთ აირჩიონ როგორც ჯანდაცვის დაწესებულება, ისე ექიმი და ასე შეუფერხებლად დადგენენ მასთან რიგში.

საქართველოს ჯანდაცვაში ერთიანი სამედიცინო ჩანაწერების სისტემის შექმნა ითვალისწინებს [Петрова, Додонова, Погосян, 2013, с. 169]:

- სამედიცინო ორგანიზაციიდან ინფორმაციის შეგროვებას;
- სხვადასხვა სისტემებს შორის ინფორმაციის გაცვლას;
- ქვეყნის დონეზე და კლინიკის დონეზე სამედიცინო მომსახურების ხარისხის შეფასებას;

- სამედიცინო ჩანაწერების თავმოყრას სისტემაში და ა. შ.

საქართველოში 10 რეგიონია, სადაც 935 სოფლის ამბულატორია არის განთავსებული. უმრავლეს რეგიონებში ჩატარებულია მოსახლეობის კვლევები ტელემედიცინის გამოყენების სარგებლიანობის საკითხზე [ნეფარიძე, 2023, გვ. 92-98]. ერთ-ერთი ასეთი რეგიონი იყო მცხეთა-მთიანეთის რეგიონი, კერძოდ, დუშეთის მუნიციპალიტეტი. ამ მუნიციპალიტეტის 4 სოფლის (ჭართალი, ლაფანანთკარი, ჟინვალი, ბაზალეთი) მოსახლეობის გამოკითხვით ასეთი პასუხებია მიღებული:

1. იქნება თუ არა თქვენთვის მისაღები ტელემედიცინით სამედიცინო მომსახურება?

პასუხი: დიახ - 49,7%.
არა - 50,3%.

2. შეუძლია თუ არა ტელემედიცინას სამედიცინო მომსახურების ხარისხის გაუმჯობესება?

პასუხი: დიახ - 41,7%.
არა - 58,3%.

3. ტელემედიცინის დანერგვა განავითარებს თუ არა სამედიცინო სფეროს?

პასუხი: ძალიან სასარგებლო იქნება - 67,1%.
უმნიშვნელო იქნება - 11,4%.
არ მაქვს პასუხი - 20,8%.

4. რა როლი იქნება ტელემედიცინას დაავადებათა პრევენციაში?

პასუხი: ნაწილობრივ გაამარტივებს - 79,5%.
არაფერს არ შეცვლის - 11,5%.
არ მაქვს პასუხი - 9%.

აღნიშნული პასუხებით ირკვევა, რომ დუშეთის მუნიციპალიტეტის გამოკითხული მოსახლეობის უმრავლესი ნაწილი არ ენდობა ტელემედიცინას. ჩვენი აზრით, ამის მიზეზი ის არის, რომ ტელემედიცინა მოსახლეობისთვის ახალია, იგი ეხლა „შემოიჭრა“ მათ სამედიცინო მომსახურებაში და მასზე დადებითი შთაბეჭდილების შექმნას და ძირეულ დამკვიდრებას დრო სჭირდება. ასე მოხდა საზღვარგარეთის მაღალგანვითარებულ ქვეყნებშიც, მაგრამ დღეს იქ ტელემედიცინა პაციენტთა სამედიცინო მომსახურების ძირითადი ფორმაა. იქ მან უკვე დაიმკვიდრა თავისი ადგილი.

დასკვნა. დღეს საქართველოს ჯანდაცვის ტელემედიცინა მაღალმთიან რეგიონებში შემდეგი გამოწვევების წინაშე დგას:

- ხარვეზები აქვს მაღალი სიჩქარის ინტერნეტის მიწოდებას;
- ტელემედიცინის სერვისი საქართველოში არ არის დარეგულირებული;
- გადაუდებლად საჭიროა ტელემედიცინის სერვისების ხარისხის მართვის ინდიკატორების შემუშავება;
- მოსაფიქრებელია მოსახლეობაში (განსაკუთრებით მთის რეგიონების მოსახლეობაში) ახსნა-განმარტებითი საუბრების ჩატარება სამედიცინო მომსახურების ციფრული ტრანსფორმაციის კუთხით;
- საჭიროა ტელემედიცინის სერვისების ჩართვა სადაზღვევო პაკეტებში;
- საჭიროა ტელემედიცინის სერვისების გაიდლაინების შექმნა და მათი ასახვა ჯანდაცვის პროგრამებში.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ჯოლია გ. განათლება და დასაქმება ციფრულ გარემოში. თბ., 2021.
2. Индикаторы цифровой экономики (под ред. Абдрахманова Г. И.). М., НИУ ВШЭ. с. 222.
3. საქართველოს ციფრული მმართველობის სტრატეგია - 2024-2029 წ.წ., თბ., 2024.
4. ნეფარიძე ი. ციფრული მენეჯმენტის დანერგვა და განვითარება სამედიცინო სფეროში. დისერტაცია. თბ., 2023.
5. Петрова Н., Догонова И., Погосян С. Основы медицинского менеджмента и маркетинга. М., 2013.
6. საქართველოს 2022-2030 წლების ჯანმრთელობის დაცვის ეროვნული სტრატეგია. თბ., 2021.
7. ხედვა - 2030: საქართველოს განვითარების სტრატეგია. თბ., 2024.

რეზიუმე

ტრადიციული ტექნოლოგიების ციფრული ტრანსფორმაცია უპირობო სიახლეს წარმოადგენს. ეს ეხება ყველა დარგს, მაგრამ გამორჩეულად საგულისხმოა მისი ეფექტი ჯანმრთელობის დაცვაში, რადგან ეს დარგი ემსახურება სიცოცხლის მანძილზე ადამიანთათვის ჯანმრთელობის მაქსიმალურ უზრუნველყოფას.

სტატიაში - „ციფრული ტექნოლოგიების გამოყენება საქართველოს მაღალმთიანი რეგიონების პაციენტთა სამედიცინო მომსახურებაში“ - ნაჩვენებია საქართველოს მთიანეთის მოსახლეობის სამედიცინო მომსახურებისთვის რა დიდი მნიშვნელობა აქვს ტელემედიცინას. საქმე ის არის, რომ საქართველოს მაღალმთიან რეგიონებს ადგილზე აკლიათ ექიმები. ამას იწვევს მიუვალი გზები, ცენტრიდან დიდი დაშორება და სხვა. ციფრულმა ტექნოლოგიებმა პაციენტის საცხოვრებელ ადგილზე მაღალკვალიფიციური ექიმი ჩაანაცვლა. ამას ადვილად აკეთებს ციფრული აპარატის სპეციალისტი.

სტატიაში დახასიათებულია ტელემედიცინის წარმოშობა და განვითარება საქართველოში და საზღვარგარეთ. მოტანილია ინფორმაცია საქართველოს მთის რეგიონებში მისი დანერგვის შესახებ და, აგრეთვე, იქ ჩატარებული პაციენტთა გამოკითხვის შედეგები ტელემედიცინის ვარგისიანობის შესახებ.

THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN MEDICAL CARE FOR PATIENTS IN THE MOUNTAINOUS REGIONS OF GEORGIA

RAMAZ MARGHISHVILI

Academic Doctor of Business Administration

SABA BURJALIANI

Academic Doctor of Business Administration

NINO BURJALIANI

Cardiologist at “Vivamedi” Clinic

R E S U M E

The digital transformation of traditional technologies is an absolute innovation. This applies to all sectors, but its effect on healthcare is particularly significant, as this sector serves to ensure maximum health for people throughout their lives.

The article - **“The use of digital technologies in medical care for patients in the mountainous regions of Georgia”** - shows how important telemedicine is for the medical care of the population of the mountainous regions of Georgia. The fact is that the mountainous regions of Georgia lack doctors on site. This is caused by impassable roads, great distance from the center, etc. Digital technologies have replaced a highly qualified doctor at the patient’s place of residence. This is easily done by a specialist with a digital device.

The article describes the origin and development of telemedicine in Georgia and abroad. It provides information about its implementation in the mountainous regions of Georgia, as well as the results of a survey of patients there on the suitability of telemedicine.

Keywords: digital technology; telemedicine; nanotechnology; robotics.

მსოფლიო წესრიგი და მისი განსაზღვრის თეორიული საფუძვლები

ქეთევან ჯოჯიშვილი
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი,
პოლიტიკის მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი

<https://doi.org/10.52340/gbsab.2025.54.04>

საკვანძო სიტყვები: „ახალი მსოფლიო წესრიგი“, შეთქმულების თეორია, ძალთა
ბალანსი.

შესავალი

კაცობრიობის ერთ-ერთ უმთავრეს გამოწვევად რჩება მშვიდობის დამყარება და
ომის დამანგრეველი ფენომენის თავიდან აცილება, რომლის მოლოდინში სამყარომ
ათასწლეულები გალია. მშვიდობიანი მსოფლიოს აუცილებლობა ალბათ დასაბამითვე
იდგა, მაგრამ XX საუკუნე გასულ საუკუნეებზე გაცილებით უფრო სასტიკი აღმოჩნდა,
რომელსაც წითელ ზოლად სდევდა ყველაზე მასშტაბური და დამანგრეველი ომები
კაცობრიობის ისტორიაში. პოლიტიკური, კულტურული და ტექნოლოგიური
რევოლუციების კვალდაკვალ, საომარი ოპერაციები და კონფლიქტები მსოფლიოს
თითქმის ყველა რეგიონში ინტენსიურად მიმდინარეობდა. სწორედ XX საუკუნის
პროდუქტებია როგორც ატომური იარაღის შექმნა, ასევე სხვადასხვა მასობრივი
განადგურების საშუალებები. აღნიშნულმა მოვლენებმა სამეცნიერო წრეებში
მოამწიფა შეხედულება, რომ საყოველთაო კეთილდღეობის, სტაბილურობისა და
უსაფრთხოების მიღწევა ჯერ კიდევ შორეული ხედვის მირაჟია და კაცობრიობის
წინაშე კვლავ დგას ცივილიზაციათა გადარჩენის საკითხი, რომელიც, თავის მხრივ,
სწორედ პოლიტიკის ამოუხსნელი ბუნებითაც არის განპირობებული.

პრეზიდენტ ჯორჯ ბუშის მიერ ჩამოყალიბებული საერთაშორისო
ურთიერთობათა სისტემა, „ცივი ომის“ დასრულებისა და საბჭოთა კავშირის
დაშლის შემდეგ კოლექტიური უსაფრთხოების მექანიზმის ხელახლა ამოქმედებას
ითვალისწინებდა. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, „ახალი მსოფლიო წესრიგი“
ტერორის საფრთხისგან თავისუფალ სამყაროს, სამართლიანობისა და მშვიდობისკენ
სწრაფვას, აღმოსავლეთ-დასავლეთისა და ჩრდილოეთ-სამხრეთის ჰარმონიულ
თანაარსებობას მოასწავებდა. ამრიგად, ეს ბუნდოვანი ფრაზები სინამდვილეში დიდ
სახელმწიფოთა მეტ თანამშრომლობას, გაეროს გაზრდილ როლსა და საერთაშორისო
სამართლის მეტ მნიშვნელობას გულისხმობდა. [1, გვ. 12]

თუმცა დღესდღეობით საერთაშორისო ურთიერთობათა სისტემა ახლებურად
იქსელება და, შესაბამისად, პროცესები ჯერაც ფორმირების ფაზაშია. ახალი
სამყაროს ფორმირების კომპლექსურობა იმითაც გამოირჩევა, რომ გადავდივართ
უნიპოლარულიდან მულტიპოლარულისკენ. საბჭოთა კავშირის დანგრევის შემდეგ,
ერთადერთი სუპერ სახელმწიფო, რომელიც აყალიბებდა წესრიგს და დანარჩენ
მსოფლიოს თავის თამაშის წესებს სთავაზობდა, იყო ამერიკის შეერთებული შტატები.
თუმცა, დღევანდელი რეალობიდან გამომდინარე, აღნიშნულ ე.წ. ზესახელმწიფოს
აქვს ჰეგემონიის დაღმავალი ციკლი, რომლის არსებობაც როგორც ერთგვარი
ისტორიული კანონზომიერებაა, ასევე წინ უძღოდა გარკვეული გეოპოლიტიკური
პროცესები. [5, გვ. 1-2]

„ახალი მსოფლიო წესრიგი“ ისტორიულ ჭრილში

ვინაიდან, მსოფლიო პოლიტიკაში „ახალი მსოფლიო წესრიგის“ პარადიგმის ძირითადი პრინციპები და ამოცანები მსოფლიო ჰეგემონობისკენ სწრაფვაა, ლოგიკურია ვივარაუდოთ, რომ იგი ჯერ კიდევ უძველესი დროიდან იღებს სათავეს. პირველი და მეორე მსოფლიო ომების შემდეგ, პოლიტიკურმა ლიდერებმა, ვუდრო უილსონმა და უინსტონ ჩერჩილმა, შემოიტანეს ტერმინი „ახალი მსოფლიო წესრიგი“ გლობალურ პოლიტიკაში, რათა აღეწერათ ისტორიის ახალი ერა, ძალთა ბალანსის ღრმა ცვლილების ფონზე. [11, გვ. 22] კერძოდ, იგი დაინერგა ვუდრო უილსონის მცდელობასთან ერთად აეშენებინა ერთა ლიგა, რომელიც მიზნად ისახავდა მორიგი მსოფლიო ომის თავიდან აცილებას. ვუდრო უილსონის მიერ „ერთა ლიგის“ შექმნა „ახალი მსოფლიო წესრიგის“ ერთგვარ პოლიტიკურ-სამართლებრივ კონსტრუქციად მიიჩნევა და, ფაქტობრივად, XX საუკუნის მსოფლიო წესრიგის ქვაკუთხედადაც მოიაზრება. თუმცა, „ერთა ლიგის“ უძლურებამ მსოფლიოში ყველაზე მასშტაბურ და სისხლიმღვრელ კონფლიქტამდე მიგვიყვანა, რაც მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ცხადი იყო, რომელმაც სამოცი მილიონი ადამიანის სიცოცხლე იმსხვერპლა და კიდევ ერთხელ ეჭვქვეშ დააყენა კაცობრიობის გადარჩენის საკითხი. მიუხედავად განცდილი კრახისა, ერთა ლიგა მაინც დაედო საფუძვლად ისეთი გავლენიანი საერთაშორისო ორგანიზაციის შექმნას როგორიცაა გაერო, იგი დაარსდა 1945 წელს და ცდილობდა თანამშრომლობის გაზრდას და მესამე მსოფლიო ომის თავიდან აცილებას, არსებითად, ახალი მსოფლიო წესრიგის შექმნას. იგი რეალიზმისა და იდეალიზმის ერთგვარი ნაზავია, რომელიც ორგანიზაციაში გაწევრიანების მსურველ ყველა სახელმწიფოს ავალდებულებს უარი თქვას ძალის გამოყენებაზე და საერთაშორისო კონფლიქტები მოაგვაროს მშვიდობიანი გზით. [9, გვ. 5]

მიუხედავად იმისა, რომ გაერომ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა და დიდ წარმატებას მიაღწია მსოფლიოს სხვადასხვა კონტინენტზე მიმდინარე კონფლიქტების დარეგულირების კუთხით, გაეროს ქმედითუნარიანობის საკითხი კვლავ კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგა, რადგან დაფიქსირდა სრული უმოქმედობა საბჭოეთის ინტერვენციების წინააღმდეგ.

ცივი ომის დასასრული და ახალი მსოფლიო წესრიგი

ფართო გაგებით, „ცივი ომი“, როდესაც ყოფილ მოკავშირეებს შორის მწვავე იდეოლოგიური და პოლიტიკური დაპირისპირება ორმოცდაათწლიან კონფრონტაციაში გადაიზარდა და მსოფლიო ე.წ. „ზესახელმწიფოებად“ და მათზე დაქვემდებარებულ სატელიტებად დაყო, „ახალი მსოფლიო წესრიგის“ გარანტი იყო. დაპირისპირებამ კაპიტალისტურ და სოციალისტურ ბანაკებს შორის რამდენჯერმე დააყენა ბირთვული ომის საფრთხე და არაერთი კრიზისული სიტუაცია შექმნა ე.წ. „მესამე სამყაროს“ ქვეყნებში.

ცივი ომის დროს, საერთაშორისო სისტემა შეიცვალა და ბიპოლარული გახდა. მსოფლიოში ჩამოყალიბდა ძალის ორი ცენტრი - აშშ და სსრკ, ხოლო დანარჩენი სახელმწიფოები, როგორც წესი, მათდამი მიტმასნების პოლიტიკას ირჩევდნენ. „ცივი ომის“ პერიოდი გამოირჩევა „რბილი ბიპოლარული“ სისტემით. ბუნებრივია, ორივე ზემოხსენებული სახელმწიფო სისტემაში დომინირებას და ერთპიროვნული ჰეგემონიის დამყარებას ცდილობდა. [8, გვ. 3] ამერიკული თვალთახედვა იქიდან გამომდინარეობდა, რომ დომინოს პრინციპის მსგავსად, სსრკ-სთან ერთხელ დათმობაზე წასვლა სხვა არაერთი მარცხის საწინდარი იქნებოდა. [3, გვ. 7] შედეგად ჩამოყალიბდა შეკავების სტრატეგია, რომელიც გულისხმობდა საბჭოთა ექსპანსიონიზმის შეკავებას მსოფლიოს ნებისმიერ წერტილში, სადაც იგი

შეეცდებოდა თავისუფალი და დემოკრატიული სამყაროს წინააღმდეგ ბრძოლას. შეკავების პოლიტიკის გაგრძელება აღმოჩნდა „ტრუმანის დოქტრინა“, როდესაც აშშ-მ დიდძალი სამხედრო და ეკონომიკური დახმარება აღმოუჩინა საბერძნეთსა და თურქეთს და ეს ქვეყნები გაწითლებას გადაარჩინა. ცივი ომის საწყის ეტაპზე, აშშ-მ საკუთარი სტრატეგია ორი უმნიშვნელოვანესი მიმართულებით განავითარა, დაარსა ჩრდილო-ატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაცია და შეიმუშავა მარშალის გეგმა, რომელიც მიზნად ისახავდა ევროპის ეკონომიკურ აღდგენას და საბჭოთა კავშირზე დამოკიდებულების კიდევ უფრო შემცირებას.

ცივი ომის დასრულებამ ახალ მსოფლიო წესრიგს დაუდო საფუძველი. აშშ მსოფლიოს თითქმის ყველა რეგიონში სხვა დიდ სახელმწიფოებთან შეუთანხმებლად, უნილათერალურად მოქმედებდა. თუმცა, დროთა განმავლობაში „დემოკრატიის ექსპორტის“ პროექტმა ამერიკელ მოქალაქეებში უკმაყოფილების მუხტი დანერგა, აშშ-ს შეჭრამ ერაყსა და ლიბიაში მას გარკვეულწილად ევროპელი მოკავშირეების ნდობაც დააკარგვინა. [4, გვ. 15] 2008 წელს, ობამას იზოლაციონისტურმა კურსმა შეცვალა ჯორჯ ბუში უმცროსის ხისტი საგარეო პოლიტიკური კურსი. შედეგად, აშშ თავისი ინერტული პოლიტიკით, ვერ შეეწინააღმდეგა მოძლიერებული რუსეთის მიერ ყირიმის ანექსიას და აღმოსავლეთ უკრაინაში წარმოებულ ომს. უფრო მეტიც, იგი არ ჩაერია სირიის სამოქალაქო ომში, რის გამოც, დატოვებული ძალაუფლების ვაკუუმი რევიზიონისტული ზრახვების მქონე რუსეთმა შეავსო. აქედან გამომდინარე, ჰეგემონიის დაღმავალი ციკლი რეალობაა, რაც ნიშნავს, რომ დღეს მსოფლიო რუკაზე გამოჩნდნენ სახელმწიფოები, რომლებიც კონკურენციას უწევენ აშშ-ს, მათ შორის, ჩინეთი და რუსეთი, თავისი ჰეგემონური ამბიციებით და გეო-სტრატეგიული ინტერესებით. [6, გვ. 18]

ამ ყველაფრის პარალელურად, კონსპირაციული თეორიების მიმდევრებს სჯერათ, რომ არსებობს ფარული საზოგადოება, რომლებიც მსოფლიოს კულისებიდან მართავენ. მათ სურთ დაამყარონ ახალი მსოფლიო წესრიგი, რომლის მიზანი ტოტალიტარული, ერთიანი მსოფლიო მმართველობის დამყარებაა, სადაც მდიდარი ელიტა საკუთარი ინტერესებიდან გამომდინარე იღებს ეგოისტურ გადაწყვეტილებებს. [10, გვ. 2-3]

შეთქმულების თეორიაში „ახალი მსოფლიო წესრიგის“ შესახებ არსებული საერთო თემის მიხედვით, ფარული ელიტა ამზადებს გლობალურ შეთქმულებას, რათა საბოლოო ჯამში გააკონტროლოს მთელი მსოფლიო - ჩამოაყალიბოს მსოფლიო მმართველობა. გენიალური შექსპირი ამბობდა „არაფერია იმაზე გავრცელებული, როგორც სურვილი, რომ გამორჩეული იყო“. შეთქმულების თეორიის თანახმად, აუცილებელია გაქრეს რელიგიები, ეროვნულობა, კულტურა, ენა და ყველაფერი ის, რაც ადამიანებს ერთმანეთისგან ჰყოფს. მათი მიზანია დედამიწის მოსახლეობის შემცირება, რაც შეიძლება განპირობებულ იქნას ომებით, პანდემიით და ა.შ., ეს ყველაფერი ხელოვნურია. [7, გვ. 34]

როგორც ცნობილია, შეთქმულების თეორიასთან დაკავშირებულია მასონები, რომლებიც არიან ელიტური მაღალი დონის საზოგადოების წარმომადგენლები, მსოფლიოს დაწყობა-დალაგების მოტივით ლოჟებს ქმნიან და აქვთ გარკვეული რიტუალები. [2, გვ. 57]

დასკვნა

ტერმინი „ახალი მსოფლიო წესრიგი“ აღნიშნავს ისტორიის ახალ პერიოდს, რომელიც ადასტურებს დრამატულ ცვლილებას მსოფლიო პოლიტიკურ სივრცეში და ძალთა ბალანსის ცვალებადობას საერთაშორისო ურთიერთობებში, თუმცა კონსპირაციული თეორიების მიმდევრებს ყველაზე მეტად სწამთ, რომ არსებობს ფარული საზოგადოება, რომლებიც არიან ეშმაკისეულნი და სურთ დაამყარონ ახალი მსოფლიო წესრიგი, სადაც აღარ იარსებებენ სუვერენული სახელმწიფოები, იქნება საერთო ფული და მმართველობა, ასევე აუცილებელია გაქრეს რელიგიები, ეროვნულობა და ყველაფერი ის, რაც ადამიანებს ერთმანეთისგან ყოფს, საბოლოოდ ეს ყველაფერი ქმნის ანტიქრისტეს გამეფების წინაპირობას დედამიწაზე.

ზემოაღნიშნული პროცესების თანმიმდევრული ანალიზი ცხადყოფს, რომ „ახალი მსოფლიო წესრიგი“, რომელიც რამდენიმე ასწლეულს მოიცავს, საზოგადოების განვითარებასთან ერთად ყალიბდება და სხვადასხვა ეტაპზე გლობალური მასშტაბის ტრანსფორმაციას განიცდის. „ცივი ომის“ პერიოდში ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და საბჭოთა კავშირს შორის მწვავე გეოპოლიტიკური, ეკონომიკური და იდეოლოგიური დაპირისპირების ერთგვარი პროდუქტებია ნატოსა და ვარშავის პაქტის შექმნა, ბერლინის კრიზისი (1948-1949), გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკისა და გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის შექმნა (1949), კრიზისი კორეაში, ვიეტნამში, უნგრეთში, ჩეხოსლოვაკიაში და სხვა, როდესაც ზესახელმწიფოები ფართომასშტაბიან ომებს აწარმოებდნენ მათი რეგიონული დომინანტობის შენარჩუნებისთვის.

როგორც ცნობილია, XXI საუკუნის მსოფლიო წესრიგი „ცივი ომის“ ერთგვარი გაგრძელებაა, ვინაიდან ყოფილ ზესახელმწიფოებს შორის დღესაც არსებობს ინტერესთა დაპირისპირება მწვავე სამხედრო კონფლიქტების ჭრილში (სირია, ლიბია, იემენი სხვა.) ამასთანავე, რეგიონული დომინანტობისთვის იბრძვიან ჩინეთი, თურქეთი, ირანი და ნავთობით მდიდარი ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნები, რომელიც თავის მხრივ, კიდევ უფრო რთულსა და კომპლექსურ ხასიათს სძენს საერთაშორისო სისტემას.

რუსეთის ფედერაციის მიერ ჯერ საქართველოს სუვერენული ტერიტორიების ოკუპაციამ, მოგვიანებით კი - ყირიმის ნახევარკუნძულის ანექსიამ და რუსეთ-უკრაინის კონფლიქტმა ხაზი გაუსვა იმას, რომ დიდი ძალები კვლავ ახდენენ ძალის დემონსტრირებას მათი „იმპერიალისტური“ ამბიციების დაკმაყოფილებისა და „ახალი მსოფლიო წესრიგის“ დამყარების მიზნით. ამ ყველაფერმა ისევ დააფიქრა მსოფლიო თანამეგობრობა იმაზე, თუ როგორია რეალურად XXI საუკუნის მსოფლიო წესრიგი, რომელიც ახლა ყალიბდება და უკრინის ომის შემდეგ მიიღებს სრულ სახეს.

ბიბლიოგრაფია:

1. აბაშიძე ზ. „ცივი ომი, წარსული თუ დღევანდელი“. თბილისი, 2009.
2. არტი რ., ჯერვისი რ. „საერთაშორისო პოლიტიკა“. თბილისი: ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2011.
3. გორგილაძე ი. „ახალი მსოფლიო წესრიგი ამერიკულ გეოპოლიტიკაში. სოციალური მეცნიერების საკთხები. გამომცემლობა უნივერსალი, თბილისი, 2016.
4. ჯენტლესონი ბ. „ამერიკის საგარეო პოლიტიკა“, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 2015.
5. Ahmed, R. From The Ruins of Unipolarity. The Geopolitics (TGP), 2018. <https://thegeopolitics.com/from-the-ruins-of-unipolarity/>, უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 17.04.2023.

6. Allison G. „Destined for war: Can America and China escape Thucydides's trap“
?. Houghton Mifflin Harcourt, 2017.
7. Amin S. “Beyond US Hegemony? Assessing the prospects for a Multipolar World. Zed Books, 2006.
8. Kaplan R. “Anarchy and Hegemony”. Global affairs with Robert D. Kaplan, Stratfor. 2013 ობ. <https://worldview.stratfor.com/article/anarchy-and-hegemony> უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 20.01.2024.
9. Keohane R. “After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy”, Princeton University Press, United Kingdom, 1984.
10. New World Order (NWO) (conspiracy theory), ობ. [https://en.wikipedia.org/wiki/New_World_Order_\(conspiracy_theory\)](https://en.wikipedia.org/wiki/New_World_Order_(conspiracy_theory)), უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 22.06.2023.
11. Robertson R. Globality, global culture and images of World Order. Social change and modernity, Barkeley, 1992.

რეზიუმე

ცნება - „ახალი მსოფლიო წესრიგი“, რომელმაც პოლიტიკის მეცნიერებაში განსაკუთრებული აქტუალობა საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდგომი პერიოდიდან შეიძინა, გამოიყენება ძალთა ბალანსის ცვლილებების აუცილებლობის განსახილველად. როგორც მსოფლიო ისტორიული მოვლენები ცხადყოფს, აღნიშნული პარადიგმა მნიშვნელოვანი გლობალური მოვლენების პარალელურად ვითარდება და მსოფლიო პოლიტიკის დიდ სურათს ქმნის. თუმცა ამ ტერმინის მნიშვნელობა დაბინძურებულია შეთქმულების თეორიით.

სტატიის მიზანია განიხილოს „ახალი მსოფლიო წესრიგის“ ისტორიული ნარატივები. ნაშრომში განსაკუთრებული აქცენტი გაკეთებულია XX საუკუნეში დამყარებულ წესრიგზე, რომელმაც მსოფლიო გავლენის სფეროებად გაყო და მნიშვნელოვნად განსაზღვრა XXI საუკუნეში გლობალიზაციის კვალდაკვალ ჩამოყალიბებული „ახალი მსოფლიო წესრიგი“.

WORLD ORDER AND THEORETICAL FOUNDATIONS OF ITS DEFINITION

Ketevan Jojishvili

Caucasus International University,

Doctor of Political Science

Annotation

The concept of “new world order”, which has gained special relevance in political science since the collapse of the Soviet Union, is used to discuss the need for changes in the balance of power. As world historical events show, this paradigm develops in parallel with important global events and creates a big picture of world politics. However, the meaning of this term is tainted by conspiracy theory.

The purpose of the article is to discuss the historical narratives of the “New World Order”. The article focuses on the order established in the 20th century, which divided the world into spheres of influence and significantly defined the “New World Order” established in the 21st century parallel to globalization.

Key words: “New World Order”, conspiracy theory, balance of power.

წინასწარდაგებული რკინაბეტონის სანამქერე ფილების დამზადება ადგილობრივი ნედლეულის პაზაზე

დალი გოცაძე

**საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამშენებლო ფაკულტეტის,
სამოქალაქო და სამრეწველო მშენებლობის ტექნოლოგიებისა და საშენი
მასალების მიმართულების ასოცირებული პროფესორი**

თეა ნარეკლიშვილი

**საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამშენებლო ფაკულტეტის,
სამოქალაქო და სამრეწველო მშენებლობის ტექნოლოგიებისა და საშენი
მასალების მიმართულების ასოცირებული პროფესორი**

ნათია ტაბატაძე

**საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამშენებლო ფაკულტეტის,
სამოქალაქო და სამრეწველო მშენებლობის ტექნოლოგიებისა და საშენი
მასალების მიმართულების ასისტენტ პროფესორი**

<https://doi.org/10.52340/gbsab.2025.54.05>

საკვანძო სიტყვები: სანამქერე ფილა; თოვლდამცავი ღობე-ფარი;
წინასწარდაგებული არმირება; უნიკალური კონსტრუქცია; საერთაშორისო
სტანდარტთან შესაბამისობა.

ძირითადი ტექსტი: 1990-იანი წლებიდან საქართველოს, როგორც ევროპა-კავკასია-
აზიის სატრანსპორტო დერეფნის ნაწილის ფუნქცია მნიშვნელოვნად გაიზარდა. მსგავსი
საერთაშორისო ფუნქცია აძლიერებს დასავლეთისა და აღმოსავლეთის სახელმწიფოების
ინტერესს საქართველოს როგორც სატრანსპორტო დერეფნზე მდებარე ქვეყნის სტაბილური
განვითარების მიმართ, რაც პირველ რიგში გულისხმობს საქართველოში ხარისხიანი
სატრანზიტო ინფრასტრუქტურის შექმნის ხელშეწყობას.

ზამთარში ერთ-ერთი ყველაზე დიდი პრობლემა ნამქერის დროს გადაადგილებაა,
რაც ხელს უშლის როგორც საავტომობილო, ასევე სარკინიგზო მოძრაობას. ჩვენი
ქვეყნის გეოგრაფიული მდებარეობიდან გამომდინარე, ეს პრობლემა თავს იჩენს
საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში. ბუნების ეს ხელისშემშლელი ფაქტორი ყველაზე
დიდ ზიანს აყენებს სარკინიგზო მოძრაობას, რაც თავისთავად გავლენას ახდენს
საქართველოს ეკონომიკაზე, რადგან საქართველო არის ტრანზიტული ქვეყანა და
აუცილებელია, რომ საგზაო ინფრასტრუქტურა არ იყოს რისკის შემცველი. სწორედ ამ
მიზნით კომპანიის მიერ სპეციალურად იქნა შემუშავებული ინოვაციური დიზაინის
ფორმის მქონე კონსტრუქცია, რომელიც ზამთარში თოვლისა და უხვი ნალექების
პირობებში უზრუნველყოფს უსაფრთხო გარემოს ადამიანისა და ტრანსპორტის
გადაადგილებისთვის.

რეგიონში შპს „მიქსორი“ ნამდვილად საიმედო არჩევანია სამშენებლო სფეროში,
რომელიც დაარსების დღიდან აქტიურად არის ჩართული მშენებლობის სექტორში,
მუდმივად ცდილობს საქართველოს ბაზრისთვის შეიმუშაოს მოწინავე ტექნოლოგიით
დამზადებული თანამედროვე რკინაბეტონის კონსტრუქციები, გააუმჯობესოს
რეგიონში არსებული სტანდარტები. კომპანია მომხმარებლებს სთავაზობს ბეტონისა
და რკინაბეტონის კონსტრუქციების მრავალფეროვან არჩევანს, რომელიც მორგებულია

მათ მოთხოვნასა და სურვილზე. კომპანია ლიდერია ამიერკავკასიის რეგიონში რკინაბეტონის კონსტრუქციების წარმოებაში.

შპს „მიქსორს“ სასაქონლო ბეტონის წარმოებასა და მიწოდებაზე მინიჭებული აქვს საერთაშორისო ხარისხის მართვის (ISO) სერთიფიკატი, რომელსაც მუდმივად ანახლებს. შპს „მიქსორის“ მიერ წარმოებული ბეტონის უნიკალური რეცეპტი და მაღალი ხარისხის შედგენილობა პროდუქციის სტანდარტებთან შესაბამისობის და ხანმედგეგმის საწინდარია. კომპანიაში არსებულ წინასწარდამზადებული კონსტრუქციების საწარმოო ხაზებს ამიერკავკასიის რეგიონში ანალოგი არ გააჩნია. კომპანია ამუშავებს უმაღლესი სტანდარტის ბეტონის და რკინაბეტონის ქარხანას, რომელიც აღჭურვილია თანამედროვე ლაბორატორიით, უახლესი მძიმე ტექნიკით და კვალიფიციური პერსონალით, რომლებიც ყველანაირი უსაფრთხოების დაცვით მუდმივად ამოწმებენ ბეტონის შესაბამისობას ადგილობრივ და საერთაშორისო სტანდარტებთან. შპს „მიქსორის“ მიერ დამზადებული რკინაბეტონის კონსტრუქციები უკონკურენტოა ქართულ სამშენებლო ბაზარზე. კომპანია მომხმარებელს მუდმივად სთავაზობს ახალ ინოვაციურ პროდუქტს. ქარხნის მიერ წარმოებული პროდუქციით შესრულებულია უამრავი პროექტი, რომელიც ქმნის ქვეყნის სარკინიგზო ქსელის ბირთვს. საქართველოს სამშენებლო ბაზრისთვის ინოვაციური პროდუქტია და საუკეთესო შეთავაზებაა ნამქერსაწინააღმდეგო რკინაბეტონის ფილების დამზადება (იხ. სურათი №1). კომპანიის ხარისხიანი პროდუქცია წამატებით გადის ქვეყნის საზღვრებს გარეთ.

სურათი №1

სანამქერე ფილისგან დამონტაჟებული თოვლდამცავი ღობე-ფარი

კომპანია მიქსორსა და საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტს შორის გაფორმებულია ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმი, რომლის მიზანია სამშენებლო ფაკულტეტის აკადემიური პერსონალის და ბაკალავრის ხარისხის მქონე სტუდენტების პროფესიული განვითარების ხელშეწყობა. სტუდენტები წინასაბაკალავრო პრაქტიკას/სტაჟირებას გადიან შპს „მიქსორის“ რკინაბეტონის ქარხანაში და მონაწილეობას იღებენ ერთობლივი ღონისძიებების განხორციელებაში. სამშენებლო ფაკულტეტის სტუდენტებს აქვთ კომპანიაში დასაქმების შესაძლებლობა, სადაც ყალიბდებიან სამშენებლო ბაზარზე ორიენტირებული უნარების და ცოდნის მქონე სპეციალისტებად.

ექსპერიმენტული ნაწილი: კომპანიის ტექნიკურმა ჯგუფმა შეისწავლა, გააანალიზა და სისრულეში მოიყვანა სანამქერე ფილების, ანაკრები კონსტრუქციის პროექტი და შეიმუშავეს სათანადო ბეტონის უნიკალური რეცეპტი. წინასწარ დამზადებული არმატურის გამოყენებით შემცირებული იქნა ნაკეთობის სიხისტე, სანამქერე ფილის არმირებისათვის გამოიყენება D-5მმ-იანი არმატურა. მიღებული

კონსტრუქცია გამოიცადა მექანიკურ მაჩვენებლებზე და დადგინდა, რომ კონსტრუქცია გამძლეა როგორც დინამიური, ასევე სტატიკური დატვირთვების მიმართ.

შემადგენელი მასალების რაოდენობა

ცემენტი

კბ. წყალი

ლ. ქვიშა

კბ. ღორღი, კბ.

(5/10 მმ) ქიმიური დანამატი, კბ.

12	3	4	5
560	125	990	885 5

კომპანია მიქსორში გამართულია სანამქერე ფილის საწარმოო ხაზი რომლის სიგრძეა 108 მეტრი, სადაც შესაძლებელია ერთდროულად ჩაისხას 408 სანამქერე ფილა. კონსტრუქციის გაბარიტული ზომებია: სიმაღლე 50 მმ, ტრაპეციული ფუძის კვეთი 160x165 მმ, სიგრძე 310 მმ. სანამქერე ფილის არმირებისთვის გამოიყენება 2 ღერი მაღალი სიმტკიცის (1770-1860 მპა) სპეც არმატურა D-5 მმ. სანამქერე ფილის დასამზადებლად გამოიყენება მაღალი სიმტკიცის B-40 კლასის წვრილმარცვლოვანი ბეტონი. შემკვრელის, შემვსების და დანამატების შესწავლის შემდეგ გაანგარიშებული იქნა სანამქერე ფილის 1 მ3 ბეტონის ნარევის ოპტიმალური შედგენილობა, რომელიც მოცემულია ცხრილი №1-ის სახით.

ცხრილი №1

1მ3 ბეტონის ნარევის ოპტიმალური შედგენილობა

შემადგენელი მასალების რაოდენობა				
ცემენტი კბ.	წყალი ლ.	ქვიშა კბ.	ღორღი, კბ. (5/10 მმ)	ქიმიური დანამატი, კბ.
1	2	3	4	5
560	125	990	885	5

მჭიდა მასალად გამოყენებულია კომპანია შპს „ჰაიდელბერგცემენტის“ მიერ წარმოებული CEM 1, 42,5 R კლასის ცემენტი, რომელმაც გაიარა შემოწმება EN 197-1 სტანდარტის მიხედვით [17]. ცემენტმა დააკმაყოფილა სტანდარტის ყველა მოთხოვნა [1, 2, 3, 4, 5, 6].

შემვსებები, რომელიც მოწოდებული იქნა ქსოვრის კარიერიდან ბეტონის წარმოებაში გამოყენებამდე შემოწმებული იქნა შპს „მიქსორის“ აკრედიტებულ ლაბორატორიაში, სადაც მოხდა:

- 1) ნედლეულის (ცემენტი, ქვიშა, ღორღი) მახასიათებლების შეფასება;
- 2) ბეტონის ხარისხის დეტალური ანალიზი;
- 3) საბოლოო პროდუქციის სიმტკიცის და ხანმედეგობის ტესტირება.

ლაბორატორიაში ერთობლივად გამოვიკვლიეთ მსხვილი და წვრილი შემვსებების სიმკვრივე, მოცულობითი მასა, ცარიელობა, ტენიანობა, წყალშთანთქმა. ჩავატარეთ ქვიშის და ღორღის მარცვლოვანი შედგენილობის ანალიზი, განვსაზღვრეთ შემვსებებში მტვირისებრი, თიხოვანი, ლამოვანი შედგენილობა

(განლექვის მეთოდით) %, ქვიშაში და ღორღში ორგანული მინარევების შემცველობა (კალოლიმეტრული მეთოდით). შემდგომების შემოწმება მოხდა საქართველოში მოქმედი სტანდარტებით [1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12].

ბეტონის წარმოებისათვის გამოყენებულია გერმანული ტექნოლოგიით დამზადებული ახალი თაობის სუპერპლასტიფიკატორი Ha-Be PANTARHIT® PC670 (FM), რომლის ყოველი პარტია მოწმდება შესაბამისი პარამეტრების მიხედვით. ქიმიურ დანამატს გააჩნია EN 934-2 [16] ევროპული შესაბამისობის სერტიფიკატი.

წარმოებაში რკინაბეტონის წინასწარდამზადებული სანამქერე ფილის დამზადების ტექნოლოგია მიმდინარეობს შემდეგი თანმიმდევრობით. ფილის საწარმოო ციკლი იწყება ყალიბის მომზადებით. ყალიბები სწორდება საწარმოო ხაზზე, იწმინდება მექანიზირებული წესით. გაწმენდილი ყალიბი იპოხება სპეციალური განსაყალიბებელი ხსნარით (Ha-Be VORMIOL EMM6). თითოეულ ფორმას ბოლოში უყენდება სპეციალური ჩამკეტი, ე.წ. „სავარცხელის“ ქვედა ნაწილი, რაც აფიქსირებს წინასწარდამზად სპეცარმატურის მდებარეობას ყალიბში. შემდეგ ეტაპზე სპეციალური დანადგარის საშუალებით არმატურა ლაგდება ყალიბებში, რომელიც იკეტება „სავარცხლის“ ზედა ნაწილის დაფიქსირებით. „სავარცხლების“ ჩაკეტვის შემდეგ, სპეცარმატურა განსაკუთრებული სიზუსტით იმალება სპეციალური ჰიდრაულიკური დამჭიმით.

ბეტონის ჩასალაგებლად წინასწარ მომზადებულ ყალიბში, რომელშიც არმირება დამზადებულია და სწორ პოზიციებშია განლაგებული, დანადგარით წარმოებს ბეტონის ნარევის ჩაწყობა ტექნოლოგიურ ხაზზე. ბეტონის ნარევის ჩაწყობა მომზადებულ ყალიბებში წარმოებს ბეტონჩამწყობებით. დაბეტონების ეტაპზე მიმდინარეობს ბეტონის სტანდარტული საგამოცდო საკონტროლო ნიმუშების აღება, რომელიც რამდენიმე ეტაპად მოწმდება. დანადგარი ბეტონის ნარევს თანაბრად ანაწილებს ყალიბებში და ავიბრირებს მას, რის შედეგადაც ბეტონი ფორმებში თანაბრად ლაგდება. ყალიბებში მოთავსებულ ბეტონს დამატებით უკეთდება ვიბრირება დანადგარზე დამაგრებული ზედაპირული ვიბრატორით, რაც ნაკეთობის გლუვი ზედაპირის მიღებას უზრუნველყოფს. ყალიბების დაბეტონების შემდეგ ეხსნებათ „სავარცხლები“, რის შემდეგ მთლიანი ტექნოლოგიური ხაზი იფარება ტენტით და იწყება მთელი ტექნოლოგიური ხაზის დამუშავება ორთქლით. თბოტენიანი დამუშავება გრძელდება 6-7 საათი, რომელიც მიმდინარეობს ტემპერატურის თანდათანობით მომატებით 700-დან 800-მდე. ამის შემდეგ ტემპერატურა ნარჩუნდება 4 საათის განმავლობაში. ნაკეთობებთან ერთად თერმულად დამუშავებას გადის ბეტონის კუბიკებიც. საკონტროლო ნიმუშები ლაბორატორიულად მოწმდება და საჭირო სიმტკიცის მიღწევის შემდეგ დამაბულობა საწარმოო ხაზიდან გადადის რკინაბეტონის კონსტრუქციებზე, რის შემდეგაც იჭრება წინასწარდამზადებული სპეცარმატურა და ფორმებით განცალკევდება ერთმანეთისგან.

განცალკევებული ფორმებიდან რკინაბეტონის ფორმები ამწე მექანიზმებისგან განყალიბდება და ხორციელდება ქარხნის ტექნიკური კონტროლის განყოფილების მიერ მზა პროდუქციის ხარისხის კონტროლი. მოწმდება ფორმა და ზომა, ზედაპირის ხარისხი, დამცველის შრის სისქე, ასევე ბეტონის სიმტკიცე, რომლის კონტროლი ხორციელდება საკონტროლო კუბური ფორმის ნიმუშების გამოცდით [1, 2, 13, 14, 15].

კონსტრუქციები, რომლების აკმაყოფილებენ სტანდარტის მოთხოვნებს, სამ რიგიან ჰორიზონტალურ შტაბელეზად იკვრება და საწყობდება.

რკინაბეტონის წინასწარდამზადებული სანამქერე ფილის ტექნიკური მახასიათებლებია:

1. ბეტონის კლასი - B 40;

2. ბეტონის სიმტკიცის ზღვარი კუმშვაზე 28 დ/დ ასაკში - 600 კგ/სმ²;
3. სანამქერე ფილის სიგრძე - 310 მმ;
4. ტრაპეციული ფუძის კვეთი - 160 X 165 მმ;
5. სიმაღლე - 50მმ;
6. სპეც არმატურა დიამეტრით - 5 მმ;
7. წყალშეუღწევადობა - W – 6;
8. ყინვამედეგობა - F – 200.

დასკვნა: აღნიშნული პროექტი განხორციელდა ბაქო-თბილისი-ყარსის ახალი სარკინიგზო ხაზის ქართულ მონაკვეთზე, რომელიც გადის ალპურ ზონაზე - ზღვის დონიდან 2183 მეტრზე და ასევე წალკა-ახალქალაქის მინუციპალიტეტის ტერიტორიაზე. კომპანიის მიერ დამზადებული უნიკალური რკინაბეტონის კონსტრუქცია უზრუნველყოფს აღნიშნულ სარკინიგზო ხაზზე მატარებლების შეუფერხებელ და უსაფრთხო მოძრაობას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ა. ნადირაძე „საშენი მასალები და ნაკეთობები“. ქ. თბილისი 2014 წელი;
2. ა. ნადირაძე „ბეტონისა და რკინაბეტონის ნაკეთობათა ტექნოლოგია“. ქ. თბილისი 1994 წელი;
3. EN 196-6:2018 Methods of testing cement - Part 6: Determination of fineness;
4. EN 196-3:2016 Methods of testing cement - Determination of setting times and soundness;
5. EN 196-1:2016 Methods of testing cement - Part 1: Determination of strength;
6. Gost 310.2-76 Cements. Methods of grinding fineness determination;
7. EN 933-1:2012 Tests for geometrical properties of aggregates - Part 1: Determination of particle size distribution - Sieving method;
8. EN 1097-6:2013/2015 Tests for mechanical and physical properties of aggregates - Part 6: Determination of particle density and water absorption;
9. EN 1097-3:1998/2013 Tests for mechanical and physical properties of aggregates - Part 3: Determination of loose bulk density and voids;
10. EN 1097-5:2008/2013 Tests for mechanical and physical properties of aggregates - Part 5: Determination of the water content by drying in a ventilated oven;
11. Gost 8735-88 Sand for construction work. Testing methods;
12. Gost 8269.0-97 Mountainous rock road-metal and gravel, industrial waste products for construction works. Methods of physical and mechanical tests;
13. EN 12390-1:2012/2018 Testing hardened concrete - Part 1: Shape, dimensions and other requirements for specimens and moulds;
14. EN 12390-7:2019 Testing hardened concrete - Part 7: Density of hardened concrete;
15. EN 12390-3:2019 Testing hardened concrete - Part 3: Compressive strength of test specimens;
16. EN 934-2:2009+A1:2012 Admixtures for concrete, mortar and grout — Part 2: Concrete admixtures — Definitions, requirements, conformity, marking and labelling;
17. EN 197-1:2011 Cement - Part 1: Composition, specifications and conformity criteria for common cements.

რეზიუმე:

შპს „მიქსორის“ ქარხანაში დამზადდა თანამედროვე ტექნოლოგიის გამოყენებით წინასწარდაძაბული რკინაბეტონის სანამქერე ფილები. საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამშენებლო ფაკულტეტის, სამოქალაქო და სამრეწველო მშენებლობის ტექნოლოგიებისა და საშენი მასალების მიმართულების აკადემიური პერსონალის და მასპინძელი კომპანიის მაღალკვალიფიციური პერსონალის ჩართულობით აკრედიტებულ ლაბორატორიაში მოხდა შექმნილი უნიკალური კონსტრუქციის ფიზიკურ-მექანიკური თვისებების შესწავლა. მჭიდროდ მასალად გამოყენებული იქნა კომპანია შპს „ჰაიდელბერგცემენტის“ მიერ წარმოებული CEM I 42,5 R კლასის ცემენტი, რომელმაც გაიარა შემოწმება შესაბამისი სტანდარტების მიხედვით. ცემენტმა დააკმაყოფილა სტანდარტის ყველა მოთხოვნა. შემვსებები, რომელიც გამოყენებული იქნა ბეტონის დასამზადებლად, მოწოდებული იქნა ქსოვრისის კარიერიდან. ქვიშამ და ღორღმა (5-10 მმ) ფიზიკურ-მექანიკური მაჩვენებლების განსაზღვრის საფუძველზე დააკმაყოფილა სტანდარტის ყველა მოთხოვნა. მიღებული შედეგებით შემუშავდა ბეტონის ნარევი და კონსტრუქციის ტესტირების შედეგად დადასტურდა ახალი თბური ტექნოლოგიითა და წინასწარდაძაბული არმირებით დამზადებული რკინაბეტონის სანამქერე ფილების ხანმედეგობა და მაღალი სიმტკიცე როგორ დინამიურ, ასევე სტატიკურ დატვირთვებზე.

PRODUCTION OF PRE-STRESSED REINFORCED CONCRETE HOLLOW-CORE SLABS USING LOCAL RAW MATERIALS

Gotsadze Dali

Associate Professor of Civil and Industrial Construction Technologies and Building Materials department of the Construction Faculty at the Georgian Technical University

Nareklshvili Tea

Associate Professor of Civil and Industrial Construction Technologies and Building Materials department of the Construction Faculty at the Georgian Technical University

Tabatadze Natia

Assistant Professor of Civil and Industrial Construction Technologies and Building Materials department of the Construction Faculty at the Georgian Technical University

RESUME

Pre-stressed reinforced concrete hollow-core slabs were manufactured at the factory of LLC “Mixori” using modern technology. Involvement of the academic staff from the Civil and Industrial Construction Technologies and Building Materials department of the Construction Faculty at the Georgian Technical University, along with the highly qualified personnel of the host company, facilitated the study of the physical and mechanical properties of the unique construction in an accredited laboratory. The binding material used was CEM I 42.5 R class cement, produced by LLC «HeidelbergCement,» which was tested in accordance with relevant standards. The cement met all standard requirements. The aggregates used for concrete production were supplied from the Ksovrissi quarry. The sand and gravel (5–10 mm) met all standard requirements based on the determination of their physical and mechanical properties. Based on the obtained results, a concrete mix was developed, and testing of the structure confirmed the durability and high strength of the pre-stressed reinforced concrete hollow-core slabs, produced using the new thermal technology, under both dynamic and static loads.

Keywords: hollow-core slab; snow protection fence-barrier; pre-stressed reinforcement; unique construction; compliance with international standards.

ასფალტბეტონის სიმტკიცე

არჩილ ჩიქოვანი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამშენებლო ფაკულტეტის პროფესორი

ნინო მსხილაძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამშენებლო ფაკულტეტის პროფესორი

<https://doi.org/10.52340/gbsab.2025.54.06>

საკვანძო სიტყვები: ასფალტბეტონი, კუმშვა, გაჭიმვა, ღუნვა, გრეხა, დეფორმაცია, დატვირთვა, სიბლანტე, ტემპერატურა, შეჭიდება, ხახუნი.

სიმტკიცე ხასიათდება მასალის უნარით გაუძლოს მაქსიმალურ ძაბვას (კუმშვის, გაჭიმვის, ღუნვის, გრეხვის და სხვ.) დაუშლელად. მასალის დაშლა დატვირთვის მოქმედებით არის მისი დეფორმირების კრიტიკული სტადია. სხვანაირად რომ ვთქვათ, მასალის დაშლა დგება იმ მომენტში, როცა მისი დეფორმირება აღწევს ზღვრულ (კრიტიკულ) მნიშვნელობას, ე.ი. ადგილი აქვს მისი მთლიანობის დარღვევას.

დატვირთვის დროს ასფალტბეტონში განვითარებული დეფორმაციები შედგება დრეკადობის $\varepsilon_{\text{დ}}$ მყისიერი დეფორმაციებისაგან და დროებითი ელასტიურობის $\varepsilon_{\text{ე}}$ და პლასტიურობის (მყისიერი და ხანგრძლივი) $\varepsilon_{\text{პ}}$ დეფორმაციებისაგან:

$$\varepsilon = \varepsilon_{\text{დ}} + \varepsilon_{\text{ე}} + \varepsilon_{\text{პ}}. \quad (1)$$

მასალაში დრეკადი დეფორმაცია ვითარდება ერთდროულად ძაბვის წარმოქმნისა და ზრდისაგან, დრეკადობის შეზღუდვებული დეფორმაცია, ასევე ვითარდება ძაბვის წარმოქმნის ერთდროულად, აღწევს თავის მაქსიმუმს (მოცემულ ძაბვაზე) გარკვეული დროის განმავლობაში და შემდეგ რჩევა უცვლელი. პლასტიკური დეფორმაციის სიდიდე არის უკუქცევადი და დამოკიდებულია ძაბვის მოქმედების ხანგრძლივობაზე: ძაბვის ზრდის პერიოდში ვითარდება მყისიერი პლასტიკური დეფორმაცია, ხოლო მისი ხანგრძლივი მოქმედებით – ცოცვადობის პლასტიკური დეფორმაცია.

მყისიერი დატვირთვის დროს (მაგალითად, დარტყმისას) პლასტიკური დეფორმაცია შეიძლება საერთოდ არ გამოჩნდეს (არ წარმოიქმნას) და მაშინ კრიტიკული დეფორმაცია შეიძლება იყოს მხოლოდ დრეკადი ($\varepsilon_{\text{დ}} = \varepsilon$). ამ შემთხვევაში დაშლა ხდება გაცილებით მეტ დატვირთვებზე.

თუ მასალაში ძაბვა მოქმედებს გარკვეული დროის განმავლობაში, მაშინ დრეკად დეფორმაციებთან ერთად მასში ვითარდება შექცევადი ელასტიკური და უკუქცევადი პლასტიკური დეფორმაციები (პლასტიკურობის და ცოცვადობის). რადგან ამ შემთხვევაში $\varepsilon_{\text{დ}} < \varepsilon$, კრიტიკული დეფორმაცია და დაშლა ხდება ნაკლებ დატვირთვებზე. ამრიგად, ასფალტბეტონის დაშლა შეიძლება მოხდეს ძაბვის სხვადასხვა სიდიდით, ამ ძაბვების ხანგრძლივობაზე დამოკიდებულებით.

ასფალტბეტონის როგორც საგზაო-სამშენებლო მასალის, ძირითადი ნაკლია მისი სიმტკიცის და დეფორმაციული თვისებების დამოკიდებულება ტემპერატურაზე. ტემპერატურის მატების დროს ასფალტბეტონში არსებული ბიტუმის სიბლანტე მცირდება, მინერალური მარცვლებს შორის კავშირები სუსტდება, რის შედეგადაც სიმტკიცე მცირდება. ტემპერატურის შემცირებისას ხდება პირიქით: ბიტუმის სიბლანტე დამასთან ერთად სიმტკიცე იზრდება. ტემპერატურაზე დამოკიდებულებით სიმტკიცე იცვლება საკმაოდ ფართო ფარგლებში: 50°C ტემპერატურაზე ის შეადგენს 1...2 მგპა, ხოლო მინუს 35°C-ზე – 18...30 მგპა. ამიტომ, ასფალტბეტონის სიმტკიცის

განსაზღვრის დროს აუცილებელია მკაცრად დავიცვათ გამოცდის პირობები: დატვირთვის სიჩქარის ზრდა (დროებითი ფაქტორი) და მასალის ტემპერატურა გამოცდის მომენტში.

დატვირთვებზე ასფალტბეტონის წინაღობა განპირობებულია ძირითადად ორი ფაქტორით: მინერალური მარცვლების ურთიერთშეჭიდებაზე და მათ შორის ხახუნზე. შეჭიდების სიმტკიცე დამოკიდებულია ბეტონის სიბლანტეზე და მის რაოდენობრივ შემცველობაზე (სტრუქტურირების ხარისხზე). ოპტიმალურთან შედარებით, ბიტუმის სიჭარბის დროს ასფალტბეტონის სიმტკიცე ძირითადად დამოკიდებულია შეჭიდებაზე.

შინაგანი შეჭიდების სიდიდე განისაზღვრება მინერალური ნარევის გრანულომეტრული შემადგენლობით, მარცვლების მაქსიმალური სისხოთი და ფორმით. ნაწილაკების ზომების გაზრდით შინაგანი შეჭიდება იზრდება. ასე, მაგალითად, მსხვილმარცვლოვანი ასფალტბეტონის შინაგანი ხახუნის კუთხე იქნება მეტი, ვიდრე წვრილმარცვლიანის და მით უმეტეს ქვიშოვანის. მსხვილკუთხოვანი და ხორკლიან ზედაპირიანი მარცვლების რიცხვს აქვს მეტი შინაგანი ხახუნი, ვიდრე ხრეშის მომრგვალებულ და გლუვზედაპირიან მარცვლებს.

შორის თეორიის თანახმად, ერთდერმა კუმშვის და გაჭიმვის ზღვრული წინაღობა დაკავშირებულია შეჭიდებასთან და შინაგან ხახუნთან:

$$R = 2c \operatorname{tg} \left(\frac{\pi}{4} + \frac{\varphi}{2} \right); \quad (2)$$

$$r = \frac{2c}{\operatorname{tg} \left(\frac{\pi}{4} + \frac{\varphi}{2} \right)}, \quad (3)$$

სადაც R და r – შესაბამისად სიმტკიცის და ზღვრული კუმშვის და გაჭიმვის დროს, მგპა; c – შეჭიდება, მგპა; φ – შინაგანი შეჭიდების კუთხე, რადიანი.

ამ დამოკიდებულებიდან გამომდინარეობს, რომ კუმშვის ან გაჭიმვის წინაღობა იზრდება შეჭიდულობის ზრდასთან ერთად. ხახუნის შინაგანი კუთხის გაზრდით კუმშვის სიმტკიცე იზრდება, ხოლო ძაბვა – მცირდება.

თანაფარდობა კუმშვის და გაჭიმვის სიმტკიცეებს შორის დამოკიდებულია შინაგანი ხახუნის კუთხეზე:

$$\frac{R}{r} = \operatorname{tg}^2 \left(\frac{\pi}{4} + \frac{\varphi}{2} \right). \quad (4)$$

თუ (2) და (3) ფორმულებიდან შევასრულებთ მარტივ გარდაქმნებს, მივიღებთ დამოკიდებულებას შინაგანი ხახუნის და შეჭიდების განსაზღვრისათვის:

$$\sin \varphi = \frac{R - r}{R + r}, \quad (5)$$

$$c = 0,5 \sqrt{Rr}. \quad (6)$$

ასფალტბეტონის კუმშვის სიმტკიცე განისაზღვრება ცილინდრული ფორმის ნიმუშების გამოცდით, რომელთა დიამეტრი და სიმაღლე უნდა იყოს ერთნაირი. ნიმუშები მზადდება იმ ნარევის შემკვრივებით, რომელიც მზადდება ლაბორატორიაში ან იღებენ ამრევი მოწყობილობიდან ან სამუშაო წარმოების ობიექტიდან.

ნიმუშების ზომები ირჩევა ნარევაში მინერალური მარცვლების მაქსიმალური სისხოს მიხედვით:

მსხვილზომებიანისათვის – 101 მმ;
წვრილმარცვლიანისათვის – 71,4 მმ;
ქვიშოვანისათვის – 50,5 მმ.

ლაბორატორიაში ნარევის ცხელი მეთოდით მომზადების დროს მინერალური მასალა (ღორღი, ქვიშა, მინერალური ფხვნილი) წინასწარ უნდა გამოშრეს, ხოლო ბიტუმი გაუწყლოვანდეს.

ღორღს, ქვიშას და ბიტუმს აცხელებენ ცხრილ 1-ში მითითებულ ტემპერატურამდე.
ცხრილი 1

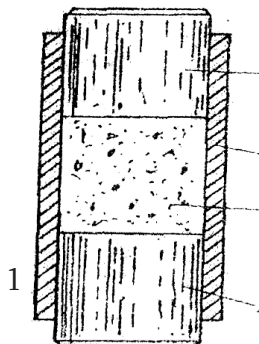
ღორღის, ქვიშის და ბიტუმის გაცხელების ტემპერატურა

მასალის დასახელება	გაცხელების ტემპერატურა, °C, მაჩვენებლებზე დამოკიდებულებით						
	ნემსის ჩაძირვის სიღრმე 25°C ტემპერატურაზე					პირობითი სიბლანტე ვისკოზიმეტრის (5 მმ ნახვრეტით) მიხედვით	
	40–60	61–90	91–130	131–200	201–300	70–130	131–200
ღორღი, ქვიშა	170–180	165–175	160–170	150–160	140–150	100–120	120–140
შემკვრელი	150–160	140–150	130–140	110–120	100–110	80–90	90–100
ნარევი	150–160	145–155	140–150	130–140	120–130	80–100	100–120

შენიშვნა: მინერალური ფხვნილს არ აცხელებენ.

ნიმუშების დამზადების წინ ყალიბებს და სადებს აცხელებენ 90...100°C ტემპერატურამდე.

იმ ნიმუშების შემკვრივებას, რომელიც შეიცავს 50%-მდე ღორღს (მასით), ახდენენ 40 მგპა-მდე წნევით, ჰიდრავლიკურ წნეხაზე, ფოლადის ყალიბში (ნახ. 1).

ნახ. 1. ასფალტბეტონის ნიმუშების დასამზადებელი ყალიბი:
– ცილინდრული ფორმა; 2 – სადები; 3 – შემკვრივებელი ნარევი

ნიმუშებზე წნევას 40 მგპა-მდე ახდენენ 5...10 წმ-ის განმავლობაში, 3 წთ-ის შემდეგ დატვირთვას წყვეტენ და ყალიბიდან ნიმუში გამოაქვთ გამოწნეხვით. ცივი ასფალტბეტონის ნიმუშები მზადდება წინასწარი გაცხელების გარეშე.

ცხელი წნეხვის იმ ნიმუშების შემკვრივებას რომელიც 50%-ზე მეტ ღორღს შეიცავს, ახდენენ თავდაპირველად 0,03 მგპა მიტვირთვითი ვიბრირებით 3 წთ-ის განმავლობაში, შემდეგ 20 მგპა წნევით.

კუმშვის სიმტკიცე განისაზღვრება წნეხზე, დატვირთვის 3 მმ/წთ სიჩქარით. გამოცდის წინ ნიმუშებს ინახავენ 50°C, 20°C ან 0°C ტემპერატურის წყალში, 1 სთ განმავლობაში.

წყლით გაჟღენთილი ნიმუშების სიმტკიცის დასადგენად მათ ჟღენთენ ვაკუუმში. ამისათვის მათ ათავსებენ 20°C ტემპერატურის წყლიან ჭურჭელში. ამ ჭურჭელს 1 სთ ინახავენ ვაკუუმში, სადაც წნევა უნდა იყოს 2000 პასკალამდე (ვერცხ. წყლ. 15 მმ). შემდეგ წნევა ჩამოყავთ ატმოსფერულზე და ნიმუშებს იმავე ჭურჭელში აჩერებენ

კიდევ 30 წთ, 20°C ტემპერატურაზე. ამის შემდეგ ამოიღებენ წყლიდან, წმენდენ სველი ტილოთი და გამოცდიან.

კუმშვის სიმტკიცეს ანგარიშობენ ფორმულით

$$R_d = \frac{P}{F} \text{ კგმ/სმ}^2, \quad (7)$$

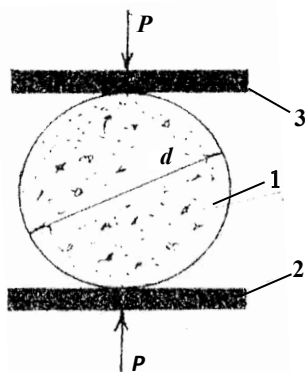
სადაც P – მრღვევი ძალა, კგმ; F – ნიმუშის განივკვეთის თავდაპირველი ფართობი, სმ².

სიმტკიცე მიიღება 3 ნიმუშის საშუალო მაჩვენებელით.

ლუნვის სიმტკიცეს გაპობის ხერხით, ადგენენ ცილინდრული ნიმუშების გამოცდით (ნახ. 2). ეს მეთოდი განკუთვნილია ასფალტბეტონის დაბალ ტემპერატურაზე ბზარმდეგობის შესაფასებლად.

გაპობის მეთოდით გაჭიმვაზე გამოცდის წინ ნიმუშები უნდა შევინახოთ 0°C ტემპერატურის წყალში 1 საათის განმავლობაში. გამოცდა წნეხზე უნდა მოხდეს მუდმივი 3 მმ/წთ სიჩქარით (ნახ. 2).

გაპობის მეთოდით გაჭიმვის სიმტკიცე, მგპა, გამოითვლება ფორმულით:

$$R_d = \frac{P}{hd} 10^{-6}, \quad (8)$$

სადაც P – მრღვევი ძალა, ნ; h – ნიმუშის სიმაღლე, მ; d – ნიმუშის დიამეტრი, მ.

გამოცდის შედეგი განისაზღვრება 3 ნიმუშის საშუალო სიმტკიცით.

ასფალტბეტონის მდგრადობა ძვრადობაზე τ , გამოისახება ფორმულით:

$$\tau = P \operatorname{tg} \phi + c + \Sigma, \quad (9)$$

სადაც P – ძვრის ფართობზე მოსულ ნორმალური წნევა, მგპა; ϕ – ასფალტბეტონის შიგა ხახუნის კუთხე, რად; Σ – მინერალური მარცვლების მოდება, მგპა; c – ბიტუმის კავშირებით განპირობებული შეჭიდება, მგპა.

მოყვანილი დამოკიდებულებიდან ჩანს, რომ ძვრადობის დროს სიმტკიცე დამოკიდებულია როგორც მინერალურ ჩონჩხზე (ϕ , Σ), ასევე ბიტუმის თვისებებზე (c). ექსპლუატაციის პირობებში ასფალტბეტონის ძვრადობის დაკარგვა ყველაზე მეტად დამოკიდებულია ტემპერატურის მატებაზე, რომლის დროსაც ბიტუმი რბილდება და შეჭიდების ძალები (c) მნიშვნელოვნად მცირდება.

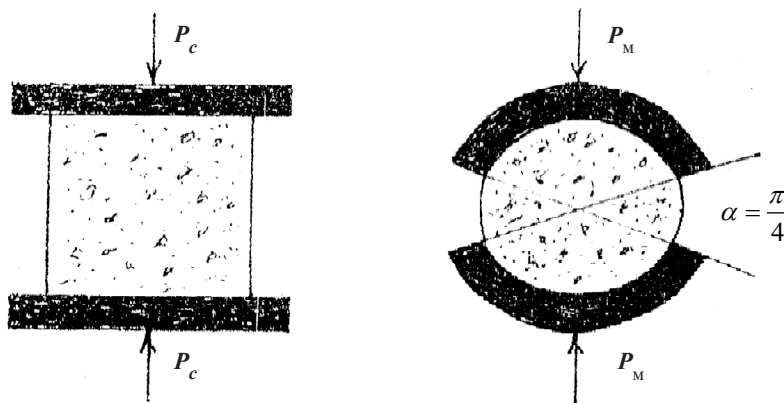
ამასთან დაკავშირებით საჭირო ძვრამდეგობა მიიღწევა ძირითადად მინერალური ნარევის შერჩევით, რომელსაც ექნება შემლების დაგვარად დიდი შინაგანი ხახუნი ($\operatorname{tg} \phi$) და მოდება (c). ასეთი ნარევისათვის დამახასიათებელია ღორღის, როგორც ძირითადი კარკას შემქმნელი ელემენტის ზედმეტი შემცველობა. ასე, მაგალითად, 65% ღორღის შემცველობის დროს შინაგანი ხახუნზე და მოდებაზე მოდის ძვრის სიმტკიცის დაახლოებით 90%, 20% ღორღის შემცველობის დროს კი – დაახლოებით 70%.

ასფალტბეტონის ძვრამდეგობის ამაღლების სხვა მიმართულებაა ასფალტ-შემკვრელის სიბლანტის და თბომდეგობის გაზრდა. ეს შეიძლება მიღწეული იქნას მისი შემადგენლობის ოპტიმიზაციით (ფარდობით „ბიტუმი-მინერალური ფხვნილი“), მინერალური ფხვნილის აქტივიზაციით და ასევე ბიტუმის პოლიმერებით მოდიფიკაციით.

ასფალტბეტონის ძვრამდეგობის ამაღლება, მასში ღორღის შემცველობის გაზრდით, ყოველთვის არ არის გამართლებული, რადგან ამას ხშირად მივყავართ მისი ხანმდეგობის გაუარესებისაკენ. ამიტომ ამოცანა შეიძლება გადაწყდეს ამ ორი გზის შერწყმით – მასში კარკასული სტრუქტურის მინერალური ჩონჩხის შექმნით, ღორღის მომატებული შემცველობით და სტრუქტურული კავშირების გაზრდით, მინერალური ფხვნილის აქტივიზაციით და ბიტუმის მოდიფიკაციით.

ასფალტბეტონის ძვრამდეგობის დამახასიათებელია შინაგანი ხახუნის კოეფიციენტი (როგორც შინაგანი ხახუნის მინერალური ჩონჩხის და მოდების ინტეგრალური მახასიათებელი) და შეჭიდება. ეს მაჩვენებლები განისაზღვრება შემდეგნაირად.

ასფალტბეტონის ნარევიდან მზადდება არანაკლებ 6 ნიმუში – ცილინდრი 71,4 მმ დიამეტრით. გამოცდის წინ ნიმუშები უნდა 1 სთ შევინახოთ 50°C ტემპერატურის წყალში. შემდეგ ის გამოიცდება ორი სქემით: ნიმუშების ნახევარი – პირველი სქემით (ნახ. 3, ა) მეორე – მეორე სქემით (ნახ. 3, ბ).

ნახ. 3. ნიმუშების ძვრამდეგობაზე გამოცდა:
ა – ერთღერძა დატვირთვის დროს; ბ – მარშალის მეთოდით

გამოცდა წარმოებს ისეთ წნეხზე, რომელსაც შეუძლია უზრუნველყოს დატვირთვის სიჩქარე 50 მმ/წთ. გამოცდის პროცესში აფიქსირებენ ძალის მზომის მაქსიმალურ მაჩვენებელს, რომელიც მიიღება როგორც ამრღვევი დატვირთვა. ამავედროულად ინდიკატორის მეშვეობით იზომება ზღვრული დეფორმაცია, რომელიც შეესაბამება მრღვევ დატვირთვას და ნიმუშის დატვირთვის დრო წამმზომით.

ერთღერძა დატვირთვაზე მარშალის სქემით კუმშვაზე გამოცდის დროს, თითოეული ნიმუშისათვის გამოიანგარიშება მუშაობა A , ჯოული, ფორმულით:

$$A = \frac{Pl}{2}, \quad (10)$$

სადაც P – მრღვევი ძალა, კნ; l – ზღვრული დეფორმაცია, მმ.

ნიმუშების დეფორმირების მუშაობა გამოითვლება როგორც საშუალო მნიშვნელობა არანაკლებ 3 ნიმუშის გამოცდიდან.

შინაგანი ხახუნის კოეფიციენტი $tg\phi$ გამოითვლება ფორმულით

$$tg\phi = \frac{3(A_a - A_b)}{3A_a - A_b}, \quad (11)$$

სადაც A_0 – ასფალტბეტონის ნიმუშების დეფორმირების საშუალო მუშაობაა, მარშალის სქემით გამოცდის დროს; A_j – იგივე ერთდერმა კუმშვაზე, ჯოული.

ლიტერატურა

1. ა. ჩიქოვანი. ბეტონის ტექნოლოგია. სტუ, 2015.
2. ლ. კლიმიაშვილი, დ. გურგენიძე, ა. ჩიქოვანი. ბეტონები, ტექნიკური მოთხოვნები, გამოცდის მეთოდები ევროპულ სამშენებლო ნორმებთან შესაბამისობით, სტუ, 2018.
3. ლ. კლიმიაშვილი, დ. გურგენიძე, ა. ჩიქოვანი. ბეტონმცოდნეობა, სტუ. 2021.
4. Барабанщиков Ю.Г. Строительные материалы. Москва, КноРус, 2021.

რეზიუმე

ასფალტბეტონის სიმტკიცე განისაზღვრება კომპონენტების ხარისხით და რაოდენობრივი შემადგენლობით, მათი შერწყმით, განლაგებით და მათ შორის კავშირებით. ასფალტბეტონის ხარისხს განსაზღვრავს მისი მთავარი თვისებები: სიმტკიცე და დეფორმაციულობა, სიმკვრივე და ატმოსფერომდეგობა, დაბერება და ხანმდეგობა. ასფალტბეტონის სტრუქტურა შედგება პოლიდისპერსიული მინერალური კომპონენტებისაგან, მიკრო-, მაკრო- და მეზოსტრუქტურისაგან, რაც დიდ გავლენას ახდენს ასფალტბეტონის სიმტკიცეზე, და რომელთა გათვალისწინება აუცილებელია სიმტკიცის დასადგენად.

კონსტრუქციაში ასფალტბეტონი, ტემპერატურასა და დეფორმირების პირობებზე დამოკიდებულებით, შეიძლება იმყოფებოდეს შემდეგ სტრუქტურულ მდგომარეობაში: დრეკადხისტი, დრეკადპლასტიკური და ბლანტპლასტიკური.

RESUME

The strength of asphalt concrete is determined by the quality and quantitative composition of the components, their combination, arrangement and connections between them. The quality of asphalt concrete is determined by its main properties: strength and deformability, density and the atmospheresustainable, aging and durability. The structure of asphalt concrete consists of polydisperse mineral components, micro-, macro- and mesostructure, which greatly affect the strength of asphalt concrete, and which must be taken into account to determine the strength.

In construction, asphalt concrete, depending on the temperature and deformation conditions, can be in the following structural states: ductile-rigid, ductile-plastic and viscoplastic.

საქართველოს მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების რეგისტრაციის 2009-2023 წლებში

მარიკა ოქრომჭედლიძე
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

<https://doi.org/10.52340/gbsab.2025.54.07>

შესავალი.

ის ფაქტი, რომ მცირე და საშუალო ბიზნესი საქართველოში სათანადოდ ვერ ვითარდება, რაც იწვევს ქვეყანაში მაღალი დონის უმუშევრობას, იმით აიხსნება, რომ საქართველოში არ არის შექმნილი მისი განვითარების სათანადო პირობები.

როგორც ცნობილია საქართველო დანარჩენ პოსტსაბჭოთა ქვეყნებთან ერთად 70 წლის განმავლობაში სოციალისტური ქვეყანა იყო. 1992 წლიდან საბჭოთა კავშირი დაიშალა და საქართველო გახდა რა დამოუკიდებელი ქვეყანა, მან დაიწყო თავისი სოციალისტური მეურნეობის გადაწყობა კაპიტალისტურ, ანუ საბაზრო მეურნეობად. ამ საქმეს საქართველოში ხელმძღვანელობდნენ მსოფლიო ბანკი და სავალუტო ფონდი.

მას შემდეგ 33 წელი გავიდა და ვერ ვიტყვით, რომ ამ პერიოდში საქართველო ერთ-ერთი მოწინავე კაპიტალისტური ქვეყანა გახდა. ქვეყანა სიღარიბეშია, მაღალია უმუშევრობის დონე და რაც მთავარია, გაქრა იმის იმედიც, რომ მალე უკეთეს პირობებში ვიცხოვრებთ...

ძირითადი ტექსტი. საქართველოში ბიზნესი იყოფა მცირე (მ. შ. მიკრო), საშუალო და მსხვილ ბიზნესად. წინამდებარე სტატიაში მხოლოდ მცირე და საშუალო ბიზნესზე ვისაუბრებთ და მათი საქმიანობის ანალიზს მოვახდენთ გასულ 2009-2023 წლებში.

თავიდანვე იმას ავღნიშნავთ, რომ 2019 წელს საქართველოში დარეგისტრირებულ 437424 მცირე საწარმოდან აქტიური იყო არა 80-90%, როგორც ეს საზღვარგარეთის მაღალგანვითარებულ ქვეყნებში ხდება, არამედ, მხოლოდ 21,7%, 2020 წელს - 21,2%, 2021 წელს - 21,4%, 2022 წელს - 21,6%, ხოლო 2023 წელს - 26,5% (იხ. ცხრილი 1). იგივე ითქმის საშუალო საწარმოებზე: 2019 წელს აქტიური იყო დარეგისტრირებულ საწარმოთა 17,9%, 2020 წელს - 22,2%, 2026 წელს - 21,8%, 2022 წელს - 21,6%, ხოლო 2023 წელს - 20,8%. მაშასადამე, საქართველოში აქტიურ საწარმოთა ხვედრითი წონა 2019-2023 წლების პერიოდში საშუალოდ წელიწადში შეადგენდა მცირე ბიზნესში - 18%, ხოლო საშუალო ბიზნესში - 17,4%-ს. საწარმოთა აქტიურობის ასეთი დაბალი დონე აქვთ მსოფლიოს დაბალგანვითარებულ ქვეყნებს - ნიგერიას, მაროკოს და სხვებს.

იმის დასადგენად, რომ გაგვეგო უპირატესად რომელ სფეროებშია მცირე და საშუალო სიდიდის საწარმოთა ამოქმედება შეჩერებული (თუ შეფერხებული), გავაანალიზებთ 2023 წლის სტატისტიკური ინფორმაცია და მივიღეთ შემდეგი შედეგები (იხ. ცხრილი 2). უნდა ავღნიშნოთ, რომ ამ ინფორმაციაში შედიან მსხვილი საწარმოებიც, ცალკე აქტიურ მცირე და საშუალო საწარმოთა რიცხვს საქართველოს სტატისტიკის დეპარტამენტი დარგების მიხედვით არ აქვეყნებს. ცხრილი 2-ით ირკვევა, რომ 2023 წელს საქართველოში რეგისტრირებულ საწარმოთა 24,3% იყო აქტიური, აქედან სოფლის, სატყეო და თევზის მეურნეობაში საწარმოთა 30,7%, სამთომომპოვებელ მრეწველობაში - 30,5%, ელექტროენერგიის მიწოდებაში - 38%, დამამუშავებელ მრეწველობაში - 35%, წყალმომარაგება-კანალიზაციაში - 23,5%, მშენებლობაში -

45,1%, ვაჭრობაში - 37,6%, ტრანსპორტსა და დასაწყობებაში - 53,4%, განთავსების საშუალებებით უზრუნველ-ყოფაში - 36,8%, ინფორმაცია და კომუნიკაციაში - 67,3%, უძრავ ქონებაში - 55,4%, პროფესიულ და სამეცნიერო საქმიანობაში 45,3% და ა. შ. დანარჩენ დარგებში აქტიურობა იყო მეტად დაბალი.

ცხრილი 1. დარეგისტრირებულ და აქტიურ (მოქმედ) მცირე და საშუალო საწარმოთა თანაფარდობა საქართველოში 2019-2023 წლებში [ბიზნეს სექტორი... 2024, გვ. 25, 28]

	2019	2020	2021	2022	2023
1. მცირე საწარმოთა რაოდენობა (ერთეული):					
✓ დარეგისტრირებული	437425	455107	478041	525632	570780
✓ ამოქმედებული (აქტიური)	95112	95983	102501	128646	151434
✓ ამოქმედებულ საწარმოთა ხვ. წონა (%-ში)	21,7%	21,1%	21,4%	21,6%	26,5%
2. საშუალო საწარმოთა რაოდენობა (ერთეული):					
✓ დარეგისტრირებული	35998	288358	309411	329225	347734
✓ ამოქმედებული (აქტიური)	64651	63987	67693	71068	72400
✓ ამოქმედებულ საშუალო საწარმოთა ხვ. წონა (%-ში)	17,9%	22,2%	21,8%	21,6%	20,8%

ცხრილი 2. საქართველოში რეგისტრირებულ და აქტიურ საწარმოთა (მცირე, საშუალო და მსხვილი) რაოდენობა და დარგობრივი სტრუქტურა 2023 წელს

დარგები და ქვედარგები	2023 წელი		
	რეგისტრირებული საწარმოები	აქტიური საწარმოები	აქტიურ საწარმოთა ხვ. წილი რეგისტრირებულ საწარმოებში
სულ დარგები და ქვედარგები მათ შორის:	921450	224538	24,3%
1. სოფლის, სატყეო და თევზის მეურნეობა	11129	3420	30,7
2. სამთომოპოვებითი და კარიერული დამუშავება	2289	699	30,5
3. დამამუშავებელი მრეწველობა	51010	17900	35
4. ელექტროენერგიის, წყლის, ჰაერის მიწოდება	529	202	38
5. წყალმომარაგება-კანალიზაცია, დასუფთავება	854	201	23,5
6. მშენებლობა	42112	19006	45,1
7. ვაჭრობა და რემონტები	205974	77529	37,6

8. ტრანსპორტი და დასაწყობება	46504	24873	53,4
9. განთავსება და საკვების მიწოდება	29233	10767	36,8
10. ინფორმაცია და კომუნიკაცია	35682	24027	67,3
11. უძრავ ქონებასთან საქმიანობა	14136	7829	55,4
12. პროფესიული და სამეცნიერო საქმიანობა	24426	11308	45,3
13. ადმინისტრაციული და დამხმარე საქმიანობა	16045	7211	45
14. განათლება	7235	3400	47
15. ჯანდაცვა და სოციალური მომსახურება	6086	3147	52
16. ხელოვნება, გართობა, დასვენება	5733	2460	42,9
17. სხვა სახის მომსახურება	16778	5492	38,7
18. საქმიანობა უცნობია	405695	5067	1,2

მე-2 ცხრილში ჩამოთვლილ 18 საქმიანობიდან საქართველოში 2023 წელს რეგისტრირებულ საწარმოთაგან 50%-ზე მეტი ამოქმედებულია მხოლოდ ოთხ საქმიანობაში. ესენია:

- ჯანდაცვა და სოციალური მომსახურება - 52%.
- უძრავი ქონებასთან დაკავშირებული საქმიანობა - 55,4%.
- ინფორმაცია და კომუნიკაცია - 67,3%.
- ტრანსპორტი და დასაწყობება - 53,4%.

თუ მე-2 ცხრილს დავაკვირდებით, დავინახავთ, რომ აქტიურ ანუ მოქმედ საწარმოთა ყველაზე დაბალი ხვედრითი წილი (23,5%) აქვს წყალმომარაგება-კანალიზაციას, ყველაზე მაღალი კი ინფორმაცია და კომუნიკაციის საწარმოებს.

ცხადია, გავანალიზებთ როგორც მცირე ისე საშუალო საწარმოთა საქმიანობის მაჩვენებლებს. ეს მაჩვენებლებია: ბრუნვა, პროდუქციის გამოშვება, დამატებული ღირებულება, შუალედური მოხმარება, ხარჯები, მოგება-ზარალი, დასაქმება, თვითური ხელფასი, შრომის მწარმოებლურობა და კაპიტალის მწარმოებლურობა. ანალიზმა მოიცვა 2009-2023 წლების პერიოდი. მე-3 ცხრილში წარმოვადგინეთ საქართველოს მცირე ბიზნესის მოქმედ საწარმოთა მოქმედ საშუალო საწარმოთა იგივე მაჩვენებლები და მათი დინამიკა (იხ. ცხრილი 3 და ცხრილი 4).

ცხრილი 3 გვიჩვენებს, რომ 2009-2023 წლების პერიოდში საქართველოში მოქმედი (აქტიური) მცირე საწარმოები კარგად მუშაობდნენ: მათ ბრუნვა გაზარდეს 25-ჯერ, პროდუქციის გამოშვება - 25,8-ჯერ, დამატებული ღირებულება - 27,9-ჯერ, შუალედური მოხმარება - 23,8-ჯერ; მნიშვნელოვნად გაზარდეს აქვთ დანარჩენი ეკონომიკური მაჩვენებლებიც, მათ შორის ხარჯებიც. რომელთა ზრდა, გარკვეულ დონეზე მეტად არ არის დასაშვები. ეს დონე დაცული აქვთ საქართველოს მცირე საწარმოებს. ხარჯები არც ბრუნვის ტოლად არის გაზარდილი და არც მასზე მეტად.

ცხრილი 3. საქართველოს მცირე ბიზნესის საქმიანობის ეკონომიკური მაჩვენებლები და მათი დინამიკა 2009-2023 წლებში

[ბიზნეს სექტორი... 2024, გვ. 30, 41, 52, 63, 75, 88, 130].

[ბიზნეს სექტორი... 2020, გვ. 27, 39, 60, 72, 85, 109]

[ბიზნეს სექტორი... 2010, გვ. 27, 38, 72, 85, 109, 120, 127, 130]

ეკონომიკური მაჩვენებლები	ზომის ერთეული	2009	2019	2023	დინამიკა	
					2023 წელი %-ად 2009 წელთან	2023 წელი %-ად 2019 წელთან
1. ბრუნვა	მლნ ლარი	1464,1	27454,9	36657,2	2503,9	133,5
2. პროდუქციის გამოშვება	მლნ ლარი	881,3	15193,3	22776,7	2584,4	149,9
3. დამატებული ღირებულება	მლნ ლარი	427,6	7897,9	11949,0	2798,3	151,3
4. შუალედური მოხმარება	მლნ ლარი	453,7	7295,4	10827,7	2386,5	148,4
5. ხარჯები	მლნ ლარი	1411,5	1020,5	31923,9	2255,4	312,9
6. მოგება-ზარალი (+, -)	ათასი ლარი	+967,6	+3415,4	+4353,6	450,1	127,5
7. დასაქმება	კაცი	86086	339152	327876	380,8	96,6
8. თვიური ხელფასი	ლარი	273,2	893,5	1306,3	478,3	146,3
9. შრომის მწარმოებლურობა	ლარი	10237	44798	69467	678,5	155,0
10. კაპიტალმწარმოებლურობა	ლარი	1444,2	1817,3	2084,3	144,3	114,6

ცხრილი 3. საქართველოს საშუალო ბიზნესის საქმიანობის ეკონომიკური მაჩვენებლები და მათი დინამიკა 2009-2023 წლებში

[ბიზნეს სექტორი... 2010, გვ. 27, 38, 49, 72, 85, 109, 120, 127, 130].

[ბიზნეს სექტორი... 2020, გვ. 27, 39, 60, 72, 85, 109]

[ბიზნეს სექტორი... 2024, გვ. 30, 41, 52, 63, 75, 88, 130]

ეკონომიკური მაჩვენებლები	ზომის ერთეული	2009	2019	2023	დინამიკა	
					2023 წელი %-ად 2009 წელთან	2023 წელი %-ად 2019 წელთან
1. ბრუნვა	მლნ ლარი	1701,2	21065,5	36657,2	2155,0	174,0
2. პროდუქციის გამოშვება	მლნ ლარი	1151,5	12535,6	19165,8	1665,0	155,8
3. დამატებული ღირებულება	მლნ ლარი	593,6	5906,7	9513,6	1604,2	161,8

4. შუალედური მოხმარება	მლნ ლარი	558,0	6628,9	9652,3	1729	145,6
5. ხარჯები	მლნ ლარი	1668,7	8074	28247,8	1695,8	349,8
6. მოგება-ზარალი (+, -)	ათასი ლარი	-37394,6	+1336,1	+3128,4	-	234,2
7. დასაქმება	კაცი	78198	152516	163086	208,5	106,9
8. თვიური ხელფასი	ლარი	359,5	1416,8	2199,7	612,7	155,2
9. შრომის მწარმოებლურობა	ლარი	14726	82192	117520	798,0	142,9
10. კაპიტალმწარმოებლურობა	ლარი	842,3	1311,8	1485,6	176,4	113,2

მცირე საწარმოთა საქმიანობა დამაკმაყოფილებელია 2019-2023 წლების პერიოდშიც. ცხრილ 3-ში წარმოდგენილი ყველა ეკონომიკური მაჩვენებელი, გარდა დასაქმების მაჩვე-ნებლისა, მნიშვნელოვნად გაზრდილია, დასაქმების მაჩვენებელი კი შემცირებულია 3,4%-ით.

რაც შეეხება საქართველოს საშუალო ბიზნესის მოქმედ საწარმოებს, აქაც, ისე როგორც მცირე საწარმოებში 2009-2023 წლებში მათი ეკონომიკური მაჩვენებლები (ძირითადად პირველი 5 მაჩვენებელი) გაზრდილია 17-20-ჯერ, 2019-2023 წლებში კი, საშუალო საწარმოებს არცერთ ეკონომიკურ მაჩვენებელში არ ჰქონიათ შემცირება.

დასკვნა. საქართველოს მცირე და საშუალო საწარმოთა რეტროსპექტულ ანალიზმა გვიჩვენა, რომ 2009-2023 წლებში აღნიშნული საწარმოები კარგად მუშაობდნენ. ამ ორივე სფეროს ნაკლი ის არის, რომ აქტიურ საწარმოთა ხვედრითი წილი არ აღემატება რეგის-ტრირებულ საწარმოთა 21-22%-ს. ამ მაჩვენებლით საქართველო 3-4-ჯერ ჩამორჩება საზღვარგარეთის მაღალგანვითარებულ ქვეყნებს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ბიზნეს სექტორი საქართველოში. თბ., 2010 წელი.
2. ბიზნეს სექტორი საქართველოში. თბ., 2020 წელი.
3. ბიზნეს სექტორი საქართველოში. თბ., 2024 წელი.

.

რეზიუმე

სტატია - „საქართველოს მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების რეტროსპექტივა 2009-2023 წლებში“ - ეძღვნება მცირე და საშუალო სიდიდის საწარმოთა საქმიანობის ანალიზს გასულ 15 წელიწადში. ამ პერიოდში მცირე საწარმოთა მიერ ბრუნვა გაზრდილია 25-ჯერ, პროდუქციის გამოშვება 25,8-ჯერ, დამატებული ღირებულება - 27,9-ჯერ, შუალედური მოხმარება 23,6-ჯერ და ა. შ. 3-6-ჯერ გაზრდილია მოგება, ხელფასი, შრომის მწარმოებლურობა და ა. შ.

იგივე მდგომარეობა აღინიშნა საშუალო ბიზნესშიც. პირველ 4-5 ეკონომიკურ მაჩვენებელში, აქაც 16-21-ჯერ ზრდა დაფიქსირდა, დანარჩენი მაჩვენებლები კი გაიზარდა, მაგრამ არა ასეთი დიდი ტემპით.

დარგების მიხედვით როგორც მცირე, ისე საშუალო და ისე მსხვილ რეგისტრირებულ და აქტიურ საწარმოთა რაოდენობამ გვიჩვენა, რომ 2023 წელს 4 დარგში აქტიურ საწარმოთა ხვ. წონა 52-67%-ია. ეს დარგებია: ჯანდაცვა, უძრავი ქონების საქმიანობა, ტრანსპორტი და დასაწყობება და ინფორმაცია და კომუნიკაცია.

საკუთრივ აქტიურ მცირე საწარმოთა ხვედრითი წილი 2019-2023 წლებში გაზრდილია 21,7%-დან 26,5%-მდე, ხოლო აქტიურ საშუალო საწარმოთა ხვედრითი წილი საქართველოში გაზრდილია 17,9%-დან 20,8%-მდე.

RETROSPECTIVE OF THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN GEORGIA IN 2009-2023

MARIKA OKROMCHEDLIDZE

Doctoral of Georgian Technical University

ABSTRACT

The article - “**Retrospective of the Development of Small and Medium-sized Businesses in Georgia in 2009-2023**” - is dedicated to the analysis of the activities of small and medium-sized enterprises over the past 15 years. During this period, the turnover of small enterprises has increased 25 times, production output 25.8 times, added value - 27.9 times, intermediate consumption 23.6 times, etc. Profits, wages, labor productivity, etc. have increased 3-6 times.

The same situation was noted in the average business. In the first 4-5 economic indicators, a 16-21-fold increase was also observed, while the remaining indicators increased, but not at such a high rate.

The number of registered and active enterprises, both small, medium and large, by sector showed that in 2023 the share of active enterprises in 4 sectors is 52-67%. These sectors are: healthcare, real estate activities, transport and warehousing, and information and communication.

The share of actually active small enterprises increased from 21.7% to 26.5% in 2019-2023, while the share of active medium-sized enterprises in Georgia increased from 17.9% to 20.8%.

Keywords: Retrospective; Active Small Enterprises; Active Medium Enterprises.

სახელმწიფო პროტექციონიზმი რეგიონის სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგიაში

ინა მაისურაძე
ეკონომიკის დოქტორი (Ph. D.)

<https://doi.org/10.52340/gbsab.2025.54.08>

საკვანძო სიტყვები: რეგიონის სოფლის მეურნეობა, რეგიონის ბიუჯეტი, რეგიონის მდგრადი ეკონომიკური ზრდა.

შესავალი

რეგიონული საინვესტიციო პოლიტიკისთვის კონკრეტული პრიორიტეტების შერჩევა, პირველ რიგში, განისაზღვრება რეგიონის განვითარების ტენდენციებით, თავისებურებებით, ორგანიზაციული, სოციალურ-ეკონომიკური, საწარმოო, ტექნიკური და ფინანსურ-ეკონომიკური საჭიროებებით. ინვესტირების გარკვეული პრიორიტეტები უნდა გამოყენებულ იქნეს როგორც ურთიერთ-შემავსებელი ფაქტორები. მათი თანაფარდობა უნდა განისაზღვროს, როგორც რეგიონის განვითარების დონით, ასევე კონკრეტულ პერიოდში რეგიონული საინვესტიციო სტრატეგიის სპეციფიკით.

შედეგები და მათი განსჯა

რეგიონული პოლიტიკის ძირითადი პრინციპები, რომლებიც საფუძვლად ედება რეგიონული განვითარების სტრატეგიის შემუშავებასა და განხორციელებას, შემდეგია:

- საბიუჯეტო მომსახურებაზე მოსახლეობის ყველა ფენისთვის თანაბარი ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა, რასაც კონსტიტუციური უფლებების განხორციელების გარანტიას იძლევა;

- „ზრდის წერტილების“ შექმნა, რომლებშიც უზრუნველყოფილია ფინანსური და ადმინისტრაციული მმართველობითი რესურსების მაქსიმალური კონცენტრაცია და მათი პოზიტიური გამოცდილების შემდგომი გავრცელება სხვა ტერიტორიებზე.

- რეგიონული განვითარების პრიორიტეტული პროექტების სახელმწიფო მხარდაჭერა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების ინიციატივა.

ამჟამად, შიდა ქართლის რეგიონის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაში არსებობს ეკონომიკის დივერსიფიკაციის ჩატარების ყველა საფუძველი, რადგან სისტემის შემქმნელი დარგები უშუალო გავლენას ახდენენ რეგიონის მთელი სამეურნეო კომპლექსის ფუნქციონირებაზე. კვლევის შედეგად გაირკვა, რომ შიდა ქართლის რეგიონი ამჟამად დინამიურად განვითარებადი რეგიონს წარმოადგენს, რომელსაც გააჩნია განვითარებული სამრეწველო და სასოფლო სამეურნეო წარმოების სექტორები, რომელთა წილად მოდის რეგიონის მთლიანი პროდუქციის 42.6%. ამის შედეგად აუცილებელი ხდება შიდა ქართლის რეგიონ-შემქმნელი დარგების კომპლექსის საქმიანობის გაფართოება, კერძოდ, ესა რეგიონის სოფლის მეურნეობის სექტორის დარგები, რაც თავის მხრივ, საშუალებას მისცემს რეგიონს მეურნე სუბიექტების საინვესტიციო და სხვა რესურსების არა მხოლოდ გარკვეული ტიპის

პროდუქციის წარმოების გაზრდის კუთხით, არამედ მაღალი კონკურენტუნარიანობის სისტემის შექმნა-დანერგვის უზრუნველყოფის თვალსაზრისითაც.

მთლიანი რეგიონული პროდუქციის წარმოების ცვლილებაზე და რეგიონში ეკონომიკური ზრდის უზრუნველყოფაზე ზეგავლენის მქონე მთელი რიგი ეგზოგენური ნიშანთვისებების შედარება აჩვენებს, რომ სოფლის მეურნეობისა და რეგიონის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებას შორის არსებობს მჭიდრო დადებითი კორელაციური კავშირი.

მთლიანი რეგიონული პროდუქტის (მრპ) მოცულობის ზრდა, რომლის რეზერვები რეგიონის აგრარული სექტორის განვითარების სიბრტყეში მოიაზრება, თავის მხრივ, წარმოადგენს რეგიონის წარმატებული სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გასაღებს და ქმნის მდგრადი ეკონომიკური ზრდის წინაპირობებს, როგორც ცალკეულ რეგიონებში, ისევე მთლიანად ქვეყანაში.

გასული ათწლეულების მანძილზე, როგორც საქართველოს, ისე მსოფლიოს რეგიონულ სოფლის მეურნეობის სექტორში, ყველაზე ნათლად გამოიკვეთა მათი შემდგომი განვითარების გარე და შიდა პრობლემები, რომელთა კლასიფიკაცია შემდეგნაირად მოვახდინეთ:

- 1) ქრონიკული ხასიათის პრობლემები;
- 2) 90-იანი წლების აგრარული რეფორმებით გამოწვეული პრობლემები;
- 3) საქართველოს ცალკეული რეგიონებისთვის დამახასიათებელი პრობლემები;
- 4) აგრარულიკომპლექსში სიახლეების შემუშავებასა და განხორციელებასთან დაკავშირებული პრობლემები;

- 5) ეკონომიკის გლობალიზაციის პირობებში წარმოქმნილი პრობლემები.

თავის მხრივ, მოცემული სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემები ქმნიან რისკების სისტემას, რომელთაგან მთავარს მიეკუთვნება: მაკროეკონომიკური, ბუნებრივ-კლიმატური, სოციალური, საკანონმდებლო, საერთაშორისო სავაჭრო-პოლიტიკური რისკები.

ამჟამად, საქართველოს რეგიონების სოფლის მეურნეობის სექტორი დაცული არ არის გარე კონკურენციისგან და ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის წარმოების შესაძლებლობების მიუხედავად, ზემოაღნიშნული პრობლემების გამო იგი თვისი შესაძლებლობებით მკვეთრად ჩამორჩება მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციაში გაწევრიანებულ ეკონომიკურად განვითარებულ ქვეყნებს. გლობალიზაციის პირობებში რეგიონული სოფლის მეურნეობის სფეროს პრიორიტეტულ მიმართულებად არჩევა რეგიონის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიაში ვარაუდობს მისი განვითარების ძირითადი მიზნების დადგენას. რეგიონის სოფლის მეურნეობის სექტორის განვითარების სტრატეგიის ჩანაფიქრში დევს რეგიონის ეკონომიკური ზრდის პრიორიტეტული წერტილების გამოვლენა (დარგების, ვერტიკალურად ორიენტირებული სტრუქტურების და აგრარული ფორმირებების სამეურნეო საქმიანობის სხვადასხვა ფორმის განვითარება) მათი შემდგომი განვითარების განსაზღვრა.

რეგიონის სოფლის მეურნეობის სფეროს განვითარების სტრატეგიის ძირითადი კონცეპტუალური დებულებები უნდა მოიცავდეს ზომებს სტაბილიზაციის პირობების შესაქმნელად ორგანიზაციულ-ეკონომიკური და სამრეწველო-ტექნიკური პირობების საფუძველზე, რომელიც უნდა ემსახურებოდეს აგრარული სფეროს ეფექტიან ფუნქციონირებას, რეგიონის სოფლის ტერიტორიებზე ინსტიტუციური გარდაქმნების განხორციელებას, ინოვაციური საქმიანობის განვითარებას, აგრარული რეფორმის მიმდინარეობის პროცესში სოციალური საკითხების გადაჭრას და რეგიონის ეკოლოგიური და სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფას.

სტრატეგია ვარაუდობს რეგიონის სოფლის მეურნეობის სფეროს განვითარების გზების შემუშავებას, რომლებიც შემდგომში დაზუსტებულ იქნება მიზნობრივ პროგრამებში აგრარული სფეროს ცალკეული მიმართულებების და დარგების მიხედვით. რეგიონის სოფლის მეურნეობის სექტორის განვითარების სტრატეგიის შემუშავებაში განსაკუთრებული ადგილი უკავია აგრარულ პოლიტიკას, მართვის როგორც ცენტრალურ, ასევე რეგიონულ და მუნიციპალურ დონეზე.

რეგიონის სოფლის მეურნეობის სექტორის განვითარებისათვის მიზნობრივი რესურსების ეფექტიანად განაწილებისა და რაციონალური გამოყენების მიზნით, ქვეყნის რეგიონების დიფერენცირების და აგრარული სექტორის სოციალურ-ეკონომიკური პოტენციალის განვითარების ინტეგრალური მაჩვენებლების დონის გათვალისწინებით, შეიძლება შემოთავაზებულ იქნას რეგიონის სოფლის მეურნეობის სფეროს დარგების რეალური განვითარების ინდიკატორი. ეს მაჩვენებელი ავსებს სოფლის მეურნეობის სფეროს სოციალურ-ეკონომიკური პოტენციალის განვითარების ინდიკატორს და უფრო სრულად ასახავს კონკრეტული რეგიონის სოფლის მეურნეობის სექტორის განვითარების ზოგად დონეს, იგი ასევე განსაზღვრავს სოფლის მეურნეობის სექტორების ამჟამინდელი სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის ხასიათს და რეგიონში ეკონომიკური ზრდის უზრუნველყოფაში მის როლს, რეგიონული ეკონომიკის განვითარების შიდა რეზერვების გამოყენების დროს.

მაჩვენებლის სიდიდის მიხედვით, ქვეყნის სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფის საკითხში რეგიონი შეიძლება მივაკუთვნოთ ან დონორ (თუ კოეფიციენტი მეტია 1-ზე), ან რეციპიენტ რეგიონს (თუ კოეფიციენტი ნაკლებია 1-ზე). ამ ინდიკატორის გამოყენება მიზნად ისახავს აგრეთვე რეგიონის სოფლის მეურნეობის სექტორის განვითარებისთვის სახელმწიფო დახმარების ფორმებისა და მეთოდების არჩევას და ხელს უწყობს სოფლის მეურნეობის სფეროს განვითარების რეგიონული სტრატეგიის ფარგლებში რეგიონების დაფინანსების მეცნიერულად დასაბუთებული სისტემის ფორმირებას. კვლევის დროს დადგინდა, რომ ნაშრომის მეორე თავში წარმოდგენილი კომპლექსური ანალიზის მეთოდოლოგიის შესაბამისად, შიდა ქართლის რეგიონის აგრარული რესურსების ინტეგრალური შესაძლებლობები საშუალოდ 2001-2005 წლებში შეადგენდა მარცვლეულის 8132.8 ათას ტონას; რეგიონში სოფლის მეურნეობის სექტორების რეალური განვითარების ინდექსი ტოლია 1.42 ან 142%, რაც მოწმობს რეგიონში სასოფლო-სამეურნეო სექტორის განვითარების მაღალ პოტენციალს და ამტკიცებს რეგიონის სტრატეგიულ მნიშვნელობას ქვეყნის სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში.

სოფლის მეურნეობის სექტორის სოციალურ-ეკონომიკური პოტენციალის ინტეგრალური გაანგარიშების მეთოდოლოგიის განსაზღვრა შეიძლება გამოყენებულ იქნას რეგიონებში სოფლის მეურნეობის სექტორის განვითარების ეფექტიანად მართვის მიზნით, კერძოდ, რეგიონებში სოფლის მეურნეობის სექტორის განვითარებისთვის საბიუჯეტო სუბსიდიების განაწილების ეფექტიანი პოლიტიკის შემუშავების მიზნით, რაც ქმნის წინაპირობებს აგრარულ სფეროში ჩადებული სახსრების მაქსიმალური უკუგებისათვის და რეგიონში მდგრადი ეკონომიკური ზრდის უზრუნველსაყოფად. მაღალი სოციალურ-ეკონომიკური პოტენციალის მქონე რეგიონების განვითარება ქმნის წინაპირობებს მათში ჩადებული საშუალებების მაქსიმალური დაბრუნებისთვის და ამ სახსრების შემდგომი ინვესტირებისათვის ნაკლებად განვითარებულ რეგიონებში, რაც ხელს უწყობს მათ სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიების შექმნასა და განხორციელებას, შესაბამისად აგრარული სფეროს დინამიურ და შეუქცევად განვითარებას.

დასკვნა

ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, შეიძლება ვთქვათ, რომ გრძელვადიანი სტრატეგიის განხორციელების სისტემა უნდა მოიცავდეს სამ დონეს:

- სტრატეგიულს - კომპლექსური ნორმატიული სისტემის შექმნა, ინფორმაციულ-ანალიტიკური და ორგანიზაციულ-მულტისექტორული მხარდაჭერა, სტრატეგიული ღონისძიებების გეგმის შემუშავება საშუალოვადიან პერსპექტივაში და წლიური სამოქმედო გეგმები;

- ტაქტიკურს - განვითარების პროგრამების შემუშავება და განხორციელება;

- ოპერატიულს - მაჩვენებლების მიზნობრივი მნიშვნელობებიდან გადახრებზე ოპერატიული რეაგირების სისტემის შექმნა და გამოყენება.

ამრიგად, შიდა ქართლის რეგიონის სოფლის მეურნეობის სექტორის განვითარების სტრატეგიის ეფექტიანად განხორციელება საშუალებას გვაძლევს მოვახდინოთ მოცემული ტერიტორიის ეკონომიკური აქტიურობის მობილიზაცია, რესურსების გამოყენების ეფექტიანობის ამაღლება და განვითარება სოციალურ-ეკონომიკური და ინსტიტუციური გარდაქმნების განხორციელების გზით, რომლებიც საშუალებას იძლევიან ეკონომიკის ტრანსფორმაციის პირობებში გადაიჭრას აგრარული სფეროს უმნიშვნელოვანესი პრობლემები.

ხელფასი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს კომპანიებში პროფესიონალთა მოზიდვაში, მათი საქმიანობის სხვადასხვა ფორმით მოტივირებასა და სტიმულირებაში. მისი ორგანიზების ფორმიდან გამომდინარე შრომის ანაზღაურებამ შეიძლება დადებითი ან უარყოფითი გავლენა მოახდინოს დასაქმებულზე. დასაქმებულთა ქცევის რეგულირება მოქმედებს ერთი მოტივაციით. ადამიანები ერთმანეთისაგან გამოირჩევიან ქცევის წესებით, როგორც მწარმოებლები და როგორც მომხმარებლები და ამავე დროს მოტივაციაზე სხვადასხვა შეხედულება აქვთ. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე შეიძლება ითქვას, რომ შრომითი მოტივაცია კომპლექსურია და მნიშვნელოვანია ნებისმიერი კომპანიისათვის წარმატების მისაღწევად.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Koguashvili P., Baratashvili E., Maisuradze I. Food clusters as a tool for increasing the efficiency of agribusiness functioning. Modern science innovations and prospects. Proceedings of VI International and Practical Conference. Stockholm, SSPG Publish. Sweden 6-8 March, 2022. ISBN 978-91-87224-02-7 Pages 198-210.

2. Koguashvili P., Chechelashvili M. Regional and Sectoral Guidelines for Food Production. International scientific innovations in human life. Proceedings of XI International Scientific and Practical Conference. Manchester, Cognum Publishing House. United Kingdom. 11-13 May 2022. ISBN 978-92-9472-195-2. Pages 684 -694.

3. აგრონიუსი, რწყვის წესები: ლიმანური რწყვა - დატბორვითი რწყვის მარტივი სახე. დასატბორად გამოყენებულია გაზაფხულზე თოვლის დნობის, წვიმისა და ადგილობრივი მინდვრების წყალდნობის დროს გამოყოფილ წყალს. ხელმისაწვდომია: <https://agronews.ge/rtsqhvish-tsesebi-mathi-agroteqnikiuri-shephaseba/>

4. კოლუაშვილი პ., მაისურაძე ი. რეგიონის აგრარული სექტორის განვითარების სტრატეგიისთვის. სტუ-ს ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტი, მონოგრაფიების სერიიდან „გლობალიზაცია და ბიზნესის თანამედროვე გამოწვევები“. <https://doi.org/10.36073/978-9941-28-893-7>, გვ.79-83.

5. კოლუაშვილი პ., ფანჩულიძე ჯ. ჰიდრომელიორაცია სასურსათო

უზრუნველყოფის ერთ-ერთი ძირითადი ფაქტორი. ჟურნალი „ახალი აგრარული საქართველო №5 (116) მაისი, 2022 წ. ISSN 1987-8729, 5 გვ.

6. საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივები და გაერთიანებები; ხელმისაწვდომია: <http://cooperatives.rda.gov.ge/registry>

7. საქსტატი, სოფლის მეურნეობა; <https://www.geostat.ge/ka/single-categories/102/sakartvelos-soflis-meurneoba>

8. საქსტატი: დასაქმება და ხელფასები. <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/39/khelfasebi>

რეზიუმე

ამჟამინდელი პოლარიზებული განვითარების პოლიტიკა, რომელსაც ახორციელებს მთავრობა, ფოკუსირებულია რეგიონული პერსპექტივების იდენტიფიცირებასა და განვითარებაზე, ხოლო რესურსების კონცენტრირება არსებითი კონკურენტუნარიანობის გასაძლიერებლად. ამ კონტექსტში აუცილებელია ქვეყნის რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკური წინსვლის ახალი სტრატეგიის შემუშავება, მდგრადი ეკონომიკური ზრდის აუცილებელი წინაპირობების ჩამოყალიბებით. ეს ინიციატივა შეესაბამება დღევანდელ გამოწვევებს და ინკლუზიური განვითარების მიზნებს. დადგინდა, რომ რეგიონის სტრატეგიული განვითარების საკითხების, ამოცანებისა და მიმართულებების დაძლევა მიღწევადია, როდესაც ფინანსური და ადმინისტრაციული რესურსები მაქსიმალურად არის ორიენტირებული ძირითად საკითხებზე, ეკონომიკური სუბიექტებიდან მიღებული მოგება სრულად რეინვესტირდება და საბიუჯეტო სახსრები მიმართულია რეგიონში პრიორიტეტული ეროვნული პროექტებისკენ.

STATE PROTECTIONISM IN THE REGIONAL AGRICULTURAL DEVELOPMENT STRATEGY

Ina Maisuradze

Doctor of Economics (Ph. D.)

Abstract. The current polarized development policy implemented by the government focuses on identifying and nurturing regional prospects while concentrating resources to strengthen essential competitiveness. In this context, there is an urgent need to develop a new strategy for the socio-economic advancement of the country's regions, establishing necessary prerequisites for sustainable economic growth. This initiative is in line with today's challenges and the goals of inclusive development. It has been determined that tackling the issues, objectives, and directions of the region's strategic development is achievable when financial and administrative resources are maximally focused on key concerns, profits from economic entities are fully reinvested, and budget funds are directed toward priority national projects within the region.

Keywords: regional agriculture, regional budget, sustainable economic growth of the region.

აზიის რეგიონის „გაციფრების“ მდგომარეობა და საქართველოს ადგილი მასში

ირინე დავრაშელიძე
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის მოწვეული ასოცირებული პროფესორი
მალხაზ ფარცვანია
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

<https://doi.org/10.52340/gbsab.2025.54.09>

საკვანძო სიტყვები: აზიის რეგიონი; EGDI - ინდექსი; ციფრული ეკონომიკა; ციფრული ცხოვრება.

შესავალი

ციფრული ტექნოლოგიების გამოყენების შედეგად ტრადიციული ეკონომიკა ციფრულ მოდელზე გადადის. მისი გენეზისის წინაპირობა არის ელექტროფიკაცია, რომლის ეპოქა XIX საუკუნის ბოლოდან დაიწყო და დღესაც გრძელდება. ისე როგორც XIX საუკუნეში, დღესაც - XXI საუკუნეში, ელექტროფიკაციაზე დამოკიდებული ეკონომიკის დარგების და მათი პირველადი დანაყოფების განვითარება. ეს ეხება როგორც მრეწველობას და მშენებლობას, ისე უკლებლივ ეკონომიკის ყველა სხვა დარგს. ასე რომ, ციფრული ტექნიკა-ტექნოლოგიაც და ციფრული ეკონომიკაც, მანამ სანამ სხვა რესურსი არ გამოჩნდება, ელექტროენერგიაზე იმუშავებს და კიდევ განვითარდება.

ციფრული გარდაქმნა მთელი მსოფლიოს გამოწვევაა. მეტ-ნაკლებად მას გვერდს ვერ აუვლის ვერცერთი ქვეყანა. ცხადია, როგორც ყველა საკითხში, ამ საკითხშიც პირველები მაღალგანვითარებული ქვეყნები იქნებიან, მაგრამ დროთა განმავლობაში ციფრული გარდაქმნა მოხდება ყველგან. მისი დანერგვის ინიციატორებს დევიზიც ასეთი აქვთ - „**ჰიბრიდულ ციფრულ გარდაქმნაში არავინ დავტოვოთ უკან**“ [Исследование..., 2021, с. XXVII].

ძირითადი ნაწილი

ვიდრე გაციფრების მდგომარეობის საკითხს აზიის რეგიონში დეტალურად განვიხილავდეთ, და დავადგენდეთ მასში საქართველოს ადგილს, თავს უფლებას ვაძლევთ ციფრული ეკონომიკის (და ციფრული ტექნოლოგიის) ცნებითი აპარატი და მისი თავისებურებები მოკლედ გავაშუქოთ. ამას იმიტომ ვაკეთებთ, რომ ციფრული გარდაქმნის საკითხი ძალზე ახალია და ამიტომ მისი სიღრმისეული შესწავლა ეხლა იწყება. ინგლისურ ენაზე მასზე ლიტერატურა მრავლადაა, ქართულ ენაზე - ცოტა. სწორედ ამიტომ საჭიროდ ჩავთვალეთ ამ სტატიის მეშვეობით ციფრულ გარდაქმნაზე თეორიულ პლანშიც მივაწოდოთ საკმარისი ინფორმაცია მათ, ვინც ინგლისურ ენას არ ფლობს ან სუსტად ფლობს.

ზოგადად ტერმინი „**ციფრული ეკონომიკა**“ („Digital Economy“) კანადელი მეცნიერი - დონ ტეპსკოტის შექმნილია [Topscott, 1994]. ეს მოხდა 1994 წელს.

დღეს „ციფრული ეკონომიკის“ ერთიანი, საყოველთაო უნივერსალური განმარტება

არ არსებობს. სხვადასხვა ორგანიზაციები მას ურთიერთგანსხვავებულად განმარტავენ: მეცნიერთა ჯგუფი: ციფრული ეკონომიკა ეს არის ვირტუალური გარემო, რომელიც ჩვენს რეალობას ემატება [Цифровая..., 2015, с. 21].

ევრო-პარლამენტი. „ციფრული ეკონომიკა ეს არის ერთმანეთთან დაკავშირებული უსასრულოდ ზრდადი კვანძების სტრუქტურა“ [European..., 2015].

ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაცია (ეთგო). „ციფრული ეკონომიკა ხასიათდება ინფორმაციის მასიური გამოყენებით და საყრდენი არამატერიალური აქტივების, აგრეთვე, იურისდიქციის განსაზღვრის სიძნელით და მრავალფეროვანი ბიზნეს-მოდელების დანერგვით“ (OECD... 2015a).

არის სხვა განმარტებებიც, თუმცა, უნდა ავღნიშნოთ, რომ როგორც ისინი, ისე აქ წარმოდგენილი განმარტებები ჩვენთვის - სოციალისტურ ეკონომიკას დაუფლებული ადამიანებისთვის, რთული გასაგებია. აჯობებდა იყოს შედარება თურით განსხვავდება ციფრული ეკონომიკა იმ ეკონომიკისგან, რომელსაც იგი ცვლის. თუ ეს განსხვავება მხოლოდ ციფრებია, განა ვინმე დაიჯერებს, რომ ზოგადად ეკონომიკა, საბაზრო იქნება იგი თუ სოციალისტური, ციფრების გარეშე არსებობდა?

ყოველივე ზემოთნათქვამის მიუხედავად ციფრული ეკონომიკა მთელ მსოფლიოსთვის დღევანდელი რეალობაა. იგი თანდათან უფრო ნათელი და გასაგები გახდება, რაც დაუკავშირდება მის პრაქტიკულ დანერგვას. ციფრული ეკონომიკა არ უნდა აგვერიოს ინტერნეტ-ეკონომიკაში (მას ვებ-ეკონომიკასაც უწოდებენ). ინტერნეტ-ეკონომიკასთან შედარებით იგი უფრო მაღალი საფეხურია. ინტერნეტ-ეკონომიკა ინტერნეტით მიღებულ ინფორმაციას იკვლევს, ციფრული ეკონომიკა კი უფრო ფართო ფასეულობებს ეხება. ეს არის ადამიანთაშორისი ურთიერთობები, ციფრული წიგნიერება, ონლაინ-სწავლება და სხვა. იგი ყოველივე იმას შეისწავლის და აანალიზებს, რასაც შეისწავლიდა ტრადიციული ეკონომიკა, განსხვავება იმაშია, რომ ეს შესწავლაც, კვლევაც და ანალიზიც ციფრული ფორმით მოხდება. ამ მიზნით ყველა ფიზიკურად არსებული კონტენტი (მაგალითად, ტექსტები) ციფრებში გამოიხატება.

ციფრული ეკონომიკის განვითარება იწვევს [Купревич, 2020]:

- მომსახურების ხარისხის ამაღლებას;
- ეკონომიკის ზრდას;
- ახალი აქტივების შექმნას;
- შრომის მწარმოებლურობის ზრდას;
- კაპიტალის ეფექტიანობის ამაღლებას და სხვას.

არსებობს მოსაზრება [Гонка..., 2018], რომ ქვეყანაში, სადაც ტრადიციული ეკონომიკის განვითარების ინდექსი და ადამიანის განვითარების ინდექსი მაღალია, ციფრული ეკონომიკაც მაღალ დონეზე ვითარდება. ნათქვამი სარწმუნოა მსოფლიოს რეგიონებისთვისაც. მისი დაბალი მაჩვენებლები აქვს აფრიკას (0,4054) და ოკეანეთს (0,5081), ხოლო მაღალი - ევროპას (0, 8303). ეს გასაგებიცაა - ევროპა მაღალგანვითარებული ქვეყნების რეგიონია, აფრიკა და ოკეანეთის რეგიონები კი - ნაკლებგანვითარებული ქვეყნებისა.

აზიის რეგიონი, რომლის გაციფრების მდგომარეობის შესწავლა ამ სტატიის დაწერის მიზანი გახდა, მსოფლიოს დანარჩენ რეგიონებს შორის არც ჩამორჩენილია და არც - გამორჩეულად მოწინავე. 2020-2022 წლებში აზიაში შემავალი ქვეყნებიდან მხოლოდ 22 ქვეყანას აღმოაჩნდა „ციფრული ცხოვრების“ მაღალი მაჩვენებელი. ეს კვლევა ჩაატარა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ, რომლის შედეგებს გამოხატულს EGDI - ინდექსით (ელექტრონული/ციფრული მმართველობის განვითარების ინდექსი) ქვემოთ წარმოვადგენთ (იხ. ცხრილი 1).

ცხრილი 1. EGDI - ინდექსის ყველაზე მაღალი მნიშვნელობის მქონე აზიის ქვეყნები 2020-2022 წლებში [Исследование..., 2022, с. 69]

		რეიტინგული კლასი	რეიტინგი EGDI	სუბრეგიონი	EGDI-ის ფაქტიური სიდიდე		
					2020 წ.	2022 წ.	გადახრა 2020 წლიდან (+, -)
1	კორეის რესპუბლიკა	VH	3	აღმოსავლეთ აზია	0,9560	0,9529	-0,0031
2	სინგაპური	VH	12	სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზია	0,9152	0,9133	-0,0019
3	გაერთიანებული არაბთა ემირატები	VH	13	დასავლეთ აზია	0,8555	0,9010	-0,0455
4	იაპონია	VH	14	აღმოსავლეთ აზია	0,8989	0,9002	+0,0013
5	ისრაელი	V3	16	დასავლეთ აზია	0,8361	0,8885	+0,0524
6	კვიპროსი	V3	27	დასავლეთ აზია	0,8731	0,8660	-0,0071
7	ყაზახეთი	V3	28	ცენტრალური აზია	0,8375	0,8628	+0,0253
8	საუდის არაბეთი	V2	31	დასავლეთ აზია	0,7991	0,8539	+0,0546
9	ჩინეთი	V2	43	აღმოსავლეთ აზია	0,7948	0,8119	+0,0171
10	თურქეთი	V1	48	დასავლეთ აზია	0,7718	0,7983	+0,0265
11	ომანი	V1	50	დასავლეთ აზია	0,7749	0,7834	+0,0085
12	მალაიზია	V1	53	სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზია	0,7892	0,7740	-0,0152
13	ბახრეინი	V1	54	დასავლეთ აზია	0,8213	0,7707	-0,0506
14	ტაილანდი	V1	55	სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზია	0,7565	0,7660	+0,0095
15	საქართველო	V1	60	დასავლეთ აზია	0,7174	0,7501	+0,0327
16	ქუვეითი	VH	61	დასავლეთ აზია	0,7913	0,7484	-0,0425
17	სომხეთი	VH	64	დასავლეთ აზია	0,7136	0,7364	+0,0228
18	ბრუნეი-დარსალამ	VH	68	სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზია	0,7389	0,7270	-0,0119
19	უზბეკეთი	VH	69	ცენტრალური აზია	0,6665	0,7265	+0,0600
20	მონღოლეთი	VH	74	აღმოსავლეთ აზია	0,6497	0,7209	+0,0712
21	ინდონეზია	VH	77	სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზია	0,6612	0,7160	+0,0546
22	კატარი	VH	78	დასავლეთ აზია	0,7173	0,7149	-0,0024

წყარო: Исследование электронное правительство в 2022 г. Будущее цифрового правительства, Нью-Йорк, 2022, с. 69

პირველ ცხრილში მოცემული EGDI - ინდექსის მაღალი მნიშვნელობის მქონე აზიის 22 ქვეყანა გაციფრების ინდექსის ნორმატივთან (EGDI = 1,00) მიახლოების თვალსაზრისით ასე შეიძლება დაჯგუფდეს:

- 90-95%-ით მიახლოებულია ნორმატივთან 4 ქვეყანა (ესენია: კორეის რესპუბლიკა, სინგაპური, გაერთიანებული არაბთა ემირატები და იაპონია);
- 81-89%-ით მიახლოებულია ნორმატივთან 5 ქვეყანა (ესენია: ისრაელი, კვიპროსი, ყაზახეთი, საუდის არაბეთი და ჩინეთი);
- 71-80%-ით მიახლოებულია ნორმატივთან 13 ქვეყანა (ესენია: თურქეთი, ომანი, მალაიზია, ბასრეინი, ტაილანდი, საქართველო, ქუვეითი, სომხეთი, ბრუნეი-დარუსალამ, უზბეკეთი, მონღოლეთი, ინდონეზია და კატარი).

მაშასადამე, საქართველო მართალია EGDI - ინდექსის მაღალი მნიშვნელობის მქონე აზიის ქვეყნების რიცხვშია მოხვედრილი, მაგრამ ამ ქვეყნების ჩამონათვალში გაციფრების ნორმატივთან მიახლოების თვალსაზრისით იგი აზიის იმ ქვეყნების რიცხვშია, რომელთაც გაციფრების ნორმატივის სრული ათვისებისთვის 2022 წელს ჯერ კიდევ 20-30% აკლდათ. მას შემდეგ გავიდა ორი წელი. ამ ორ წელიწადში აუცილებლად კიდევ მოხდებოდა წინსვლა, თუმცა, ჩვენ ამ ინფორმაციას არ ვფლობთ.

აზიის რეგიონის ქვეყნებიდან 2022 წელს ყველაზე წარმატებული აღმოჩნდა 4 ქვეყანა - კორეის რესპუბლიკა, სინგაპური, გაერთიანებული არაბთა ემირატები და იაპონია. ისინი შეტანილი არიან ციფრული მმართველობის განვითარების მაჩვენებლით მსოფლიოს ლიდერ-ქვეყანათა სიაში. 2022 წელს მსოფლიოში ასეთი იყო 15 ქვეყანა. მათში აზიის ზემოთდასახელებულ 4 ქვეყანას 27% ეკავა (იხ. ცხრილი 2).

ცხრილი 2. გაციფრების ინდექსით მსოფლიოს ლიდერი ქვეყნები 2022 წელს

		რეიტინგული კლასი	რეგიონი	EGDI-ის მნიშვნელობა 2022 წელს
1	დანია	VH	ევროპა	0,9717
2	ფინეთი	VH	ევროპა	0,9533
3	კორეის რესპუბლიკა	VH	აზია	0,9529
4	ახალი ზელანდია	VH	ოკეანეთი	0,9432
5	შვედეთი	VH	ევროპა	0,9410
6	ისლანდია	VH	ევროპა	0,9410
7	ავსტრალია	VH	ოკეანეთი	0,9405
8	ესტონეთი	VH	ევროპა	0,9393
9	ნიდერლანდები	VH	ევროპა	0,9384
10	აშშ	VH	ამერიკა	0,9151
11	დიდი ბრიტანეთი	VH	ევროპა	0,9138
12	სინგაპური	VH	აზია	0,9133

13	გაერთიანებული არაბთა ემირატები	VH	აზია	0,9010
14	იაპონია	VH	აზია	0,9002
15	მალტა	VH	ევროპა	0,8943

წყარო: Исследование электронное правительство в 2022 г.
Будущее цифрового правительства, Нью-Йорк, 2022, с. 8

როგორც წარმოდგენილი ცხრილებიდან დავინახეთ აზიის 39 ქვეყნიდან ძალიან მაღალი გაციფრების მაჩვენებელი ჰქონდა 22 ქვეყანას, მათ შორის კი 4 ქვეყნის მაჩვენებლები ისეთი მაღალი იყო, რომ ისინი მოხვდნენ მსოფლიოს ლიდერ-ქვეყნების სიაში. საქართველო მართალია აზიის „წარმომადგენელია“, მაგრამ მას ჯერ გაციფრების ეს ინდექსი ისეთი მაღალი არა აქვს, რომ მოხვდეს მსოფლიოს ლიდერებში.

აზიის რეგიონის ქვეყნების „გაციფრების“ გამოკვლევით დავადგინეთ, რომ აზიის რეგიონის არცერთ ქვეყანას არა აქვს EGDI - ინდექსის უდაბლესი მაჩვენებელი. კორეის რესპუბლიკას EGDI-ის ინდექსით მსოფლიოში მე-3 ადგილი უკავია, სინგაპურს - მე-12, გაერთიანებულ არაბთა ემირატებს - მე-13, იაპონიას კი - მე-14. აზიის ქვეყნებიდან EGDI-ის ინდექსის ყველაზე დაბალი დონე აქვთ იემენს (178-ე ადგილი მსოფლიოში), ავღანეთს (184-ე ადგილი მსოფლიოში) და კორეის სახალხო-დემოკრატიულ რესპუბლიკას (180-ე ადგილი მსოფლიოში) [Исследование..., 2022, с. 68]. ამის მიუხედავად, აზიის ეს ქვეყნებიც კი, არ არიან მოხვედრილი მსოფლიოს ყველაზე დაბალი EGDI-ის მქონე ქვეყნების სიაში. სათქმელია ისიც, რომ 2022 წელს 2020 წელთან შედარებით აზიის ქვეყნების თითქმის ნახევარმა გაიუმჯობესა EGDI-ის თავისი რეიტინგი, 5 ქვეყანა კი (საქართველო, კორეის სახალხო-დემოკრატიული რესპუბლიკა, ლივანი, ნეპალი და ტაჯიკეთი) EGDI-ის ინდექსის უფრო მაღალ დონეზე ავიდა.

დასკვნა.

კვლევამ აჩვენა, რომ აზიის რეგიონის ქვეყნების „გაციფრების“ პროცესი ნორმალურად მიმდინარეობს. მართალია, ამ პროცესის მიმდინარეობის ტემპში ქვეყნებს შორის არის სხვაობა, მაგრამ უკიდურესად ჩამორჩენილი, რომელიც ხვდება განსაკუთრებულ სიტუაციაში მყოფ ქვეყნების სიაში, აზიას ნაკლებად ჰყავს. იმედს გამოვთქვამთ, რომ გაციფრების თვალსაზრისით მომავალი წლები აზიის რეგიონის ქვეყნებისთვის უფრო წარმატებული იქნება. ცხადია, ეს ეხება საქართველოსაც.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Исследование электронное правительство в 2022 г. Будущее цифрового правительства, Нью-Йорк, 2022.
2. Tapscott, Don (1994). The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence. N.Y. McGraw - Hill, 368 p.
3. Цифровая экономика: как специалисты понимают этот термин. <https://ria.ru/science/20170616/1496663946.html>
4. European Parliament (2015). Challenges for Competition Policy in a Digitalised Economy. http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STVD/2015/542235/IPOL_STU%282015%29542235_EN.pdf

5. OECD (2015a). Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy Action1-2015 final Report. Paris. OECD Publishing.
6. Купревич Т. С. Влияние цифровой трансформации на развитие мировой экономики 2020 г. с. 141-142. http://www.elib.bsu.by/bistream/123456589/175374/1/Kuprevich_sbornik_18.pdf

რეზიუმე

სტატიაში - „აზიის რეგიონის „გაციფრების“ მდგომარეობა და საქართველოს ადგილი მასში“, - როგორც სახელწოდებაც აჩვენებს, აზიის რეგიონში შემავალი ქვეყნების ციფრულ ტრანსფორმაციაზეა საუბარი.

კვლევამ აჩვენა, რომ 2020-2022 წლებში აზიის 39 ქვეყნიდან 22 ქვეყანა (კორეის რესპუბლიკა, სინგაპური, არაბთა ემირატები, იაპონია, ისრაელი, კვიპროსი, ყაზახეთი, საუდის არაბეთი, ჩინეთი, თურქეთი, ომანი, მალაიზია, ბახრეინი, ტაილანდი, საქართველო, ქუვეითი, სომხეთი, ბრუნეი, უზბეკეთი, მონღოლეთი, ინდონეზია და კატარი) აღმოჩნდა გაციფრების ყველაზე მაღალი მაჩვენებლის მქონე ქვეყნების სიაში. მათგან 4 ქვეყანას აღმოაჩნდა „გაციფრების“ 90-95%-იანი დონე, 5 ქვეყანას - 81-89%-იანი დონე, ხოლო 13 ქვეყანას - 71-80%-იანი დონე.

საქართველო შედის „გაციფრების“ ამ მესამე ჯგუფის შემადგენლობაში. 2022 წელს მისი EGDI = 0,7501, ანუ 2020 წელთან შედარებით გაზრდილია 0,0327-ით (ზრდა 4,5%).

2022 წელს აზიის რეგიონის 4 ქვეყანა (კორეის რესპუბლიკა, სინგაპური, არაბთა ემირატები და იაპონია) გაციფრების ინდექსით მსოფლიოს ლიდერ ქვეყნების რიცხვში არიან მოხვედრილი. მათგან კორეის რესპუბლიკას მსოფლიოში მე-3 ადგილი უკავია, სინგაპურს მე-12, არაბთა ემირატებს - მე-13, იაპონიას მე-14.

სტატია მთავრდება შემაჯამებელი დასკვნით.

CONDITION OF “DIGITATION” OF ASIA REGION AND PLACE OF GEORGIA IN IT

Irine Davrashelidze

Invited Associate Professor of Georgian Technical University

Malkhaz Partsvania Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Resume In the article - „Condition of “digitation” of Asia region and place of Georgia in it”, as it is shown by the title itself, here is spoken on digital transformation of countries in Asia region. Research has shown that in 2020-2022 from 39 countries 22 (Republic of Korea, Singapore, Arabian Emirates, Japan, Israel, Cyprus, Kazakhstan, Saudi Arabia, China, Turkmenistan, Oman, Malaysia, Bahrain, Thailand, Georgia, Kuwait, Armenia, Brunei, Uzbekistan, Mongolia, Indonesia and Qatar) appeared in the list of countries with the highest index of digitation. Hence 4 countries appeared to have 90-95% level of “digitation”, 5 countries- 81-89% level, and 13 countries - 71-80% level. Georgia is included in this third group of “digitation”. In 2022 its EGDI = 0,7501, i.e. compared to 2020 is increased by 0,0327 (growth 4,5%). In 2022, 4 countries of Asia region (Republic of Korea, Singapore, Arabian Emirates and Japan) were included among leading countries worldwide by digitation index. Hence Republic of Korea occupies 3rd place in the world, Singapore – 12th place, Arabian Emirates – 13th, Japan -14th. Article ends with summarizing conclusion.

Key words: Asia region; EGDI – index; digital economy; digital life.

MODERN ENGLISH LEXICOLOGY

Ekaterine Maruashvili
Georgian State teaching university
Of physical education and sport
Affiliated professor
Doctor of Philology

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2025.54.10>

Keywords: Sociolinguistic, Linguo-Stylistics, Correspondence, Phraseological units, Phonetic variants, Morphemes.

Lexicology is a branch of linguistics, the science of language. The term Lexicology is composed of two Greek morphemes: *lexis* meaning ‘word, phrase’ (hence *lexicos* ‘having to do with words’) and *logos* which denotes ‘learning, a department of knowledge’. Thus, the literal meaning of the term Lexicology is ‘the science of the word’.

The literal meaning, however, gives only a general notion of the aims and the subject-matter of this branch of linguistic science, since all its other branches also take account of words in one way or another approaching them from different angles. Phonetics, for instance, investigating the phonetic structure of language, i.e. its system of phonemes and intonation patterns, is concerned with the study of the outer sound form of the word.

Grammar, which is inseparably bound up with Lexicology, is the study of the grammatical structure of language. It is concerned with the various means of expressing grammatical relations between words and with the patterns after which words are combined into word-groups and sentences.

Lexicology as a branch of linguistics has its own aims and methods of scientific research, its basic task being a study and systematic description of vocabulary in respect to its origin, development and current use. Lexicology is concerned with words, variable word-groups, phraseological units, and with morphemes which make up words.

Distinction is naturally made between General Lexicology and Special Lexicology. General Lexicology is part of General Linguistics; it is concerned with the study of vocabulary irrespective of the specific features of any particular language. Special Lexicology is the Lexicology of a particular language (e.g. English, Russian, etc.), i.e. the study and description of its vocabulary and vocabulary units, primarily words as the main units of language. Needless to say, that every Special Lexicology is based on the principles worked out and laid down by General Lexicology, a general theory of vocabulary.

There is also a close relationship between Lexicology and Stylistics or, to be more exact, Linguistic Stylistics. Linguo-Stylistics is concerned with the study of the nature, functions and structure of stylistic devices, on the one hand, and with the investigation of each style of language, on the other, i.e. with its aim, its structure, its characteristic features and the effect it produces as well as its interrelation with the other styles of language. There are two principal approaches in linguistic science to the study of language material, namely the synchronic (Gr. *syn* — ‘together, with’ and *Chronos* — ‘time’) and the diachronic (Gr. *dia* — ‘through’)

approach. With regard to Special Lexicology the synchronic approach is concerned with the vocabulary of a language as it exists at a given time, for instance, at the present time. It is special

Descriptive Lexicology that deals with the vocabulary and

vocabulary units of a particular language at a certain time. A Course in Modern English Lexicology is therefore a course in Special Descriptive Lexicology, its object of study being the English vocabulary as it exists at the present time. The diachronic approach in terms of Special Lexicology deals with the changes and the development of vocabulary in the course of time. It is special Historical Lexicology that deals with the evolution of the vocabulary units of a language as time goes by. An English Historical Lexicology would be concerned, therefore, with the origin of English vocabulary units, their change and development, the linguistic and extralinguistic factors modifying their structure, meaning and usage within the history of the English language. It should be emphatically stressed that the distinction between the synchronic and the diachronic study is merely a difference of approach separating for the purposes of investigation what in real language is inseparable. The two approaches should not be contrasted, or set one against the

other; in fact, they are intrinsically interconnected and interdependent: every linguistic structure and system actually exists in a state of constant development so that the synchronic state of a language system is a result of a long process of linguistic evolution, of its historical development. A good example illustrating both the distinction between the two approaches and their interconnection is furnished by the words to beg and beggar.

Synchronically, the words to beg and beggar are related as a simple and a derived word, the noun beggar being the derived member of the pair, for the derivative correlation between the two is the same as in the case of to sing — singer, to teach — teacher, etc. When we approach the problem diachronically, however, we learn that the noun beggar was borrowed from Old French and only presumed to have been derived from a shorter word, namely the verb to beg, as in the English language agent nouns are commonly derived from verbs with the help of the agent suffix -er.

Closely connected with Historical Lexicology is Contrastive and Comparative Lexicology whose aims are to study the correlation between the vocabularies of two or more languages, and find out the correspondences between the vocabulary units of the languages under comparison. Needless to say, one can hardly overestimate the importance of Contrastive Lexicology as well as of Comparative Linguistics in general for the purpose of class-room teaching of foreign languages. Of primary importance in this respect is the comparison of the foreign language with the mother tongue. It is a matter of common knowledge that the vocabulary of any language is never stable, never static, but is constantly changing, growing and decaying. The changes in the vocabulary of a language are due both to linguistic and extralinguistic causes or to a combination of both. The extralinguistic causes are determined by the social nature of the language. In this respect there is a tremendous difference between Lexicology, on the one hand, and Phonology, Morphology and Syntax, on the other. Words, to a far greater degree than sounds, grammatical forms, or syntactical arrangements, are subject to change, for the word stock of a language directly and immediately reacts to changes in social life, to whatever happens in the life of the speech community in question. To illustrate the immediate connection between the development of vocabulary and the extra-linguistic causes a few examples will suffice. The intense development of science and technology has lately given birth to a great number of new words such as computer, cyclotron, radar, psycholinguistics, etc.; the conquest and research of outer space started by the Soviet people contributed words like sputnik, lunokhod,

babymoon, moon-car, spaceship, etc. It is significant that the suffix -nik occurring in the noun sputnik is freely applied to new words of various kinds, e.g. flopnik, mousenik, woofnik, etc.

The factor of the social need also manifests itself in the mechanism of word-formation. Among the adjectives with the suffix -y derived from noun stems denoting fabrics (cf. silky, velvety,

woolly, etc.) the adjective tweedy stands out as meaning not merely resembling or like tweed but rather 'of sports style'. It is used to describe the type of appearance (or style of clothes) which is characteristic of a definite social group, namely people going in for country sports. Thus, the adjective tweedy in this meaning defines a notion which is specific for the speech community in question and is, therefore, sociolinguistically conditioned. From the above-adduced examples it follows that in contrast with Phonology, Morphology and Syntax, Lexicology is essentially a sociolinguistic science. The lexicologist should always take into account correlations between purely linguistic facts and the underlying social facts which brought them into existence, his research should be based on establishing scientifically grounded interrelation and points of contact which have come into existence between the language and the social life of the speech community in question. It was pointed out above that Lexicology studies various lexical units: morphemes, words, variable word-groups and phraseological units. We proceed from the assumption that the word is the basic unit of language system, the largest on the morphologic and the smallest on the syntactic plane of linguistic analysis. The word is a structural and semantic entity within the language

system. It should be pointed out that there is another approach to the concept of

the basic language unit. The criticism of this viewpoint cannot be discussed within the framework of the present study. Suffice it to say that here we consistently proceed from the concept of the word as the basic unit in all the branches of Lexicology. Both words and phraseological units are names for things, namely the names of actions, objects, qualities, etc. To illustrate, the lexical or to be more exact the vocabulary units *tattle*, *wall*, *taxi* are words denoting various objects of the outer world; the vocabulary units *black frost*, *red tape*, *a skeleton in the cupboard* are phraseological units: each is a word-group with a specialised meaning of the whole, namely *black frost* is 'frost without snow or rime', *red tape* denotes bureaucratic methods, *a skeleton in the cupboard* refers to a fact of which a family is ashamed and which it tries to hide. The word as well as any linguistic sign is a two-facet unit possessing both form and content or, to be more exact, sound form and meaning. Neither can exist without the other. For example, [θɪmbəl] is a word within the framework of the English language primarily because it has the lexical meaning — 'a small cap of metal, plastic, etc. worn on the finger in sewing. and the grammatical meaning of the Common case, singular. In other languages it is not a word, but a meaningless sound-cluster. When used in actual speech the word undergoes certain modification and functions in one of its forms.

The system showing a word in all its word-forms is called its paradigm. The lexical meaning of a word is the same throughout the paradigm, i.e. all the word-forms of one and the same word are lexically identical. The grammatical meaning varies from one form to another (to take, takes, took, taking or singer, singer's, singers, singers'). Therefore, when we speak of the word *singer* or the word *take* as used in actual utterances (cf., *His brother is a well-known singer* or *I wonder who has*

taken my umbrella) we use the term *w o r d* conventionally, because what is manifested in the speech event is not the word as a whole but one of its forms which is identified as belonging to one definite paradigm. There are two approaches to the paradigm: (a) as a system of forms of one word it reveals the differences and relationships between them; (b) in abstraction from concrete words it is treated as a pattern on which every word of one part of speech models its forms, thus serving to distinguish one part of speech from another. Cf. the noun paradigm — (), -'s, -

s, -s' as distinct from that of the regular verb — (), -s, -ed1, -ed2, -Ing. Besides the grammatical forms of words, i.e. word-forms, some scholars distinguish lexical varieties which they term variety of the word. Distinction is made between two basic groups of variants of words.

In actual speech a word or to be more exact a polysemantic word is used in, one of its meanings. Such a word in one of its meanings is described as lexico-semantic variant. Thus, Group One comprises lexicosemantic variants, i.e. polysemantic words in each of their meanings, as exemplified by the meaning of the verb to learn in word-groups like to learn at school, cf. to learn about (of) smith, etc. Group Two comprises phonetic and morphological variants. As examples of phonetic variants, the pronouncing variants of the adverbs often and again can be given, cf. [‘o:fn] and [‘o:ftən], [ə’gein] and [ə’gen]. The two variant forms of the past indefinite tense of verbs like to learn illustrate morphological variants, cf. learned [-d] and learnt [-t]. Parallel formations of the geologic — geological, phonetic — phonetical type also enter the group of morphological variants. It may be easily observed that the most essential feature of variants of words of both groups is that a slight change in the morphemic or phonemic composition of a word is not connected with any modification of its meaning and, vice versa, a change in meaning is not followed by any structural changes, either morphemic or phonetic. Like word-forms variants of words are identified in the process of communication as making up one and the same word. Thus, within the language system the word exists as a system and unity of all its forms and variants.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Introduction — A. A. Sankin (2002)
2. Varieties of English — G. Y. Knyaseva (1999)
3. Semasiology — R. S. Ginzburg (2020)
4. Word-Groups and Phraseological Units — R. S. Ginzburg (1996)
5. Word-Structure — S. S. Khidekel and A. A. Sankin (2000)

RESUME

Modern English Lexicology as a subject of study forms part of the Theoretical Course of Modern English and as such is inseparable from its other component parts, i.e. Grammar, Phonetics, Stylistics, on the one hand, and the Course of History of the English Language, on the other. The language learner will find the Course of Modern English Lexicology of great practical importance. He will obtain much valuable information concerning the English word stock and the laws and regulations governing the formation and usage of English words and word-groups. Besides, the Course is aimed both at summarising the practical material already familiar to the students from foreign language classes and at helping the students to develop the skills and habits of generalising the linguistic phenomena observed.

სამოქალაქო ჟურნალისტიკის გამოწვევები თანამედროვე საერთაშორისო და ქართულ მედიასივრცეში

დავით დოლიძე
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის
სოციალურ და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის
მასობრივი კომუნიკაციის სადოქტორო პროგრამის დოქტორანტი

მარინე ვეკუა
საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტის პროფესორი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2025.54.11>

საკვანძო სიტყვები: მედია და გლობალიზაცია, ახალი მედია, სამოქალაქო ჟურნალისტიკა, საერთაშორისო მედიაბრენდები.

ინფორმაციის ეპოქამ მრავალი გამოწვევა შეუქმნა თითქმის ყველა პროფესიას. მაგალითად, ჟურნალისტიკის შემთხვევაში ინფორმაციული ტექნოლოგიების დანერგვამ, მნიშვნელოვნად შეცვალა პროფესიის სხვადასხვა ასპექტი. მაღალტექნოლოგიურმა რევოლუციამ მნიშვნელოვნად გარდაქმნა საზოგადოების ახალი ამბებისა და ინფორმაციის მოპოვების გზა და ჩამოართვა მასმედიას ტრადიციული მანამდე არსებული მონოპოლია.

დღეს უკვე არსებითად ხდება ახალი მსოფლიო წესრიგის ფორმირება, რომლის სივრცეშიც ჩართულია ეკონომიკური სუბიექტების შედარებით ნაკლები რაოდენობა. აქ საუბარია მსოფლიოში აღიარებულ უმსხვილეს კორპორაციებზე. ამასთან, ხდება როგორც მომსახურების ახალი ფორმების შექმნა, ისე მედიის ტრანსფორმაციის უფრო გლობალური პროცესებიც, როდესაც, გართობისა და ინფორმაციის ინდუსტრია ერთიანდება ტელეკომუნიკაციების აღჭურვილობის ინდუსტრიასთან.

აქ განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მივაქციოთ იმას, რომ გლობალური მედიაბაზრის ეკონომიკური მოთხოვნები, რომელიც ფუნქციონირებს მოგებისა და კონკურენციის პრინციპების მიხედვით, არ მოდის თანხვედრაში მასობრივი კომუნიკაციის ეროვნული არხების ტრადიციულ როლთან, ვინაიდან ეროვნული მაუწყებლობის პოლიტიკური და სოციალური ფუნქციები ორიენტირებულია სამოქალაქო ერთიანობის, როგორც ერთი მთლიანის, ინსტიტუტების მხარდაჭერაზე. ეს კი ბუნებრივია, თავისი არსით ეწინააღმდეგება ახალი გლობალური მედიაბაზრის ფილოსოფიას. გლობალურ მედიაბაზარში კი მოიაზრება ჟურნალისტიკის ერთ-ერთი ისეთი ახალი მულტიმედიური მიმართულება როგორიცაა, სამოქალაქო ჟურნალისტიკა.

აღნიშნულ სტატიაში იდენტიფიცირებული პრობლემის გასაანალიზებლად გამოვიყენეთ თანამედროვე კვლევის შემდეგი მეთოდები, კერძოდ კი: კრიტიკული დისკურსის, შედარებითი და კონტენტ ანალიზის მეთოდები. კრიტიკული დისკურსის მეთოდი გამოვიყენე, კვლევით ნაშრომთან დაკავშირებული პროფესიული სამეცნიერო ლიტერატურის ანალიზის დროს, რომელიც ძირითადად მოიცავს რამდენიმე ათეულ სამეცნიერო სტატიასა და მონოგრაფიას, რათა შეძლებისდაგვარად სიღრმისეულად შემესწავლა საკვლევ თემასთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი

საკითხები.

შედარებითი ანალიზის მეთოდის გამოყენებით, საქართველოში არსებული სამოქალაქო ჟურნალისტიკის განვითარების ეტაპები შევადარე სხვა ქვეყნებში არსებულ მდგომარეობას. რის შედეგადაც, გარკვეულწილად გამოჩნდა მათი საერთო და განმასხვავებელი ნიშნები. კონტენტ ანალიზის მეთოდი კი მნიშვნელოვნად დამეხმარა კვლევაში მიმოხილული მედიასაშუალებების როგორც ინფორმაციული, ისე ვიზუალური კონტენტის შესასწავლად და მათ დასახასიათებლად.

კვლევისას წარმოდგენილი მდგომარეობისა და მეთოდების გამოყენება, შემდგომში კი მათი გათვალისწინება, დაგვხმარა, რომ შესასწავლი საკითხი წარმოჩენილი ყოფილიყო მრავალფეროვნად და საინტერესოდ, რათა არა მხოლოდ სამეცნიერო საზოგადოებამ, არამედ, ზოგადად ამ თემით დაინტერესებულმა ნებისმიერმა მკითხველმაც შეძლოს განხილული საკითხების გაგება და სწორად აღქმა. სწორედ, აღნიშნული მეთოდების დახმარებით გამოვიკვლიეთ, თუ რამდენად იყო ან არის განვითარებული საქართველოში ახალი მედიის საერთაშორისოდ აღიარებული ერთ-ერთი ძირითადი მიმართულება, სამოქალაქო ჟურნალისტიკა.

გლობალიზაციის პირობებში ტექნოლოგიების განვითარებასთან ერთად, ყველას შეუძლია გახდეს ეგრეთ წოდებული მოქალაქე ჟურნალისტი. მობილური ტელეფონის, ფოტო და ვიდეო კამერებისა და ხმის ჩამწერი მოწყობილობების გამოყენებით, ნებისმიერს აქვს შესაძლებლობა, რომ შექმნას საკუთარი მედიაკონტენტი, რომელსაც სოციალურ ქსელებსა თუ სხვადასხვა ინტერნეტ პლატფორმაზე გაავრცელებს. მოქალაქე ჟურნალისტებს აქვთ უნიკალური შესაძლებლობა იყვნენ ყველაზე ოპერატიულები თუკი შესაბამის ვითარებაში აღმოჩნდებიან და მათ მიერ გადაღებული კადრები შესაძლოა ფასდაუდებელი მედიაპროდუქტიც კი აღმოჩნდეს.

თავად ტერმინი სამოქალაქო, ან იგივე მოქალაქეთა ჟურნალისტიკა ქართულ ენაში ინგლისური შესატყვისიდან „Citizen Journalism“-იდან დამკვიდრდა. დასავლურ ქვეყნებში აღნიშნული ტერმინი ასოცირდება ისეთ ჟურნალისტიკასთან, რომელიც არ არის კომერციაზე ორიენტირებული. ეს მიმართულება თავისი არსით არც მაღალი სტანდარტების პროფესიონალიზმსა და ფაქტების პირუთვნელ გადმოცემას გულისხმობს, არამედ მისი მთავარი დანიშნულება სამოქალაქო საზოგადოების ერთგვარი მხარდაჭერაა.

დიდ ბრიტანეთში არსებული ბირმინგემის უნივერსიტეტის მედიამკვლევართა ჯგუფის განმარტებით, სამოქალაქო (მოქალაქეთა) ჟურნალისტიკა, ეს არის ახალი ამბებისა და ნებისმიერი ტიპის ინფორმაციის შეგროვების, შემდგომში მისი დამუშავებისა და გავრცელების პროცესში ერთი კონკრეტული მოქალაქის ან მოქალაქეთა ჯგუფის აქტიური მონაწილეობა, რაც განაპირობებს დემოკრატიული საზოგადოებისთვის საჭირო, ზუსტი, სანდო, რელევანტური და მრავალმხრივი ინფორმაციის მიწოდებას.

თავდაპირველად, მოქალაქე ჟურნალისტები თავიანთ მოპოვებულ მასალებს სხვადასხვა გამოცემების რედაქციებს უგზავნიდნენ გამოსაქვეყნებლად. დღეს კი ტექნოლოგიურმა პროგრესმა და ინტერნეტის მასობრივად ხელმისაწვდომობამ, ისინი თავადვე გახადა როგორც ინფორმაციის მიმღები, ისე გამავრცელებელიც. აუდიტორიამ, ვინც აქამდე თავად იყო ინფორმაციის უწყვეტი ნაკადის ადრესატი, მიიღო ერთგვარი შესაძლებლობა, რათა გამოიყენოს მის ხელთ არსებული ყველა ჟურნალისტური საშუალება და საზოგადოებას მიაწოდოს მისთვის საინტერესო ინფორმაცია.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში არსებობს „მოქალაქე ჟურნალისტთა ეროვნული ასოციაცია (NACJ)“, რომელიც ერთმანეთისაგან მიჯნავს „მოქალაქე ჟურნალისტებსა“

დაეგრეთწოდებულ „შემთხვევით მოქალაქე ჟურნალისტებს“. ამ უკანასკნელს ძნელად თუ მოვიხსენიებთ ტერმინით როგორც ჟურნალისტი. რადგანაც, ისინი როგორც წესი უშუალოდ ამა თუ იმ შემთხვევის შემსწრე მოქალაქეები არიან, რომლებიც კონკრეტული მოვლენის შემთხვევის ადგილზე იღებენ ფოტო ან ვიდეო მასალას და შემდეგ ათავსებენ სხვადასხვა სოციალურ ქსელსა თუ ინტერნეტ პლატფორმაზე. ხშირ შემთხვევაში, ამ ყოველივეს ერთჯერადი ქმედების სახე აქვს.

სამოქალაქო ჟურნალისტიკა, როგორც ახალი მედიის დამოუკიდებელი მიმართულება მთელ მსოფლიოში სწრაფი ტემპით ვითარდება. სხვადასხვა ქვეყნებში უკვე ორი ათწლეულია რაც რიგითი მოქალაქეები ცდილობენ ყოველგვარი ჟურნალისტური ნორმების დაცვის გარეშე გამოთქვან თავიანთი მოსაზრებები, შეაგროვონ, გაანალიზონ და გაავრცელონ ის ინფორმაცია, რომელიც მათი აზრით საინტერესო და აუცილებელია საზოგადოებისათვის.

ისინი ამას აკეთებენ ყველასგან დამოუკიდებლად, როგორც თავისუფალი რეპორტიორები და ასევე მათ არ ჰყავთ რედაქტორები. ათეულობით მოქალაქე ჟურნალისტი მთელი მსოფლიოდან დღემდე აშუქებს საომარ მოქმედებებს უკრაინაში და 2023 წლის ოქტომბრის მონაცემებით, 17 მათგანი საკუთარი საქმიანობის შესრულებისას გარდაიცვალა.

ნაშრომში „ჩვენ და მედია“, რომლის ავტორიც გახლავთ მოქალაქეთა ჟურნალისტიკის მიმართულებით ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი მკვლევარი დენ გილმორი აღნიშნულია, რომ ტრადიციული მედია ახალი ამბის თხრობისა და გავრცელების პროცესს განიხილავდა, როგორც ერთგვარ მონოტონურ „გაკვეთილს“, რომელსაც მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს. ტექნოლოგიურმა განვითარებამ, მაგალითად, ინტერნეტის შექმნამ ჟურნალისტიკას ფორმა შეუცვალა და გახდა უფრო ინტერაქტიური. შესაბამისად, მასწავლებლის მიერ ახსნილი გაკვეთილი გადაიქცა მოსწავლეთა ჯგუფურ დისკუსიად. სწორედ ამ ცვლილების ნაყოფია სამოქალაქო ჟურნალისტიკა¹.

ქანრის განვითარების საქმეში დიდი წვლილი შეიტანა მედიამკვლევარ ფექსონ ბანდას ნაშრომმა „სამოქალაქო ჟურნალისტიკა და დემოკრატია აფრიკაში“. სადაც იგი ერთმანეთისგან განაცალკევებს სამოქალაქო ჟურნალისტიკის ორ ტიპს. ესენია, ინსტიტუციური და არაინსტიტუციური. კვლევაში საუბარია, რომ არაინსტიტუციური ტიპის შემთხვევაში, მოქალაქეები თავიანთი შეხედულებისამებრ იყენებენ სოციალურ ქსელებსა და ვებ-პლატფორმებს. არ განიცდიან არანაირ ორგანიზაციულ შეზღუდვებს და არ ემორჩილებიან მედიის თვითრეგულირების სტანდარტებს. ხოლო, ინსტიტუციური მოქალაქეთა ჟურნალისტიკა კი ითვალისწინებს ორგანიზაციული სტრუქტურის არსებობას, აგრეთვე გარკვეული სახის შეზღუდვებს მედიის თვითრეგულირების მხრივ².

მოქალაქეთა ჟურნალისტიკის სინონიმია აგრეთვე „მონაწილეობითი ჟურნალისტიკა (Participatory Journalism)“. მედიათეორეტიკოს ჯოის ნიპის განმარტებით, მონაწილეობით ჟურნალისტიკაში პროფესიონალები საერთოდ არ არიან ჩართულნი. სოციალურ მედია პლატფორმას, ბლოგს, ახალი ამბების საიტს და ა.შ. ამ დროს მთლიანად მოქალაქეთა ჯგუფი ან რაიმე ორგანიზაცია მართავს. ასევე, მონაწილეობითი ჟურნალისტიკის დროს აქტიურად ხდება მოქალაქეების მიერ პროფესიონალ ჟურნალისტებთან თანამშრომლობა, მოპოვებული ფოტო-ვიდეო მასალის გაზიარების მხრივ. სწორედ ეს არის ამ ორ ტერმინს შორის მთავარი

1 Gillmor, D. We the Media. O'Reilly. 2004. გვ. 64-66.

2 Banda, F. Citizen Journalism & Democracy in Africa. An Explanatory Study. 2010. გვ. 39-40

განმასხვავებელი¹.

აშშ-ში, ჩიკაგოს უნივერსიტეტის მედიის შემსწავლელი ცენტრის მკვლევართა აზრით, ყველაზე ძლიერი მოტივაცია, რაც მოქალაქე ჟურნალისტებს აქვთ არის საზოგადოებაში სტატუსის მოპოვებისა და რეპუტაციის გაზრდის შესაძლებლობა. რაც უფრო მეტი გამოხმაურება ექნება აუდიტორიისგან მათ მიერ გამოქვეყნებულ მასალებს, მით მეტად ღვივდება ენთუზიაზმი კიდევ უფრო მძაფრი მასალების მოპოვებისა. ბევრი მოქალაქე ჟურნალისტი არც მალავს, რომ ეს არის მათი პოტენციალის გამოვლენის და თვითაქტუალიზაციის შესაძლებლობა.

მსოფლიოში დღესდღეობით მოქალაქეთა ჟურნალისტიკის მრავალი პლატფორმა არსებობს. ეს მიმართულება ყველაზე მეტად განვითარებულია აშშ-ში, დიდ ბრიტანეთსა და სკანდინავიის ქვეყნებში. აშშ-ში ამ მიმართულებით ყველასგან გამორჩეულია ორი დიდი მედიაგიგანტის კონტენტი, როგორცაა **CNN-ის Iperport** და **Fox News-ის Ureport**. ევროპის კონტინენტზე ყველაზე მეტი, დაახლოებით 47 000 მოქალაქე ჟურნალისტი საკუთარ მასალებს აქვეყნებს დიდ ბრიტანეთში არსებულ საინფორმაციო სააგენტო გარდიანში (**The Guardian**), რომელსაც ცალკე ვებ-პლატფორმაც კი აქვს მათთვის შექმნილი. ევროპაში სიდიდით მეორე კი დანიური მედიასაშუალება ალტინგეტი (**Altinget.dk**) გახლავთ, თავისი 38 000 უშტატო მოქალაქე რეპორტიორთა კონტინგენტით. გამოცემის რედაქცია დედაქალაქ კოპენჰაგენში მდებარეობს, მაგრამ მასალებს მთელი დანიიდან აქვეყნებენ.

აზიის კონტინენტზე უპირობო ლიდერია სამხრეთ კორეული მედიაპლატფორმა „**OhMyNews**“. იგი 2000 წელს სეულში დაარსდა და მისი სლოგანია „ყველა მოქალაქე არის რეპორტიორი“. აღნიშნულ სააგენტოში მასალების გამომქვეყნებლების მხოლოდ 20% არის მუდმივი დაქირავებული თანამშრომელი. დანარჩენ მასალებზე მომუშავე 80%, რაც დაახლოებით 75 000 სამხრეთ კორეელს მოიცავს, თავად ამზადებს ახალ ამბებს და საიტზე ტვირთავს.

არსებობს მოსაზრება, რომ სამოქალაქო ჟურნალისტიკა უკვე ჩამოყალიბდა როგორც ტრადიციული მედიის ალტერნატიული ფორმა. თუმცა, ბევრად უფრო საინტერესო იქნება თუკი მოქალაქეთა ჟურნალისტიკა და ტრადიციული მედია ერთმანეთთან ითანამშრომლებენ და შექმნიან ჟურნალისტიკის ახალ კონცეფციას. მაგალითისთვის გამოდგება, ჩვენს მიერ უკვე ნახსენები სამხრეთ კორეული საინფორმაციო სააგენტო „**OhMyNews**“. მართალია იგი არის უშუალოდ მოქალაქე ჟურნალისტებისათვის განკუთვნილი ვებ-პლატფორმა, თუმცა, მმართველი რგოლი მაინც პროფესიონალებისაგან არის დაკომპლექტებული. საიტს ჰყავს საკუთარი რედაქტორები, რომელთაც ჩაბარებული აქვთ კონკრეტული სფეროები და მიმართულებები.

აღნიშნული მოდელი სულ ახლახან საკუთარ რედაქციაშიც დანერგა ცნობილმა ბრიტანულმა მედიაგიგანტმა როიტერსმაც (**Reuters**). მართალია იგი მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე ძველი საინფორმაციო სააგენტოა, თუმცა, სიახლეების დანერგვას არასდროს ერიდება და ყოველთვის პირველი უწყობს ფეხს. როიტერსში დღეს 2300 პროფესიონალი და 14 000-ზე მეტი მოქალაქე რეპორტიორი მუშაობს მსოფლიოს 40-ზე მეტ ქვეყანაში. მისი ერთ-ერთი რედაქტორი ტომ გლოსერი მიესალმება ტრადიციული მედიისა და სამოქალაქო ჟურნალისტიკის შერწყმის ახალ კონცეფციას, თუმცა, იგი მიიჩნევს, რომ ყოველთვის დადგება საჭიროება ჟურნალისტური ნაშრომების რედაქტირების. მისი აზრით, ახალი მედიის ეპოქაში ტრადიციული მედიის მიმდევარი გამოცემების როლი კონტენტის გაკონტროლებასა და რედაქტირებაშია.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, რამდენიმე დასავლურ ქვეყანაში სამოქალაქო

1 Nip, J. Exploring the second phase of public journalism. Journalism Studies, 2016. გვ. 212-236.

ჟურნალისტიკას ათწლეულების წინ ჩაეყარა საფუძველი და დღეს უკვე ახალი მედიის სრულფასოვანი კომპონენტია. საქართველოში კი საკმაოდ ახალ მიმართულებად ითვლება, რომელიც ქართულ მედიასივრცეში თავის დამკვიდრებას ჯერ კიდევ ცდილობს. თუმცა, დღითიდღე იზრდება იმ ვებ-პლატფორმების რაოდენობა, რომელზეც მოქალაქე ჟურნალისტები თავიანთ კონტენტს ათავსებენ. ზოგიერთი მათგანი კი გასულ წლებში საკმაოდ დიდი პოპულარობით სარგებლობდა, თუმცა, დღეს უკვე აღარ ფუნქციონირებს.

ერთ-ერთი ასეთი გახლდათ, სამოქალაქო ჟურნალისტიკის კლუბის (CJC), კუთვნილი ბლოგი „მე რეპორტიორი / **Ireporter.ge**“. კლუბის დამფუძნებლისა და ჩვენს ქვეყანაში ამ დარგის ერთ-ერთი პიონერის, ნინო ჭელიძის განცხადებით, ბლოგის მიზანი იყო საქართველოში სამოქალაქო ჟურნალისტიკის განვითარება. ნებისმიერ ადამიანს ჰქონდა საშუალება საკუთარი აზრის, მოპოვებული ფოტო და ვიდეო მასალის გამოქვეყნების. გასულ წლებში „მე რეპორტიორის“ ფარგლებში აგრეთვე განხორციელდა სამი საგრანტო პროექტიც.

ვებ-გვერდი **www.Ireporter.ge** გახლდათ მოქალაქე ჟურნალისტებისათვის განკუთვნილი კლასიკური სახის ონლაინ პლატფორმა. საიტზე გვხვდებოდა რვა განსხვავებული კატეგორია: ვიდეო რეპორტიორი, ლიტერატურული რეპორტიორი, პოლიტიკური რეპორტიორი, საზოგადოება, მეცნიერება, ფოტორეპორტიორი, ART რეპორტიორი, რა არის ახალი წარსულში და უკატეგორიო.

ვებ-გვერდზე ყველა მასალა რედაქტირების გარეშე გვხვდებოდა. საიტზე დასაქმებულთაგან არცერთი არ იყო პროფესიონალი ჟურნალისტი. შესაბამისად, მათ მიერ გამოქვეყნებულ მასალებში ხშირად გვხვდებოდა პირადი მოსაზრებები და გაშუქებული მოვლენების სუბიექტური აღქმები. გვერდს ყოველდღიურად მინიმუმ 2 500 უნიკალური მომხმარებელი ჰყავდა, რაც იმ დროისათვის რეიტინგის კუთხით საკმაოდ კარგ მაჩვენებლად ითვლებოდა.

ვებ-გვერდის მთავარი ადმინისტრატორისა და რედაქტორის ნინო ჭელიძის განმარტებით, საიტი **Ireporter.ge** დაიხურა 2014 წელს. იგი ამის ძირითად მიზეზად ასახელებს ამ მიმართულებით მომუშავე გარკვეული საერთაშორისო ორგანიზაციების მხრიდან მედიადაფინანსების მნიშვნელოვან შემცირებას მას შემდგომ, რაც ამოიწურა თავდაპირველად გამოყოფილი გრანტები. ორგანიზაციებმა პრიორიტეტად დაისახეს ისეთი ვებ-გვერდების დაფინანსება, რომელიც შემდგომ ფინანსურ დამოუკიდებლობას შედარებით უფრო მარტივად შეძლებდნენ. სამწუხაროდ, მოქალაქე ჟურნალისტების ხელშეწყობა დიდად პრიორიტეტული არც ადგილობრივი ბიზნესისთვის აღმოჩნდა.

მორიგი პლატფორმა, რომელიც ქართული სამოქალაქო ჟურნალისტიკის ისედაც მწირ ისტორიაში ერთ-ერთი პირველთაგანი იყო და დღეს აღარ არსებობს იყო სტუდია თვითმხილველის ვებ-გვერდი **www.gogrupmedia.net**, რომლის სლოგანიც გახლდათ: „ჩვენ არ ვეძებთ გამორჩეულ ადამიანებს, ჩვენთვის საინტერესო ჩვეულებრივი ადამიანები არიან“. ამ პლატფორმაზე რიგითი მოქალაქეები ვიდეო სიუჟეტებს ქმნიდნენ.

საიტზე განთავსებული მასალების უმრავლესობა მოქალაქე რეპორტიორების მიერ იყო გადაღებული და ძირითადად მასში საკუთარ გარშემო არსებულ სიტუაციას გადმოსცემდნენ. რედაქციისთვის მეტად პრიორიტეტული რეგიონებში მიმდინარე მოვლენები იყო. საიტის გაუქმების რეალურ მიზეზად ყოფილი რედაქტორები ბოლო პერიოდში შემოსული მასალების მცირე რაოდენობას ასახელებენ. მათი თქმით, ენთუზიასტი მოქალაქე ჟურნალისტების რიცხვი, მითუმეტეს რეგიონებში სწრაფი ტემპით იკლებდა.

2012 წლამდე არსებობდა რადიო თავისუფლების სპეციალურად მოქალაქე

ჟურნალისტებისათვის განკუთვნილი ვებ-ჩანართიც radiotavisupleba.ge, სამოქალაქო ჟურნალისტიკა - რადიო თავისუფლება, სადაც ნებისმიერ მომხმარებელს შეეძლო აეტვირთა ფოტო, ვიდეო ან აუდიო ფაილი და სურვილისამებრ ტექსტური კომენტარებიც დაერთო. აღნიშნულ ბლოგზე საკუთარი მასალის გამოქვეყნება შეეძლო ნებისმიერ მოქალაქე ჟურნალისტს. თუმცა, მასალა გამოქვეყნებამდე აუცილებლად გადიოდა შესაბამის რედაქტირებას.

ჩანართში ძირითადად ჭარბობდა სპორტული და კულტურული მოვლენების ამსახველი მასალები. საინტერესო ფაქტია, რომ ჩანართის არქივში ატვირთული ბოლო ჟურნალისტური ნამუშევარი 2012 წლის 1 ოქტომბრით (საპარლამენტო არჩევნების დღე) თარიღდება. თავად რადიო თავისუფლების რედაქცია კი ვებ-ჩანართის შეწყვეტასა და საპარლამენტო არჩევნების შედეგს შორის კავშირს კატეგორიულად უარყოფს.

სამწუხაროდ, დღეს, საქართველოში მოქალაქე ჟურნალისტებისათვის განკუთვნილი მედია პლატფორმების სერიოზული დეფიციტია. უფრო მეტიც, საერთოდ აღარ მოიძებნება უშუალოდ ამ მიმართულებით მომუშავე ინტერნეტ გამოცემები. აღნიშნული გარემოება, სავარაუდოდ უკავშირდება ამ სფეროთი დაინტერესებული პირების სოციალურ ქსელებში მეტად იზნტეგრაციას.

თუკი ათი წლის წინ სოციალური ქსელები ნაკლებად პოპულარული იყო ჩვენს ქვეყანაში და არ წარმოადგენდნენ ინფორმაციის გავრცელების ძლიერ ინსტრუმენტს, ახლა უკვე ყველას შეუძლია გახდეს არა მხოლოდ მისი მომხმარებელი, არამედ შექმნას თავისი კონტენტიც, სადაც სხვადასხვა საშუალებით გაავრცელებს იმ ჟურნალისტურ პროდუქტს, რომელსაც ადრე ზემოთ ნახსენებ ვებ-გვერდებზე ვხვდებოდით. სოციალური ქსელების დახმარებით, მათ აქვთ გაცილებით დიდი შესაძლებლობა, როგორც ფართო აუდიტორიაზე გასვლის, ისე საზოგადოების მხრიდან მეტად ჩართულობისა და ინტერაქტიურობის.

დასკვნა

კვლევის მიზანი იყო, ინტერნეტში ემპირიულ ველზე დაკვირვებით იმის გაგება თუ რამდენად არის განვითარებული საქართველოში სამოქალაქო ჟურნალისტიკის მიმართულება. იმპირიულ მიზნებს გარკვევა, რის გამოც მოქალაქე ჟურნალისტები აღარ არიან ისეთი აქტიურები, როგორც დაახლოებით ათიოდე წლის წინ. ქართულ მედიასივრცეში თითქმის აღარ გვხვდება სამოქალაქო ჟურნალისტიკის ელემენტები. მოქალაქე ჟურნალისტები ვებ-პლატფორმების ნაცვლად საკუთარი კონტენტის განთავსებას სოციალურ ქსელებში ამჯობინებენ.

ისინი ამის მიზეზად საზოგადოების მხრიდან ინტერაქტიურობის გაზრდასა და ინფორმაციის კიდევ უფრო სწრაფად გავრცელებას ასახელებენ. შესაბამისად, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ სამოქალაქო ჟურნალისტიკის მიმართულება, თავისი კლასიკური გაგებით, საქართველოში ფაქტობრივად აღარ არსებობს.

დასკვნის სახით, შეგვიძლია შევაჯამოთ, რომ გლობალიზაციის პირობებში საერთაშორისო მედიის განვითარების ძირითად ტენდენციებში ნაგულისხმევია სრულიად ახალი ჟურნალისტური მიმდინარეობების ჩამოყალიბება. ციფრულ ეპოქაში ჟურნალისტს გაცილებით მეტი პროფესიული უნარის გამოდუშავება სჭირდება, ვიდრე უწინ, რასაც ქართულ მედიასივრცეში დასაქმებული ადამიანებიც ცდილობენ მოერგონ. თუმცა, ამ მიმართულებით სამუშაო ჯერ კიდევ ბევრია. შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ბოლო პერიოდში, საქართველოში სამოქალაქო ჟურნალისტიკის კუთხით საერთოდ არაფერი იქმნება.

ბიბლიოგრაფია

1. Banda, Fackson. Citizen Journalism & Democracy in Africa. An Explanatory Study. 2010.
2. Lee, Laurie Thomas. Multimedia Journalism: The Age of New Technology and New Opportunities. 2008. გვ. 3-6.
3. Nip, Joyce. Exploring the second phase of public journalism. Journalism Studies, 2016. გვ. 212-236.
4. Stevens, Jane. Multimedia Storytelling. Retrieved from Journalism. berkeley.edu. 2014.
5. Thompson, Derek. «Snow Fall» Is not the Future of Journalism. The Atlantic. 2012.
6. Ingram, Mary. The good - and the bad - about the NYT's Snow Fall feature. from gigaom.com. 2016.
7. Zerba, Amy. Redefining Multimedia Toward a More Packaged Journalism Online. 2004.
8. Packer, Randall. & Jordan, Ken. Multimedia: From Wagner to Virtual Reality. 2001.
9. Lister, Martin. New media: A critical introduction. New york: Routledge. 2009.
10. Gillmor, Dan. We the Media. O'Reilly. 2004.
11. Auletta, Ken. Googled: The end of the world as We Know it, Penguin Press, New york. 2009.

რეზიუმე

ჟურნალისტიკის ყოველდღიურად განვითარების პროცესში მნიშვნელოვანია გავიაზროთ და შევისწავლოთ სხვადასხვა ჟანრების მახასიათებლები, მათი როლი და ადგილი მედია ბაზარზე. დღეს, სოციალური მედია და სხვადასხვა ონლაინ პლატფორმები ამის ფუფუნებას ნამდვილად იძლევა, რაც გვაძლევს საშუალებას იმისა, რომ ჩვენი გონება, კრიტიკული ხედვა და აზროვნება გავაუმჯობესოთ.

გუტენბერგის ეპოქიდან მოყოლებული ცუკერბერგის ეპოქის ჩათვლით მედია ყოველთვის იყო, არის და იქნება როგორც გლობალური ისე ლოკალური, პოლიტიკური, სოციალური, თუ სხვა დარგების „მაჯისცემის შემტყობარი“ და საზოგადოებამდე მიმტანი. მედია პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ პროცესებს თავისებურ ბიძგს აძლევს. საზოგადოებაზე მისი გავლენა დიდია და ამიტომაცაა ანგარიშგასაწევი. ვინაიდან, გლობალიზაციისა და ახალი ტექნოლოგიების ეპოქაში ნებისმიერ ადამიანს შეუძლია თავად გახდეს ინფორმაციის გამავრცელებელი, ამიტომ მრავალი ახალი ჟურნალისტური მიმართულება იქმნება და ვითარდება, მათ შორის გახლავთ სამოქალაქო ჟურნალისტიკა. მოქალაქე ჟურნალისტები მთელ მსოფლიოში დიდი პოპულარობითა და საზოგადოების მხარდაჭერით სარგებლობენ.

CHALLENGES OF CITIZEN JOURNALISM IN THE MODERN INTERNATIONAL AND GEORGIAN MEDIA SPACE

Davit Dolidze

Ph. D. Student of Mass Communication Doctoral Educational Program

Caucasus International University

Marine Vekua

Professor of Georgian International University

Abstract

In the daily development process of journalism, it is important to understand and study the characteristics of different genres, their role and place in the media market. Today, social media and various online platforms really provide the luxury of this, allowing us to sharpen our minds, critical vision and thinking.

From the age of Gutenberg to the age of Zuckerberg, the media has always been, is, and will be both global and local, political, social, and other fields of “pulse reporting” and delivering to the public. The media gives political and social processes a special impetus. Its influence on the society is great and therefore it is accountable. Since, in the era of globalization and new technologies, any person can become a disseminator of information, therefore many new journalistic directions are created and developed, including civil journalism. Citizen journalists enjoy great popularity and public support all over the world.

Keywords: Media and globalization, new media, citizen journalism, international media brands.

სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების მედიის, კერძოდ, ტელევიზიის ინტერესი განათლების საკითხებისადმი

მარიამ ქარჩავა-შარტავა
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის
სოციალურ და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის
მასობრივი კომუნიკაციის სადოქტორო პროგრამის დოქტორანტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2025.54.12>

საკვანძო სიტყვები: სამხრეთ კავკასიის ქვეყნები, მასმედია, ინტერნეტი, ტელევიზია, საქართველოს ტელევიზიები, სომხეთის ტელევიზიები, აზერბაიჯანის ტელევიზიები, განათლება, განათლების საკითხები, განათლების პოლიტიკა, საგანმანათლებლო გადაცემები.

განათლების კვლევის კარტოგრაფირება პოსტ-საბჭოთა ქვეყნებზე: ბიბლიომეტრიკული ანალიზი

პირველი კვლევის (Daniel Hernandez-Torrano , Laura Karabassova , Zhanna Izenkova , Matthew G.R. Courtney, 2021) მთავარი მიზანი არის ყოფილი საბჭოთა კავშირის განათლების სისტემის საკითხებზე ჩატარებული კვლევების, მათი სტრუქტურისა და განვითარების პროცესის შესწავლა და ანალიზი.

დროით ჩარჩოდ აღებულია პერიოდი საბჭოთა კავშირის დაშლიდან დღემდე.

მოცემულ სტატიაში ავტორები აღნიშნავენ, რა სიხშირით აქვეყნებენ სამეცნიერო ნაშრომებს განათლების საკითხებთან დაკავშირებით ბოლო 15 წლის განმავლობაში ყოფილი საბჭოთა კავშირის ქვეყნები. ავტორების დაკვირვებით, კვლევების რაოდენობა განათლების სფეროში მომატებულია, მაგრამ პრობლემა მდგომარეობს იმაში, რომ მათი წვლილი საერთაშორისო ლიტერატურაში მაინც მწირია. მთავარ პრობლემას წარმოადგენს დისპროპორცია პოსტ-საბჭოთა ქვეყნების მკვლევრების მიერ კვლევების გამოქვეყნების რაოდენობაში. თუ რუსეთი, უკრაინა, ესტონეთი მოწინავენი არიან სამეცნიერო სტატიების გამოქვეყნების რაოდენობითა და ციტირების კუთხით, ცენტრალური აზიის ქვეყნებს, ყაზახეთის გამოკლებით, მინიმალური წვლილი შეაქვთ სამეცნიერო დარგში.

ავტორები აღნიშნავენ, რომ საბჭოთა კავშირის დროს ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემების გადაჭრის მთავარ გზად მეცნიერება და განათლება წარმოედგინათ, ამიტომაც მასში საკმაოდ დიდი ფინანსური რესურსი იდებოდა. საბჭოთა კავშირის მეცნიერება იყო ერთ-ერთი მოწინავე მთელ მსოფლიოში, ამიტომაც ტექნიკურსა და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებაში მიღწეული შედეგები ყურადღებას იპყრობდა სხვა სახელმწიფოების მხრიდან. მაგრამ ამავე დროს სტატიის ავტორები ხაზგასმით აღნიშნავენ იმ გარემოებას, რომ საბჭოთა კავშირის დროს განათლება იყო კონტროლირებადი მმართველი რგოლების მიერ და ხშირად იმდროინდელი მთავრობა საზოგადოებრივ და ჰუმანიტარულ მეცნიერებებს პოლიტიკური პროპაგანდისთვის იყენებდა.

ავტორების აზრით, საბჭოთა კავშირის დაშლას და ქვეყნების დამოუკიდებლობის მოპოვებას თან უნდა მოჰყოლოდა პოლიტიკური და ეკონომიკური გადასხვაფერება უკეთესობისკენ. მაგრამ პოსტ-საბჭოთა ქვეყნებში განვითარებულმა ფინანსურმა კრიზისმა გამოიწვია კვლევითი ინფრასტრუქტურის და ნაშრომების ხარისხის

საგრძნობლად ვარდნა. ამის გარდა, ავტორები მსჯელობენ კიდევ ერთ პრობლემაზე, რომელიც მდგომარეობს იმაში, რომ მეცნიერების დიდმა ნაწილმა დაბალი ანაზღაურების გამო შეიცვალა პროფესია, ან სპეციალიზებული სახელმწიფო კვლევითი ცენტრებიდან გადავიდა უნივერსიტეტში და დაკავდა მხოლოდ პედაგოგიური საქმიანობით.

თუ საბჭოთა პერიოდში განათლების მიმართულებით დიდი ინვესტიცია იდებოდა, თუმცა ამ თემის გაშუქება საბოლოოდ იყო იდეოლოგიზებული, პოსტსაბჭოთა ქვეყნების მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდგომ საგანმანათლებლო სფეროში სამეცნიერო პროდუქტი რაოდენობრივად შემცირდა და გავრცელდა დასავლური ნაშრომებისა და სტატიების კოპირების ტენდენცია.

ჩატარებულმა კვლევამ აჩვენა, რომ სამეცნიერო ნაშრომების რაოდენობამ მოიმატა მხოლოდ იმის გამო, რომ შემოიღეს ციტირების ინდექსი და არა იმიტომ, რომ გაიზარდა ზოგადად ამ თემის სიღრმისეულად შესწავლისადმი ინტერესი.

ავტორი გვიჩვენებს განათლების საკითხებისადმი პოსტ-საბჭოთა ქვეყნების სამეცნიერო და საუნივერსიტეტო წრეების მხრიდან გამოჩენილ მცირე ყურადღებას და შესწავლის დაბალ ხარისხს. ე.ი. თუ უნივერსიტეტის და სამეცნიერო ინსტიტუტების დონეზე არ იგრძნობა მკვეთრად წინ გადადგმული ნაბიჯები, არ ტარდება სათანადო ღონისძიებები, არც ტელევიზია იქნება დაინტერესებული არსებული თემის გაშუქებაში.

ტელევიზიის ეფექტი აკადემიურ მოსწრებასა და ენების ათვისებაზე წინასასკოლო ბავშვებში

მეორე კვლევაში (Avosa Arthur Ahinda, Zadock Obuchere Murundu, Michael Okello Okwara, Benson Charles Odongo, Joel Okutoyi, 2014) ავტორები განიხილეს ტელევიზიას, როგორც მასობრივი კომუნიკაციის ყველაზე მძლავრ საშუალებას და მსჯელობენ, თუ რამდენად დიდ გავლენას ახდენს იგი სკოლამდელი ასაკის ბავშვებზე.

მათი აზრით, ტელევიზიის ზომიერად ყურება დიდ როლს თამაშობს ბავშვების განვითარებასა და გართობაში, მაგრამ იმ შემთხვევაში, თუ ხდება ამ მასობრივი კომუნიკაციის საშუალების „ზედოზირებით“ გამოყენება, მოსწავლეებს სასწავლო დაწესებულებაში უკვე უჭირთ მეცადინეობაზე კონცენტრირება, ასევე მათ უვითარდებათ ენობრივი ბარიერი და ექმნებათ პრობლემები მეტყველებაში.

ავტორების აზრით, დღევანდელ რეალობაში აუდიტორიას გარკვეული უნდობლობა უჩნდება ტელევიზიების საეთერო ბადისა და სარედაქციო პოლიტიკის მიმართ, ვინაიდან გადაცემათა ნაწილი არ გადის შემოწმებას, მომატებულია სატელევიზიო პროდუქტის რაოდენობა, მაგრამ ამავე დროულად შემცირებულია ხარისხი - რაც უკვე წარმოადგენს პრობლემას.

ავტორები თავიანთ ნაშრომში იძლევიან რეკომენდაციას, რომლის თანახმადაც მოუწოდებენ პედაგოგებსა და მშობლებს, გამოიჩინონ მეტი აქტიურობა და მიიღონ მონაწილეობა სათანადო საგანმანათლებლო გადაცემების შერჩევაში. მხოლოდ ამის შემდეგ გავლენ ეს გადაცემები ეთერში და იქნებიან სკოლამდელი თუ სკოლის ასაკის ბავშვებისთვის გათვლილნი.

სტატიის ავტორების აზრით, მიუხედავად მასობრივი კომუნიკაციის საშუალებების სხვადასხვა მიმართულებისა, სწორედ ტელევიზია ახდენს ყველაზე დიდ გავლენას და თამაშობს ყველაზე დიდ როლს განათლების პროპაგანდაში.

დასკვნის სახით, ავტორები აღნიშნავენ, რომ ბავშვობაში ტელევიზიის დიდი დროის ინტერვალით ყოველდღიურად ყურებას აქვს გრძელვადიანი უარყოფითი შედეგები მოსწავლის აკადემიურ მოსწრებაზე და შემდგომ სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობასა და კეთილდღეობაზე. ფართო აუდიტორიისთვის განკუთვნილი

სატელევიზიო გადაცემების ყურება იწვევს სკოლამდელ ბავშვებში მეტყველების, მშობლიური ენის ცოდნის დაბალ ხარისხს და შენელებულ განვითარებას.

ენობრივი გახლეჩა - ინგლისური ენის დონის ამაღლება, როგორც გზა ინტერნეტისკენ (სომხეთის, აზერბაიჯანის და საქართველოს მაგალითები)

კვლევის ავტორები მესამე სამეცნიერო სტატიაში (KATY E. PEARCE University of Washington, USA RONALD E. RICE University of California, Santa Barbara, USA, 2014) განიხილავენ ციფრული უთანასწორობის პრობლემას, ამ კონცეპტუალურ კონსტრუქციაში იგულისხმება რიგი ქვეყნების მოსახლობის მიერ ინტერნეტის, როგორც ინფორმაციის მოძიების თანამედროვე და სწრაფი ინსტრუმენტის, ვერგაგება და არასათანადოდ გამოყენება/მოხმარება.

ნაშრომში მოცემულია ინტერნეტის შესახებ ცნობადობის, მისი ხშირი გამოყენებისა და გავლენის ურთიერთკავშირის ანალიზი სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებში.

ავტორები ციფრული უთანასწორობის განმაპირობებელ ფაქტორებად შემდეგ ცვლადებს ასახელებენ: ასაკი, ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობა, განათლება/განათლების დონე, ინგლისური ენის ცოდნა და გარემო. ეს ცვლადები მათ იერარქულად აქვთ დალაგებული; მაგალითად, ინტერნეტის შესახებ ცნობადობის კატეგორიის ფარგლებში მეორე ადგილს იკავებს ინგლისური ენის ფლობა, ხოლო პირველ ადგილზე ქვეყნის განათლებისა და ეკონომიკის მდგომარეობა სახელდება. მიუხედავად იმისა, რომ მსოფლიოს განსაზღვრულ წერტილებში, ეგრეთ წოდებულ განვითარების გარდამავალ ეტაპზე მყოფ ქვეყნებში, ინტერნეტთან წვდომისა და გამოყენების პრობლემა გვარდება, მკვლევრების აზრით, ეს საკითხი მაინც საჭიროებს კომპლექსურ განხილვას.

ავტორები ასაბუთებენ, თუ რატომ აიღეს საკვლევ ველად პოსტსაბჭოთა ქვეყნები: აზერბაიჯანი, სომხეთი და საქართველო.

პირველი მიზეზი – მათი აზრით, ეს ის ქვეყნებია, სადაც განათლების დონე მაღლა იწევს, მაგრამ იმავდროულად ეკონომიკური მდგომარეობა არ უმჯობესდება.

მეორე მიზეზი – ამ სახელმწიფოებში ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელი ბევრი ჯგუფი ცხოვრობს, და, – აქედან გამომდინარე, ლოგიკურად, – ადამიანთა ეს ჯგუფი უნდა ეყრდნობოდეს უცხო ენების ცოდნას, უცხო ენების ცოდნა კი ამარტივებს ინტერნეტის გამოყენებას. მათი ანალიზის მიხედვით, ამ ქვეყნებში დგას ქსელური კავშირების რთულად ჩანერგვისა და არასწორად გამოყენების პრობლემა.

ავტორების დაკვირვებით, სამივე ქვეყანაში სოციალურ ფენებს შორის უთანასწორობა გაზრდილია, ხოლო ინტერნეტის შესახებ ცოდნის დაბალი დონე, მისი დანერგვასა და გამოყენებასთან დაკავშირებული სირთულეებია უფრო ამძაფრებს ამ პრობლემას და მოსახლეობას ბარიერს უქმნის სოციალური და სამოქალაქო რესურსების მიღებაში.

ავტორები გვთავაზობენ ტექნოლოგიების სოციალურ უთანასწორობაზე გავლენის ჰიპოთეზას, რომლის თანახმად, ინფორმაციულ-კომუნიკაციური ტექნოლოგიები სარგებელს მოუტანენ მხოლოდ იმათ, ვინც ისედაც საზოგადოების მაღალ ფენებს განეკუთვნება.

განსხვავებები სოციალურ-დემოგრაფიული მახასიათებლებში, ფინანსურ ხელმისაწვდომობაში, უნარებში, ინტერესებსა და ინფრასტრუქტურაში ჯაჭვურად ასახავენ შემდგომ ეტაპებზე განსხვავებას შესაძლებლობებში, ხარჯებსა და ბარიერებში. ამიტომაც უპირატესობა ამ თეორიის თანახმად ექნება იმათ, ვისაც მეტი რესურსი აქვს. შესაძლოა პატარა ცვლილებები კაპიტალის გაფართოების და ქსელური კავშირების უფრო მარტივი წვდომის ხარჯზე, მაგრამ უთანასწორობა მაინც იგრძნობოდეს იქნება.

საგანმანათლებლო ტელევიზია

მეოთხე კვლევა (Paulo Nuno Vicente; Margarida Lucas, 2020) ძირითადად საგანმანათლებლო ტელევიზიის თეორიულ განმარტებას და მის მთავარ დანიშნულებას, მთავარ ფუნქციებსა ეძღვნება. ნაშრომის ავტორები მიიჩნევენ, რომ მასობრივი კომუნიკაციების გავრცელებული ფორმა - ტელევიზია, დიდაქტიკურ მიზნებს ემსახურება. ამ მიზნებში გამოიყოფა აუდიტორიის ცნობადობის ამაღლება საგანმანათლებლო/შემეცნებითი გადაცემების გაშუქების ხარჯზე.

ნაშრომის საწყის ეტაპზე მკვლევრები საგანმანათლებლო ტელევიზიას ისტორიულ კრილში განიხილავენ და მაგალითად BBC მოჰყავთ, რომელმაც ჯერ კიდევ 1924 წელს დაიწყო ეროვნული რადიომაუწყებლობა სკოლებისთვის, რათა ბრიტანელ თითოეულ ახალგაზრდა მოქალაქეს ჰქონოდა წვდომა საგანმანათლებლო კონტენტთან. ამ ტენდენციის განვითარება მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ უფრო საგრძნობი გახდა და არა მარტო ბრიტანეთმა არამედ აშშ-მაც „Public Broadcasting System“ და კანადამაც „TV On-Tario“ დაიწყო ზემოთ ხსენებული ტელევიზიების მეშვეობით შემეცნებითი მედიაპროდუქტის მასებზე გავრცელება. სატელევიზიო საგანმანათლებლო პროგრამები იყოფოდნენ ორ კატეგორიად: გადაცემათა პირველი ნაწილი იყო გათვლილი სკოლების, კოლეჯების, უმაღლესი სასწავლო დაწესებულებების მოსწავლეებისა და სტუდენტებისთვის, ხოლო გადაცემათა მეორე ნაწილი აშუქებდა მიმდინარე ახალ ამბებს მეცნიერებაში, ხელოვნებაში, მედიცინაში, რომლებიც არ იყო გათვლილი აუდიტორიის სწავლებისთვის, მაგრამ ატარებდნენ შემეცნებით ხასიათს.

ავტორები თავიანთ ნაშრომში გამოყოფენ იმ ისტორიულ ფაქტს, როდესაც ბრიტანეთის ღია უნივერსიტეტმა 1971 წელს დაიწყო ყველასთვის ხელმისაწვდომი სალექციო კურსების შემუშავება და ტელე-რადიოარხების გადაცემების, როგორც მთავარი წყაროების გამოყენება. ეს კურსები იყო გათვლილი იმ საზოგადოების ნაწილისთვის, რომლებმაც ვერ მოახერხეს უმაღლეს სასწავლებელში ჩარიცხვა, თუმცა ჰქონდათ სურვილი, რომ ამაღლებინათ მათი ცოდნა. ამგვარად, ჩვენ ვხედავთ ღია მაგალითს, თუ როგორ შერწყმულად შეედგმოთ ჯერ კიდევ მეოცე საუკუნეში საგანმანათლებლო დაწესებულებებსა და მასმედიას მუშაობა, რათა მიეღწიათ საერთო მიზნისთვის - საზოგადოების ცოდნის ამაღლებისთვის.

ავტორების აზრით „ოქროს შუალედი“ დღევანდელ დილემაში მასობრივი კომუნიკაციების საშუალებების მეშვეობით განათლების მიღებასთან დაკავშირებით - არის სატელევიზიო გადაცემებთან წვდომის პროპორციულად შეზღუდვა. თუ ტელეგადაცემა გარკვეული დროის მონაკვეთით იქნება დართული ბავშვებისთვის - მაშინ იგი დადებითაც მოახდენს მათზე ზეგავლენას. მაგრამ აქვე მკვლევრები აღნიშნავენ, რომ 21-ე საუკუნის მთავარი გამოწვევა, რომელიც აფერხებს ბავშვების გონებრივ განვითარებას - არის სმარტფონების ზედოზირებით გამოყენება, რომლებიც არა თუ საგანმანათლებლო, არამედ მხოლოდ გასართობ და „დროის გასატან“ ფუნქციას ასრულებენ. ავტორების აზრით, სწორედ ტელეფონი და ღია წვდომა ინტერნეტთან ადრეული ასაკიდან არის ის შემაფერხებელი ფაქტორი, თუ რატომ განიხილება ბოლო დროს მასმედია არა როგორც „მასწავლებელი“, არამედ როგორც „ხელის შემშლელი ინსტრუმენტი“.

პანდემიის პოლიტიკა, პედაგოგიკა და პრაქტიკა: ციფრული ტექნოლოგიები და დისტანციური განათლება კორონავირუსის საგანგებო მდგომარეობის პერიოდში

მეხუთე სამეცნიერო სტატიაში (Ben Williamson, Rebecca Eynon & John Potter, 2022) მკვლევარები დროით ჩარჩოდ 2020-2022 წლებს, კორონავირუსის პანდემიის პერიოდს იღებენ, ხოლო საკვლევ ობიექტად განათლების სისტემა, კერძოდ-დისტანციური

სწავლება აქვთ აღებული. თემა საკმაოდ აქტუალურია, თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ სწორედ გლობალურმა ინფექციამ და ავადმყოფობამ, მოსახლეობის ჩაკეტვამ და საგანმანათლებლო დაწესებულებების მასობრივმა დახურვამ მსოფლიო ქვეყნების ყველა უწყება, მათ შორის განათლების სექტორიც გამოწვევების წინაშე დააყენა.

ავტორები თავიანთ კვლევას ზოგადი მსჯელობით იწყებენ და საუბრობენ იმაზე, თუ როგორ უბიძგა მსოფლიოს covid-19-მა თანამედროვე ტექნოლოგიების უფრო სიღრმისეული და ინტენსიური შესწავლისკენ, გამოყენებისკენ. მიუხედავად იმისა, რომ ონლაინ-რესურსების ჩანერგვა ჯერ კიდევ პანდემიამდე მიმდინარეობდა, სასწავლო დაწესებულებებში, მეტწილად მაინც ტრადიციულ მიდგომებს იყენებდნენ, დღევანდელ რეალობაში კი, რთული გახდა გაკვეთილის თუ ლექციის მხოლოდ სახელმძღვანელოს მეშვეობით ჩატარება.

ავტორები აღნიშნავენ, რომ დისტანციური განათლება, დისტანციური სწავლება და ზოგადად ონლაინ სწავლება არ იყო პედაგოგიკის დარგში ახლად გამოგონილი მიდგომა, რომელიც საჭიროებდა რადიკალურად სხვა სასწავლო გეგმის შემუშავებას, მაგრამ პანდემიის შემდეგ ონლაინ-სწავლებამ განახლებული მნიშვნელობა მიიღო და გამრავალფეროვნდა.

სტატიის ავტორები თავიანთ ნაშრომში საუბრობენ BBC-ზე, რომელმაც 2020 წელს თავის საეთერო ბადეში გამოყო ცალკე ადგილი და დრო დაუთმო ონლაინ-სკოლას, რომელშიც მიდიოდა სასკოლო საგნების კვალიფიციური პედაგოგების მიერ ახსნა. გარდა ამისა BBC-იმ დაამატა Covid-19-ის პერიოდში საგანმანათლებლო გადაცემები, რომლებიც ყველა ასაკის მოსწავლეზე თუ სტუდენტზე იყო გათვლილი. მკვლევრები მსგავს პრაქტიკას დადებით ჭრილში განიხილავენ, მაგრამ აქვე აღნიშნავენ იმ რისკებს, რომლებიც დაკავშირებულია ონლაინ-პლატფორმების ზრდასთან და აქედან გამომდინარე ადამიანური რესურსების სასწავლო დაწესებულებებში შემცირებასთან.

შეჯამება

ზემოთ მოცემული თითოეული სამეცნიერო ნაშრომი აღიარებს იმ ფაქტს, რომ დღევანდელი საზოგადოება არ იღებს საჭირო რაოდენობით ხარისხიან საგანმანათლებლო პროდუქტს, ისინი უკავშირებენ ასეთ ტენდენციას რამდენიმე განმაპირობებელ ფაქტორს. ერთ-ერთი მასმედიის არასწორ სარედაქციო პოლიტიკასა და საზოგადოების მხრიდანაც მარტივად აღსაქმელი, გასართობი ჟანრის ინფორმაციისკენ მიდრეკილებაზე მიგვითითებს. ასევე მეცნიერების აზრი ემთხვევა იმის თაობაზე, რომ ინტერნეტის ჭარბად და არასწორად გამოყენება არის ის განმაპირობებელი ფაქტორი, თუ რატომაც არის აუდიტორიის ზოგადი ცოდნა შემცირებული.

აზრთა სხვადასხვაობას მკვლევრებში იწვევს თავად ტელევიზიის ზეგავლენა საზოგადოებრივ აზრზე. ნაწილი მიიჩნევს, რომ იგი აფერხებს წინასასკოლო ასაკის ბავშვების აზროვნებას, ხოლო მეორე მხარე მიიჩნევს, რომ დღევანდელი სატელევიზიო გადაცემები პირიქით ხელს უწყობენ ბავშვების გონებრივ განვითარებას. მაგრამ ორივე მხარე თანხმდება იმაზე, რომ სწორი მიმართულებით ტრადიციული და ახალი მედიის გამოყენებამ შესაძლოა მოიტანოს სარგებელი მოსწავლისთვის სწავლა-სწავლების პროცესში.

სამეცნიერო სტატიებში ასევე ყურადღება ეთმობა დისტანციურ სწავლებას, სოციალური ქსელების, ონლაინ-პლატფორმებისა და ონლაინ-სკოლების, როგორც ალტერნატიული სწავლების მეთოდის გამოყენებას. თუმცა მკვლევართა უმეტესობა თანხმდება იმ საკვანძო აზრზე, რომ ეს ყოველივე უნდა იყოს გამოყენებული, როგორც დამატებითი და არა ჩამნაცვლებელი კომპონენტი სასწავლო პროცესში.

უნდა აღინიშნოს, რომ ზემოთ ხსენებულ ნაშრომებში ხაზგასმით მიდის საუბარი მედია საშუალებების, კერძოდ ტელევიზიის, როგორც მასმედიის ერთ-ერთ მძლავრ ინსტრუმენტზე, რომელსაც შეუძლია, როგორც საინტერესო მასწავლებლის, ასევე გონებრივი შესაძლებლობების განმავითარებლის როლი მოიგოს. მთავარია, ეს ყოველივე მაყურებლის მხრიდან იყოს სწორად აღქმული, ხოლო სატელევიზიო კომპანიების მიერ სწორად და დროულად მიწოდებული.

გასათვალისწინებელია ის ფაქტორიც, რომ მასობრივი კომუნიკაცია არის ორმხრივი პროცესი, სადაც არა მარტო ინფორმაციის გავრცელება, არამედ უკუკავშირის მიღებაც არის ძალიან მნიშვნელოვანი. ხოლო ამ ორმხრივ პროცესს ასევე ხელს უნდა უწყობდეს რეფორმები, რომლებშიც სწავლა-სწავლების პროცესში მედიის როლი სწორად იქნება განსაზღვრული.

ბიბლიოგრაფია

1. Ben Williamson, Rebecca Eynon & John Potter. (2022, May 21). Pandemic politics, pedagogies and practices: digital technologies and distance education during the coronavirus emergency. *Learning, media and technology*, pp. 107-114.
2. Avosa Arthur Ahinda, Zadock Obuchere Murundu, Michael Okello Okwara, Benson Charles Odongo, Joel Okutoyi. (2014). EFFECTS OF TELEVISION ON ACADEMIC PERFORMANCE AND LANGUAGES ACQUISITION OF PRE-SCHOOL CHILDREN. *International Journal of Education and Research*, 493-502.
3. Ben Williamson & Rebecca Eynon. (2020, July 30). Historical threads, missing links, and future directions in AI in education. *Learning, Media and Technology*, pp. 223-235.
4. Ben Williamson, Felicitas Macgilchrist & John Potter. (2024, July 31). Against contextlessness in *Learning, Media and Technology*. *Learning, Media and Technology*, pp. 335-338.
5. Daniel Hernandez-Torrano ', Laura Karabassova , Zhanna Izenkova , Matthew G.R. Courtney. (2021). Mapping education research in post-Soviet countries: Abibliometric analysis. *International Journal of Educational Development* 87, 1-14.
6. Daniel Hernandez-Torrano ', Laura Karabassova , Zhanna Izenkova , Matthew G.R. Courtney. (თ. გ.). Mapping education research in post-Soviet countries: Abibliometric analysis.
7. Hung PhuBui, Mark Bedoya Ulla, Veronico N. Tarrayo and Chien Thang Pham. (2023, September 22). Editorial: The roles of social media in education: a ective, behavioral and cognitive dimensions. pp. 1-3.
8. Ishkova Elena Ivanovna. (2014). Television as a component of the educational activities of preschool children. *Austrian Journal of Humanities and Social Sciences*, crp. 111-114.
9. KATY E. PEARCE University of Washington, USA RONALD E. RICE University of California, Santa Barbara, USA. (2014). The Language Divide—The Persistence of English Proficiency as a Gateway to the Internet: The Cases of Armenia, Azerbaijan, and Georgia. *International Journal of Communication* 8, 2834-2859.
10. Paulo Nuno Vicente; Margarida Lucas. (2020). *The SAGE International Encyclopedia of Mass Media and Society* (By Debra L. Merskin ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc.
11. Hasmik Hovakimyan , Milena Klimek, Bernhard Freyer and Ruben Hayrapetyan; (2021); Sustainable Shift from Centralized to Participatory Higher Education in Post-Soviet Countries: A Systematic Literature Review; Sustainability; 1-20.

12. Elena Aydarova, Zsuzsa Millei, Nelli Piattoeva & Iveta Silova; Revisiting Pasts, Reimagining Futures: Memories of (Post)Socialist Childhood and Schooling; European Education; 159-169.

რეზიუმე

მედიას საზოგადოებრივ აზრზე მნიშვნელოვანი ზეგავლენის მოხდენა შეუძლია, საინტერესოა, რომ სატელევიზიო საეთერო ბადეში განათლების საკითხებს არასათანადოდ დრო აქვს გამოყოფილი და საგანმანათლებლო გადაცემები რაოდენობაზე მწირია. ჩვენთვის საინტერესოა გამოვიკვლიოთ საგანმანათლებლო გადაცემები რა ტიპის მიზეზ-შედეგობრივ კავშირშია სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების საზოგადოების ცნობადობასა და მსოფლმხედველობასთან.

ქვემოთ განხილული ცხრა აკადემიური ნაშრომი შეეხება განათლების საკითხებისადმი ინტერესის დონეს, როგორც მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების, ასევე მეცნიერებისა თუ მკვლევარების მხრიდან. კვლევის ფოკუსში მოქცეულია ურთიერთკავშირი განათლების, მასმედიისა და ინტერნეტის (როგორც ინფორმაციის მოძიების ახალი ინსტრუმენტის) ურთიერთკავშირზე. ავტორები თავიანთ ნაშრომებში განიხილვენ ზემოთ ჩამოთვლილი კომპონენტების ურთიერთზეგავლენას, აღნიშნავენ იმ განმაპირობებელ ფაქტორებს, რომელთა გამოც არ/ვერ ხდება ფართო საზოგადოებისთვის ახალი ცოდნის შეთავაზება ხარისხიანი მედიაპროდუქტის სახით.

უკვე ჩატარებულ კვლევებში მასობრივი კომუნიკაციების საშუალებები, კერძოდ -ტელევიზია, განიხილება იმ მძლავრ ინსტრუმენტად, რომლის მეშვეობითაც შეიძლება სწავლა-სწავლების პროცესში პროგრესირებადი პროცესების მიღება. აგრეთვე დიდი ყურადღება ეთმობა სასწავლო პროცესში ახალი მედიის ჩართვას, თუმცა არა მხოლოდ პოზიტიურ ჭრილში, არამედ მკვლევარებისთვის საინტერესოა ის უარყოფითი მხარეებიც, რომლებიც თან ახლავს ახალი მედიის ჭარბად გამოყენებას. განხილული კვლევების ანალიზის ნაწილში გამოკვეთილია ახალი მედიისა და ტელევიზიის შედარება, დასახელებულია თითოეულის ძლიერი და სუსტი მხარეები და მოცემულია რეკომენდაციები, თუ რა შემთხვევებში შეუძლია ამ მედიუმებს და ზოგადად-მასმედიას, მომხმარებლისთვის გახდეს დამხმარე ძალა და ცოდნის მიღების წყარო.

ცხრავე სამეცნიერო სტატიაში ფიგურირებს შემდეგი მოცემულობა:

ა) აუდიტორიისთვის შემეცნებითი/საგანმანათლებლო ინფორმაციის არასაკმარისი მოცულობით მიწოდების პრობლემა; ბ) ინტერნეტისა და ტელევიზიის არასათანადოდ, ჭარბად გამოყენების პრობლემა; გ) მასობრივი კომუნიკაციების საშუალებების მიერ შემეცნებითი მედია-პროდუქტის არასათანადო პოპულარიზაციის პრობლემა. ეს ყოველივე მკვლევარების აზრით, იწვევს საზოგადოების გონებრივი შესაძლებლობების განვითარების შეფერხებას, ანალიტიკური უნარ-ჩვევების ჩახშობასა და ზოგადი განათლების შემცირებას.

THE INTEREST OF THE MASS MEDIA, PARTICULARLY TELEVISION, IN EDUCATION ISSUES IN THE SOUTH CAUCASUS COUNTRIES (REVIEW OF SCIENTIFIC ARTICLES)

Mariam Karchava-Shartava

PHD student of Caucasus International University;

Faculty of Social Sciences and Humanities

Since the media is considered to be the force that can influence public opinion, it is interesting to allocate improper time to education issues in the air network and the scarce number of educational programs what type of cause and effect is related to the public awareness and world view of the South Caucasus countries.

The nine scientific articles below address the level of interest in educational issues, either from the mass media or from scientists or researchers. The conversation goes to the interconnection of education, mass media, the internet (as a new tool for finding information). The authors talk about the mutual influence of the above-mentioned components in their works, noting the factors due to which new knowledge is not/cannot be offered to the general public in the form of a high-quality media product.

In studies already conducted, Mass Communications Media, in particular television, are considered as a powerful tool through which progressive processes in learning and learning can be obtained. Much attention is also paid to new media and its overuse in the educational process. The analysis highlights the counterbalance of new media and television, names their strengths and weaknesses and provides recommendations on which cases the media in general can become a support force for the consumer and a source of knowledge.

All nine scientific articles include the problem of insufficient provision of cognitive/educational information to the audience, the problem of improper, excessive use of the internet and television, the problem of improper promotion of cognitive media-products by mass communications means. All this, according to researchers, leads to a delay in the development of society's mental abilities, suppression of analytical skills and a decrease in general education.

Keywords: South Caucasus countries, mass media, Internet, television, Georgian televisions, Armenian televisions, Azerbaijani televisions, education, educational issues, educational policy, educational programs.

**სანარმოო ტერიტორიების რეორიენტაცია ახალი განვითარების
ინიციტივით ქ.ქუთაისის მაგალითზე”
ყოფილი სამრეწველო ტერიტორიის განვითარების ხედვა**

მარი ნაცვლიშვილი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი არქიტექტურის,
ურბანისტიკის და დიზაინის ფაკულტეტის
დოქტორანტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2025.54.13>

საკვანძო სიტყვები: ქუთაისი, სამრეწველო ზონები, განვითარების მაგალითი;

შესავალი

თემა წარმოადგენს ქ. ქუთაისის სულხან-საბას (ავანგარდის) უბნისა და ვაკის უბნის ტერიტორიაზე არსებული ყოფილი საწარმოო ობიექტის არქიტექტურულ-გეგმარებითი განვითარების გაანალიზებას. გრაფიკულ მასალაში შემორჩენილი ისტორიის წარმოჩენას და დასკვნების საფუძველზე სამომავლო პერსპექტივებს;

ძირითადი ნაწილი:

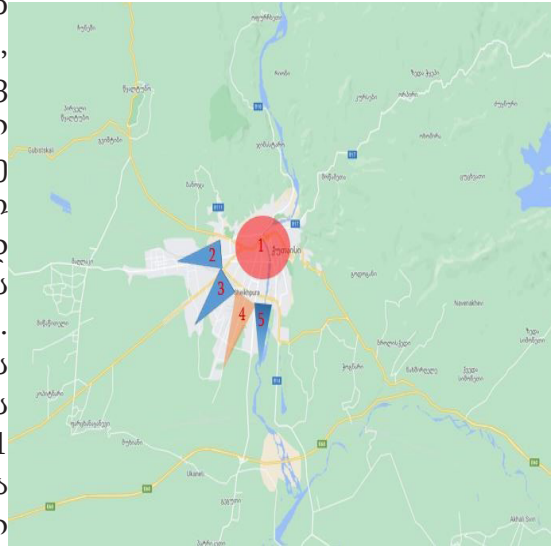
ქ.ქუთაისი უძველეს ქალაქთა რიგს მიეკუთვნება, რომელიც წლების მიხედვით ფართოდებოდა და ვითარდებოდა. მე-19 საუკუნის მეორე ნახევარში ქალაქი საკმაოდ სწრაფად იზრდებოდა, 1872 წელს შეიქმა უბნებად დაყოფის გეგმა, 1921 წლიდან საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებასთან ერთად ქუთაისის ქალაქმშენებლობით განვითარებაში ახალი ეტაპები დაიწყო. 1932 წლის 1 თებერვლისთვის ქუთაისში ცხოვრობდა 61 794 ადამიანი და ეკავა ტერიტორია 26 კვ. კილომეტრი. 50-იანი წლების დასასრულს ქუთაისში გაჩნდა ტიპიური სოციალური პროექტები, ავტოქარხნის პროექტი, ლითოფონის ქარხანა და აშ.

ქუთაისის მე-3 გენერალური გეგმის მიხედვით (1976წ.) იგეგმებოდა სამი ადმინისტრაციული რაიონის შექმნა: ლენინის, ორჯონიკიძის და სამხრეთის. სამხრეთის ადმინისტრაციული რაიონი განთავსებულია ი. ჭავჭავაძის პროსპექტის სამხრეთით და შედგებოდა ორი გეგმარებითი რაიონისაგან, ესენია: რიონის და ნინოშვილის გეგმარებითი რაიონები, ეს ტერიტორიები იმ დროისათვის ძირითადად ეკავა სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებსა და საკარმიდამო ნაკვეთებს. გენგეგმით აქ გათვალისწინებული იყო შექმნილიყო ახალი საცხოვრებელი რაიონები;ის გამოვლენას, უცხოთის ქალაქების საწარმოო ობიექტების განვითარების მაგალითზე დღეს განვიხილავთ ქუთაისის მე-3 გენერალური გეგმის მიხედვით გაშენებული, უბნებიდან ერთ-ერთ მათგანს, რომელიც წარმოადგენდა სამრეწველო და საცხოვრებელ უბნებს ე.წ საძილე დასახლებას, რუკაზე (ქუთაისის რეკონსტრუქციის და განვითარების მე-3 გენგეგმა (ძირითადი ნახაზი) 1975წ.საქქალაქმშენსახპროექტი)

წარმოდგენილია ქ.ქუთაისის არსებული მდგომარეობა, რომელიც ასახავს ცენტრალურ ნაწილს N1 და მის სამხრეთ დასავლეთით გაშენებულ უბნებს NN2,3,4,5; წარმოდგენილი ტერიტორია მდებარეობს ქ. ქუთაისის სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში, რომელიც მოქცეულია სულხან-საბას გამზირსა და თაბუკაშვილის ქუჩებს შორის; აღნიშნულ ტერიტორიაზე არსებული მდგომარეობით მდებარეობს ყოფილი წისქვილკომბინატის შენობა-ნაგებობები;

აღნიშნული ტერიტორიები წარმოდგენენ კერძო საკუთრებაში არსებულ არეალებს, მაგრამ უმეტესი ნაწილი ჯერ კიდევ სახელმწიფო საკუთრებაში მყოფი ტერიტორიებია; საქართველოში რიგით მეორე წისქვილკომბინატში 1000-ამდე ადამიანი იყო დასაქმებული, საწარმოში ყოველდღიურად ხდებოდა ხორბლის დაფქვა და საქართველოს სხვადასხვა რეგიონის მიმართულებით გაგზავნა. ქუთაისის წისქვილკომბინატი ხორბლის ფქვილით მთელ დასავლეთ საქართველოს ამარაგებდა და არამარტო საქართველოს, 2001 წლამდე იმუშავა და შემდეგ ფუნქციონირება შეწყვიტა. 2006 წელს კი წისქვილკომბინატი თურქი ბიზნესმენების საკუთრებაში გადავიდა.

აღნიშნული ტერიტორია მოწესრიგებულია საინჟინრო ინფრასტრუქტურით, მის ტერიტორიის მომიჯნავედ გაყვანილია, სარწყავი არხი, ასევე სარკინიგზო ჩიხი, საიდანაც ხდებოდა ხორბლის შემოტანა ქარხანაში; ეს ობიექტი ემიჯნება ტ. შევჩენკოს ქუჩას, ასევე სარკინიგზო ხაზს, სულხან-საბას უბანს (ავანგარდს), ვაკის უბანს და პირდაპირი სატრანსპორტო კავშირი გააჩნია სამხრეთით ნიკეას უბნის დასახლებასთან. დღეს განხილვის თემა გახლავთ კონკრეტულად ამ ობიექტის განვითარების ხედვა, თუ რამდენად დიდ როლს შეასრულებს აღნიშნული ფუნქციური განვითარება ე.წ საძილე უბნების გამოფხიზლებაში საპროექტო ტერიტორია გეომეტრიულად მარტივი აგებულებისაა, მართკუთხა ფორმის ნაკვეთი, სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურასთან ორგანულად არის მორგებული და მასში მოხვედრა შესაძლებელია, როგორც ინდივიდუალური, ასევე საზოგადოებრივი ტრანსპორტით. გეგმარებითი ფილოსოფია დამყარებულია მკაცრ გეომეტრიულ ფუნქციონალურ იდეაზე, რომლის მიხედვითაც მოცულობები, მათი განლაგება, მასშტაბი და სტილისტიკური გადაწყვეტა ეთანხმება ისტორიულად ჩამოყალიბებულ გარემოს და ამავდროულად შედის კონფლიქტში ლანდშაფტთან და ანტურაჟთან წისქვილკომბინატის შენობა-ნაგებობების გაძარცვის მიუხედავად ტერიტორიაზე შემორჩენილია იმ დროინდელი ე.წ ტეკლაოზი, რომელიც შესაძლებელია ისტორიულ მონუმენტად გარდაიქმნას;

სანამ წარმოდგენილ ტერიტორიაზე არსებულ შენობა-ნაგებობის ფუნქციური დანიშნულების ცვლილებაზე გადავიდოდეთ ვისაუბროთ მსოფლიოში ცნობილ, რამოდენიმე მსგავსი შინაარსის მაგალითზე ერთ-

ერთი მათგანია: ზეიცის თანამედროვე ხელოვნების აფრიკის მუზეუმი (Zeitz MOCAA) - თანამედროვე ხელოვნების მუზეუმი, რომელიც მდებარეობს სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკაში, კეიპ – თაუნში, V&A Waterfront- ში.

ის თანამედროვე აფრიკული ხელოვნების უდიდესი მუზეუმია მსოფლიოში. მუზეუმი მდებარეობს V&A წყლის სანაპიროზე, მაგიდის ყურის ნაპირებზე, რომელიც ატლანტის ოკეანეს გადაჰყურებს. Waterfront ითვლება პრესტიჟულ საცალო და სტუმართმოყვარეობის მხარედ და უკვე წელიწადში დაახლოებით 24 მილიონ ვიზიტორს იღებს.

მუზეუმის უშუალო შემოგარენში, სილოს უბანი, ასევე დაგეგმილია შემდგომი განვითარებისათვის.

მუზეუმის შენობა აშენდა 57 მეტრის სიმაღლის ისტორიული მარცვლეულის სილოსის გადაკეთების შედეგად, რომელიც თავდაპირველად აშენდა 1921 წელს და ექსპლუატაციაში შევიდა 2001 წელს. Heatherwick Studio- ს არქიტექტორების მიზანი იყო ორიგინალური ნაგებობის ინდუსტრიული მემკვიდრეობის შენარჩუნება და აღნიშვნა, ხოლო ერთდროულად გათხარეს დიდი ღია სივრცეები 42 მჭიდროდ შეფუთული ბეტონის ცილინდრებიდან, საიდანაც

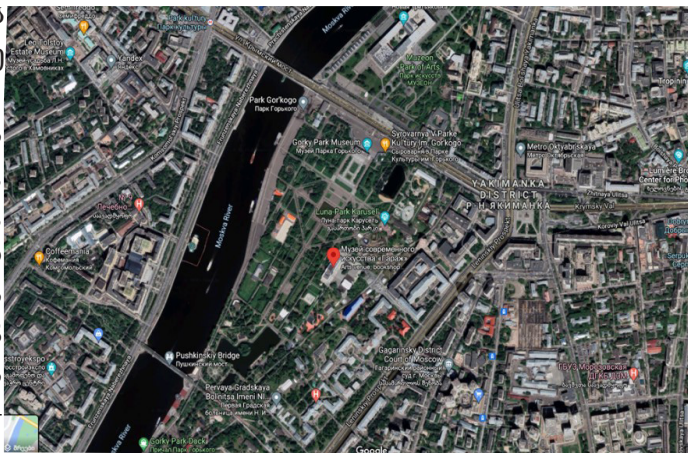
იგი შედგებოდა. ბეტონის ჭრის სხვადასხვა ტექნიკის გამოყენებით, შენობის ინტერიერი გამოიკვეთა გალერეებისა და დიდი ცენტრალური ატრიუმის შექმნის მიზნით.

უთანხმოება არქიტექტორებსა და რეჟისორ მარკ კოეტს შორის გალერეების რაოდენობის შესახებ, რომელიც მუზეუმში უნდა ყოფილიყო, დასრულდა იმით, რაც სამხრეთ აფრიკელმა ხელოვნებამცოდნემ შონ ო'თულმა აღწერა “ჰოკიანი, დაბალჭერიანი გალერეები, რომლებიც ხშირად იბრძვიან ამბიციის შენარჩუნების ან ასახვისთვის. გამოფენის მხატვრების”. დარჩენილი ბეტონის ლილვები გადახურული იყო გამაგრებული მინით, რათა ბუნებრივი სინათლე შეეტყო და “საკათედრო ტაძრის მსგავსი” ინტერიერი შეგვექმნა. ექსტერიერიდან ყველაზე შესამჩნევია ცვლილება

თავდაპირველ სტრუქტურაში იყო ბალიშიანი მინის პანელების დამატება შენობის ზედა სართულებში. საერთო ჯამში, 9,500 კვ.მ. კომპლექსი შედგება ცხრა სართულისგან, 6,000 კვ.მ ისთვის გამოყოფილი თეთრი კუბის გამოფენისთვის. გარდა ამისა, 18 სართულზე განთავსებულია საგანმანათლებლო ზონები ერთ სართულზე, ქანდაკებების ბაღი სახურავის ქვედა ნაწილზე, ასევე რესტორანი და მაღაზია. შენობის ზედა ნაწილი მუშაობს როგორც Silo Hotel, რომელმაც კარი 2017 წლის მარტში გახსნა. საზოგადოებრივი არაკომერციული მუზეუმი შეკვეთილი იყო V / A Waterfront- სა და გერმანელ ბიზნესმენ იოჰენ ცეიტს შორის საჯარო და კერძო თანამშრომლობის საფუძველზე. Waterfront-მა ინვესტიცია დახარჯა R500 მილიონზე მეტი მისი მშენებლობისა და ინფრასტრუქტურის განვითარებისთვის, და მიუხედავად იმისა, რომ იგი არ არის აქციონერი, Zeitz- მა თავისი სიცოცხლის განმავლობაში სესხი გასცა ფართო ხელოვნების კოლექციაში. მრავალი მიიჩნევა, რომ ეს არის თანამედროვე ხელოვნების მსოფლიოს წამყვანი კოლექცია აფრიკიდან და მისი დიასპორიდან, Zeitz- ის კოლექციაში შედის ისეთი გამოჩენილი მხატვრების ნამუშევრები, როგორებიცაა კრისოფილი, კუდზანაიჩიურაი, კეჰინდეუილი, გლენლიგონი, მარლენ დიუმა, ვანგეჩი

მუტუ, და ჯული მეჰრეტუ. Waterfront იკვლევდა უამრავ წინადადებას იმის თაობაზე, თუ რა უნდა ექნა ისტორიულ Grain Silo-ს მას შემდეგ, რაც იგი ექსპლუატაციაში შევიდა 2001 წელს. მათი აღმასრულებელი დირექტორის, დევიდ გრინის თქმით, ახალი მუზეუმის შენობის გარდაქმნისა და განახლების გადაწყვეტილებამ “სიცოცხლე უნდა შეისუნთქოს სილოს უბანში და გამოიყენოს არაკომერციული ხასიათის საწარმოს დახატვის ბარათი ... სპეციალურად კონტინენტის ყველა მოქალაქის სიამოვნება “. სხვებმა აღნიშნეს, რომ Zeitz-თან სტრატეგიული პარტნიორობა ასევე ემსახურება Waterfronts-ის მფლობელების არსებული ქონების დაკავშირებას (Growthpoint Properties და მთავრობის თანამშრომლების საპენსიო ფონდი) კეიპ-თაუნის CBD-ის განვითარებად ფინანსურ უბანთან. სილოსის შენობის გადაკეთება დაიწყო 2014 წელს, ლონდონში მცხოვრები დიზაინერის, თომას ჰედრევიკის ხელმძღვანელობით. 2020 წელს უილიამ კენტრიჯმა მუზეუმში გამოფინა აპარტიდის ეპოქის ნამუშევრები. შენობამ იგი ბრიტანეთის არქიტექტორთა სამეფო ინსტიტუტის (RIBA) 2018 წლის საერთაშორისო ჩამონათვალში შეიტანა.

გარაჟის თანამედროვე ხელოვნების მუზეუმი არის თანამედროვე ხელოვნების რუსული მუზეუმი. დაარსდა 2008 წელს დარია ჟუკოვას და რომან აბრამოვიჩის მიერ, ის მდებარეობს გორკის პარკში, მოსკოვში. მოსკოვის მუზეუმებში დასწრების მხრივ მეხუთედ იკავებს 1 ადგილს, 2018 წელს მუზეუმს 818 ათასი ადამიანი ეწვია; ბახმეტიევსკის ავტობუსის ავტოფარეხი (2008—2011), თანამედროვე კულტურის

გარაჟების ცენტრი გაიხსნა 2008 წლის 16 სექტემბერს. თავდაპირველად, ორგანიზაცია განთავსებული იყო ბახმეტიევსკის ავტობუსის ავტოფარეხის შენობაში, მოსკოვში (რის შემდეგაც მან მიიღო სახელი), საბჭოთა ავანგარდის არქიტექტურული ძეგლი, რომლის პროექტზეც კონსტანტინე მელნიკოვი და ვლადიმერ შუხოვი მუშაობდნენ. მუზეუმის უზარმაზარმა ფართობმა (8000 მ2) გამოიწვია ექსპოზიციებისა და საგანმანათლებლო საქმიანობის ღია განლაგება. 2011 წლის ბოლოს - 2012 წლის დასაწყისში, გარაჟი გადავიდა გორკის პარკში, სადაც თავდაპირველად დროებით პავილიონებში განთავსდა. მოგვიანებით დაგეგმილი იყო მუზეუმის სეზონებისა და ექვსკუთხა პავილიონებში გადატანა. 2012 წლის ივლისში, გორკის პარკში გადასვლის შემდეგ, გარაჟი დროებითი საზაფხულო პავილიონში მოათავსეს (არქიტექტორები არტიომ კიტაევი, ლეონიდ სლონიმსკი, ნიკოლაი მარტინოვი, არტიომ სტაბოროვსკი და მხატვარი მაქსიმ სპივაკოვი). საზაფხულო პავილიონი დაფარული იყო თეთრი ბადეებით, რომლითაც სინათლე შემოდის. მას ჰექსაგონალური სტრუქტურის სახე ჰქონდა, რომელიც “ექვსკუთხედის” პავილიონს მოგვაგონებს. 2012 წლის შემოდგომაზე გარაჟი გადავიდა დროებით პავილიონში, გორკის პარკის პიონერსკის აუზის სანაპიროზე, რომელიც შექმნა იაპონელმა არქიტექტორმა შიგერუ ბანმა. ოვალური სტრუქტურა აღმართეს ექვსმეტრიანი ქაღალდის მილების გამოყენებით. შენობა მოიცავდა ორ საგამოფენო დარბაზს, რომელთა საერთო ფართობი 800 კვადრატული მეტრი იყო, კაფე და წიგნის მაღაზია. მთავარ დროებით პავილიონთან ერთად, 2013 წლის ივნისიდან 2014 წლის სექტემბრამდე, მუზეუმის ექსპოზიცია განთავსდა ღია ცის ქვეშ, ზაფხულის არეალში, სოკოს ფორმის ტიხრების ქვეშ. სტრუქტურა შექმნეს

არქიტექტორებმა ვასილ ბანცეკინმა, სერგეი ნებოტოვმა, ილია ტერნოვენკომ, მაქსიმ ხაზანოვმა ანასტასია ბალაკირევას და ოლგა ლეხედევას მონაწილეობით 2014 წლის 1 მაისს, გარაჟის თანამედროვე კულტურის ცენტრმა შეიცვალა სახელი და გახდა გარაჟის თანამედროვე ხელოვნების მუზეუმი 2015 წლის 12 ივნისს გორკის პარკში გაიხსნა პირველი მუდმივი გარაჟის პავილიონი. მანამდე მასში განთავსდა რესტორანი Seasons, რომელიც აშენდა 1968 წელს იგორ ვინოგრადსკისა და იგორ პიატკინის დიზაინით .

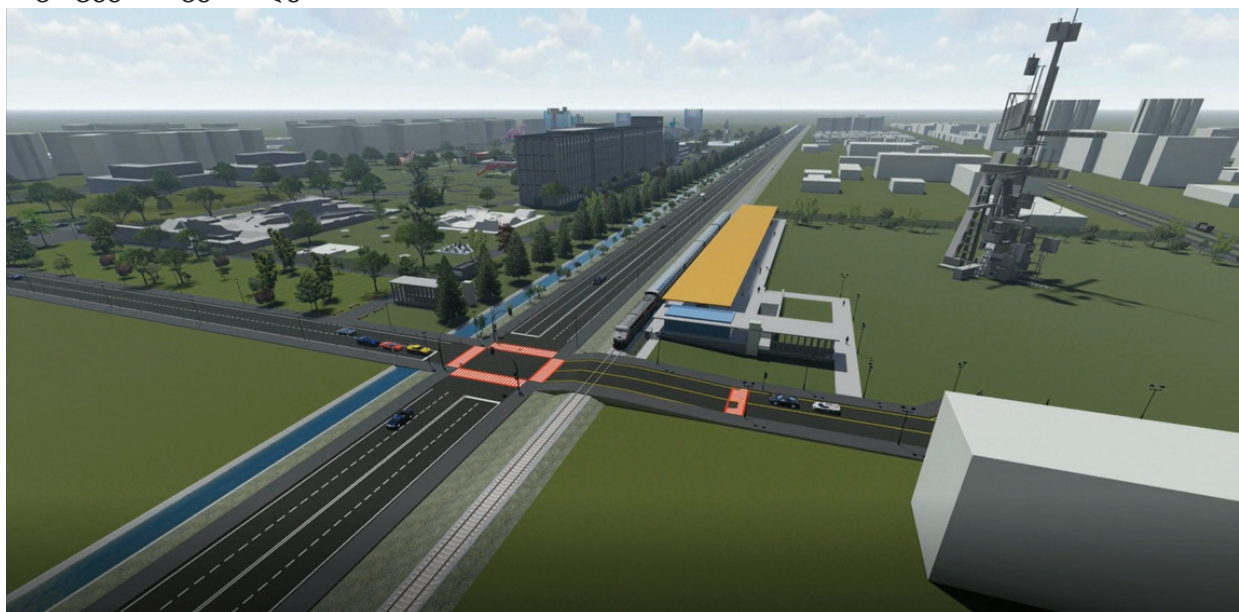
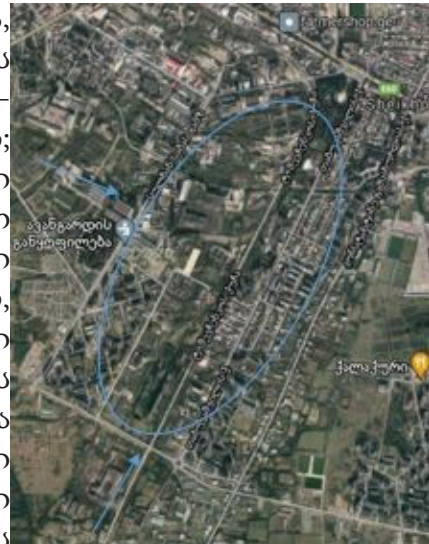

საბჭოთა მოდერნიზმის სტილში ნაგებობა 20 წლის განმავლობაში მიტოვებული იყო. რეკონსტრუქცია განხორციელდა ცნობილი ნიდერლანდელი არქიტექტორის რემ კულჰაასის ოფისის მიერ. პატივი მიაგეს შენობის ისტორიას, რემ კულჰაასმა და გარაჟის მუზეუმის გუნდმა მაქსიმალურად შეინარჩუნეს შენობის ყველა მახასიათებელი, თავიდან აცილებული მასშტაბის გაზვიადება და სტრუქტურის ცვლილებები. აღდგენილია

კიბის უჯრები და აგურის მოზაიკის კედლები, მათ შორის უნიკალური მოზაიკა, რომელზეც გამოსახულია ფოთლოვანი გარშემორტყმული წითური გოგონა, რომელიც მუზეუმის ერთ-ერთი სიმბოლო გახდა.

ნაწილობრივ შემონახულია საბჭოთა პერიოდის კერამიკული ფილებიც რეკონსტრუქციის შედეგად, შენობამ მიიღო თანამედროვე ფასადი, რომელიც დამზადებულია გამჭვირვალე ორ ფენის პოლიკარბონატისგან . 11 მეტრის სიგანის ფასადი პანელები ვერტიკალურად ამოდიან სახურავის ტერასის ზემოთ, ატრიუმის სივრცის გამოსავლენად 2013 წლის 1 მარტს, დროებითი პავილიონის გვერდით, გაიხსნა გარაჟის სასწავლო ცენტრი, რომელიც მასპინძლობს სასწავლო კურსებსა და ტრენინგებს, ლექციებსა და წარმოდგენებს. იგი განთავსებულია 1960-იან წლებში აშენებულ ყოფილ გასახდელში. ერთი წლის შემდეგ, 2014 წელს, აქ განთავსდა რუსეთის პირველი საჯარო ბიბლიოთეკა თანამედროვე ხელოვნების შესახებ. მის სახსრებში დაახლოებით 20 ათასი საწყოა. მათ შორისაა ალბომები და მონოგრაფიები ხელოვნების ძირითადი სტილისა და სფეროების შესახებ, საგამოფენო კატალოგები, წამყვანი სამხატვრო და არქიტექტურული ჟურნალები, აგრეთვე იშვიათი და ბიბლიოგრაფიული პუბლიკაციები რუსულ ენაზე. ყოველწლიური ინტერაქტიული პროექტი “გარაჟი”, რომლის მთავარი პერსონაჟი თავად მაყურებელია. ეს არის ექსპერიმენტული შემოქმედებითი ლაბორატორია ყველა ასაკის ვიზიტორებისთვის, რომელიც საშუალებას გაძლევთ შექმნათ თქვენი საკუთარი ნამუშევარი მხატვართან ერთად. თითოეული “ხელოვნების ექსპერიმენტი” ეძღვნება ახალ თემას და კონცეფცია იცვლება წლიდან წლამდე კვლევითი პროგრამა “საველე კვლევა” ყურადღებას ამახვილებს დავიწყებულ და ნაკლებად შესწავლილ მოვლენებზე, ფილოსოფიურ პოზიციებზე, სივრცეებზე და რუსული კულტურის გმირებზე. თითოეული პროექტი გრძელდება ერთიდან სამ წლამდე და არ აქვს წინასწარ განსაზღვრული შედეგი. პროგრამის მონაწილეები ატარებენ საზოგადოებრივ პრეზენტაციებს, სადაც ისინი აუდიტორიას აცნობენ თავიანთი მუშაობის მიმდინარეობას, აგრეთვე სემინარებს სხვადასხვა დარგის სპეციალისტების მონაწილეობით, რაც უფრო ფართო კონტექსტს წარმოადგენს ამ ინიციატივების გასაგებად. მნიშვნელოვან როლს ასრულებს მუზეუმის საქმიანობაში. ეს არის საერთაშორისო კვლევითი პროექტების პლატფორმა: კონფერენციები, გამოფენები, სემინარები და პუბლიკაციები - ცენტრი, რომელიც აგროვებს და ავრცელებს ცოდნას თანამედროვე რუსული ხელოვნების შესახებ.

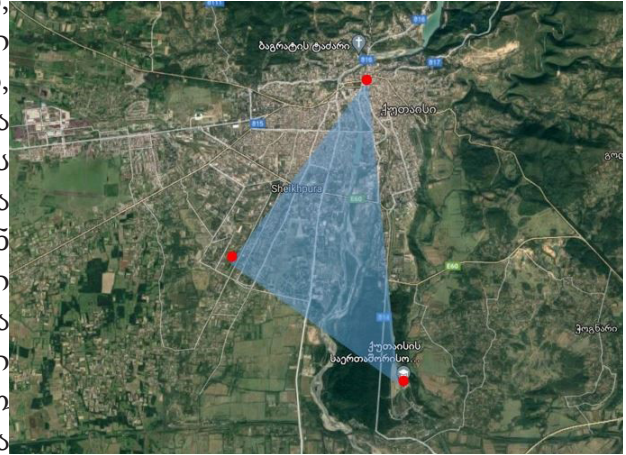
დავუბრუნდეთ ჩვენი თემის მთავარ ობიექტს, ყოფილი სამრეწველო ტერიტორიის განვითარების ხედვას, ყოფილი წისქვილ კომბინატის შენობა-ნაგებობებისა და სალისოსე შენობების შენარჩუნებით; სივრცითი გადაწყვეტა დამყარებულია არსებული წისქვილკომბინატის მოცულობით სივრცით აგებულებაზე, ეს უკანასკნელი განსაზღვრავს მთელი კომპლექსის გეგმარებით ღერძს, როგორც ფუნქციურ, ასევე ესტეტიურ კონტექსტებში. ფონური მოცულობები სივრცითი კომპონენტები იყვენენ, მეორე კატეგორიის მიზიდულობის წერტილები. ამ უკანასკნელთა კომპოზიციურ ტექტონიკური მახასიათებლები გადაწყვეტილი თამამი და ხშირ შემთხვევაში ფუტურისტულ ხერხებში არქიტექტურული ახირებების სითამამე და მოცულობათა პლასტიკური გადაწყვეტა განსხვავებული ტექტონიკური ძიებები და მასშტაბიდან გარკვეულ მომენტში ამოვარდნილი და აქცენტირებული დომინანტები, ასევე მათი კოლორიტული არჩევანი ქმნის პოსტმოდერნისტული სივრცითი აღქმის იმდაგვარ შთაბეჭდილებას, რომელნიც 70-90-იანი წლების დასავლურ ლიტერატურაში შეიძლება მოვიძიოთ. ასევე პარალელი შეიძლება გაივლოს 20-იანი წლების ავანგარდისტული იდეებისადმი, როგორიც არის სუპრუმატიზმი ან კუბიზმი; ადგილი აქვს მცდელობას რომ კომპლექსის გარკვეული სივრცითი ულუფები განეპარაღებლოს კაზიმირ მალევიჩის მიერ დადგენილ იმ ნორმატივებს, რომელნიც წარმოჩენილნი არიან მისივე არქიტექტონებში. წისქვილ კომბინატის სასილოსე კოშკები გამოყენებულნი არიან გრანდიოზულ საექსპოზიციო სივრცეებად, ეს უკანასკნელნი საკუთარ თავში მოიცავენ, როგორც საექსპოზიციო, ასევე საკვლევ ობიექტს. სასილოსე კოშკების მსგავსი ფუნქციით გამოყენება უზრუნველყოფს დამთვალიერებლების მიერ ხელოვნების ნაწარმოებთან უშუალო კომუნიკაციის აქტს, როდესაც მსგავსი კომუნიკაცია კლასიკურ ტიპოლოგიაში გადაწყვეტილ, სამუზეუმო სივრცეებში ვერ ხდება;

სასილოსე კოშკებისთვის სპეციალურად არის შერჩეული საექსპოზიციო ობიექტები, რომელნიც საკუთრივ შეიცავენ საკუთარ თავში დამატებით საექსპოზიციო

სივრცეებს, კონცეფცია დადის მუზეუმი მუზეუმში. გალერეა გალერეაში იდეამდე მსგავსი სივრცითი ფუნქციონალური გადაწყვეტა საშუალებას იძლევა რომ საკუთრივ დამთვალეირებული იქცეს ხელოვნების ნაწარმოებად, შესაბამისად ხდება ახალი, სოციალური და კულტუროლოგიური კონტაქტებისა და კომუნიკაციების კონიტრუირება აღნიშნული ტერიტორიის ამგვარი განვითარება;

ქ.ქუთაისისთვის, რომელიც ცნობილია კულტურის ქალაქად, როგორც შინაარსობრივად ისე ფუნქციონალურად, მიზიდულობის მხრივ, ტურისტული პოტენციალის გაზრდის, კულტურული, სპორტულ-გამაჯანსაღებელი და ახალგაზრდული სიცოცხლის დაბრუნების ყველაზე კარგი გამოსავალია. რაც მთავარია აღნიშნული უბნების მოსახლეობისგან დაცარიელების ყველაზე მიმზიდველი წინადადებაა და ასევე მესამე, იქმნება მიზიდულობის სამკუდხედი, არსებული ძველი ქუთაისის, ახლი საერთაშორისო ტექნოლოგიური უნივერსიტეტისა და ყოფ. წისქვილკომბინატის ტერიტორიის თანამედროვე ხელოვნების მუზეუმის, ან უნივერსიტეტად გადაქცევა;

ლიტერატურა:

1. <https://www.archdaily.com/879763/zeitz-museum-of-contemporary-art-africa-heatherwick-studio>
2. <https://heatherwick.com/project/zeitz-mocaa/>
3. <https://garagemca.org/en>
4. <https://www.dezeen.com/tag/garage-museum-contemporary-art/>
5. <https://www.academia.edu>
6. 1801-1918საქართველოს ქალაქების ურბანული განვითარება წლებში
7. საქქალაქმშენებლობის პროექტის მასალები ქუთაისის შესახებ

“REORIENTATION OF INDUSTRIAL AREAS AS A PREREQUISITE FOR NEW DEVELOPMENT: THE CASE OF KUTAIISI” THE VISION FOR THE DEVELOPMENT OF THE FORMER INDUSTRIAL AREA

**Georgia Technical University Faculty of Architecture, Urban Planning, and Design
PhD: Mari Natsvlishvili**

The topic involves an analysis of the architectural and planning development of a former industrial site located in the Sulkhan-Saba (Avan-gardi) and Vake neighborhoods of Kutaisi. It highlights the presentation of the remaining history in the graphical materials and explores future perspectives based on conclusions.

Kutaisi is one of the oldest cities, which over the years has expanded and developed. In

the second half of the 19th century, the city grew rapidly, and in 1872, a plan for dividing the city into districts was created. After the establishment of Soviet rule in Georgia in 1921, new stages of urban development began in Kutaisi. By February 1, 1932, the city had a population of 61,794 and covered an area of 26 square kilometers. By the end of the 1950s, typical social projects, an automobile factory, a lithophone factory, and others appeared in Kutaisi. According to Kutaisi's third general plan (1976), three administrative districts were planned: Lenin, Orjonikidze, and the South. The southern district was located south of I. Chavchavadze Avenue and consisted of two planning areas: the Rioni and Ninotsminda areas. These territories were predominantly agricultural lands and homesteads at that time. The general plan provided for the creation of new residential areas; however, taking inspiration from the industrial zones of foreign cities, today we consider the development of one of the neighborhoods built according to the third general plan of Kutaisi. The area, one of the industrial and residential zones, is shown in the map (Kutaisi Reconstruction and Development, Third General Plan, 1975). The area depicted is in the southwestern part of Kutaisi, situated between Sulkhan-Saba Avenue and Tabukashvili Street. In this area, the former flour mill buildings are located.

These areas represent private property areas, although the majority are still state-owned. The second-largest flour mill in Georgia employed up to 1,000 people, processing wheat daily and shipping it across various regions of Georgia. The mill provided wheat flour to all of western Georgia, and not only Georgia; it operated until 2001, then ceased functioning. In 2006, the flour mill was transferred to Turkish business owners. This area is equipped with engineering infrastructure, and there is an irrigation canal adjacent to it, as well as a railway spur through which wheat was delivered to the factory. The site borders T. Shevchenko Street, a railway line, Sulkhan-Saba (Avant-garde) neighborhood, Vake neighborhood, and has direct transport links to the southern Nikia settlement.

Today, the topic of discussion is specifically the development vision for this site and its role in revitalizing the so-called "sleeping neighborhoods." The project site has a simple geometric layout, a rectangular plot, and is organically connected to transportation infrastructure, making it accessible by both private and public transport. The planning philosophy is based on a strict geometric-functional idea, in which volumes, their arrangement, scale, and stylistic solutions are consistent with the historically formed environment but also come into conflict with the landscape and setting. Despite the fact that the buildings of the flour mill have been dismantled, the territory still retains elements of that period, such as the so-called "Teplaozi", which could potentially be transformed into a historical monument.

Before discussing the functional purpose changes of the existing buildings on the proposed site, let's look at some well-known global examples with similar themes.

Keywords: Kutaisi, industrial zones, development example;

უმაღლესი სკოლებში სწავლების ხარისხის ამაღლების ასპექტები

გელა ღვინეფაძე
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
ნინო ჩორბაული
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2025.54.14>

საკვანძო სიტყვები: სწავლების ხარისხი; ინოვაციები სწავლებაში; კრეატიული აზროვნების მეთოდები; ინტერდისციპლინურობა.

შესავალი

დღევანდელ მსოფლიოში არსებული ვითარება გამოიწვევს მასში მიმდინარე მეტად სწრაფი და ფართომასშტაბიანი ცვლილებებით, რაც მოითხოვს ამ პროცესების სიღრმისეულად შესწავლასა და მათზე ოპერატიულად რეაგირებას.

აღნიშნული პროცესების ეფექტიანად წარმართვაში კი ერთ-ერთი მთავარი როლის შესრულება უმაღლეს სკოლას ეკისრება.

შესაბამისად, გადასაწყვეტი ხდება თვით ამ სახის დაწესებულებებში სწავლების ხარისხის ამაღლების საკითხი, კერძოდ, თუ როგორ უნდა აისახოს უნივერსიტეტებში სწავლებისადმი წაყენებული გაზრდილი მოთხოვნები სასწავლო გეგმების სტრუქტურის შედგენისას, რა სახის სიახლეების შემოტანას უნდა განესაზღვროს მეტი პრიორიტეტები.

სპეციალისტებს მიაჩნიათ, რომ აქ დიდი დახმარების გაწევა შეუძლია ინტერდისციპლინურ მიდგომაზე დაყრდნობას.

შემდეგ, დღესდღეობის მიერ სფეროში მიღწევითა და დონეს მნიშვნელოვნად განაპირობებს ის ფაქტორი, თუ მასში მომუშავე სპეციალისტები რამდენად ფლობენ და იყენებენ თავიანთ საქმიანობაში უახლეს კომპიუტერულ ტექნოლოგიებს.

სტატიაში განიხილება ავტორების მიერ კომპიუტერული ტექნოლოგიებისა და ასევე, კრეატიული აზროვნების მიმართულების საგნების სწავლებისას წლების განმავლობაში დაგროვებული ის გამოცდილება, რომლის ბაზაზეც მოხდა სწავლების ხარისხის ასამაღლებლად გამიზნული სიახლეების დანერგვა და, გარდა ამისა, შემუშავებულ იქნა მომავალში განხორციელებისათვის გათვალისწინებული ზოგიერთი მოსაზრება.

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ინფორმატიკისა და მართვის სისტემების ფაკულტეტზე ჩვენ მიერ ამ მიმართულებით ჩატარებული სამუშაოების ნაწილის არსი აღწერილი გვაქვს წყაროებში [1-4].

წინამდებარე სტატია მათი მოკლედ შეჯამებისა და შემდგომ პერიოდში გაგრძელებულ კვლევათა შედეგების ამსახველია.

ძირითადი ნაწილი:

უმაღლესი სკოლებში სწავლების ხარისხის ამაღლების საკითხის დროულად და ეფექტიანად გადაწყვეტა დღეს განსაკუთრებით აქტუალურია ჩვენი ქვეყნისათვის, მის წინაშე არსებული პრობლემებიდან გამომდინარე.

ვთვლით, რომ ამ მიმართულებით შესაბამისი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში უმნიშვნელოვანესი როლის შესრულება უნდა დაეკისროს ინფორმატიკის დარგს და მასთან მჭიდროდ დაკავშირებულ კრეატიული აზროვნების სფეროს.

ამრიგად, სწავლების ხარისხის გასაუმჯობესებლად აუცილებლად ვთვლით დავეყრდნოთ ამ დარგებში არსებულ უახლეს მიღწევებს; გადაწყვეტილებების მიღებისას უნდა გავითვალისწინოთ მათში მოღვაწე სპეციალისტების რეკომენდაციები, რათა შესაბამისი ღონისძიებების გატარებისას რისკები მინიმუმამდე იქნეს დაყვანილი.

რისკების გათვლა-შეფასების საკითხების და მასთან დაკავშირებული უსაფრთხოების უზრუნველყოფი მეთოდების შესწავლა-გამოყენება დღეს საუნივერსიტეტო სწავლების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტია.

საერთოდ, დიდი მასშტაბის გადაწყვეტილებების მიღებისას პროცესის სირთულის გამო არცთუ იშვიათად შეცდომები მოსდით გიგანტ კორპორაციებსაც. და ეს ხდება მაშინ, როდესაც ამ ორგანიზაციებს ასეთი გადაწყვეტილებების მისაღებად თავიანთ სტრუქტურებში გამწესებული ჰყავთ მეტად მაღალკვალიფიციური პერსონალი.

ჯერ კიდევ ორმოცი წლის წინ საგანი სახელწოდებით „ტექნოლოგიური პროგნოზირება“ ეკითხებოდა საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში მაშინ არსებულ პედაგოგთა კვალიფიკაციის ამაღლების ფაკულტეტის მსმენელებს. კურსი ეყრდნობოდა იმ პერიოდისათვის მოცემული თემატიკის ხაზით გამოქვეყნებულ ბესტსელერებს, რომელთაც დღესაც არ დაუკარგავთ მნიშვნელობა, ვფიქრობთ, უფრო - პირიქით.

მათ შორის შეიძლება დავასახელოთ ამერიკელი მეცნიერის ჯოზეფ მარტინოს ბესტსელერი [5]. ამ წიგნში განიხილება ტექნოლოგიების განვითარების გზების პროგნოზირების მეთოდოლოგიის საკითხები:

- პროგნოზირების ორგანიზების პრინციპები;
- დელფის მეთოდის როლი ამ პრინციპების შემუშავებაში;
- პროგნოზირება ანალოგიით;
- ზრდის მრუდები, ტენდენციების ექსტრაპოლაცია, ანალიტიკური მოდელები;
- მნიშვნელოვანი სამეცნიერო და ტექნიკური მიღწევები (შევნიშნავთ, იმ დროისათვის);
- პროგნოზების გაერთიანება;
- კვლევისა და განვითარების პროცესების დაგეგმვა;
- გადაწყვეტილების მიღება;
- ტექნოლოგიების განვითარება ახალი პროდუქტების მისაღებად;
- ტესტირება და შეფასება.

ვრცელი თემატიკიდან გვსურს, ყურადღება გავამახვილოთ ჩვენი სტატიისათვის განსაკუთრებით რელევანტურ საკითხზე - ზრდის S-მრუდეებზე.

ჯ. მარტინო S-მრუდის სახით წარმოადგენს ასეთ ტიპურ სიტუაციას:

1. კორპორაცია თანამედროვე მეცნიერულ მიღწევებზე დაყრდნობით უშვებს და მსოფლიო ბაზარზე გააქვს მაღალი ხარისხის მოთხოვნადი პროდუქცია. შედეგად მისი შემოსავალი სწრაფი ტემპებით იზრდება, რაც მრუდის გრაფიკზეც აისახება.

2. მაგრამ, თუ მისი ხელმძღვანელობა არ ეძებს პროდუქციის ხარისხის გასაუმჯობესებლად თვისებრივად ახალ გზებს, ეს აღმასვლა მართალია, გრძელდება, თუმცა უკვე შენელებული ტემპებით.

3. შემდეგ კი, მარტინოს დაკვირვებით, კონკურენტების ძალისხმევით, რომელთაც მანამდე წარმატებული კომპანიის ხელმძღვანელობა ვერ თუ არ ამჩნევდა, ხდება ბაზარზე ამ კომპანიის პროდუქციის წილის არა თანდათანობით შემცირება, არამედ, მათი მოლოდინისა და საწინააღმდეგოდ, მყისიერად, თითქმის ნულამდე ჩამოვარდნა.

წიგნში მოყვანილია ასეთი შემთხვევების მაგალითები, რომელთაგან მოგვყავს ერთ-ერთი განსაკუთრებით შთამბეჭდავი:

- წინა საუკუნის 70-იან წლებში, როდესაც IBM კომპანიამ უდიდეს წარმატებას

მიაღწია IBM-360 და IBM-370 კომპლექსების შექმნით, მისმა ხელმძღვანელობამ თავის დროზე ვერ გათვალა, თუ როგორი მომავალი ელოდა პერსონალურ კომპიუტერებს!

...

საყოველთაოდ ცნობილი ფაქტია, რომ ბოლო წლებში ძალიან მაღალი ტემპებით ვითარდება ინფორმატიკის დარგი.

სტუდენტების მომზადებისას გათვალისწინებული უნდა იქნეს ის მეტად მნიშვნელოვანი ფაქტორი, რომ ინფორმატიკის სფეროში არსებული სიტუაცია არა მარტო სწრაფად, არამედ ზოგჯერ სრულიად მოულოდნელი მიმართულებითაც იცვლება. (ზემოთ მოყვანილი გვქონდა მაგალითი პერსონალურ კომპიუტერთან დაკავშირებული პერიპეტივების სახით).

ასევე, შესაძლებელია ინფორმატიკის სფეროდან სხვა, არცთუ ცოტა ისეთი მაგალითის მოყვანა, როდესაც თავის დროზე დიდი იმედის მომცემი კომპიუტერული ტექნოლოგიები შემდგომში ასპარეზს სტოვებდნენ ან შედარებით ვიწრო არეალში პოულობდნენ გამოყენებას (ADA და Pascal ენები, Pascal-ენაზე დაფუძნებული DELPHI-ფრეიმვორკი და სხვ.).

ხდებოდა პირიქითაც, მაგალითად, დაახლოებით 15 წლის წინ სპეციალისტები გამოთქვამდნენ ვარაუდს, რომ ასეთივე ბედს გაიზიარებდა JavaScript-ენა. მაგრამ მან ბოლო წლებში მეორე სიცოცხლე იპოვა და დღეს არა მარტო ყველაზე მნიშვნელოვან პროგრამულ პროდუქტად მოიაზრება ვებტექნოლოგიების ხაზით, არამედ მის ბაზაზე შექმნილია ბიბლიოთეკების და ფრეიმვორკების მთელი წყება: React.js, JQuery, AngularJS, Angular-ის მრავალი ვერსია, NodeJS, Vue, W3.js, AppML და სხვ.

საერთოდ, ვებტექნოლოგიები, ინფორმატიკის სფეროს ეს უმნიშვნელოვანესი კომპონენტი განვითარების განსაკუთრებით მაღალი ტემპით გამოირჩევა, რაზეც კარგად მეტყველებს თუნდაც მხოლოდ ის ფაქტი, რომ ამ მიმართულებით მსოფლიოში ყველაზე მეტად პოპულარულ www.w3schools.com საიტზე დღეს უკვე 70 პროგრამული პროდუქტია განთავსებული, ამასთან, მათგან მეტი წილის განახლება თითქმის ყოველთვიურად ხდება.

შესაბამისად, სწორედ ამ პროფილის საგნების სწავლების ხარისხის გაუმჯობესებაზე იქნა სტატიის ავტორების მიერ მეტი ძალისხმევა გაწეული.

კერძოდ, შევქმენით ონ-ლაინ რეჟიმში მომუშავე ელექტრონული სახელმძღვანელო, კონკრეტულად Javascript ენის სწავლებისათვის, რომელიც ამავე დროს შაბლონიცაა სხვა კომპიუტერული ენების სწავლებისთვის. ამასთან, მის კომპონენტს - ცოდნის გამოკითხვა-შეფასების სისტემას (თავისი ვარიაციებით), დავაკისრეთ კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ფუნქცია სტუდენტებისათვის გაცემული დავალებების სახით:

- მათ, პედაგოგის მიერ გადაცემული პარამეტრების გათვალისწინებით (ან საკუთარი შეხედულებისამებრ), უნდა შექმნან ამ სისტემის მოდიფიცირებული ვარიანტი.

ვთვლით, რომ მსგავსი სახის სისტემებს შეუძლიათ, სწავლების პროცესი ახალ საფეხურზე აიყვანონ. სწორედ მათი მეშვეობით მიიღწევა სწავლების სამი ფორმის - ლექცია-პრაქტიკული-სემინარის - სიმბიოზი და შესაბამისად, - სწავლების ხარისხის ასამაღლებლად მეტად სასურველი სინერგეტიკული ეფექტი.

აღნიშნული ელექტრონული სახელმძღვანელოს შექმნისას, ძირითადად, ბაზად აღებული გვქონდა <https://www.w3schools.com/> საიტი. მაგრამ მას, თავისი სპეციფიკიდან გამომდინარე, ზოგიერთი ნაკლიც ახასიათებს. კერძოდ:

- საიტის კონტენტი, სხვა და მათ შორის ქართულ ენაზე თარგმნისას, რაც თავისთავად მეტად ღირებული სერვისია, პროცესის ავტომატიზების გამო, სრულყოფილი არ გახლავთ.

- მომხმარებელს არ აქვს შესაძლებლობა, მარტივად დაიმახსოვროს საიტზე განთავსებული მასალების მის მიერ მოდიფიცირებული ვარიანტები; საიტს ყოველდღიურად უამრავი მომხმარებელი აკითხავს, რის გამოც ამ სერვისით მათი უზრუნველყოფა, „ავტონომიური“ სწავლებისგან განსხვავებით, ფაქტობრივად, შეუძლებელია.

- საიტი ორიენტირებულია მასობრივი მომხმარებლის ინტერესების დაკმაყოფილებაზე. შესაბამისად, აქცენტი კეთდება დაპროგრამების ენების მხოლოდ ძირითადი საშუალებების შესწავლაზე, მაშინ, როდესაც ინფორმატიკის და მართვის სისტემების ფაკულტეტზე სტუდენტებს ასათვისებელი ცოდნის მოცულობისა და სირთულის მხრივ გაცილებით მეტი მოთხოვნები წაეყენებათ.

ბოლო პუნქტთან დაკავშირებით, განვიხილავთ კიდევ ერთ მნიშვნელოვან საკითხს: ცნობილია, რომ განვითარებულ სახელმწიფოებში მეტად დიდ ყურადღებას აქცევენ ინოვაციური აზროვნების განმავითარებელი საგნების სწავლებას.

რაც შეეხება საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტს, აქ საგანი „კრეატიული აზროვნების საფუძვლები და ინფორმატიკა“ ეკითხება ინფორმატიკის და მართვის სისტემების ფაკულტეტზე რამდენიმე დეპარტამენტის ბაკალავრიატისა და მაგისტრატურის სტუდენტებს, ასევე, როგორც არჩევითი დისციპლინა, - მთელი ფაკულტეტიდან სტუდენტთა ნაკრებს.

ლექციებზე სტუდენტები ეცნობიან კრეატიული აზროვნების სფეროში აღიარებული სპეციალისტების მიერ შემუშავებულ მეთოდებს, რეკომენდაციებს, პრაქტიკულ მეცადინეობებზე კი ჯგუფს ევალება პედაგოგის ან მათ მიერვე დასმული არასტანდარტული სახის ამოცანები გადაწყვიტონ შესწავლილ მიდგომებზე დაყრდნობით სწორედ ინოვაციურ დონეზე; დაბოლოს, როგორც პროგრამის ტემა, საბოლოო შედეგი მიიღონ პროგრამული პროდუქტის სახით.

ამ საგნის სწავლებასთან დაკავშირებული საკითხების თაობაზე წინამდებარე სტატიის ავტორებმა მოხსენებები წაიკითხეს კონფერენციებზე და გამოაქვეყნეს შესაბამისი მასალები პროფილურ ჟურნალებში [6-8].

დასარულ, მოგვყავს ზოგიერთი მოსაზრება, რომელთა გათვალისწინება, ჩვენი აზრით, მნიშვნელოვნად წაადგება უნივერსიტეტების წინაშე მდგარი პრობლემების გადაწყვეტის საქმეს:

- პირველ რიგში, გადასაჭრელია ის პრობლემები, რომელთა წინაშე დგას სტუდენტების კონტიგენტის მეტი ნაწილი. კერძოდ, დღეს მუშაობს არცთუ ცოტა სტუდენტი, მით უფრო მაღალკურსელები, და სამუშაო დღის დამთავრების შემდეგ მათ უჭირთ მეცადინეობებზე დასწრება, თან პიკის საათებში ტრანსპორტით მგზავრობა.

ურიგო არ იქნებოდა თუნდაც მხოლოდ ლექციები მათთვის ონ-ლაინ რეჟიმში წარიმართოს. მით უფრო, როდესაც კოვიდის პერიოდში ამ ფორმატში სწავლების გამოცდილებას უკვე ვფლობთ და მისი ავ-კარგის გაანალიზებაც შეგვიძლია.

აქვე შევნიშნავთ, რომ, მაგალითად, ამერიკის შეერთებული შტატების უმაღლეს სასწავლებლებში ასეთი სახის მეცადინეობების წილი 50%-ს აჭარბებს.

- დღეს ლექტორების უმეტესობას 100-ზე მეტი სტუდენტის ცოდნის შემოწმება ევალება ყოველკვირეულად, რაც ამ პროცესის ხარისხზე ნამდვილად არ მოქმედებს დადებითად.

უმჯობესი იქნება, ეს საქმიანობაც დაევალოს იმ საგამოცდო ცენტრს, რომელიც, მაგალითად, საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში ისედაც არსებობს (ოღონდ საჭირო იქნება მისი კონტიგენტის შევსება), რომელშიც ტესტური წესით შემოწმდება სტუდენტების ცოდნა და ვინც დაგროვილი ქულების ოდენობის მიხედვით

მოწინავეთა 20%-ში აღმოჩნდება, მხოლოდ მათ ნამუშევრებს შეაფასებს შემდეგ საგნის პედაგოგი გამოცდის მეორე ეტაპზე უფრო მაღალი შეფასების მისაღებად.

- ქვეყნებს და მათ შორის საქართველოსაც მეტად ძვირი უჯდება იაფი განათლება, თან, ლექტორების გადატვირთვის ხარჯზე, როდესაც ბევრი მათგანი იძულებულია ერთდროულად იმუშაოს რამდენიმე სასწავლებელში. თუმცა, სხვათაგან განსხვავებით, ეს საკითხი მხოლოდ სახელმწიფოს დონეზე შეიძლება მოგვარდეს.

- ხვალ (ამ სიტყვის ფართო გაგებით) დიდად სავარაუდოა, კვანტურმა კომპიუტერმა რევოლუცია მოახდინოს ინფორმატიკის სფეროში და ფრიად სასურველია, საქართველო ამ დიდი საქმისაგან მოწყვეტილი არ აღმოჩნდეს.

კარგი იქნებოდა, ნიჭიერი და მოტივირებული ახალგაზრდების ჯგუფი გაგვეზავნა ან დაგვეკავშირებინა გერმანიის შესაბამის სამეცნიერო წრეებთან (სანამ ჯერ კიდევ დროა!)

დასკვნა

აღწერილია ის გამოცდილება, რომელიც სტატიის ავტორებს დაუგროვდათ წლების განმავლობაში საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ინფორმატიკის და მართვის სისტემების ფაკულტეტზე კომპიუტერული ტექნოლოგიების მიმართულებით რიგი საგნებისა და კრეატიული აზროვნების დისციპლინის კითხვისას.

განიხილება ამ პერიოდში მიღებული გამოცდილების საფუძველზე შემუშავებული ის მიდგომები, სწავლების ახალი ფორმები და პრაქტიკაში მათი დანერგვის მიზნით შექმნილი კომპიუტერული სისტემები, რომელთა მიზანი იყო იყო უმაღლეს სკოლაში სწავლების ხარისხის ამაღლება.

განიხილება, აგრეთვე, ამავე მიზნის მისაღწევად გათვალისწინებული ზოგიერთი მოსაზრება, გათვლილი მომავალში მათი რეალიზების პერსპექტივაზე.

ლიტერატურა

1. გ. ღვინეფაძე, ნ. ჩორხაული. „ზოგიერთი სიახლის შესახებ ვებტექნოლოგიების სწავლებიდან“. საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია „თანამედროვე გამოწვევები და მიღწევები ინფორმაციულ და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიებში - 2023“, საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“.

2. G. Ghvinepadze, N. Chorkhauri. „About some News in the Teaching of Web Technologies“. The 4nd Conference “Problems of Engineering Sciences”, Batumi, 26.08.24-28.08.24

3. გ. ღვინეფაძე, თ. შავიშვილი. „On-line სახელმძღვანელოების დაპროექტების კონცეფცია“. თბილისი. სტუ-ს გამომცემლობა, „შრომები“, 2021, №1 (519), გვ. 40-54. ISSN 1512-0996.

4. გ. ღვინეფაძე, თ. შავიშვილი. „კრეატიული აზროვნების საფუძვლები“. სახელმძღვანელო. თბილისი. სტუ-ს „IT კონსალტინგის სამეცნიერო ცენტრი“, 2024, გვ. 191, ISBN 978-9941-8-6929-7.

5. <https://www.amazon.com/Technological-Forecasting-Decision-Making-Martino/dp/0444009795>

6. გ. ღვინეფაძე, ნ. ჩორხაული, თ. შავიშვილი. „კრეატიული აზროვნების საფუძვლების საგნის სწავლებისა და სახელმძღვანელოს შესახებ“. ჟურნალი „ქართველი მეცნიერები“, 2024-09-27. <https://doi.org/10.52340/gs.2024.06.03.28>

7. გ. ღვინეფაძე, თ. შავიშვილი. „გადაწყვეტილების მიღების ეფექტიანობის ამაღლების გზები“. თბილისი. სტუ-ს გამომცემლობა, „შრომები“, 2020, №1 (515), გვ. 80-93. ISSN 1512-0996.

8. გ. ღვინეფაძე. „ტრანს- და ინტერდისციპლინური მიდგომები პრობლემების

გადასაწყვეტად. II საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია „საქართველო და ევროინტეგრაცია“. სტუ, სტატიების კრებული, 29-30 სექტემბერი 2022. გვ. 114-122.
<https://drive.google.com/file/d/1Bxge5mIXd-6LgEnfMQUiNR2mp2RmV5dF/view>

რეზიუმე

დღევანდელი მსოფლიო ხასიათდება მეტად სწრაფი და ფართომასშტაბიანი ცვლილებებით. შესაბამისად, აუცილებელი ხდება ამ პროცესების სიღრმისეულად შესწავლა და მათზე ოპერატიულად რეაგირება.

ამ მიმართულებით ერთ-ერთი მთავარი როლის შესრულება უმაღლეს სკოლას ეკისრება. მაგრამ, უპირველეს ყოვლისა, გადასაწყვეტი ხდება თვით ამ სახის დაწესებულებებში სწავლების ხარისხის ამაღლების საკითხი, კერძოდ, თუ როგორ უნდა აისახოს უნივერსიტეტებში სწავლების პროცესისადმი წაყენებული გაზრდილი მოთხოვნები სასწავლო გეგმების სტრუქტურის შედგენისას, როგორი სახის სიახლეების შემოტანას უნდა განესაზღვროს უფრო მაღალი პრიორიტეტები.

გადაწყვეტილებათა მიღებისას განსაკუთრებულ ეფექტს იძლევა აღნიშნულ პროცესში ინტერდისციპლინურ მიდგომაზე დაყრდნობა.

ამასთან, დღესნებისმიერ სფეროში წარმატებების დონე დიდწილად განისაზღვრება შემდეგი ფაქტორით - მასში მომუშავე სპეციალისტები თუ რამდენად ფლობენ და იყენებენ თავიანთ საქმიანობაში უახლეს კომპიუტერულ ტექნოლოგიებს.

სტატიაში განიხილება ავტორების მიერ კომპიუტერული ტექნოლოგიების პროფილის საგნების სწავლებისას წლების განმავლობაში დაგროვებული ის გამოცდილება, რომლის ბაზაზეც მოხდა მათ მიერ სწავლების ხარისხის ასამაღლებლად რიგ სიახლეთა დანერგვა და ასევე, - მომავლისათვის გათვალისწინებული მოსაზრებების შემუშავება.

ASPECTS OF IMPROVING THE QUALITY OF TEACHING IN HIGHER SCHOOLS

Gela Ghvinepadze

Georgian Technical University

Nino Chorkhauri

Georgian Technical University

The modern world is characterized by very rapid and large-scale changes.

Accordingly, it is necessary to deeply study these processes and respond to them promptly.

One of the main roles in this direction is played by high school. But, first of all, it is necessary to solve the problem of improving the quality of teaching in these institutions, namely, how to reflect the increased requirements for the process of learning in universities, when designing the structure of educational programs, and what innovations to give priority to.

When making decisions, the special effect is based on the inter-disciplinary approach to this process.

And the level of success in any sphere of activity today is largely determined by the following factor - the degree of ownership and use of the latest computer technologies by specialists working in it.

In the article, the experience of teaching computer technology subjects accumulated by the authors over the years of work, on the basis of which they implemented a number of innovations to improve the quality of teaching, and also developed ideas for the future.

Key words: teaching quality; innovations in teaching; creative thinking methods; interdisciplinarity.

საეკლესიო ჟურნალისტიკის ისტორიული წინამძღვრები საქართველოში

ელისაბედ აბულაძე
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის
სოციალურ და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის
მასობრივი კომუნიკაციის სადოქტორო პროგრამის დოქტორანტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2025.54.15>

საკვანძო სიტყვები: მედიასტრატეგია, სასულიერო პრესა, ქრისტიანული ჟურნალისტიკა, საეკლესიო მედიასაშუალებები.

საკატორჯოს ბიბლიოთეკაში დაცული დოკუმენტების, მართლმადიდებლურ ჟურნალისტიკასთან დაკავშირებული ლიტერატურის, ჟურნალ-გაზეთების და სტატიების შესწავლის შედეგად აღმოჩნდა, რომ ქართული მართლმადიდებლური ჟურნალისტიკა სათავეს XIX საუკუნიდან იღებს. სხვადასხვა პერიოდული გამოცემები ჩვენს ქვეყანაში სწორედ ამ დროიდან ჩნდება და საკმაო მრავალფეროვნებითაც ხასიათდება.

„სასულიერო მახარობელი“ (1864-1868) იყო პირველი სასულიერო შინაარსის პერიოდული გამოცემა ქართულ ენაზე. იგი გამოდიოდა წმინდა სინოდის კურთხევით. ეს ჟურნალი დაარსდა ისეთ დროს, როდესაც მხოლოდ საერო ჟურნალ-გაზეთები გამოდიოდა და მათი ერთი ნაწილი სათაკილოდაც კი მიიჩნეოდა სასულიერო თემებზე წერას.

1908-1916 წლებში ქუთაისში გამოდიოდა გაზეთი „შინაური საქმეები“. კარგად არის ცნობილი, რომ გაზეთის გამოცემა დიდ ძალისხმევას ითხოვს, უპირველეს ყოვლისა, თავისი ოპერატიულობის გამო. გაზეთის ქვესათაური „სარწმუნოებრივ-ზნეობრივი გაზეთი,“ თავისთავად, იმას ნიშნავს, რომ მან მაღალი მისიონერული მიზანი დაისახა - ქრისტიანული სწავლებისა და ზნეობის ქადაგება და გავრცელება.

ცნობილია, რომ „შინაური საქმეები“ მრავალი ღირსებით გამორჩეული გაზეთი იყო. პირველ რიგში, აღსანიშნავია მისი მკაფიოდ გამოხატული ეროვნული პოზიცია.

ქუთაისში გამოცემული ამ ეროვნული და სარწმუნოებრივი იდეალებისათვის მებრძოლი გაზეთის რედაქტორი იყო სვიმონ მჭედლიძე, გამომცემელი-იოსებ ლეჟავა.

სვიმონ მჭედლიძე დეკანოზის შვილი იყო და ქუთაისისა და სტავროპოლის სასულიერო სასწავლებლები ჰქონდა დამთავრებული. იგი კომუნისტური რეჟიმის დროს დახვრიტეს მიტროპოლიტ ნაზარი ლეჟავასა და მის სამღვდელთა დასთან ერთად. იგი 1995 წლის 19 სექტემბერს საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის წმინდა სინოდმა წმინდანად შერაცხა.

1908-14 წლებში მამა სვიმონი გამოსცემდა „სარწმუნოებრივ-ზნეობრივ საზოგადოებრივ“ ყოველკვირეულ გაზეთსაც, რომელმაც მალე 16 ფურცლიანი ჟურნალის სახე მიიღო. მას მხარში ედგნენ გელათის მონასტრის წინამძღვარი, არქიმანდრიტი ნესტორ ყუბანეიშვილი, ცნობილი საზოგადო მოღვაწე, მღვდელი მელიტონ კელენჯერიძე და სხვები.

„შინაური საქმეები“ მოურიდეblად ამხელდა დიდსა თუ პატარას, საეროს თუ სამღვდელს და ემსახურებოდა მხოლოდ სიმართლეს, ჭეშმარიტებას. ამიტომაც არ იყო შემთხვევითი, რომ „შინაური საქმეების“ რედაქტორი რეჟიმის მსხვერპლი გახდა, რისთვისაც ის ქართულმა ეკლესიამ წმინდანად შერაცხა.

1913 წელს ქუთაისში გამოვიდა 274-გვერდიანი ყოველთვიური ჟურნალი „განთიადი“, რომლის მხოლოდ ორი ნომერია შემორჩენილი. იგი წარმოადგენდა

საღვთისმეტყველო, ფილოსოფიურ, პოლიტიკურ და ლიტერატურულ ჟურნალს. მისი რედაქტორი იყო სიმონ მჭედლიძე. ჟურნალი თემატური მრავალფეროვნებით გამოირჩეოდა. მას ჰქონდა რამდენიმე განყოფილება: 1. ღვთისმეტყველება და ფილოსოფია; 2. არქეოლოგია და ისტორია; 3. ბელეტრისტიკა და პოეზია; 4. სოფლის მეურნეობა და აგრონომია; 5. პოლიტიკა და ეკონომიკა; 6. საშინაო და საგარეო მიმოხილვა; 7. კრიტიკა და ბიბლიოგრაფია“ (ჟურნალი „განთიადი“, 1913, გვ54-103).

ოფიციალური საეკლესიო ჟურნალი, რომელიც საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენის შემდეგ გამოვიდა, ჟურნალი „სვეტიცხოველი“ იყო. მისი რედაქტორი იყო პავლე ინგოროყვა. ეს საინფორმაციო-ანალიტიკური ხასიათის ჟურნალი ორი განყოფილებისაგან შედგებოდა. ჟურნალის პირველ, ოფიციალურ განყოფილებაში იბეჭდებოდა პირველი საეკლესიო კრების მოსამზადებელი კომისიის სხდომის ოქმები, საეკლესიო კრებების, ბერმონაზონთა კრებების დადგენილებები, „საკათალიკოსო საბჭოს“ ჟურნალიდან ამონაწერები, რეზოლუციები, პეტერბურგში გაგზავნილი დელეგაციის მუშაობის ანგარიში. „იგი აცნობდა საზოგადოებას საეკლესიო კრების დღის წესრიგს, ჩატარების ვადებს, საეკლესიო კრების დელეგატების არჩევის წესს“ (ჟურნალი „სვეტიცხოველი“, 1917). მოწინავე სტატიები ეძღვნებოდა ქვეყნისა და ეკლესიის იმდროინდელ საჭირობო საკითხებს (მაგალითად, „პოლიტიკური ვითარება და საქართველოს ეკლესია“, 1917 წლის 3 ენკენისთვე).

არაოფიციალური განყოფილება დიდ ადგილს უთმობდა ანალიტიკას. პირველ რიგში, ჟურნალი ამხელდა რუსეთის წმინდა სინოდის უსამართლობას ქართული ეკლესიის მიმართ. ასეთი იყო დეკანოზ ნ. თალაკვაძისა და ინგილოს ფსევდონიმით ხელმოწერილი სტატიები.

ამგანყოფილებაში იბეჭდებოდა კათოლიკოს-პატრიარქის სიტყვები, წარმოთქმული სხვადასხვა დროს. რუბრიკა „ქრონიკა“ აქვეყნებდა მოკლე ინფორმაციულ შენიშვნებს (მაგალითად, განქორწინების ახალი წესები, პატრიარქის ავადმყოფობა, ანარქია სოფლად და სხვა).

სარედაქციო კოლეგიის რამდენიმე წევრი მოითხოვდა, „სვეტიცხოველი“ ქვეულიყო საპატრიარქოს ოპოზიციურ ორგანოდ, რასაც დანარჩენები არ დაეთანხმნენ. ამ უთანხმოების შედეგად ჟურნალი გაუქმდა.

საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენასა და დამოუკიდებლობის გამოცხადებასთან არის დაკავშირებული ჟურნალ „ახალი სიტყვის“ გამოსვლა, რომლის რედაქტორიც იყო დეკანოზი ქრისტეფორე ციცქიშვილი. ჟურნალი გამოვიდა 1918 წლის 25 თებერვალს (ზოგი მკვლევრის აზრით, 6 მარტს) და იგი 1906 წელს გამომავალი გაზეთ „სიტყვის“ იდეურ მემკვიდრედ თვლიდა თავს. ის იყო ორკვირეული გამოცემა, რომელიც მიზნად ისახავდა საქართველოს ეკლესიის განახლებას.

მეოცე საუკუნის 20-იანი წლებიდან მოყოლებული ვიდრე საქართველოს-კათოლიკოს პატრიარქ ილია მეორის აღსაყდრებამდე, ტოტალიტარული რეჟიმის წნეხის ქვეშ მყოფი ეკლესია არათუ ჟურნალ-გაზეთების გამოცემას, საღვთისმეტყველო წიგნებისა და ლოცვანის ბეჭდვასაც ძალიან შეზღუდულად ახერხებდა.

საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა ილია მეორემ აღსაყდრებისთანავე დაიწყო ზრუნვა მართლმადიდებლურ ჟურნალისტიკაზე, როგორც ღვთის სიტყვის მრევლამდე და მოსახლეობის ფართო ფენებამდე მიტანის ეფექტურ საშუალებაზე.

ქართული მართლმადიდებლური ჟურნალისტიკის ხელახლა დაბადება სწორედ პატრიარქ ილია მეორის სახელს და მისი მოღვაწეობის დასაწყისს უკავშირდება.

თანამედროვე ქართული მართლმადიდებლური ჟურნალისტიკის დაბადების დროდ უნდა ჩაითვალოს ათას ცხრაას სამოცდათვრამეტი წელი, რადგან სწორედ ამ დროს დაარსდა პირველი ქართული მართლმადიდებლური ჟურნალი „ჯვარი ვაზისა“.

ჟურნალი „ჯვარი ვაზისა“ საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური ეკლესიის პირველი ოფიციალური ბეჭდვითი ორგანოა. სწორედ ამით არის ის გამორჩეული. იგი

განსაკუთრებულ ვითარებაში დაარსდა (1978) - იმ გააფთრებული იდეოლოგიური ბრძოლის პირობებში, რომელსაც ტოტალიტარული საბჭოთა რეჟიმის დროს აწარმოებდა ხელისუფლება.

რედაქციის შემადგენლობა თავიდან ასეთი იყო: რედაქტორი თინა კობალაძე, საგამომცემლო საქმის თავმჯდომარე მეუფე ზოსიმე შიოშვილი, პასუხისმგებელი მდივანი ზურაბ თორია. 80-იანი წლების მიწურულს რედაქციის შემადგენლობამ ცვლილება განიცადა. 1989 წლის მესამე ნომერი უკვე დეკანოზმა არჩილ მინდიაშვილმა გამოსცა, 1990-91 წლებშიც ის გვევლინება რედაქტორად, 1992 წლიდან ჟურნალის რედაქტორი გახდა მღვდელი ლავრენტი ბუზიაშვილი, რომელმაც მალე საგამომცემლო საქმის თავმჯდომარეობაც შეითავსა. იცვლებოდნენ რედაქტორები, პასუხისმგებელი მდივნები, რედაქციასთან ყოველთვის თანამშრომლობდნენ ქართული ინტელიგენციის წარმომადგენლები. სარედაქციო კოლეგიაში სხვადასხვა დროს იყვნენ: ელენე მაჭავარიანი, ზაზა ალექსიძე, ზაზა სხირტლაძე, გივი ღამბაშიძე, დამანა მელიქიშვილი, ანდრია აფაქიძე, ედიშერ ჭელიძე და სხვები. მათი თანადგომით შეძლო ჟურნალმა არსებობის შენარჩუნება მძიმე წლებში, რომელიც მას არცთუ ისე იშვიათად ჰქონდა.

რედაქციასთან მეცნიერთა თანამშრომლობა ზოგჯერ კონსპირაციული იყო. ისინი ფსევდონიმებს ირჩევდნენ. მართალია ზოგი ღიად თანამშრომლობდა, ზოგი ფარულად, მაგრამ ყველანი ერთნაირი გულმოდგინებით ემსახურებოდნენ საეკლესიო პრესას.

რედაქციასთან აქტიურად თანამშრომლობდნენ სასულიერო აკადემიის პედაგოგები, პროფესორ-მასწავლებლები და სასულიერო პირები, ძირითადად, ეპისკოპოსები. ისინი უძღვებოდნენ საღვთისმეტყველო რუბრიკებს.

1990 წელს შესაძლებელი გახდა გაზეთის გამოცემაც, რომელსაც თვით უწმინდესმა პატრიარქმა ილია მეორემ შეურჩია სათაური - „მადლი“.

გაზეთის პირველი ნომერი გამოვიდა 1990 წლის 15 აპრილს.

პირველ ნომერში დაიბეჭდა შვიდგზის ლოცვები, რომლებიც მრევლში აქამდე ხელნაწერის სახით ვრცელდებოდა, რადგან ახალი შემოღებული იყო პატრიარქის მიერ და ჯერ არ იყო გამოქვეყნებული. ეს იყო საინტერესო სიახლე და მნიშვნელოვანი მოვლენა, თუ გავითვალისწინებთ შვიდგზის ლოცვის უდიდეს მადლს. ამავდროულად ნომერში გამოქვეყნდა სააღდგომო ეპისტოლე და დაიბეჭდა მეცნიერთა სტატიები.

გაზეთის უცვლელი რედაქტორი იყო გვანცა კოპლატაძე, ხოლო მისი ასევე უცვლელი მოადგილე გრიგოლ რუხაძე. რედაქციასთან თანამშრომლობდნენ ცნობილი მეცნიერები: ისტორიკოსები, ხელოვნებათმცოდნეები, მწერლები, მხატვრები და ჩვენი ინტელიგენციის სხვა წარმომადგენლები.

1997 წელს საპატრიარქოში შეიქმნა საღვთისმეტყველო კომისია, რომელსაც საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია მეორის მიერ, სხვა საკითხებთან ერთად, დაევალა საპატრიარქოს რადიოს შექმნა. პატრიარქს მიაჩნდა, რომ აუცილებელი იყო ახალი ტექნოლოგიების საქართველოს ეკლესიის მისიონერული საქმიანობისათვის გამოყენება. ამასთან ერთად, დაისვა ტელევიზიის შექმნის საკითხიც. იმ პერიოდში ინტერნეტიც სიახლე იყო და საქართველოს საპატრიარქოს არც ვებგვერდი ჰქონდა. ვებგვერდი მალევე შეიქმნა, ვინაიდან მას დიდი რესურსი არ სჭირდებოდა. რაც შეეხება რადიოს საკითხს, ეს მეტ მუშაობს, შესაბამის ტექნიკურ რესურსს და, ასევე, იურიდიულ ნებართვას მოითხოვდა.

1998 წლიდან დაიწყო აქტიური მუშაობა ამ მიმართულებით და საქართველოს საპატრიარქოს თანამშრომელს, გიორგი ანდრიაძეს, პროფესიით ფიზიკოსს დაევალა რადიოსთან დაკავშირებული ტექნიკური საკითხების მოგვარება. გიორგი ანდრიაძის ძალისხმევით, მალევე თბილისის სახელმწიფო ანძაზე დამონტაჟდა გადამცემი.

1999 წლის დასაწყისში საცდელი მაუწყებლობით ეთერში გავიდა რადიო „ივერია“, თუმცა მას არ ჰქონდა სტუდიური მოწყობილობა და არც შენობა. მალევე

საპატრიარქოს სარდაფს ჩაუტარდა რემონტი, აღიჭურვა საჭირო ტექნიკური რესურსით და სწორედ აქ განთავსდა რადიოც. დაფინანსება იყო მწირი და მხოლოდ პატრიარქის პირად შემოწირულებას წარმოადგენდა.

ახლადშექმნილი რადიოს მართვას სათავეში მისივე დამფუძნებელი გიორგი ანდრიაძე ჩაუდგა. აღსანიშნავია, რომ თავად პატრიარქი აქტიურად მონაწილეობდა რადიოს მართვაში. შეიძლება, ითქვას, რომ მასთან ერთად იქმნებოდა რადიოს ინფრასტრუქტურა და დგებოდა რადიოს პროგრამა.

რადიო „ივერია“ იყო მრავალპროფილიანი - საზოგადოებრივი, სამეცნიერო, საგანმანათლებლო და რა თქმა უნდა რელიგიური ხასიათის მედიასაშუალება. მნიშვნელოვანი იყო სამაუწყებლო ბადეში არსებული კლასიკური მუსიკა, ქართული ხალხური და საესტრადო სიმღერები.

გამორჩეული ნიშისა და განსხვავებული მედიაპროდუქციის წყალობით, „ივერიამ“ მალევე დაიმსახურა მსმენელთა სიყვარული და ნდობა.

პირდაპირ ეთერში გადაიცემოდა რამდენიმე მეტად რეიტინგული გადაცემა, მათ შორის, „საუბრები მართლმადიდებელ მოძღვართან“, „ივერიელნი“, „საუბარი ფსიქოლოგთან“. ყველა ამ გადაცემაში მსმენელს საშუალება ჰქონდა პირდაპირ ეთერში დაერეკა, დაესვა შეკითხვა და მოესმინა პასუხისთვის. რაც ასევე იყო სიახლე იმ პერიოდში. რადიო „ივერია“ ფაქტობრივად ოჯახებში შედიოდა და ხორციელდებოდა პატრიარქის ჩანაფიქრი, რომ მას ეტვირთა მისიონერული ფუნქცია. რადიო ივერიას უსმენდნენ სასჯელაღსრულების დაწესებულებებშიც უსმენდნენ. პატიმრებისთვის იგი გახდა იმედისა და ნუგეშის წყარო.

რადიო ოფიციალურად ეთერში გავიდა 2000 წლის 15 იანვარს. თბილისის გარდა გადამცემი ანძები დამონტაჟდა რეგიონებშიც. ჯერ ქუთაისში, შემდეგ ზუგდიდში, ბათუმში სვანეთში, ზემო აჭარაში, ყაზბეგში და ასე მოიცვა მთელი საქართველო.

უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა გადამცემი ანძის კახეთის რეგიონში დამონტაჟებას, ვინაიდან ისტორიულ ჰერეთში (ამჟამად აზერბაიჯანის ტერიტორია) მცხოვრებ ქართველებს ჰქონოდათ მისი მოსმენის საშუალება.

2003 წლიდან გიორგი ანდრიაძის თაოსნობით ლაზური რადიო „კოლხა“ შეიქმნა, რომლის გადაცემებიც გადიოდა რადიო „ივერიის“ ეთერში ღამის საათებში, ეს იყო საგანგებოდ თურქეთში მცხოვრები ლაზებისთვის. ეს იყო მსოფლიოში პირველი რადიო ლაზურ ენაზე.

ტელევიზიის საკითხი, როგორც ითქვა, რადიოს შექმნისთანავე დადგა. თუმცა ტელევიზიას სჭირდებოდა უზარმაზარი რესურსი და, ამასთანავე, რაც ყველაზე მთავარია, სჭირდებოდა სიხშირე, რომელიც იმხანად შეზღუდული იყო.

მოგვიანებით, რადიოს დამფუძნებელმა გიორგი ანდრიაძემ შეიტყო ინფორმაცია, რომ არსებობდა ტელეკომპანია „ევრიკა“, რომელიც თავის სიხშირეს აქირავებდა. გაჩნდა საშუალება, რომ, თუ მოიძებნებოდა შესაბამისი ფინანსები, დაფუძნებულიყო საპატრიარქოს ტელევიზია. ცხადია, მხოლოდ სიხშირე არ იყო ამ დროისათვის საკმარისი, საჭირო იყო ოფისი და შესაბამისი ტექნიკური უზრუნველყოფა.

გიორგი ანდრიაძე იმხანად იყო პატრიარქის ფონდის მმართველი საბჭოს წევრი. ფონდის ოფისის მეორე და მესამე სართული იყო თავისუფალი და გასარემონტებელი. ეს ოფისი დროებით სარგებლობაში გადაეცა საპატრიარქოს ტელევიზიას, რომელიც რამდენიმე ბიზნესმენის შემოწირულებით გარემონტდა. შემდგომ თავად პატრიარქმა გამოყო თანხა სიხშირის დაქირავებისათვის და საპატრიარქოს ტელევიზია უკვე 2006 წელს საცდელი გადაცემებით პირდაპირ ეთერში გავიდა.

პირველ ხანებში ტელევიზიით გადაიცემოდა მხოლოდ გამოსახულება, იყო წარწერა, რომ მზადდება ახალი მაუწყებლობა „ივერია“ და პირველი ექვსი თვის განმავლობაში გადაიცემოდა რადიო „ივერიის“ გადაცემები.

შემდგომი ეტაპი იყო ტელევიზიის პროგრამის აწყობა. ამ შემთხვევაში ტელევიზიამ გაიმეორა რადიოში უკვე არსებული გადაცემები. ტელევიზიაში

გადავიდა საპატრიარქოს რადიოს ყველა ძირითადი გადაცემა. ამას დაემატა ქართული მხატვრული ფილმები, რომელიც ყოველ დღე გადიოდა და, ამ მხრივ, საპატრიარქოს ტელევიზია „ივერია“ იყო ნამდვილად გამორჩეული და მალევე მიიზიდა მაყურებლის ყურადღება. იყოსაინფორმაციოგამოშვებაც, რომელიც საკმაოდ მწვავე საზოგადოებრივ პრობლემებს აშუქებდა იმ პერიოდში, როდესაც ოპოზიციური ტელევიზია თითქმის არ არსებობდა. არაპარტიული, მაგრამ კრიტიკული გადაცემებიც იყო ერთგვარი ნიშა, რომელიც ივერიას სხვა ტელეკომპანიებისაგან გამოარჩევდა. ცხადია, წამყვანი ადგილი ტელემაუწყებლის ბადეში რელიგიურ გადაცემებს ეკავა.

ახლადშექმნილმა ტელეკომპანიამ 2007 მოამზადა გადაცემა ახალგაზრდებისათვის სახელწოდებით „48 საათი“, სადაც ექსტრემალურ პრობლემებში თინეიჯერები უპირისპირდებოდნენ ხელოვნურ ინტელექტს. ესეც იყო სიახლე ტელევიზიაში.

ასევე, საპატრიარქოს რადიოს მსგავსად, ტელევიზიაშიც შეიქმნა ლაზური ინტერნეტ ტელევიზია, რომლისთვისაც საგანგებოდ ითარგმნა ქართული მხატვრული ფილმები ლაზურად, შეიქმნა ჩენი ა სიმღერები და ვიდეოკლიპები.

ტელევიზიას იმხანად ჰქონდა სულ სამი კამერა და რამდენიმე სამონტაჟო, ფინანსდებოდა საპატრიარქოს მიერ მცირე ფინანსური რესურსით.

ასეთი იყო საპატრიარქოს ტელემაუწყებლობის პირველი ნაბიჯები, რომელსაც შემდგომში სახელწოდება და, გარკვეულწილად, შინაარსი და ფორმაც შეეცვალა და 2008 წლის 23 ნოემბრიდან უკვე როგორც საპატრიარქოს ტელევიზია „ერთსულოვნებამ“ გააგრძალა ფუნქციონირება.

დასკვნა

ამრიგად, ჩვენს მიერ ჩატარებული კვლევის მიხედვით, საქართველოში ქრისტიანული ჟურნალისტიკის, როგორც ცალკე მიმართულების, ჩამოყალიბების წინაპირობები და ისტორია ეროვნული ცხოვრების განვითარების გზაზე მნიშვნელოვან როლს ასრულებს. გამოიკვეთა, რომ სასულიერო მედია, ჩვენი ქვეყნის ცხოვრების ყველა სფეროში, დიდწილად განსაზღვრავდა ერის თვითმყოფადობას, და ხელს უწყობდა ეროვნული თვითშეგნების ამაღლებას. ასევე, აღნიშნული ტიპის მედიასაშუალებებს ისტორიულად დაეკისრათ საგანმანათლებლო და შემეცნებითი ფუნქცია.

საპატრიარქოს რადიოსა და ტელევიზიის შექმნის წინაპირობების კვლევამ გამოკვეთა, რომ ეროვნული და ქრისტიანული ფასეულობების ერთობლიობაზე დაფუძნებული ამ მედიასაშუალების არსებობის პირველი წლები საკმაოდ ნაყოფიერი და წარმატებული იყო.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. პალიტრა ელი (2016) პატრიარქის ეპისტოლეები, , „სამაგიდო წიგნების უნივერსალური ათეული“, მე-11 ტომი, თბილისი.
2. აბრამიშვილი, ნ. (2012). „მართლმადიდებლური მედიის ტიპოლოგიური დიფერენცირება«. თბილისი: „თბილისი“.
3. ნ. აბრამიშვილი. (2008). „რადიო „ივერია“ - ახალი მაუწყებლობა საქართველოს მედიასივრცეში» (Vol. ჟურნალისტური ძიებანი). თბილისი: „უნივერსალი“.
4. მიტრ. ანანია ჯაფარიძე. (2009). „საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ისტორია«. გამომცემლობა „ალილო«. (XVIII თავი, 1155-1165).

ჟურნალი „განთიადი“, 1913, გვ. 54-103

ჟურნალი „სვეტიცხოველი“, 1917 წელი

გაზეთი „მინაური საქმეები“, 1907 წელი
ჟურნალი „ჯვარი ვაზისა“, 1978 წელი
საქართველს საპატრიარქოს <https://patriarchate.ge>
მართლმადიდებლობა - <https://orthodoxy.ge>
ჟურნალი „კარიბჭე“ <https://karibche.ambebi.ge>
თბილისის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის ვებგვერდი - <https://www.tsas.ge>

რეზიუმე

საქართველოში მართლმადიდებლური ჟურნალისტიკის განვითარების ეტაპები თითქმის შეუსწავლელია. წინამდებარე სტატია არის მცდელობა, რომ შევავსოთ არსებული ხარვეზი, გამოვიკვლიოთ სასულიერო ჟურნალ-გაზეთების, საქართველოს საპატრიარქოს რადიო „ივერიის“, ტელეკომპანია „ივერიის“ და შემდგომში უკვე საპატრიარქოს ტელევიზია „ერთსულოვნების“ დაარსების ისტორიული წანამდგვრები და განვითარების ეტაპები.

შევეცადეთ სიღრმისეულად წარმოგვეჩინა შედარებით მნიშვნელოვანი გამოცემები, რომლებმაც გარდამტეხი როლი ითამაშეს არა მხოლოდ ქართული მართლმადიდებლური ჟურნალისტიკის განვითარების, არამედ ეროვნულ-სარწმუნოებრივი მდგრადობის თვალსაზრისითაც.

შედეგად აღმოჩნდა, რომ ეროვნული და ქრისტიანული ფასეულობების ერთობლიობაზე დაფუძნებული ამ მედიასაშუალებების არსებობის პირველი წლები საკმაოდ ნაყოფიერი და წარმატებული იყო.

HISTORY OF ORTHODOX JOURNALISM IN GEORGIA

Elizabeth Abuladze

Ph. D. Student of Mass Communication Doctoral Educational Program
Caucasus International University

Abstract

The stages of development of Orthodox journalism in Georgia are almost unstudied. This article is an attempt to fill the existing gap, to explore the historical precedents and stages of development of the establishment of religious magazines and newspapers, the Georgian Patriarchate Radio “Iveria”, the TV company “Iveria”, and later the Patriarchate TV station “Ertsulovnebi”.

We tried to present in depth relatively important publications that played a turning point not only in the development of Georgian Orthodox journalism, but also in terms of national-religious stability.

Keywords: Media strategy, religious press, Christian journalism.

საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებით აქადემიის მილოცვა

მრავალქამიერ!..

საბარტმელოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემია გულითადად ულოცავს გამოჩენილ მეცნიერს, სახელმწიფო და საზოგადო მოღვაწეს, ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორს, პროფესორს, საქართველოს სოფლის მეურნეობის, საქართველოს ბიზნესისა და ეკონომიკის მეცნიერებათა აკადემიების აკადემიკოსს, დიდ მამულიშვილსა და ღირსეულ პიროვნებას ბატონ ნოდარ ჭითანავას დაბადებიდან 89 წლის საიუბილეო თარიღს.

ბატონი ნოდარის ცხოვრება და მოღვაწეობა მისი საქმიანობის ყველა ეტაპზე იმის მაგალითია, თუ როგორ უნდა იცხოვრო ადამიანი დროში იმ ჭეშმარიტებით, რაც შენ მოგდევს იმ ოდაბადედან, სადაც შენ დაიბადე და გაითავისე სამშობლოს სიყვარული, ისწავლე, თუ როგორ უნდა იშრომო შენი ქვეყნის წინსვლისა და კეთილდღეობისთვის, თუ როგორ უნდა დაიხარჯო ბოლომდე ახალგაზრდობიდან მოყოლებული დღემდე ერისა და ქვეყნის სამსახურში. ეს ყველაფერი ერთი ღირსეული ქართველი მამულიშვილის ჩვენი პატივცემული ბატონი ნოდარ ჭითანავას ფენომენია თავისი დიდი ერისკაცობით, მამულიშვილობით, მეგობრობაში უღალატობით და იმ უმნიშვნელო სახელით, რაც მისი ცხოვრების კრედოს წარმოადგენს.

დღეგრძელობა და მზეგრძელობა თქვენ ბატონო ნოდარ, თქვენს ძვირფას მეუღლესთან ქალბატონ ქეთევანთან, თქვენს ბრწყინვალე ქალიშვილებთან და იმ უსაყვარლეს შვილიშვილებთან ერთად, რომლებსაც ანთებული კაშკაშა ლამპარით გაუნათეთ მათი მომავალი ცხოვრების გზა.

ჯანმრთელობა და ბედნიერება, გახარება და სიკეთე არ მოგკლებოდეთ დიდხანს და დიდხანს, იცოცხლეთ მრავალქამიერ.

ულრმესი პატივისცემითა და კეთილი სურვილების საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემიის სახელით:

თეიმურაზ გაბუნაშვილი

აკადემიის პრეზიდენტი, ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ორგზის ღირსების ორდენის კავალერი
ქ. თბილისის საპატოლო მოქალაქე

